2024/1788

15.7.2024.

DIREKTIVA (EU) 2024/1788 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 13. lipnja 2024.

o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište plina iz obnovljivih izvora, prirodnog plina i vodika, izmjeni Direktive (EU) 2023/1791 i stavljanju izvan snage Direktive 2009/73/EZ

(preinaka)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 194. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrta zakonodavnog akta nacionalnima parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ([1]),

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija ([2]),

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ([3]),

budući da:

(1) Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ([4]) značajno je izmijenjena nekoliko puta. S obzirom na daljnje izmjene tu bi direktivu radi jasnoće trebalo preinačiti.

(2) Unutarnje tržište prirodnog plina, koje se postupno uvodi od 1999., ima za cilj pružanje stvarnog izbora svim potrošačima u Uniji, bilo da se radi o građanima ili poduzećima, novih poslovnih mogućnosti i dodatne prekogranične trgovine, radi ostvarivanja veće učinkovitosti, konkurentnih cijena i viših standarda usluga te doprinošenja sigurnosti opskrbe i održivosti.

(3) Direktiva 2003/55/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ([5]) i Direktiva 2009/73/EZ značajno su doprinijele stvaranju unutarnjeg tržišta prirodnog plina.

(4) Uredbom (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća ([6]) i Direktivom (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća ([7]) ostvaren je daljnji korak u razvoju unutarnjeg tržišta električne energije s građanima u središtu i doprinos ciljevima Unije u pogledu prelaska na sustav čiste energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova. Unutarnje tržište

([1]) SL C 323, 26.8.2022., str. 101.
([2]) SL C 498, 30.12.2022., str. 83.
([3]) Stajalište Europskog parlamenta od 11. travnja 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 21. svibnja 2024.
([4]) Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL L 211, 14.8.2009., str. 94.).
([5]) Direktiva 2003/55/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 98/30/EZ (SL L 176, 15.7.2003., str. 57.).
([6]) Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54.).
([7]) Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL L 158, 14.6.2019., str. 125.).

prirodnog plina trebalo bi se temeljiti na istim načelima, a posebno bi trebalo osigurati istu razinu zaštite potrošača. Energetskom politikom Unije trebali bi se osobito obuhvatiti ugroženi kupci i rješavati pitanje energetskog siromaštva.

(5) Uredbom (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća ([8]) Unija se obvezala na smanjenje emisija stakleničkih plinova. Pravila unutarnjeg tržišta za plinovita goriva trebaju se uskladiti s tom uredbom. U tom je kontekstu Unija utvrdila kako ažurirati svoja energetska tržišta, među ostalim u pogledu dekarbonizacije tržišta plina, u komunikacijama Komisije od 8. srpnja 2020. naslovljenima „Energija za klimatski neutralno gospodarstvo: strategija EU-a za integraciju energetskog sustava" („strategija EU-a za integraciju energetskog sustava") i „Strategija za vodik za klimatski neutralnu Europu" („strategija EU-a za vodik") te u Rezoluciji Europskog parlamenta od 10. srpnja 2020. o sveobuhvatnom europskom pristupu skladištenju energije ([9]). Ovom bi se Direktivom trebalo doprinijeti postizanju cilja Unije u pogledu smanjenja emisija stakleničkih plinova uz istodobno osiguravanje sigurnosti opskrbe i ispravnog funkcioniranja unutarnjih tržišta prirodnog plina i vodika.

(6) Ovom se Direktivom dopunjuju povezani instrumenti o politikama i zakonodavni instrumenti Unije, posebno oni predloženi na temelju komunikacije Komisije od 11. prosinca 2019. naslovljene „Europski zeleni plan", kao što su uredbe (EU) 2023/857 ([10]), (EU) 2023/957 ([11]), (EU) 2023/1805 ([12]) i (EU) 2023/2405 ([13]) te direktive (EU) 2023/959 ([14]), (EU) 2023/1791 ([15]) i (EU) 2023/2413 ([16]) Europskog parlamenta i Vijeća, kojima je cilj potaknuti dekarbonizaciju gospodarstva Unije i osigurati da ono i dalje bude usmjereno prema klimatski neutralnoj Uniji do 2050., u skladu s Uredbom (EU) 2021/1119. Glavni je cilj ove Direktive omogućiti i olakšati takvu tranziciju prema klimatskoj neutralnosti osiguravanjem širenja tržišta vodika i učinkovitog tržišta prirodnog plina.

(7) U komunikaciji Komisije od 8. ožujka 2022. naslovljenoj „REPowerEU: zajedničko europsko djelovanje za povoljniju, sigurniju i održiviju energiju" (REPowerEU), koja je donesena nakon početka ničim izazvane i neopravdane ruske vojne agresije na Ukrajinu, naglašena je važnost diversifikacije opskrbe plinom kako bi se postupno ukinula ovisnost Unije o ruskoj energiji. U toj je komunikaciji prepoznato da bi povećanje održivog biometana i uvođenje vodika iz obnovljivih izvora mogli imati odlučujuću ulogu te se u tu svrhu zakonodavce pozvalo da brzo donesu ovu Direktivu i Uredbu (EU) 2024/1789 Europskog parlamenta i Vijeća ([17]).

([8]) Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 („Europski zakon o klimi") (SL L 243, 9.7.2021., str. 1).

([9]) SL C 371, 15.9.2021., str. 58.

([10]) Uredba (EU) 2023/857 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. travnja 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2018/842 o obvezujućem godišnjem smanjenju emisija stakleničkih plinova u državama članicama od 2021. do 2030. kojim se doprinosi mjerama u području klime za ispunjenje obveza u okviru Pariškog sporazuma i izmjeni Uredbe (EU) 2018/1999 (SL L 111, 26.4.2023., str. 1.).

([11]) Uredba (EU) 2023/957 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2015/757 radi uključivanja djelatnosti pomorskog prometa u EU sustav trgovanja emisijama te radi praćenja, izvješćivanja i verifikacije emisija dodatnih stakleničkih plinova i emisija iz dodatnih vrsta brodova (SL L 130, 16.5.2023., str. 105.).

([12]) Uredba (EU) 2023/1805 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. rujna 2023. o upotrebi obnovljivih i niskougljičnih goriva u pomorskom prometu i izmjeni Direktive 2009/16/EZ (SL L 234, 22.9.2023., str. 48.).

([13]) Uredba (EU) 2023/2405 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023. o osiguravanju jednakih uvjeta tržišnog natjecanja za održiv zračni prijevoz (ReFuelEU Aviation) (SL L, 2023/2405, 31.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2405/oj).

([14]) Direktiva (EU) 2023/959 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o izmjeni Direktive 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije i Odluke (EU) 2015/1814 o uspostavi i funkcioniranju rezerve za stabilnost tržišta za sustav trgovanja emisijama stakleničkih plinova Unije (SL L 130, 16.5.2023., str. 134.).

([15]) Direktiva (EU) 2023/1791 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. rujna 2023. o energetskoj učinkovitosti i izmjeni Uredbe (EU) 2023/955(SL L 231, 20.9.2023., str. 1.).

([16]) Direktiva (EU) 2023/2413 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001, Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive 98/70/EZ u pogledu promicanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652 (SL L, 2023/2413, 31.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj).

([17]) Uredba (EU) 2024/1789 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o unutarnjem tržištu plina iz obnovljivih izvora, prirodnog plina i vodika, o izmjeni uredbi (EU) br. 1227/2011, (EU) 2017/1938 i (EU) 2019/942 i (EU) 2022/869 i Odluke (EU) 2017/684 te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 715/2009 (SL L, 2024/1789, 15.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj).

(8) Uredbom (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ([18]) osigurava se skup obveza za sudionike na tržištu plina. Nacionalna regulatorna tijela kako su navedena u toj uredbi odgovorna su za osiguravanje provedbe te uredbe u državama članicama. Te su odredbe ključne kako bi se osiguralo da trgovanje plinom podliježe obvezama transparentnosti.

(9) Ovom se Direktivom nastoji olakšati ulazak plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina te vodika u energetski sustav, čime bi se omogućio prelazak s fosilnog plina te stvorili uvjeti u kojima plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin te vodik mogu imati važnu ulogu u postizanju Unijinih klimatskih ciljeva do 2030. i klimatske neutralnosti do 2050. Ovom se Direktivom ujedno nastoji uspostaviti regulatorni okvir koji svim sudionicima na tržištu omogućuje i potiče ih da prijeđu s fosilnog plina i planiraju svoje aktivnosti kako bi se izbjegli učinci ovisnosti te se nastoji osigurati postupno i pravodobno ukidanje fosilnog plina, osobito u svim relevantnim industrijskim sektorima i za potrebe grijanja.

(10) Integracijom održivog biometana u skladu s kriterijima utvrđenima u Direktivi (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća ([19]) u sustav prirodnog plina podupiru se klimatski ciljevi Unije i doprinosi diversifikaciji opskrbe energijom. Zahtjeve za priključenje proizvodnje plina iz obnovljivih izvora na mrežu trebalo bi ocijeniti u razumnim rokovima te bi ih trebala pratiti relevantna regulatorna tijela. Trebalo bi biti moguće dati prednost zahtjevima za priključenje na razini transporta i distribucije za proizvodnju plina iz obnovljivih izvora u odnosu na zahtjeve za priključenje proizvodnje prirodnog plina i niskougljičnog plina.

(11) U strategiji EU-a za vodik uzimaju se u obzir različiti potencijali država članica za proizvodnju vodika iz obnovljivih izvora, zbog čega otvoreno i konkurentno unutarnje tržište s neometanom prekograničnom trgovinom znatno koristi tržišnom natjecanju, cjenovnoj pristupačnosti i sigurnosti opskrbe. Osim toga, u strategiji EU-a za vodik naglašava se i da bi se prelaskom na likvidno tržište na kojem bi se trgovalo vodikom kao robom olakšao ulazak novih proizvođača i da bi to koristilo dubljoj integraciji s drugim nositeljima energije te bi se stvorili održivi cjenovni signali za odluke o ulaganjima i operativne odluke. Pravila utvrđena u ovoj Direktivi trebala bi stoga olakšati nastanak tržišta vodika, trgovinu vodikom kao robom i likvidna tržišna čvorišta. Države članice trebale bi ukloniti sve nepotrebne prepreke u tom pogledu. Uz uvažavanje svojstvenih razlika, postojeća pravila koja su omogućila učinkovito komercijalno poslovanje i trgovanje osmišljene za tržišta električne energije i prirodnog plina trebalo bi razmotriti i za tržište vodika. Iako se ovom Direktivom utvrđuju opća načela koja se primjenjuju na funkcioniranje tržišta vodika, pri primjeni tih načela primjereno je uzeti u obzir fazu razvoja tog tržišta.

(12) U skladu sa strategijom EU-a za vodik, od 2030. nadalje očekuje se široka upotreba vodika iz obnovljivih izvora radi dekarbonizacije određenih sektora, od zrakoplovstva i brodarstva do industrijskih sektora koje je teško dekarbonizirati. Svi krajnji kupci priključeni na sustave za vodik trebali bi se moći osloniti na osnovna prava potrošača koja se primjenjuju na krajnje kupce priključene na sustave za prirodni plin, na primjer na pravo na promjenu opskrbljivača i na točne informacije o obračunu. Ako su kupci priključeni na mrežu za vodik, na primjer industrijski kupci, trebali bi imati potrošačka prava jednaka onima koja imaju kupci prirodnog plina. Međutim, odredbe za potrošače namijenjene poticanju sudjelovanja kupaca iz kategorije kućanstvo na tržištu, kao što su alati za usporedbu cijena i aktivni kupci, ne bi se trebale primjenjivati na sustav za vodik.

(13) U skladu sa strategijom EU-a za vodik prioritet Unije jest razvoj vodika iz obnovljivih izvora, proizvedenog uglavnom upotrebom energije vjetra i solarne energije. Vodik iz obnovljivih izvora proizveden upotrebom energije iz biomase obuhvaćen je definicijom bioplina kako je utvrđena u Direktivi (EU) 2018/2001. Vodik iz obnovljivih izvora najkompatibilniji je s Unijinim ciljevima klimatske neutralnosti i nulte stope onečišćenja u dugoročnom razdoblju i najusklađeniji s integriranim energetskim sustavom. Međutim, proizvodnja vodika iz obnovljivih izvora vjerojatno neće rasti dovoljno brzo kako bi se zadovoljio očekivani rast potražnje za vodikom u Uniji. Niskougljična goriva kao što je niskougljični vodik stoga mogu imati ulogu u energetskoj tranziciji u skladu s klimatskim ciljevima Unije, posebno kratkoročno i srednjoročno, kako bi se brzo smanjile emisije iz postojećih goriva i poduprla tranzicija Unijinih kupaca u sektorima koje je teško dekarbonizirati i u kojima nisu dostupne energetski ili troškovno učinkovitije opcije. Kako bi se poduprla tranzicija, potrebno je utvrditi prag za smanjenje emisija stakleničkih plinova

([18]) Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (SL L 326, 8.12.2011., str. 1.).

([19]) Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

za niskougljični vodik i sintetička plinovita goriva. Taj bi prag trebao postati stroži za vodik proizveden u postrojenjima koja započnu s radom od 1. siječnja 2031. kako bi se uzeo u obzir tehnološki razvoj i bolje potaknuo dinamičan napredak prema smanjenju emisija stakleničkih plinova iz proizvodnje vodika.

(14) U strategiji EU-a za integraciju energetskog sustava istaknuta je potreba za uvođenjem sustava certificiranja na razini Unije kako bi se obuhvatila i niskougljična goriva, što bi državama članicama omogućilo da ih usporede s drugim mogućnostima dekarbonizacije i da ih u svojoj kombinaciji izvora energije smatraju održivim rješenjem. Certificiranje niskougljičnih goriva trebalo bi provoditi na način koji je u skladu s certificiranjem obnovljivih goriva. Stoga je primjereno uputiti na odredbe o certificiranju obnovljivih goriva utvrđene u Direktivi (EU) 2018/2001 i po analogiji ih primijeniti na certificiranje niskougljičnih goriva. Kako bi se osiguralo da niskougljična goriva imaju isti učinak dekarbonizacije kao i alternative iz obnovljivih izvora, važno je da ih se certificira primjenom sličnog metodološkog pristupa, utemeljenog na procjeni njihovih ukupnih emisija stakleničkih plinova tijekom cijelog životnog ciklusa. Pri takvoj procjeni tijekom cijelog životnog ciklusa trebalo bi uzeti u obzir emisije koje proizlaze iz proizvodnje niskougljičnih goriva u cijelom lancu opskrbe, uključujući emisije koje proizlaze iz ekstrakcije primarne energije, obrade i prijevoza, te bi trebalo uzeti u obzir neizravne emisije koje proizlaze iz preusmjeravanja neeleastičnih ulaznih sirovina i stvarnih stopa hvatanja ugljika. Emisije metana s početka proizvodnog lanca trebale bi se izvesti na temelju mjera uključenih u Uredbu (EU) 2024/1787 Europskog parlamenta i Vijeća ([20]). Time bi se omogućilo uvođenje sveobuhvatnog sustava certificiranja na razini Unije kojim bi se obuhvatila cjelokupna kombinacija izvora energije u Uniji. Budući da niskougljična goriva i niskougljični vodik nisu obnovljiva goriva, njihova terminologija i certificiranje nisu mogli biti uključeni u područje primjene Direktive (EU) 2018/2001. Stoga se to nadoknađuje njihovim uključivanjem u ovu Direktivu.

(15) Metan i vodik doprinose globalnom zagrijavanju. Njihovo istjecanje iz sustava za prirodni plin i vodik trebalo bi stoga izbjegavati u skladu s načelom „energetska učinkovitost na prvom mjestu” i kako bi se njihov utjecaj na klimu sveo na najmanju moguću mjeru. Transport i distribucija prirodnog plina te podzemna skladišta i terminali za ukapljeni prirodni plin trebaju biti u skladu s relevantnim odredbama Uredbe (EU) 2024/1787. Tom se uredbom utvrđuju pravila za točno mjerenje emisija metana u energetskom sektoru u Uniji, njihovu kvantifikaciju, praćenje, izvješćivanje o njima i njihovu provjeru te za smanjivanje tih emisija, među ostalim s pomoću pregleda radi otkrivanja i saniranja istjecanja, obveza sanacije te ograničenja ispuštanja u atmosferu i spaljivanja na baklji. Osim toga, ovom bi Direktivom trebalo predvidjeti da operatori mreža, skladišta i terminala za vodik poduzimaju mjere za sprečavanje i smanjenje na najmanju moguću mjeru emisija vodika tijekom rada i provoditi, u redovitim vremenskim razmacima, otkrivanja i sanacije istjecanja vodika na svim relevantnim komponentama za koje je odgovoran operator. Komisija bi, prema potrebi, trebala izvješćivati o rizicima od istjecanja vodika u pogledu okoliša i klime i, prema potrebi, podnijeti prijedloge mjera, uključujući maksimalne stope istjecanja vodika, kako bi se mogući rizici od istjecanja vodika sveli na najmanju moguću mjeru. Ako se takve mjere donesu, trebalo bi ih uzeti u obzir u metodologiji za procjenu ušteda emisija stakleničkih plinova iz niskougljičnih goriva.

(16) Uvozom vodika iz obnovljivih izvora i niskougljičnog vodika vjerojatno će se dopuniti vodik proizveden u Uniji u cilju osiguravanja brze dostupnosti velikih količina vodika kako bi se zadovoljila potražnja Unije. Stoga je za Komisiju i države članice uzajamno korisno, u skladu s njihovim nadležnostima, sudjelovanje u otvorenom i konstruktivnom dijalogu kako bi se uspostavila suradnja s trećim zemljama. Takva suradnja mogla bi posebno doprinijeti promicanju stvaranja tržištâ čistih i novih tehnologija prijenosom znanja i visokom razinom zaštite okoliša, održivosti i ublažavanjem klimatskih promjena, izbjegavajući pritom negativne socijalne učinke ili učinke na okoliš. U tom bi kontekstu Unija mogla imati vodeću ulogu u razvoju globalnih standarda za certificiranje niskougljičnih goriva i ojačati svoju ulogu globalnog predvodnika u području klime, koristeći se pritom svojom klimatskom diplomacijom za razvoj uzajamno korisne suradnje s izvoznim partnerima.

(17) Slobode koje su građanima Unije zajamčene Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU) – među ostalim, slobodno kretanje robe, sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga – ostvarive su samo na potpuno otvorenom tržištu koje svim potrošačima omogućuje slobodan odabir opskrbljivača i svim opskrbljivačima slobodnu isporuku kupcima.

(18) Kako bi se postigao cilj Unije da postane klimatski neutralna do 2050., napore usmjerene na dekarbonizaciju tržišta plina trebalo bi ulagati istodobno s uvođenjem obnovljivih izvora energije u okviru ciljeva Unije utvrđenih Direktivom (EU) 2018/2001 i dodatnim naporima usmjerenima na dekarbonizaciju koji se temelje na drugim

([20]) Uredba (EU) 2024/1787 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o smanjenju emisija metana u energetskom sektoru i izmjeni Uredbe (EU) 2019/942 (SL L, 2024/1787, 15.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1787/oj).

nefosilnim izvorima. Kad je riječ o potpuno otvorenom tržištu, države članice trebale bi i dalje moći planirati svoju kombinaciju izvora energije, uključujući kombiniranu upotrebu obnovljivih goriva i niskougljičnih goriva, u kontekstu svojih posebnih nacionalnih okolnosti. U tu bi svrhu pri osmišljavanju programa potpore, uključujući financijsku potporu, za obnovljiva goriva ili niskougljična goriva Unija trebala podupirati postizanje ciljeva Unije, dok države članice zadržavaju pravo odabrati koji izvor obnovljivih goriva ili niskougljičnih goriva, ako uopće, podupiru, pod uvjetom da su takva goriva u skladu s kriterijima utvrđenima u Direktivi (EU) 2018/2001 i ovoj Direktivi te da su takvi programi potpore u skladu s primjenjivim pravnim okvirom za državne potpore koji se temelji na člancima 107. i 108. UFEU-a. Osim toga, države članice mogu odlučiti utvrditi dodatne zahtjeve za smanjenje emisija stakleničkih plinova, u skladu sa svojom nacionalnom strategijom za dekarbonizaciju.

(19) Interesi potrošača trebali bi biti u središtu ove Direktive, a kvaliteta usluga trebala bi biti središnja odgovornost poduzeća za prirodni plin i vodik. Potrebno je ojačati i zajamčiti te uključiti veću transparentnost u postojeća prava potrošača i prava na pristup temeljnim uslugama, među ostalim energiji, te u rješavanje pitanja energetskog siromaštva, kako je navedeno u Komunikaciji Komisije od 26. travnja 2017. o uspostavi europskog stupa socijalnih prava, koji su Europski parlament, Vijeće i Komisija proglasili i potpisali 17. studenoga 2017. na socijalnom samitu u Göteborgu. U tom bi pogledu trebalo izbjegavati unakrsno subvencioniranje mreža za vodik putem tarifa za prirodni plin ili električnu energiju. Zaštitom potrošača trebalo bi osigurati da se svi potrošači u širem kontekstu Unije koriste prednostima konkurentnog tržišta prirodnog plina. Prava potrošača trebale bi provoditi države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela.

(20) U europskom stupu socijalnih prava energija je ubrojena u temeljne usluge kojima svi trebaju imati pristup, a za one kojima je to potrebno u njemu se poziva na pružanje mjera potpore (načelo 20.). U UN-ovu cilju održivog razvoja broj 7 također se poziva na osiguravanje pristupa cjenovno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve.

(21) Zahtjeve javne usluge i zajedničke minimalne norme koje iz njih proizlaze potrebno je dodatno ojačati i time osigurati da svi potrošači, a posebno oni ugroženi, mogu iskoristiti prednosti tržišnog natjecanja i poštenih cijena. Zahtjeve javne usluge trebalo bi utvrditi na nacionalnoj razini, vodeći računa o nacionalnim okolnostima. Međutim, države članice trebale bi poštovati pravo Unije.

(22) Kako bi se olakšala dekarbonizacija topline koja se temelji na uključivosti, potrošači trebaju biti informirani o održivim alternativama na koje mogu prijeći i imati pristup odgovarajućim mogućnostima financiranja i subvencijama. Države članice trebale bi poduzeti sve potrebne mjere kako bi na najmanju moguću mjeru svele negativne učinke koje promjene goriva ili priključci na centralizirano grijanje provedeni na temelju ove Direktive imaju na krajnje kupce, uključujući one pogođene energetskim siromaštvom i ugrožene kupce. Države članice trebale bi, prema potrebi, na najbolji mogući način iskorištavati financiranje, uključujući javno financiranje i instrumente financiranja uspostavljene na razini Unije, s ciljem svođenja negativnih učinaka na najmanju moguću mjeru i osiguravanja pravedne i uključive energetske tranzicije.

(23) Države članice trebale bi imati široku slobodu odlučivanja o nametanju obveza javne usluge poduzećima za prirodni plin u ostvarivanju ciljeva od općeg gospodarskog interesa, a da se pritom ne ometa prijelaz na integrirani energetski sustav s visokom energetskom učinkovitošću koji se temelji na obnovljivim izvorima energije u skladu s relevantnim ciljevima, pravom i strategijama Unije. Međutim, određivanje cijena opskrbe prirodnim plinom kao obveze javne usluge mjera je kojom se znatno narušava tržišno natjecanje i čija provedba često dovodi do akumulacije tarifnih deficita, ograničavanja izbora potrošača, manjih poticaja za uštedu energije i ulaganja u energetsku učinkovitost, nižih standarda usluge, nižih razina uključenosti i zadovoljstva potrošača, ograničavanja tržišnog natjecanja te do manjeg broja inovativnih proizvoda i usluga na tržištu. Stoga bi države članice trebale primjenjivati druge instrumente politike, posebno ciljane mjere socijalne politike, kako bi svojim građanima mogle zajamčiti cjenovno pristupačnu opskrbu prirodnim plinom. Javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom u načelu bi predstavljale mjeru kojom se narušava tržište. Takve bi se intervencije stoga trebale provoditi samo ako je to primjereno i u obliku obveze javne usluge te bi trebale biti podložne posebnim uvjetima. Potpunom liberalizacijom maloprodajnog tržišta prirodnog plina koje ispravno funkcionira potaknulo bi se cjenovno i necjenovno tržišno natjecanje među postojećim opskrbljivačima i ulazak novih sudionika na tržište, čime bi se povećali izbor i zadovoljstvo potrošača. Na temelju ove Direktive regulirane cijene, uključujući cijene niže od troškova, trebale bi biti moguće za kupce pogođene energetskim siromaštvom, ugrožene kupce iz kategorije kućanstvo i, u posebnim slučajevima, kupce iz kategorije kućanstvo i mikropoduzeća. Tijekom krize cijena prirodnog plina, kada se

veleprodajne i maloprodajne cijene prirodnog plina znatno povećaju, državama članicama trebalo bi dopustiti da privremeno prošire primjenu reguliranih cijena na temeljne socijalne usluge, kako su definirane u članku 2. točki 4. Uredbe (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća ([21]), i na mala i srednja poduzeća (MSP-ovi). Kad je riječ o kupcima iz kategorije kućanstvo, temeljnim socijalnim uslugama i MSP-ovima, državama članicama trebalo bi iznimno i privremeno dopustiti određivanje reguliranih cijena nižih od troškova tijekom krize cijena prirodnog plina, pod uvjetom da to ne uzrokuje poremećaje među opskrbljivačima i da se opskrbljivačima nadoknade troškovi opskrbe po cijeni nižoj od troškova. Međutim, potrebno je osigurati da je takva regulacija cijena ciljana i da se njome ne stvaraju poticaji za povećanje potrošnje. Stoga bi takvo iznimno i privremeno proširenje regulacije cijena trebalo ograničiti na 80 % medijana potrošnje kućanstva za kupce iz kategorije kućanstvo, a za temeljne socijalne usluge i MSP-ove na 70 % potrošnje u prethodnoj godini. Vijeće bi, djelujući na prijedlog Komisije, trebalo moći provedbenom odlukom proglasiti krizu cijena prirodnog plina na regionalnoj razini ili na razini Unije. Procjena postojanja takve krize cijena trebala bi se temeljiti na usporedbi s cijenama u vrijeme uobičajenog funkcioniranja tržišta te bi stoga trebala isključiti učinak prethodnih kriza cijena prirodnog plina proglašenih na temelju ove Direktive. U takvoj provedbenoj odluci trebalo bi navesti i razdoblje valjanosti proglašenja krize cijena prirodnog plina tijekom kojeg se primjenjuje privremeno produljenje reguliranih cijena. To razdoblje ne bi trebalo biti dulje od godine dana. Ako su uvjeti za utvrđivanje te krize cijena prirodnog plina i dalje ispunjeni, Vijeće bi na prijedlog Komisije trebalo moći produljiti razdoblje valjanosti provedbene odluke. Dodjela provedbenih ovlasti Vijeću opravdana je s obzirom na znatne horizontalne posljedice odluke o proglašenju krize cijena prirodnog plina za države članice, a time i okidanja proširenih mogućnosti za javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom. Takve su posljedice znatne i u pogledu broja dotičnih kupaca i u pogledu važnosti kategorija takvih kupaca. Dodjelom provedbenih ovlasti Vijeću ujedno se na odgovarajući način uzima u obzir politička priroda takve odluke o proglašenju krize cijena prirodnog plina, koja zahtijeva pažljivo uravnoteženje različitih razmatranja politika koja su ključna za odluku država članica da provedu određivanje cijena energije. U svakom slučaju, proglašenjem krize cijena prirodnog plina na regionalnoj razini ili na razini Unije trebalo bi osigurati jednake uvjete u svim državama članicama na koje ta odluka utječe kako se unutarnje tržište ne bi neopravdano narušilo.

(24) Obveze javne usluge u obliku određivanja cijena opskrbe prirodnim plinom trebale bi se upotrebljavati bez narušavanja načela otvorenih tržišta u jasno definiranim okolnostima i u korist jasno definiranih korisnika, a njihovo bi trajanje trebalo biti vremenski ograničeno. Takve okolnosti mogle bi se pojaviti kada je opskrba ozbiljno ograničena te se time uzrokuju znatno više cijene prirodnog plina od uobičajenih ili u slučaju nefunkcioniranja tržišta kada su se intervencije regulatornih tijela i tijela nadležnih za tržišno natjecanje pokazale nedjelotvornima. Takve bi okolnosti nerazmjerno utjecale na kupce iz kategorije kućanstvo, a posebno na ugrožene kupce, koji u usporedbi s potrošačima s višim dohotkom u pravilu troše veći dio svojeg raspoloživog dohotka na račune za potrošnju energije. Kako bi se ublažili učinci narušavanja obveza javne usluge na određivanje cijena opskrbe prirodnim plinom, države članice koje primjenjuju takve intervencije trebale bi uvesti dodatne mjere, uključujući mjere kojima se sprečavaju poremećaji u određivanju veleprodajnih tržišnih cijena ili mjere za potporu energetskoj učinkovitosti, posebno za ugrožene kupce i kupce pogođene energetskim siromaštvom. Države članice trebale bi osigurati da svi korisnici reguliranih cijena mogu, ako to žele, imati punu korist od ponuda dostupnih na konkurentnom tržištu. S tim bi ih ciljem trebalo izravno i redovito obavješćivati o ponudama i uštedama dostupnima na konkurentnom tržištu i pružati im pomoć kako bi odgovorili na tržišno utemeljene ponude i od njih imali koristi.

(25) Javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom ne bi trebale prouzročiti izravno unakrsno subvencioniranje između različitih kategorija kupaca. U skladu s tim načelom sustavi cijena ne smiju izravno uzrokovati da određene kategorije kupaca snose trošak cjenovnih intervencija koje utječu na druge kategorije kupaca. Obveze javne usluge u vezi s određivanjem cijena trebale bi se odnositi samo na opskrbu prirodnim plinom jer se ne očekuje da će kupci iz kategorije kućanstvo u velikoj mjeri za grijanje upotrebljavati vodik. Očekuje se da će se tržište vodika uglavnom odnositi na industriju, za koju nisu potrebne takve javne intervencije.

(26) Potrošačima bi trebalo staviti na raspolaganje jasne i razumljive informacije o njihovim pravima u vezi s energetskim sektorom. Komisija je, nakon savjetovanja s relevantnim dionicima, uključujući države članice, regulatorna tijela, tijela potrošača i poduzeća za prirodni plin, utvrdila pristupačan i prilagođen kontrolni popis namijenjen potrošačima energije, koji potrošačima pruža praktične informacije o njihovim pravima. Taj bi kontrolni popis namijenjen potrošačima energije trebalo održavati ažurnim, staviti ga na raspolaganje svim potrošačima i učiniti javno dostupnim.

([21]) Uredba (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2017. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 994/2010 (SL L 280, 28.10.2017., str. 1.).

(27) Države članice trebale bi uzeti u obzir činjenicu da su za uspješnu energetsku tranziciju potrebna veća ulaganja u obrazovanje, osposobljavanje i vještine radnika u sektorima prirodnog plina i vodika, među ostalim u odnosu na razvoj infrastrukture, energetsku učinkovitost i primjene za krajnje korisnike u kojima se upotrebljavaju troškovno učinkovitije i dekarbonizirane alternative. Takva bi ulaganja bila u skladu s Direktivom (EU) 2023/1791.

(28) Tržišnim pravilima trebalo bi zaštititi kupce i ojačati njihov položaj da se mogu odlučivati za energetski najučinkovitije opcije, kako bi se novi plin i vodik iz obnovljivih izvora i niskougljični plin i vodik u potpunosti uključili u energetsku tranziciju.

(29) Prirodni plin i dalje ima ključnu ulogu u opskrbi energijom jer je potrošnja energije iz prirodnog plina u kućanstvima i dalje veća od potrošnje električne energije. Iako je elektrifikacija ključan element zelene tranzicije, u kućanstvima će se u budućnosti i dalje trošiti prirodni plin, uključujući sve veće količine plina iz obnovljivih izvora, posebno biometana.

(30) U sektoru prirodnog plina, uključujući maloprodajno tržište prirodnog plina, odredbe o uključenosti i zaštiti potrošača nisu prilagođene potrebama energetske tranzicije.

(31) Tržište prirodnog plina podliježe niskim razinama zadovoljstva i uključenosti kupaca, a kao i sporom uvođenju novog plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina, što je odraz ograničenog tržišnog natjecanja u mnogim državama članicama. Cijene prirodnog plina za kupce iz kategorije kućanstvo porasle su u posljednjem desetljeću, zbog čega kupci iz kategorije kućanstvo plaćaju dva ili tri puta više za potrošnju prirodnog plina od industrijskih kupaca.

(32) Kao i u sektoru električne energije, fleksibilnost tržišta i odgovarajući pravni okvir Unije za prava potrošača u sektoru prirodnog plina ključni su kako bi se osiguralo da potrošači mogu sudjelovati u energetskoj tranziciji i imati koristi od pristupačnih cijena, dobrog standarda usluge i djelotvornog izbora ponuda koje odražavaju tehnološki razvoj.

(33) Očekuje se da će se prelazak s fosilnog plina na alternative iz obnovljivih izvora ostvariti ako energija iz obnovljivih izvora postane privlačan i nediskriminirajući izbor za potrošače na temelju zaista transparentnih informacija, pri čemu su troškovi prijelaza pravedno raspodijeljeni među različitim skupinama potrošača i sudionika na tržištu. Međutim, prelazak s prirodnog plina na druge tehnologije obično nije jednostavan zbog učinka ovisnosti povezanog s temeljnom opremom. Ako se infrastruktura za prirodni plin stavi izvan pogona, to bi trebalo biti popraćeno mjerama za uklanjanje negativnih učinaka na krajnje kupce, posebno ugrožene kupce i kupce iz kategorije kućanstvo pogođene energetskim siromaštvom, kao i mjerama za uklanjanje nejednakosti koje proizlaze iz energetske tranzicije. Potrošače prirodnog plina trebalo bi zaštititi od povećanja tarifa kada se imovina za prirodni plin mora amortizirati, od unakrsnog subvencioniranja između korisnika plina i vodika te od povećanja tarifa za prirodni plin zbog smanjenja baze kupaca.

(34) Kako bi se otklonili postojeći nedostaci na maloprodajnom tržištu prirodnog plina, potrebno je ukloniti postojeće prepreke tržišnom natjecanju i tehničke prepreke pojavi alternativne opskrbe energijom koja se temelji na obnovljivim izvorima energije, novih usluga, boljih razina usluge i nižih potrošačkih cijena, te istodobno osigurati zaštitu ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom.

(35) Kako bi se osigurala visoka razina zaštite i jačanja položaja potrošača dosljedno u svim energetskim sektorima, zakonodavni okvir na dekarboniziranom tržištu prirodnog plina trebao bi odražavati zaštitu kupaca na tržištu električne energije i, prema potrebi, njegove odredbe o jačanju položaja te bi trebao uzimati u obzir učinkovitost energetskog sustava, kao i ciljeve Unije u pogledu sigurnosti opskrbe, energetske učinkovitosti i energije iz obnovljivih izvora.

(36) Kako bi bio dosljedan i djelotvoran, pristup odražavanja određenih aspekata tržišta električne energije trebao bi obuhvaćati sve odredbe o zaštiti i jačanju položaja potrošača, kad god je to izvedivo i prilagodljivo tržištu prirodnog plina. Trebao bi se sastojati od osnovnih ugovornih prava do pravila o informacijama o obračunu, promjeni dobavljača energije, stavljanju na raspolaganje pouzdanih alata za usporedbu, zaštiti ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom, osiguravanju odgovarajuće zaštite podataka za pametna brojila i upravljanje podacima te o učinkovitom alternativnom rješavanju sporova.

(37) Radi postizanja dosljednosti odredaba u svim sektorima, opterećenja za nacionalne uprave i poduzeća trebala bi ostati ograničena i razmjerna, među ostalim na temelju iskustva s pravnim aktima Unije uključenima u paket „Čista energija za sve Europljane”, kao što su uredbe (EU) 2018/1999 ([22]), (EU) 2019/941 ([23]), (EU) 2019/942 ([24])

([22]) Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

([23]) Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ (SL L 158, 14.6.2019., str. 1.).

([24]) Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetskih regulatora (SL L 158, 14.6.2019., str. 22.).

i (EU) 2019/943 te direktive (EU) 2018/844 ([25]), (EU) 2018/2001, (EU) 2018/2002 ([26]) i (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća.

(38) Očekuje se da će modernizacija sektora prirodnog plina proizvesti znatne gospodarske koristi i koristi za okoliš u smislu poboljšanog tržišnog natjecanja na maloprodajnom tržištu i njegovih društvenih i distribucijskih koristi te jačanja položaja kupaca, uključujući ojačana ugovorna prava i bolju dostupnost informacija o potrošnji i izvorima energije, što će dovesti do izbora zelenijih mogućnosti, kao i provedbu mjera energetske učinkovitosti i smanjenje upotrebe fosilnog plina ili prelazak s fosilnog plina na održivije izvore energije. Energetske zajednice od interesa trebale bi doprinijeti uvođenju plina iz obnovljivih izvora.

(39) Promjena opskrbljivača važan je pokazatelj uključenosti kupaca i bitno sredstvo za poticanje tržišnog natjecanja na tržištu prirodnog plina i vodika, te bi stoga trebala biti zajamčena kao temeljno pravo kupaca. Međutim, stope promjene opskrbljivača i dalje se razlikuju među državama članicama, a potrošače se odvraća i od prelaska na drugi izvor energije i od promjene opskrbljivača izlaznim naknadama i naknadama za raskid ugovora. Iako bi se ukidanjem takvih naknada mogao ograničiti izbor kupaca jer bi se isključilo proizvode utemeljene na nagrađivanju vjernosti kupaca, daljnjim ograničavanjem njihove upotrebe trebali bi se poboljšati dobrobit i uključenost potrošača, kao i tržišno natjecanje.

(40) Kraće trajanje vremena potrebnog za promjenu opskrbljivača vjerojatno će potaknuti kupce da traže bolje pogodnosti u opskrbi energijom i promijene opskrbljivača. Raširenijom primjenom informacijske tehnologije tehnički postupak promjene opskrbljivača koji se sastoji od registracije novog opskrbljivača u mjernoj točki tržišnog operatora u pravilu bi se do 2026. trebao obaviti u roku od 24 sata bilo koji radni dan. Osiguravanjem da se do 2026. omogući provođenje tehničkog postupka promjene opskrbljivača u roku od 24 sata skratilo bi se vrijeme potrebno za promjenu opskrbljivača, čime bi se potaknuli veća uključenost potrošača i tržišno natjecanje na maloprodajnom tržištu.

(41) Promjena opskrbljivača na tržištima prirodnog plina i vodika u roku od 24 sata odražavala bi ono što se već primjenjuje na tržištu električne energije, što ima slične pozadinske funkcionalnosti i zahtjeve u pogledu informatičke baze podataka. Usklađivanje vremena potrebnog za promjenu opskrbljivača između sektora koristilo bi svim potrošačima, posebno onima koji imaju ugovore o dvojnom gorivu. Kraće trajanje vremena potrebnog da potrošači promijene opskrbljivača ne bi trebalo utjecati na obveze opskrbljivača u vezi s uravnoteženjem.

(42) Nekoliko je čimbenika koji kupcima otežavaju pristup raznim izvorima tržišnih informacija koje su im dostupne, razumijevanje tih informacija i postupanje u skladu s njima. Iz toga slijedi da bi trebalo poboljšati usporedivost ponuda odgovarajućim informiranjem kupaca na temelju alata za usporedbu za kupce, a neopravdane prepreke promjeni opskrbljivača trebalo bi ukloniti bez neopravdanog ograničavanja izbora kupaca. Također je ključno da opskrbljivači kupcima pruže jasne i razumljive predugovorne informacije kako bi kupci bili u potpunosti upoznati s pojedinostima i posljedicama ugovora.

(43) Neovisni alati za usporedbu, uključujući internetske stranice, djelotvorno su sredstvo koje manjim kupcima omogućuje procjenu prednosti različitih ponuda za isporuku energije dostupnih na tržištu. Kako bi kupci dobili reprezentativan uvid, ti bi alati trebali uključivati najširi mogući raspon dostupnih ponuda i obuhvatiti tržište u što potpunijem opsegu. Ako se okolišna učinkovitost promiče kao ključna značajka ponude, alati za usporedbu trebali bi uključivati i opis te okolišne učinkovitosti. Ključno je da manji kupci imaju pristup barem jednom od alata za usporedbu i da informacije koje se pružaju s pomoću takvih alata budu vjerodostojne, nepristrane, transparentne i lako razumljive. U tu bi svrhu države članice mogle predvidjeti alat za usporedbu kojim upravlja nacionalno tijelo ili privatno trgovačko društvo te se savjetovati u vezi s kriterijima za alate za usporedbu s relevantnim dionicima, uključujući organizacije koje zastupaju interese potrošača.

([25]) Direktiva (EU) 2018/844 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2010/31/EU o energetskim svojstvima zgrada i Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti (SL L 156, 19.6.2018., str. 75.).

([26]) Direktiva (EU) 2018/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti (SL L 328, 21.12.2018., str. 210.).

(44) Krajnji kupci također bi trebali moći trošiti, skladištiti i prodavati plin iz obnovljivih izvora koji su sami proizveli, poštujući pritom pravo koje se primjenjuje na proizvodnju plina iz obnovljivih izvora, posebno u pogledu emisija stakleničkih plinova, te sudjelovati na svim tržištima prirodnog plina pružanjem pomoćnih usluga sustavu, primjerice skladištenjem energije, uz zadržavanje njihovih prava kao krajnjih kupaca na temelju ove Direktive. Kolektivni dogovori između aktivnih kupaca pružateljima usluga i lokalnim poduzećima, posebno MSP-ovima, pružaju priliku da doprinesu uravnoteženju i fleksibilnosti sustava. Državama članicama trebalo bi omogućiti da imaju različite odredbe u svojem nacionalnom pravu u pogledu poreza i pristojbi za pojedinačne aktivne kupce i aktivne kupce koji djeluju zajedno.

(45) Računi i informacije o obračunu važno su sredstvo informiranja i jačanja položaja krajnjih kupaca. Računi za energiju i dalje su najčešći problem potrošača i izvor pritužbi potrošača pa stoga doprinose trajno niskim razinama zadovoljstva potrošača i njihove uključenosti u sektor prirodnog plina. Odredbe o informacijama o obračunu u plinskom sektoru također zaostaju za pravima koja se dodjeljuju potrošačima u sektoru električne energije. Stoga ih je potrebno uskladiti i utvrditi minimalne zahtjeve za račune i informacije o obračunu u plinskom sektoru kako bi potrošači imali pristup transparentnim, potpunim i lako razumljivim informacijama. Računi bi trebali sadržavati informacije za krajnje kupce o njihovoj potrošnji i troškovima, emisijama ugljičnog dioksida i udjelu plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina, čime bi se olakšala usporedba ponuda pri promjeni opskrbljivača ili izvora energije, kao i informacije o njihovim pravima potrošača, primjerice o alternativnom rješavanju sporova. Osim toga, računi bi trebali biti alat za aktivno uključivanje potrošača na tržište, kako bi potrošači mogli upravljati svojim obrascima potrošnje i donositi zelenije odluke. Važno je potrošačima pružiti sveobuhvatne i točne informacije kako bi se osiguralo da budu svjesni svojeg utjecaja na okoliš i da stoga mogu dati prednost najodrživijim nositeljima energije. Direktivu (EU) 2023/1791 trebalo bi stoga na odgovarajući način izmijeniti.

(46) Redovita dostava točnih informacija o obračunu koje se temelje na stvarnoj potrošnji prirodnog plina važna je jer se kupcima tako pomaže da kontroliraju svoju potrošnju prirodnog plina i troškove. Međutim, kupci, posebice kupci iz kategorije kućanstvo, trebali bi imati pristup fleksibilnim aranžmanima za stvarno plaćanje svojih računa.

(47) Ključni je aspekt pri opskrbi kupaca pristup objektivnim i transparentnim podacima o potrošnji. Stoga bi potrošači trebali imati pristup podacima o svojoj potrošnji i povezanim cijenama te troškovima usluga, uključujući, prema potrebi, cijenu dodatnih usluga kao što su osiguranja i usluge energetske učinkovitosti, kako bi mogli pozvati konkurente da izrade ponudu na temelju tih informacija. Potrošači bi također trebali imati pravo da ih se na primjereni način obavijesti o njihovoj potrošnji energije. Predujmovi ne bi trebali dovoditi korisnike u nepovoljan položaj, a različiti bi sustavi plaćanja trebali biti nediskriminirajući. Ako se informacije o troškovima energije pružaju potrošačima dovoljno često, trebale bi poticati uštedu energije jer će kupci dobiti izravnu povratnu informaciju o učincima ulaganja u energetsku učinkovitost i drukčijeg ponašanja.

(48) Svaka nacionalna odluka o uvođenju pametnih sustava mjerenja prirodnog plina trebala bi se donositi nakon provedbe procjena troškova i koristi. Pri tim procjenama trebale bi se uzeti u obzir dugoročne koristi uvođenja pametnog sustava mjerenja za potrošače i cijeli vrijednosni lanac. Pokaže li ta procjena da je uvođenje takvih sustava mjerenja gospodarski razumno i troškovno učinkovito samo za potrošače s određenom razinom potrošnje prirodnog plina, države članice trebale bi imati mogućnost da o tome vode računa pri nastavku uvođenja. Takve bi se procjene trebale redovito revidirati u slučaju znatnih promjena osnovnih pretpostavki ili u svakom slučaju barem svake četiri godine zbog brzog tehnološkog razvoja. Ograničena provedba pametnih sustava mjerenja, kao što su pilot-projekti i faze ispitivanja, ne smatra se uvođenjem takvih sustava u smislu ove Direktive.

(49) Kako bi se krajnjim kupcima pomoglo da aktivno sudjeluju na tržištu, oni bi pri uvođenju pametnih sustava mjerenja trebali uzeti u obzir primjenu relevantnih dostupnih normi, uključujući one kojima se omogućuje interoperabilnost na razini podatkovnog modela i aplikacijskog sloja, najbolje prakse i važnost razvoja razmjene podataka te buduće i inovativne energetske usluge. Osim toga, pametni sustavi mjerenja koji se uvode ne bi trebali biti prepreka promjeni opskrbljivača za potrošače prirodnog plina i trebali bi biti opremljeni odgovarajućim svrsishodnim funkcionalnostima koje krajnjim kupcima omogućuju pravodoban pristup podacima o njihovoj potrošnji, prilagodbu vlastitih energetskih navika, nagrađivanje i ostvarivanje uštede na računima. Skupinama potrošača trebalo bi pružiti savjete o tome kako upotrebljavati pametna brojila kako bi se poboljšala njihova energetska učinkovitost.

(50) Države članice koje pametne sustave mjerenja za sustav prirodnog plina ne uvode sustavno trebale bi omogućiti potrošačima da ostvaruju korist od ugradnje pametnog brojila, na zahtjev, pod poštenim i razumnim uvjetima i pritom snose povezane troškove, a trebale bi im pružiti i sve relevantne informacije.

(51) Nakon uvođenja pametnih sustava mjerenja u državama članicama razvijeni su ili se trenutačno razvijaju različiti modeli upravljanja podacima. Neovisno o modelu upravljanja podacima važno je da države članice uspostave transparentna pravila u skladu s kojima se podacima može pristupiti pod nediskriminirajućim uvjetima i osiguraju najvišu razinu kibernetičke sigurnosti i zaštite podataka, kao i nepristranost subjekata koji obrađuju podatke.

(52) Bolja je zaštita potrošača osigurana ako su svim potrošačima dostupna djelotvorna sredstva za rješavanje sporova. Države članice trebale bi propisati postupke za brzo i djelotvorno postupanje s pritužbama. Informacije o rješavanju pritužbi trebalo bi pružiti u ugovorima s kupcima i informacijama o obračunu.

(53) Pri procjeni funkcioniranja vlastitih izvansudskih mehanizama za rješavanje sporova države članice trebale bi uzeti u obzir sudjelovanje i usklađenost poduzeća za prirodni plin.

(54) Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere, kao što je osiguravanje povlastica putem svojih sustava socijalne sigurnosti radi osiguravanja nužne opskrbe ugroženih kupaca i pružanje potpore za poboljšanje energetske učinkovitosti i uvođenje energije iz obnovljivih izvora radi održivog rješavanja energetskog siromaštva, među ostalim u širem kontekstu siromaštva. Takve bi se mjere mogle razlikovati ovisno o posebnim okolnostima u dotičnim državama članicama i mogle bi uključivati mjere socijalne ili energetske politike koje se odnose na plaćanje računa za prirodni plin i vodik, ulaganje u energetsku učinkovitost stambenih zgrada ili zaštitu potrošača u obliku, primjerice, zaštitnih mjera protiv isključivanja.

(55) U preporukama Komisije (EU) 2020/1563 ([27]) od 14. listopada 2020. i (EU) 2023/2407 ([28]) od 20. listopada 2023. o energetskom siromaštvu utvrđene su dobre prakse za definiranje energetskog siromaštva na nacionalnoj razini, uključujući odgovarajuće pokazatelje za mjerenje energetskog siromaštva, te za strukturne mjere i poboljšanja koje države članice mogu poduzeti kako bi uklonile temeljne uzroke energetskog siromaštva. Ističu se ulaganja u strukturne mjere za rješavanje pitanja niske energetske učinkovitosti domova i uređaja te dekarbonizacije i uvođenja obnovljivih izvora energije, kao i druge mjere s ciljem pružanja informacija o tome kako smanjiti račune za energiju i uvesti prakse uštede energije, poduprijeti građane da se pridruže energetskim zajednicama ili potaknuti prelazak na rješenja za energiju iz obnovljivih izvora.

(56) Isključivanje ima znatan utjecaj na pristup kupaca opskrbi prirodnim plinom koja im je posebno potrebna za grijanje njihovih domova. Isključivanje prirodnog plina posebno negativno utječe na kupce pogođene energetskim siromaštvom i ugrožene kupce te bi države članice trebale poduzeti mjere za sprečavanje isključivanja tih kupaca iz gospodarskih ili komercijalnih razloga. Državama članicama dostupno je više alata i dobrih praksi koji uključuju, ali nisu ograničeni na, cjelogodišnje ili sezonske zabrane isključivanja, sprečavanje duga i održiva rješenja za potporu kupcima s teškoćama u plaćanju računa za energiju. Države članice trebale bi utvrditi najprikladnije alate na temelju svojih nacionalnih okolnosti. Takve mjere ne bi trebale utjecati na privremeno isključivanje kupaca koje provode operatori mreža u hitnim slučajevima, bez prethodne obavijesti ako se to isključivanje provodi iz sigurnosnih razloga te uz prethodnu obavijest, ako je to izvedivo, zbog održavanja.

(57) Kupci imaju pravo koristiti se žalbenim postupcima kojima upravljaju njihovi opskrbljivači, kao i postupcima izvansudskog rješavanja sporova, kako bi se njihova prava djelotvorno provodila i kako ne bi bili u nepovoljnom položaju u slučaju neslaganja s opskrbljivačima, posebno u pogledu računa ili dugovanog iznosa. Ako se kupci koriste tim postupcima, opskrbljivači ne bi trebali raskinuti ugovore na temelju činjenica koje su još predmet spora. Opskrbljivači i kupci trebali bi i dalje ispunjavati svoja ugovorna prava i obveze, posebno u pogledu opskrbe prirodnim plinom i plaćanja tog prirodnog plina, a žalbeni postupci ne bi trebali postati temelj za zloupotrebe kojima se kupcima omogućuje da ne ispunjavaju svoje ugovorne obveze, uključujući plaćanje računa. Države članice trebale bi uspostaviti odgovarajuće mjere kako bi se izbjeglo da se ti žalbeni postupci ili postupci rješavanja sporova upotrebljavaju na iskrivljeni način.

([27]) Preporuka Komisije (EU) 2020/1563 od 14. listopada 2020. o energetskom siromaštvu (SL L 357, 27.10.2020., str. 35.).
([28]) Preporuka Komisije (EU) 2023/2407 od 20. listopada 2023. o energetskom siromaštvu (SL L, 2023/2407, 23.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2407/oj).

(58) Kako bi se potrošačima osigurao kontinuitet opskrbe, osobito u slučaju da opskrbljivač ne izvrši svoju obvezu, države članice trebale bi uspostaviti sustav opskrbljivača zadnjeg izbora ili poduzeti jednakovrijedne mjere. Trebalo bi biti moguće imenovati opskrbljivača zadnjeg izbora prije ili u trenutku kada opskrbljivač ne izvrši svoju obvezu. Opskrbljivač zadnjeg izbora mogao bi biti prodajni odjel vertikalno integriranog poduzeća koji također obavlja funkcije distribucije, pod uvjetom da udovoljava zahtjevima u pogledu razdvajanja iz ove Direktive. Međutim, to ne bi trebalo podrazumijevati obvezu država članica da isporučuju po određenoj fiksnoj najnižoj cijeni. Ako država članica obveže opskrbljivača zadnjeg izbora da prirodnim plinom opskrbljuje kupca koji ne prima tržišno utemeljene ponude, trebali bi se primjenjivati uvjeti utvrđeni u članku 4. ove Direktive, a obveza može uključivati reguliranu cijenu samo u mjeri u kojoj kupac ima pravo na regulirane cijene. Pri ocjenjivanju jesu li ponude koje su primili kupci koji nisu iz kategorije kućanstvo tržišno utemeljene, države članice trebale bi uzeti u obzir individualne komercijalne i tehničke okolnosti. Ako je država članica prije datuma stupanja na snagu ove Direktive već imenovala opskrbljivača zadnjeg izbora za prirodni plin primjenom pravednog, transparentnog i nediskriminirajućeg postupka, nije potrebno pokretati novi postupak za imenovanje opskrbljivača zadnjeg izbora.

(59) Pojednostavnjenje i racionalizacija administrativnih postupaka izdavanja dozvola i jasni rokovi za odluke koje trebaju donijeti tijela nadležna za izdavanje odobrenja trebali bi osigurati da se postrojenja za proizvodnju vodika i infrastruktura sustava za vodik mogu uvoditi odgovarajućim tempom, a da se pritom ne ometaju javna savjetovanja. Od država članica trebalo bi zatražiti da izvijeste o postignutom napretku. Proširenje postojećih odobrenja, kao što su licencije, dozvole, koncesije ili suglasnost, izdanih u skladu s nacionalnim pravom za izgradnju i rad postojećih plinovoda za prirodni plin i druge mrežne imovine, potrebno je nakon što nositelj transportirane energije u obliku prirodnog plina u plinovodu umjesto prirodnog plina bude (čisti) vodik. To proširenje odobrenja ne bi trebalo utjecati na valjanost tehničkih sigurnosnih zahtjeva za infrastrukturu za vodik ni na mogućnost da nadležna tijela prate usklađenost s tim zahtjevima i poduzimaju odgovarajuće i razmjerne provedbene mjere, uključujući mogući opoziv proširenih odobrenja, ako je to opravdano. Time bi se trebalo spriječiti nepotrebno kašnjenje u prenamjeni postojećih plinovoda za prirodni plin i druge mrežne imovine za transport vodika. Trebalo bi izbjegavati materijalno drukčije uvjete za izdavanje odobrenja za infrastrukturu sustava za vodik, osim ako je to dovoljno opravdano. Pitanja tehničke sigurnosti mogla bi opravdati diferencirani pristup pri proširenju postojećih ili izdavanju novih odobrenja. Odredbe o postupcima izdavanja odobrenja trebale bi se primjenjivati ne dovodeći u pitanje međunarodno pravo i pravo Unije, uključujući odredbe o zaštiti okoliša i zdravlja ljudi. Ako je to utemeljeno na izvanrednim okolnostima, trebalo bi omogućiti produljivanje roka za postupke izdavanja odobrenja za najviše godinu dana.

(60) Uputama koje podnositeljima zahtjeva tijekom njihovih administrativnih postupaka podnošenja zahtjeva za dozvole daje administrativna kontaktna točka nastoji se smanjiti složenost za nositelje projekata te povećati učinkovitost i transparentnost. Učinkovitosti bi mogla doprinijeti i mogućnost da podnositelji zahtjeva relevantne dokumente podnose u digitalnom obliku i dostupnost priručnika o postupcima za podnositelje zahtjeva. Države članice trebale bi osigurati da tijela koja provode postupke izdavanja odobrenja aktivno sudjeluju u uklanjanju preostalih prepreka, uključujući nefinancijske prepreke, kao što su nedostatak znanja te digitalnih i ljudskih resursa koji otežavaju njihovu obradu sve većeg broja postupaka izdavanja odobrenja. Postupci izdavanja dozvola za priključenje na transportnu ili distribucijsku mrežu ne bi trebali biti ugroženi nedostatkom administrativnih kapaciteta. Nadalje, takvi postupci izdavanja dozvola ne bi trebali uzrokovati prepreke u postizanju nacionalnog cilja u pogledu energije iz obnovljivih izvora.

(61) Bez djelotvornog odvajanja mreža od aktivnosti proizvodnje i opskrbe (djelotvorno razdvajanje) postoji rizik diskriminacije ne samo s obzirom na djelovanje mreže, već i s obzirom na poticaje vertikalno integriranim poduzećima za odgovarajuća ulaganja u vlastite mreže.

(62) Djelotvorno razdvajanje može se osigurati samo ukidanjem poticaja za vertikalno integrirana poduzeća da diskriminiraju konkurente u pogledu pristupa mreži i ulaganja. Jasno je da vlasničko razdvajanje, koje podrazumijeva imenovanje vlasnika mreže kao operatora sustava i njegovu neovisnost od eventualnih interesa povezanih s opskrbom i proizvodnjom, predstavlja djelotvoran i stabilan način rješavanja tog inherentnog sukoba interesa i osiguravanja sigurnosti opskrbe. Zbog toga je Europski parlament u svojoj rezoluciji od 10. srpnja 2007. o izgledima za unutarnje tržište plina i električne energije uputio na vlasničko razdvajanje na razini transporta kao najdjelotvornije sredstvo kojim se promiču ulaganja u infrastrukturu na nediskriminirajući način, pošten pristup mreži za nove sudionike i transparentnost na tržištu. Stoga bi u okviru vlasničkog razdvajanja od država članica trebalo zahtijevati da osiguraju da ista osoba ne bude ovlaštena provoditi kontrolu nad određenim poduzećem za proizvodnju ili opskrbu i istodobno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad određenim operatorom

transportnog sustava ili transportnim sustavom. Obratno, kontrola nad određenim transportnim sustavom ili operatorom transportnog sustava trebala bi isključiti mogućnost provođenja kontrole ili izvršavanja bilo kojeg prava nad određenim poduzećem za proizvodnju ili opskrbu. Unutar tih granica, poduzeću za proizvodnju ili opskrbu trebalo bi omogućiti manjinsko vlasništvo u operatoru transportnog sustava ili transportnom sustavu.

(63) Svaki bi sustav razdvajanja trebao djelotvorno ukloniti sve sukobe interesa između proizvođača, opskrbljivača i operatora transportnih sustava, kako bi stvorio poticaje za potrebna ulaganja i zajamčio ulaz novih sudionika na tržište u okviru transparentnog i učinkovitog regulatornog režima te ne bi trebao stvoriti pregrub regulatorni režim za regulatorna tijela.

(64) Definicija pojma „kontrola” u ovoj Direktivi usklađena je s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 ([29]).

(65) S obzirom na vertikalne veze između sektora električne energije i prirodnog plina, odredbe o razdvajanju trebalo bi primjenjivati među sektorima za prirodni plin, vodik i električnu energiju kako je detaljnije utvrđeno u ovoj Direktivi.

(66) Kad je riječ o sektoru vodika, pravila o vertikalnom razdvajanju trebala bi se primjenjivati bez odgode. To je poželjnije od skupog naknadnog razdvajanja koje bi moglo biti potrebno u slučaju da sektor razvije snažnu vertikalnu integraciju.

(67) Kako bi se osigurala potpuna neovisnost rada mreže od interesa povezanih s opskrbom i proizvodnjom i kako bi se spriječila razmjena eventualnih povjerljivih informacija, u okviru vlasničkog razdvajanja ista osoba ne bi trebala biti član upravljačkog odbora operatora transportnog sustava ili transportnog sustava i član upravljačkog odbora poduzeća koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe. Iz istog razloga jedna te ista osoba ne bi trebala imati pravo imenovati članove upravljačkog odbora određenog operatora transportnog sustava ili transportnog sustava te provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad određenim poduzećem za proizvodnju ili opskrbu.

(68) Uspostavljanje operatora sustava ili operatora transporta koji je neovisan o interesima povezanima s opskrbom i proizvodnjom trebalo bi omogućiti vertikalno integriranom poduzeću da održi svoje vlasništvo nad mrežnom imovinom i pritom osigura djelotvorno odvajanje interesa, pod uvjetom da takav neovisni operator sustava ili neovisni operator transporta obavlja sve funkcije operatora sustava te da se uvedu detaljni propisi i sveobuhvatni mehanizmi regulatorne kontrole.

(69) Ako je 3. rujna 2009. poduzeće koje u vlasništvu ima transportni sustav bilo dio vertikalno integriranog poduzeća, države članice trebale bi imati mogućnost izbora između vlasničkog razdvajanja i uspostavljanja operatora sustava ili operatora transporta koji je neovisan o interesima povezanima s opskrbom i proizvodnjom.

(70) Kako bi u potpunosti očuvale interese vlasnika udjela u vertikalno integriranim poduzećima, države članice trebale bi imati mogućnost izbora da provedu vlasničko razdvajanje direktnim izdvajanjem ili diobom udjela u integriranom poduzeću na udjele u mrežnom poduzeću i udjele u preostalom poduzeću za opskrbu i proizvodnju, pod uvjetom da se poštuju zahtjevi koji proizlaze iz vlasničkog razdvajanja.

(71) Potpunu djelotvornost rješenja koje predstavlja neovisni operator sustava ili neovisni operator transporta trebalo bi osigurati posebnim dodatnim pravilima. Pravila o neovisnom operatoru transporta pružaju odgovarajući regulatorni okvir, kako bi se zajamčilo pošteno tržišno natjecanje, dostatna ulaganja, pristup novih sudionika na tržištu i integracija tržištâ prirodnog plina i vodika. Djelotvorno razdvajanje na temelju odredaba o neovisnom operatoru transporta trebalo bi se temeljiti na stupu organizacijskih mjera i mjera povezanih s upravljanjem operatorima transportnih sustava te na stupu mjera povezanih s ulaganjima, koje nove proizvodne kapacitete povezuju s integracijom mreža i tržišta putem regionalne suradnje. Neovisnost operatora transporta trebalo bi, između ostalog, osigurati i putem određenih razdoblja „hlađenja” tijekom kojih se u vertikalno integriranom poduzeću ne obavljaju rukovodeće ili druge relevantne djelatnosti kojima se ostvaruje pristup istim informacijama do kojih bi se bilo moglo doći na rukovodećem položaju.

([29]) Uredba Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (Uredba EZ o koncentracijama) (SL L 24, 29.1.2004., str. 1.).

(72) U svrhu razvijanja tržišnog natjecanja na unutarnjim tržištima prirodnog plina i vodika veliki kupci koji nisu kućanstva, a uključeni su u poslovne aktivnosti većih razmjera, trebali bi imati mogućnost da izaberu svoje opskrbljivače i, kako bi zadovoljili svoju potražnju za prirodnim plinom i vodikom, sklope ugovore s nekoliko opskrbljivača. Takve bi kupce trebalo zaštititi od klauzula o isključivosti, čiji je učinak isključiti konkurentske ili dodatne ponude.

(73) Svaka država članica trebala bi imati pravo odlučiti se na potpuno vlasničko razdvajanje na svojem državnom području. Ako je država članica iskoristila to pravo, poduzeće ne bi trebalo imati pravo uspostaviti neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora transporta, osim ako je drukčije predviđeno ovom Direktivom. Nadalje, poduzeće koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe ne bi trebalo ni izravno ni neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad operatorom transportnog sustava iz države članice koja se odlučila za potpuno vlasničko razdvajanje.

(74) Na unutarnjem tržištu prirodnog plina postoje različite vrste organizacije tržišta. Mjere koje bi države članice mogle poduzeti radi osiguravanja ravnopravnih uvjeta trebale bi se temeljiti na prevladavajućim zahtjevima od općeg interesa. O usklađenosti mjera s UFEU-om i drugim relevantnim pravom Unije trebalo bi se savjetovati s Komisijom.

(75) Pri provedbi djelotvornog razdvajanja trebalo bi poštovati načelo nediskriminacije između javnog i privatnog sektora. U tu svrhu ista osoba ne bi trebala imati mogućnost provođenja kontrole niti izvršavanja bilo kojeg prava kojim se krše pravila vlasničkog razdvajanja ili opcije neovisnog operatora sustava, ni samostalno niti zajednički, nad sastavom, glasovanjem ili odlučivanjem tijelâ operatora transportnih sustava ili transportnih sustava, kao ni poduzeća za proizvodnju ili opskrbu. Što se tiče vlasničkog razdvajanja i rješenja neovisnog operatora sustava, pod uvjetom da dotična država članica može dokazati da ispunjava taj zahtjev, dva odvojena javna tijela trebala bi imati mogućnost kontrole djelatnosti proizvodnje i opskrbe s jedne strane i kontrole djelatnosti transporta s druge strane.

(76) Potpuno djelotvorno odvajanje mrežnih djelatnosti od djelatnosti opskrbe i proizvodnje trebalo bi se primjenjivati u cijeloj Uniji, kako za poduzeća iz Unije, tako i za poduzeća iz trećih zemalja. Kako bi se osigurala međusobna neovisnost mrežnih djelatnosti i djelatnosti opskrbe i proizvodnje u cijeloj Uniji, regulatorna bi tijela trebala biti ovlaštena odbiti certificiranje operatora transportnih sustava koji ne poštuju pravila razdvajanja. Kako bi osigurala dosljednu primjenu tih pravila u cijeloj Uniji, regulatorna bi tijela pri donošenju odluka o certificiranju što je više moguće trebala voditi računa o mišljenju Komisije. Osim toga, kako bi se osiguralo poštovanje međunarodnih obveza Unije te solidarnost i energetska sigurnost unutar Unije, Komisija bi trebala imati pravo dati mišljenje o certificiranju u vezi s vlasnikom transportnog sustava ili operatorom transportnog sustava koji je pod kontrolom osobe iz treće zemlje. U toj bi procjeni Komisija trebala uzeti u obzir komercijalne odnose koji bi mogli negativno utjecati na poticaje i sposobnost operatora da obavlja svoje zadaće te međunarodne obveze Unije i sve druge posebne činjenice i okolnosti slučaja. Takve činjenice i okolnosti trebale bi uključivati smanjenja opskrbe prirodnim plinom koja se upotrebljavaju kao oružje i manipulaciju tržištima namjernim poremećajima tokova prirodnog plina s jasnim potencijalom izravnog i ozbiljnog utjecaja na ključne međunarodne sigurnosne interese Unije i država članica.

(77) Mreže plinovoda za vodik trebale bi biti važno sredstvo učinkovitog i održivog transporta vodika na kopnu i na moru. Zbog visokih kapitalnih izdataka potrebnih za njihovu izgradnju mreže plinovoda za vodik mogle bi biti prirodni monopoli. Iskustvo s regulacijom tržišta prirodnog plina pokazalo je da je važno osiguravati otvoren i nediskriminirajući pristup mrežama plinovoda s ciljem zaštite tržišnog natjecanja na tržištima robe. Stoga bi se na kopnene i odobalne mreže za vodik u Uniji trebala primjenjivati utvrđena načela rada mreže, kao što je pristup trećih strana.

(78) Definicije „transporta vodika” i „distribucije vodika” u ovoj Direktivi trebale bi se temeljiti na funkcijama relevantnih kategorija mreže i na vrstama povezane infrastrukture.

(79) Međudržavnim spojnim plinovodima za vodik, kao mrežama za vodik koje služe važnoj svrsi povezivanja nacionalnih mreža za vodik država članica, trebali bi upravljati operatori transportnih mreža za vodik. U vrlo ograničenim slučajevima i ako je distribucijska mreža za vodik utvrđena u relevantnom planu razvoja mreže, moguće je priključiti se na transportnu mrežu za vodik u drugoj državi članici. Pod uvjetom da ta distribucijska

mreža nije dodatno priključena na transportnu ili distribucijsku mrežu za vodik u državi članici u kojoj se nalazi distribucijska mreža za vodik, trebala bi se upravljati kao distribucijska mreža za vodik.

(80) Distribucijske mreže za vodik, koje uglavnom služe za opskrbu izravno priključenih kupaca, trebale bi imati koristi od blažeg regulatornog režima u pogledu vertikalnog razdvajanja i planiranja mreže. Takve mreže ne bi trebale uključivati međudržavne spojne plinovode za vodik niti imati priključke na glavnu infrastrukturu, kao što su terminali ili veliki podzemni sustavi skladišta, osim ako je dotična mreža prenamijenjena mreža za prirodni plin, ili na međudržavne spojne plinovode za vodik. Na priključku između velikog podzemnog sustava za skladištenje i distribucijskog sustava, od kojih su oboje prenamijenjeni za upotrebu vodika, može se, kao proširenje postojećeg distribucijskog sustava, izgraditi novi priključak na kratke udaljenosti za transport vodika između njih. Međutim, priključenje manjih podzemnih ili nadzemnih postrojenja za skladištenje vodika, uključujući spremnike vodika koji se lako mogu reproducirati, na distribucijske mreže za vodik ne bi trebalo ograničavati jer se očekuje da će imati ključnu ulogu u uravnoteženju tih mreža.

(81) Rad mreža za vodik trebalo bi odvojiti od djelatnosti proizvodnje energije i opskrbe energijom kako bi se izbjegao rizik da su operatori mreža u sukobu interesa. Strukturno razdvajanje vlasništva nad transportnim mrežama za vodik i sudjelovanja u proizvodnji energije i opskrbi energijom jamči izbjegavanje takvih sukoba interesa. Države članice trebale bi se moći osloniti na alternativni model razdvajanja operatora integrirane transportne mreže za vodik za operatore transportnih sustava za prirodni plin koji podliježu modelu razdvajanja neovisnog operatora transporta i za postojeće vertikalno integrirane mreže za vodik. Operatori transportnih sustava za prirodni plin na koje se primjenjuje odstupanje na temelju ove Direktive trebali bi se smatrati certificiranima za potrebe utvrđivanja njihove prihvatljivosti za upotrebu modela operatora integrirane transportne mreže za vodik. Države članice također bi trebale imati mogućnost dopustiti upotrebu modela neovisnog operatora transportne mreže za vodik kako bi se vertikalno integriranim vlasnicima transportnih mreža za vodik omogućilo da zadrže vlasništvo nad svojim mrežama, osiguravajući pritom nediskriminirajući rad takvih mreža.

(82) Budući da se zajedničkim upravljanjem mrežama za vodik i prirodni plin ili elektroenergetskim mrežama može stvoriti sinergija pa bi ga stoga trebalo dopustiti, djelatnosti rada transportne mreže za vodik trebalo bi organizirati u zasebnom pravnom subjektu kako bi se osigurala transparentnost u pogledu financiranja i upotrebe pristupnih tarifa. Odstupanja od tog zahtjeva za pravno horizontalno razdvajanje trebalo bi odobriti samo privremeno, podložno pozitivnoj analizi troškova i koristi te procjeni učinka koju provode regulatorna tijela. S obzirom na njihovu udaljenu lokaciju i ograničenu veličinu tržišta, takva odstupanja trebala bi se automatski odobriti Estoniji, Latviji i Litvi do 2031. U svakom slučaju, transparentnost u pogledu financiranja i upotrebe pristupnih tarifa trebala bi se osigurati jasnim i transparentnim razdvajanjem računa koje prate regulatorna tijela. Ako je operator mreže za vodik dio poduzeća koje djeluje u području transporta ili distribucije prirodnog plina ili električne energije, operator mreže trebao bi regulatornom tijelu dostaviti popis s pojedinostima o infrastrukturnoj imovini poduzeća u pogledu dodjele mreže za upotrebu vodika ili prirodnog plina kako bi se osigurala potpuna transparentnost u pogledu odvajanja regulirane imovine. Taj bi popis trebalo ažurirati u skladu s uobičajenim revizijskim postupcima za račune.

(83) Kako bi se osigurala transparentnost u pogledu troškova i financiranja reguliranih djelatnosti, djelatnosti u okviru rada transportne mreže za vodik trebale bi biti odvojene od drugih djelatnosti u okviru rada mreže za druge nositelje energije barem u odnosu na pravni oblik i račune operatora mreža. Za potrebe pravnog razdvajanja operatora transportnih mreža za vodik, osnivanje društva kćeri ili zasebne pravne osobe unutar strukture skupine operatora transportnog ili distribucijskog sustava za prirodni plin trebalo bi se smatrati dovoljnim, bez potrebe za funkcionalnim razdvajanjem upravljanja ili odvajanjem uprave ili osoblja. Transparentnost u pogledu troškova i financiranja reguliranih djelatnosti stoga bi se trebala postići bez gubitka sinergije i troškovnih prednosti koje bi moglo donijeti upravljanje nekolicinom mreža.

(84) Mreže za vodik trebale bi podlijegati pristupu trećih strana kako bi se osigurali tržišno natjecanje i ravnopravni uvjeti na tržištu opskrbe vodikom. Regulirani pristup trećih strana na temelju reguliranih pristupnih tarifa trebao bi biti opće pravilo u dugoročnom razdoblju. Kako bi se osigurala potrebna fleksibilnost za operatore i smanjili administrativni troškovi tijekom faze širenja tržišta vodika, države članice trebale bi imati mogućnost dopustiti upotrebu ugovorenog pristupa trećih strana do 31. prosinca 2032.

(85) Samo se dijelovi prirodnog podzemnog skladišta koja se upotrebljavaju za prirodni plin, kao što su solne jame, vodonosnici i iscrpljena polja prirodnog plina, mogu upotrebljavati i za vodik. Dostupnost tih velikih podzemnih sustava skladišta vodika ograničena je i neravnomjerno raspoređena među državama članicama. S obzirom na potencijalno korisnu ulogu za funkcioniranje transporta vodika i tržišta vodika, pristup takvim velikim podzemnim

sustavima skladišta trebao bi u konačnici podlijegati reguliranom pristupu trećih strana kako bi se osigurali ravnopravni uvjeti za sudionike na tržištu. Međutim, u fazi širenja tržišta vodika trebala bi postojati fleksibilnost kako bi države članice mogle upotrebljavati i ugovorene režime pristupa do 31. prosinca 2032.

(86) Očekuje se da će se vodik i derivati vodika, kao što su amonijak ili tekući organski nositelji vodika, uvoziti u Uniju i transportirati unutar Unije. Međutim, još nije sigurno na koji će se način i u kojem obliku vodik transportirati jer će vjerojatno postojati različiti i međusobno konkurentni načini i oblici. Ovom se Direktivom predviđa regulatorni okvir za infrastrukturu i tržišta plinovitog vodika. Stoga bi, samo ako su drugi oblici vodika ili derivata i postrojenja koja njima rukuju relevantni za osiguravanje nastanka konkurentnog tržišta plinovitog vodika, u ovoj Direktivi trebalo definirati njihovu ulogu i pravila koja se na njih mogu primjenjivati.

(87) Terminali za iskrcaj i pretvorbu tekućeg vodika ili tekućeg amonijaka transportiranog brodom u plinoviti vodik sredstvo su za uvoz vodika, ali konkuriraju drugim načinima transporta vodika. Iako bi pristup trećih strana takvim terminalima trebalo biti osiguran, države članice trebale bi predvidjeti sustav ugovorenog pristupa trećih strana s ciljem smanjenja administrativnih troškova za operatore i regulatorna tijela. Skladište koje je povezano s terminalom i kojem treća strana odobrava pristup trebalo bi biti razmjerno kapacitetu terminala za pretvorbu i ubrizgavanje vodika u mrežu. Međutim, možda neće biti potrebna provedba pristupa trećih strana na usluge utovara kamiona, pod uvjetom da takva aktivnost nije pomoćna usluga povezana s naknadnom pretvorbom i ubrizgavanjem vodika u mrežu.

(88) Države članice mogu odlučiti postupno ukinuti prirodni plin kako bi ostvarile cilj klimatske neutralnosti utvrđen u Uredbi (EU) 2021/1119 ili iz drugih tehničkih razloga. Važno je osigurati jasan regulatorni okvir kojim se dopušta odbijanje pristupa i moguće isključivanje korisnika mreže kako bi se postigli ti ciljevi politike. Trebalo bi biti moguće odbiti pristup ili isključiti korisnike mreže u pogledu infrastrukture koja će biti stavljena izvan pogona u skladu s planom razvoja mreže na razini transporta ili ako je stavljanje izvan pogona predviđeno na razini distribucije. Istodobno bi trebalo poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se u takvim okolnostima zaštitilo korisnike mreže te je isto tako važno da odluke o odbijanju pristupa i isključivanju podliježu objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima koje su razvila regulatorna tijela.

(89) Postojeće vertikalno integrirane mreže za vodik trebale bi moći zatražiti odstupanja od zahtjeva ove Direktive pod uvjetom da se te mreže ne prošire u znatnoj mjeri i da takvo odstupanje nema štetan učinak na tržišno natjecanje ili infrastrukturu za vodik ili razvoj tržišta, što bi trebalo redovito provjeravati.

(90) Lokalizirani klasteri za vodik trebali bi biti važna sastavnica Unijina gospodarstva utemeljenog na vodiku. Pojednostavnjeni regulatorni zahtjevi tijekom faze širenja tržišta vodika mogli bi biti korisni takvim klasterima, posebno u pogledu primjene vlasničkog razdvajanja na mreže koje opskrbljuju sudionike na tržištu u takvim klasterima. Odgovarajući pojednostavnjeni regulatorni zahtjevi trebali bi se odnositi i na potrebu za regulatornom fleksibilnošću izravnih priključenja plinovoda između proizvođača vodika i pojedinačnih kupaca.

(91) Spojni plinovodi s trećim zemljama mogu služiti kao transportno sredstvo za uvoz ili izvoz vodika. Primjenjivost ove Direktive na plinovode za vodik koji vode prema trećim zemljama i iz njih trebala bi biti ograničena na državno područje država članica. Operativna pravila za međudržavne spojne plinovode za vodik s trećim zemljama trebala bi biti ugrađena u međunarodni sporazum između Unije i povezanih trećih zemalja. Takav međunarodni sporazum ne bi trebalo smatrati potrebnim ako država članica koja je povezana ili namjerava biti povezana spojnim plinovodom za vodik u pregovoru dogovori i sklopi međuvladin sporazum s dotičnim trećim zemljama u skladu s postupkom ovlašćivanja predviđenim u ovoj Direktivi kako bi se osigurao usklađen regulatorni okvir i njegova dosljedna primjena na cijelu infrastrukturu.

(92) Kako bi se osigurao učinkovit rad Unijinih mreža za vodik, operatori mreža za vodik trebali bi biti odgovorni za rad, održavanje i razvoj mreže u bliskoj suradnji s drugim operatorima mreža za vodik, kao i s drugim operatorima sustava s kojima su njihove mreže povezane ili s kojima mogu biti povezane, među ostalim kako bi se olakšala integracija energetskog sustava.

(93) Operatori transportnih mreža za vodik trebali bi izgraditi dovoljno prekograničnog kapaciteta za transport vodika kako bi se zadovoljile sve gospodarski razumne i tehnički izvedive potrebe za takvim kapacitetom, čime se omogućuje integriranje tržišta.

(94) U skladu sa strategijom EU-a za vodik važno je staviti naglasak na transport i upotrebu vodika u njegovu čistom obliku. U tom je smislu važno da se u sustavu za vodik transportira i skladišti vodik visoke čistoće i rukuje tim vodikom uzimajući u obzir zahtjeve krajnjih korisnika vodika u pogledu kvalitete, za razliku od vodika umiješanog u sustav za prirodni plin. Važno je i da norme u pogledu kvalitete vodika pružaju dodatne kriterije za utvrđivanje zajednički prihvatljivih razina čistoće vodika. Nužno je da Europska tijela za normizaciju u okviru postupka tehničke normizacije definiraju raspon prihvatljivih razina čistoće vodika i druge relevantne parametre kvalitete vodika, primjerice kontaminante.

(95) U nekim slučajevima, ovisno, među ostalim, o topografiji mreža za vodik i sastavu krajnjih korisnika priključenih na mreže za vodik, moglo bi biti potrebno da operatori mreža za vodik upravljaju kvalitetom vodika (primjerice pročišćavanje). Stoga bi regulatorna tijela trebala zadužiti operatore mreža za vodik da osiguraju učinkovito upravljanje kvalitetom vodika u svojim mrežama ako je to potrebno za upravljanje sustavom. Pri poduzimanju takvih aktivnosti operatori mreža za vodik trebali bi osigurati stabilnu kvalitetu vodika za krajnje korisnike, među ostalim u sektorima koje je teško dekarbonizirati, uz poštovanje primjenjivih standarda kvalitete vodika.

(96) Ako operatori sustava za prirodni plin ili operatori mreža za vodik odbiju zahtjeve za pristup ili priključenje zbog nedostatka kapaciteta, trebali bi takvo odbijanje primjereno obrazložiti te bi od njih trebalo zahtijevati da poboljšaju svoj sustav kako bi omogućili zahtijevano priključenje ili pristup tamo gdje je to ekonomično i u skladu s relevantnim planiranjem.

(97) Trebalo bi se pozabaviti preprekama dovršenju unutarnjeg tržišta prirodnog plina koje proizlaze iz izostanka primjene tržišnih pravila Unije na transportne plinovode za prirodni plin koji vode prema trećim zemljama i iz njih. Potrebno je osigurati da se pravila primjenjiva na transportne plinovode za prirodni plin koji povezuju dvije ili više država članica ujedno primjenjuju, unutar Unije, na transportne plinovode za prirodni plin koji vode prema trećim zemljama i iz njih. Time bi se ostvarila dosljednost pravnog okvira unutar Unije, istodobno izbjegavajući narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem energetskom tržištu u Uniji i negativan učinak na sigurnost opskrbe. Usto bi se Direktivom trebala povećati transparentnost i pružiti pravna sigurnost za sudionike na tržištu, posebno ulagače u infrastrukturu za prirodni plin i korisnike sustava, u pogledu primjenjivog pravnog režima.

(98) Države članice i ugovorne stranke Ugovora o osnivanju Energetske zajednice ([30]) trebale bi blisko surađivati na svim pitanjima koja se odnose na razvoj integriranog i dekarboniziranog tržišta prirodnog plina i ne bi trebale poduzimati mjere kojima se ugrožava daljnja integracija tržišta prirodnog plina ili sigurnost opskrbe država članica i ugovornih stranaka. To bi moglo uključivati suradnju u pogledu skladišnih kapaciteta za prirodni plin i pozivanje stručnjaka u relevantne regionalne skupine za rizik prirodnog plina.

(99) Plinovode kojima se projekt proizvodnje nafte ili prirodnog plina iz treće zemlje povezuje s postrojenjem za preradu ili krajnjim obalnim iskrcajnim terminalom unutar države članice trebalo bi smatrati mrežama proizvodnih plinovoda. Plinovode kojim se projekt proizvodnje nafte ili prirodnog plina u državi članici povezuje s postrojenjem za preradu ili krajnjim obalnim iskrcajnim terminalom unutar treće zemlje ne bi trebalo smatrati mrežama proizvodnih plinovoda za potrebe ove Direktive jer takvi plinovodi vjerojatno neće znatno utjecati na unutarnje energetsko tržište.

(100) Operatori transportnih sustava trebali bi moći slobodno sklopiti tehničke sporazume s operatorima transportnih sustava ili drugim subjektima iz trećih zemalja o pitanjima rada i međusobnog povezivanja transportnih sustava, pod uvjetom da je sadržaj takvih sporazuma u skladu s pravom Unije.

(101) Tehnički sporazumi o radu transportnih plinovoda između operatora transportnih sustava ili drugih subjekata trebali bi ostati na snazi pod uvjetom da su u skladu s pravom Unije i relevantnim odlukama regulatornog tijela.

(102) Ako postoje takvi tehnički sporazumi, ovom Direktivom ne zahtijeva se sklapanje međunarodnog sporazuma između države članice i treće zemlje ili sporazuma između Unije i treće zemlje o radu dotičnog transportnog plinovoda za prirodni plin.

([30]) SL L 198, 20.7.2006., str. 18.

(103) Primjenjivost ove Direktive na transportne plinovode za prirodni plin koji vode prema trećim zemljama i iz njih trebala bi biti ograničena na državno područje država članica. Kada je riječ o odobalnim transportnim plinovodima za prirodni plin, ova bi Direktiva trebala biti primjenjiva na teritorijalno more države članice u kojoj se nalazi prva interkonekcijska točka s mrežom država članica.

(104) Trebalo bi omogućiti da postojeći sporazumi sklopljeni između države članice i treće zemlje o radu transportnih plinovoda mogu ostati na snazi u skladu s ovom Direktivom.

(105) U odnosu na sporazume ili dijelove sporazuma s trećim zemljama koji mogu utjecati na zajednička pravila Unije, trebalo bi uspostaviti dosljedan i transparentan postupak kojim se državu članicu, na njezin zahtjev, ovlašćuje za izmjenu, produljenje, prilagodbu, obnavljanje ili sklapanje sporazuma s trećom zemljom o radu transportnog plinovoda ili mreže proizvodnih plinovoda između države članice i treće zemlje. Tim se postupkom ne bi trebala odgoditi provedba ove Direktive, ne bi se trebalo dovoditi u pitanje raspodjelu nadležnosti između Unije i država članica te bi se trebao primjenjivati na postojeće i nove sporazume.

(106) Ako je očito da je predmet sporazuma djelomično u nadležnosti Unije, a djelomično u nadležnosti države članice, nužno je osigurati blisku suradnju te države članice i institucija Unije.

(107) Kako bi se osigurali jedinstveni uvjeti za provedbu ove Direktive, Komisiji bi trebalo dodijeliti provedbene ovlasti za donošenje odluka kojima se državu članicu ovlašćuje ili joj se uskraćuje ovlaštenje za izmjenu, produljenje, prilagodbu, obnavljanje ili sklapanje sporazuma s trećom zemljom. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ([31]).

(108) Sigurnost opskrbe energijom ključni je element javne sigurnosti te je stoga nezaobilazno povezana s učinkovitim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta prirodnog plina i integracijom izoliranih tržišta prirodnog plina država članica. Prirodni plin do građana Unije može doći samo putem mreže. Otvorena tržišta prirodnog plina koja funkcioniraju, a posebno mreže i druga imovina povezana s opskrbom prirodnim plinom od ključne su važnosti za javnu sigurnost, konkurentnost gospodarstva i dobrobit građana Unije. Stoga bi osobe iz trećih zemalja trebalo ovlastiti za kontrolu nad transportnim sustavom ili operatorom transportnog sustava samo ako ispunjavaju zahtjeve stvarnog odvajanja koji se primjenjuju unutar Unije. Ne dovodeći u pitanje međunarodne obveze Unije, Unija smatra da je sektor transportnog sustava prirodnog plina jako važan za Uniju te da su zbog toga potrebna dodatna jamstva u pogledu očuvanja sigurnosti opskrbe Unije energijom, kako bi se izbjegle prijetnje za javni poredak i javnu sigurnost u Uniji te za dobrobit građana Unije. Za sigurnost opskrbe Unije energijom potrebno je osobito procijeniti neovisnost rada mreže, razinu ovisnosti Unije i pojedinačnih država članica o opskrbi energijom iz trećih zemalja, kao i odnos koji određena treća zemlja ima prema unutarnjoj i vanjskoj trgovini te ulaganjima u energetski sektor. Sigurnost opskrbe stoga bi trebalo procjenjivati s obzirom na stvarne okolnosti svakog pojedinog slučaja, kao i na prava i obveze koji proizlaze iz međunarodnog prava, posebno međunarodnih sporazuma između Unije i dotične treće zemlje. Ako je potrebno, Komisija bi trebala izdati preporuke za pregovore o relevantnim sporazumima s trećim zemljama koji se bave sigurnošću opskrbe Unije energijom ili uključiti potrebna pitanja u druge pregovore s tim trećim zemljama.

(109) Trebalo bi poduzeti dodatne mjere kako bi se osigurale transparentne i nediskriminirajuće tarife za pristup transportu. Te bi tarife trebale biti primjenjive na sve korisnike, bez diskriminacije. Ako sustav skladišta plina prirodnog plina, operativna akumulacija ili pomoćne usluge funkcioniraju na dostatno konkurentnom tržištu, pristup bi se mogao odobriti na temelju transparentnih i nediskriminirajućih tržišno utemeljenih mehanizama.

(110) Potrebno je osigurati neovisnost operatora sustava skladišta prirodnog plina kako bi se poboljšao pristup trećih strana sustavima skladišta prirodnog plina koji su iz tehničkih ili gospodarskih razloga potrebni za osiguravanje učinkovitog pristupa sustavu za opskrbu kupaca. Stoga je primjereno da sustavima skladišta prirodnog plina upravljaju pravno odvojeni subjekti koji imaju stvarna prava donošenja odluka u pogledu sredstava koja su potrebna za održavanje, rad i razvoj sustava skladišta prirodnog plina. Također je potrebno povećati transparentnost u pogledu skladišnog kapaciteta prirodnog plina koji se nudi trećim stranama, obvezujući države članice da utvrde i objave nediskriminirajući i jasan okvir kojim se određuje primjereni regulatorni režim, primjenjiv na sustave skladišta prirodnog plina. Za tu obvezu ne bi trebala biti potrebna nova odluka o režimima pristupa, već bi ona

([31]) Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13.).

trebala poboljšati transparentnost u pogledu režima pristupa sustavima skladišta prirodnog plina. Zahtjevi u vezi s povjerljivošću komercijalno osjetljivih informacija posebno su važni ako se radi o podacima strateške prirode ili ako postoji samo jedan korisnik sustava skladišta prirodnog plina.

(111) Nediskriminirajući pristup distribucijskoj mreži određuje naknadni pristup kupcima na razini maloprodaje. Međutim, opseg diskriminacije u pogledu pristupa trećih strana i ulaganja manje je značajan na razini distribucije nego na razini transporta, gdje su zagušenje i utjecaj interesa povezanih s proizvodnjom općenito veći nego na razini distribucije. Radi utvrđivanja ravnopravnih uvjeta na razini maloprodaje, djelatnosti operatora distribucijskih sustava trebalo bi pratiti kako bi ih se spriječilo da iskoriste svoju vertikalnu integraciju u pogledu svojeg konkurentskog položaja na tržištu, posebno u odnosu na kupce iz kategorije kućanstvo i male kupce koji nisu kućanstva.

(112) Države članice trebale bi poduzeti konkretne mjere kako bi podržale širu uporabu održivog biometana ili drugih vrsta plina koji se tehnički i sigurno mogu ubrizgavati u sustav prirodnog plina i transportirati kroz njega, čijim proizvođačima bi trebalo dodijeliti nediskriminirajući pristup tom sustavu, pod uvjetom da je takav pristup trajno usklađen s relevantnim tehničkim pravilima i sigurnosnim normama i da nije drukčije predviđeno ovom Direktivom.

(113) Proizvođači plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina često su priključeni na distribucijsku mrežu. Kako bi se olakšalo njihovo prihvaćanje i integracija tržišta, ključno je da dobiju neometan pristup veleprodajnom tržištu i relevantnim virtualnim točkama trgovanja. Za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin trebalo bi olakšati pristup veleprodajnom tržištu tako što će se definirati ulazno-izlazni sustav koji omogućuje uključivanje distribucijskih sustava i, u konačnici, osigurava da sva proizvodna postrojenja imaju pristup tržištu, neovisno o tome jesu li priključena na distribucijski ili transportni sustav. Osim toga, Uredbom (EU) 2024/1789 predviđa se da operatori distribucijskih sustava surađuju s operatorima transportnih sustava kako bi se omogućili obrnuti tokovi od distribucije u transportnu mrežu ili alternativna sredstva za olakšavanje tržišne integracije plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina.

(114) Kako bi se izbjeglo nametanje nerazmjernog financijskog i administrativnog opterećenja malim operatorima distribucijskih sustava, države članice trebale bi imati mogućnost, kada je to potrebno, izuzeti dotična poduzeća od pravnih zahtjeva za razdvajanjem.

(115) Ako se zatvoreni distribucijski sustav upotrebljava kako bi se osigurala optimalna učinkovitost integrirane opskrbe energijom za koju su potrebni određeni operativni standardi ili se zatvoreni distribucijski sustav održava ponajprije za potrebe vlasnika sustava, trebala bi postojati mogućnost da se operatora distribucijskog sustava izuzme od obveza koje bi predstavljale nepotrebno administrativno opterećenje zbog posebne prirode odnosa između operatora distribucijskog sustava i korisnika sustava. Industrijske ili trgovačke lokacije ili lokacije sa zajedničkim uslugama, kao što su zgrade željezničkih postaja, zračne luke, bolnice, veliki kampovi s integriranim uređajima ili postrojenja kemijske industrije, mogli bi obuhvaćati zatvorene distribucijske sustave zbog specijalizirane prirode svojih djelatnosti.

(116) Integracijom sve većih količina plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina u sustav za prirodni plin mijenja se kvaliteta plina koji se transportira i troši u Uniji. Kako bi se osigurao učinkovit rad sustava prirodnog plina, operatori transportnih sustava trebali bi biti odgovorni za upravljanje kvalitetom plina u svojim objektima. Ako se ubrizgavanje plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina odvija na razini distribucije i ako je potrebno upravljati njihovim utjecajem na kvalitetu plina, regulatorna tijela mogu zadužiti operatere distribucijskih sustava za osiguravanje učinkovitog upravljanja kvalitetom plina u njihovim objektima. Pri izvršavanju zadaća povezanih s upravljanjem kvalitetom operatori transportnih i distribucijskih sustava trebali bi se pridržavati primjenjivih standarda kvalitete plina.

(117) Regulatorna tijela trebaju imati mogućnost donošenja odluka povezanih sa svim relevantnim regulatornim pitanjima kako bi unutarnje tržište prirodnog plina ispravno funkcioniralo te biti potpuno neovisna o bilo kojim drugim javnim ili privatnim interesima. Odredbe koje se odnose na neovisnost pri izvršavanju proračuna dodijeljenog regulatornom tijelu trebalo bi provesti unutar okvira koji je uspostavljen nacionalnim zakonodavstvom i pravilima o proračunu. Uz doprinos neovisnosti regulatornog tijela od bilo kakvih političkih ili gospodarskih interesa ili uplitanja putem odgovarajućeg sustava rotacije, državama članicama trebalo bi biti omogućeno da na primjeren način vode računa o dostupnosti ljudskih resursa i veličini odbora.

(118) Kako bi se osigurao stvarni pristup tržištu svim njegovim sudionicima, uključujući nove sudionike, potrebni su nediskriminirajući mehanizmi uravnoteženja koji odražavaju troškove. To bi se trebalo ostvariti uspostavljanjem transparentnih tržišnih mehanizama za opskrbu i nabavu prirodnog plina potrebnih za ispunjavanje zahtjeva za

uravnoteženje. Regulatorna tijela trebala bi imati aktivnu ulogu, kako bi osigurala da su cijene za uravnoteženje nediskriminirajuće i da odražavaju troškove. Istodobno bi trebalo predvidjeti primjerene poticaje, kako bi se uravnotežio unos i povlačenje plina i kako sustav ne bi bio ugrožen.

(119) Regulatorna tijela trebala bi imati mogućnost utvrditi ili odobriti tarife ili metodologije koje se upotrebljavaju za njihov izračun, na temelju prijedloga operatora transportnog sustava, operatora distribucijskog sustava ili operatora sustava za ukapljeni prirodni plin ili na temelju prijedloga koji je dogovoren između tih operatora i korisnikâ mreže. Pri izvršavanju tih zadaća regulatorna tijela trebala bi osigurati da su tarife za transport i distribuciju nediskriminirajuće i da odražavaju troškove te bi trebala voditi računa o dugoročnim graničnim troškovima mreže, izbjegnutima uz pomoć mjera za upravljanje potražnjom.

(120) Regulatorna tijela trebala bi, u bliskoj suradnji s Agencijom za suradnju energetskih regulatora (ACER), osnovanom Uredbom (EU) 2019/942, promicati otvoreno, konkurentno, sigurno i okolišno održivo unutarnje tržište vodika s neometanim prekograničnim tokovima. Regulatorna tijela trebaju imati mogućnost donošenja odluka o svim relevantnim regulatornim pitanjima kako bi unutarnje tržište vodika ispravno funkcioniralo.

(121) Regulatorna tijela trebala bi biti ovlaštena za donošenje obvezujućih odluka u vezi s poduzećima za prirodni plin ili vodik i izricanje učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija poduzećima za prirodni plin ili vodik koja ne ispunjavaju svoje obveze ili za predlaganje da im nadležni sud izrekne takve sankcije. Regulatorna tijela ujedno bi trebalo ovlastiti za donošenje odluka, neovisno o primjeni pravila o tržišnom natjecanju, o odgovarajućim mjerama koje osiguravaju prednosti za kupce promicanjem djelotvornog tržišnog natjecanja, potrebnog za ispravno funkcioniranje unutarnjeg tržišta prirodnog plina i vodika. Uspostavljanje programa za oslobađanje plina jedna je od mogućih mjera koje se mogu upotrebljavati za promicanje djelotvornog tržišnog natjecanja i osiguravanje ispravnog funkcioniranja tržišta.

(122) Regulatorna tijela ujedno bi trebalo ovlastiti za doprinos osiguravanju visokih standarda javne usluge u skladu s otvaranjem tržišta, zaštiti ugroženih kupaca i potpunoj djelotvornosti mjera za zaštitu potrošača. Te odredbe ne bi trebale dovoditi u pitanje ovlasti Komisije s obzirom na primjenu pravila o tržišnom natjecanju, uključujući provjeru koncentracija koja su od značaja za Uniju, i pravila o unutarnjem tržištu, kao što je slobodno kretanje kapitala. Neovisno tijelo kojem se stranka pogođena odlukom regulatornog tijela ima pravo žaliti mogao bi biti sud ili drugo pravosudno tijelo koje je ovlašteno provesti sudski nadzor.

(123) Svako usklađivanje ovlasti regulatornih tijela trebalo bi obuhvaćati ovlasti pružanja poticaja poduzećima i izricanja učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija tim poduzećima ili predlaganja da im nadležni sud izrekne takve sankcije. Osim toga, regulatorna bi tijela trebala biti ovlaštena zatražiti relevantne informacije od poduzeća, provesti primjerene i dostatne istrage i rješavati sporove.

(124) Regulatorna tijela i ACER trebali bi pružati informacije o tržištu vodika kako bi se osigurala transparentnost, uključujući aspekte kao što su ponuda i potražnja, transportna infrastruktura, kvaliteta usluge, prekogranična trgovina, ulaganja, veleprodajne i potrošačke cijene te likvidnost tržišta.

(125) Operatori transportnih sustava imaju važnu ulogu u osiguravanju troškovno učinkovitih ulaganja u mreže za prirodni plin i vodik. Kako bi se optimiziralo planiranje za sve nositelje energije i premostile razlike između različitih pristupa planiranju mreža na nacionalnoj razini i na razini Unije, trebali bi se uvesti dodatni zahtjevi za dosljedno planiranje. Kako bi se osiguralo troškovno učinkovito uvođenje infrastrukture i izbjegla neupotrebljiva imovina, pri planiranju mreže trebalo bi uzeti u obzir i povećanu međusobnu povezanost prirodnog plina i električne energije te vodika i, prema potrebi, centraliziranoga grijanja. Osim postrojenja za pretvaranje električne energije u prirodni plin, međusobna povezanost između vodika i električne energije može uključivati i elektrane na vodik. Planiranje mreže trebalo bi biti transparentno i omogućiti sudjelovanje relevantnih dionika. U tu bi svrhu od operatora trebalo zahtijevati da provedu opsežno savjetovanje s dionicima. Europski znanstveni savjetodavni odbor za klimatske promjene, uspostavljen na temelju Uredbe (EZ) br. 401/2009 Europskog parlamenta i Vijeća ([32]), može dati mišljenje

([32]) Uredba (EZ) br. 401/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o Europskoj agenciji za okoliš i Europskoj informacijskoj i promatračkoj mreži za okoliš (SL L 126, 21.5.2009., 13.).

o zajedničkim scenarijima. Plan razvoja mreže za vodik trebao bi biti usmjeren na upotrebu vodika u sektorima koje je teško dekarbonizirati i u kojima više ne postoje energetski i troškovno učinkovite alternative.

(126) Dijeljenjem lokacije proizvodnja i potrošnja vodika odvijaju se na istoj lokaciji ili se nalaze što je bliže moguće, čime se osigurava stabilna kvaliteta vodika u skladu s krajnjom namjenom i smanjuju troškovi i učinak na okoliš, kao i istjecanja vodika povezana s transportom. Operatori mreža za vodik trebali bi surađivati s povezanim i susjednim operatorima mreža za vodik kako bi se osiguralo najučinkovitije moguće priključenje.

(127) Pri izradi plana razvoja mreže važno je da operatori infrastrukture uzmu u obzir načelo „energetska učinkovitost na prvom mjestu" i načela učinkovitosti sustava utvrđena u Preporuci Komisije od 28. rujna 2021. naslovljenoj „Energetska učinkovitost na prvom mjestu: od načelâ do primjene u praksi. Smjernice i primjeri za provedbu pri donošenju odluka u energetskom sektoru i drugim područjima", posebno očekivanu potrošnju koja se upotrebljava za razvoj zajedničkog scenarija. Prednost bi trebalo dati rješenjima na strani potražnje kad god su troškovno učinkovitija od ulaganja u infrastrukturu.

(128) U strategiji EU-a za integraciju energetskog sustava ističe se važnost koordiniranog planiranja i rada energetskog sustava u postizanju ciljeva dekarbonizacije. Stoga je potrebno izraditi planove razvoja mreže koji se temelje na zajedničkom scenariju izrađenom na međusektorskoj osnovi. Iako i dalje mogu utvrditi odvojene sektorske modele mreže i odvojena poglavlja u slučaju zajedničkog plana razvoja mreže, operatori infrastrukture trebali bi nastojati postići višu razinu integracije, uzimajući u obzir potrebe sustava koje nadilaze određene nositelje energije.

(129) Planovi razvoja mreže važan su element za utvrđivanje infrastrukturnih nedostataka i pružanje informacija o infrastrukturi koju je potrebno izgraditi ili koja se može staviti izvan pogona i koja bi se mogla upotrijebiti u druge svrhe, kao što je transport vodika. To vrijedi neovisno o modelu razdvajanja odabranom za operatore mreža.

(130) Pružanje informacija o infrastrukturi koja se može staviti izvan pogona u okviru plana razvoja mreže može značiti trajno isključivanje infrastrukture tako da se ostavi neiskorištenom ili se rastavi ili stavi na raspolaganje za upotrebu u druge svrhe, kao što je transport vodika. Cilj je povećane transparentnosti infrastrukture to da bi trebala omogućiti troškovno učinkovitu tranziciju, imajući u vidu da je prenamijenjena infrastruktura relativno jeftinija od novoizgrađene infrastrukture.

(131) U državama članicama u kojima će se razviti distribucijska mreža za vodik razvoj infrastrukture za vodik trebao bi se temeljiti na realističnim predviđanjima potražnje usmjerenima na budućnost, uključujući potencijalne potrebe iz perspektive elektroenergetskog sustava i sektora koje je teško dekarbonizirati. Ako države članice odluče dopustiti namjenske pristojbe kao sredstvo sufinanciranja nove infrastrukture za vodik, regulatorno tijelo trebalo bi poduprijeti plan pri njegovoj procjeni tih pristojbi. Plan bi trebalo podnositi svake četiri godine. Planove podnesene prije 31. prosinca 2032. trebalo bi podnijeti regulatornom tijelu ili drugom nadležnom tijelu. Planove podnesene nakon tog datuma trebalo bi podnijeti samo regulatornom tijelu.

(132) Informacije iz plana razvoja mreže trebale bi omogućiti predviđanje učinaka na tarife na temelju planiranja, stavljanja izvan pogona ili prenamjene koji utječu na reguliranu imovinu.

(133) Umjesto izrade nacionalnog plana razvoja mreže na razini pojedinačnih država članica, državama članicama trebalo bi dopustiti da izrade plan razvoja mreže na regionalnoj razini, uključujući više od jedne države članice i u skladu s dobrovoljnom regionalnom integracijom tržišta prirodnog plina.

(134) Za razliku od električne energije, očekuje se da će se uloga prirodnog plina u budućnosti postupno smanjivati, što utječe i na potražnju za ulaganjima u infrastrukturu. Stoga planom razvoja mreže treba uravnotežiti bojazni u pogledu tržišnog natjecanja i izbjeći nastajanje neupotrebljive imovine.

(135) Države članice trebale bi moći odlučiti strateški zatvoriti i prilagoditi dio svojeg distribucijskog sustava kako bi postupno ukinule opskrbu kupaca iz kategorije kućanstvo prirodnim plinom i osigurale prelazak na održiv i djelotvoran sustav.

(136) Države članice trebale bi od operatora distribucijskih mreža za vodik zahtijevati da predstave infrastrukturu mreže za vodik koju namjeravaju razviti i prenamijeniti u planovima distribucijske mreže za vodik. Od operatora distribucijskih sustava za prirodni plin trebalo bi zahtijevati da izrade planove stavljanja mreže izvan pogona ako se

očekuje smanjenje potražnje za prirodnim plinom koje zahtijeva stavljanje izvan pogona distribucijskih sustava za prirodni plin ili dijelova takvih sustava. Operatorima distribucijskih sustava za prirodni plin i operatorima distribucijskih mreža za vodik može se dopustiti izrada zajedničkih planova ako djeluju na istom području i ako dijelove mreže treba prenamijeniti. Ti bi planovi trebali biti u skladu s desetogodišnjim planovima razvoja mreže. Planovima razvoja distribucijske mreže i planovima stavljanja izvan pogona mreže za prirodni plin trebala bi se promicati energetska učinkovitost i integracija energetskog sustava uzimajući u obzir lokalne planove grijanja i hlađenja. Ti bi planovi trebali doprinositi postizanju energetskih i klimatskih ciljeva Unije i temeljiti se na razumnim pretpostavkama o potražnji i proizvodnji prirodnog plina i vodika. Pri izradi plana od operatora bi se trebalo zahtijevati da provedu postupak savjetovanja u kojem sudjeluju relevantni dionici i da nacrte planova stave na raspolaganje javnosti. Države članice trebale bi osigurati smjernice regulatornih tijela ako dijelovi distribucijskog sustava mogu zahtijevati stavljanje izvan pogona, posebno prije isteka prvotno predviđenog vremena amortizacije.

(137) Okvir kojim se uređuje izračun i naplata troškova priključenja i naknada proizvođačima biometana ima važnu ulogu u omogućavanju integracije održivog biometana u Unijine mreže za prirodni plin. Države članice trebale bi osigurati regulatorni okvir za olakšavanje učinkovitog priključenja postrojenja za proizvodnju biometana na transportne ili distribucijske sustave. Pri određivanju ili odobravanju tarifa ili metodologija koje trebaju upotrebljavati operatori transportnih i distribucijskih sustava, regulatorna tijela, ne dovodeći u pitanje njihovu neovisnost u obavljanju tih zadaća, trebala bi i dalje moći uzeti u obzir nastale troškove i ulaganja tih operatora sustava.

(138) Potrebno je ostvariti napredak u pogledu međusobno povezanih tržišta vodika u Uniji i time olakšati ulaganja u prekograničnu infrastrukturu za vodik.

(139) Potrebno je povećati povjerenje u tržište, njegovu likvidnost i broj sudionika na tržištu te zbog toga treba ojačati regulatorni nadzor nad poduzećima koja se bave opskrbom prirodnim plinom. Takvi zahtjevi ne bi smjeli dovoditi u pitanje postojeće pravo Unije u vezi s financijskim tržištima te bi trebali biti u skladu s njim. Regulatorna tijela i regulatori financijskih tržišta trebaju surađivati kako bi jedni drugima omogućili pregled dotičnih tržišta. Države članice trebale bi moći financijsku stabilnost poduzeća za opskrbu prirodnim plinom utvrditi kao kriterije za izdavanje odobrenja za prodaju, uključujući daljnju prodaju, prirodnog plina. Takvi bi kriteriji trebali biti u potpunosti transparentni i nediskriminirajući.

(140) Prirodni plin uglavnom se i u sve većoj mjeri uvozi u Uniju iz trećih zemalja. U pravu Unije trebalo bi voditi računa o značajkama prirodnog plina, kao što su određene strukturne okorjelosti koje proizlaze iz koncentracije opskrbljivača, dugoročnih ugovora ili nedostatka likvidnosti na razini prodaje. Zbog toga je potrebno više transparentnosti, među ostalim u pogledu oblikovanja cijena.

(141) Prije nego što Komisija donese smjernice kojima se dodatno utvrđuju zahtjevi s obzirom na vođenje evidencije, ACER i Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA), koje je osnovano Uredbom (EU) br. 1095/2010 Europskog parlamenta i Vijeća ([33]), trebali bi se međusobno savjetovati o sadržaju smjernica i savjetovati Komisiju u tom pogledu. ACER i ESMA također bi trebali surađivati kako bi dodatno istražili i pružili savjete o tome trebaju li transakcije s ugovorima o opskrbi plinom i derivatima za trgovanje prirodnim plinom podlijegati zahtjevima s obzirom na transparentnost prije ili nakon trgovanja i, ako trebaju, što bi ti zahtjevi trebali sadržavati.

(142) Države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela trebala bi poticati izradu ugovora o upravljanoj potrošnji.

(143) Države članice trebale bi osigurati, vodeći računa o potrebnim zahtjevima s obzirom na kvalitetu, da se biometanu ili drugim vrstama plina odobri nediskriminirajući pristup sustavu prirodnog plina, pod uvjetom da je takav pristup trajno uskladiv s relevantnim tehničkim pravilima i sigurnosnim normama. Tim bi se pravilima i normama trebalo osigurati da se biometan i druge vrsta plina tehnički i sigurno mogu ubrizgavati u sustav prirodnog plina i transportirati kroz njega te bi se ujedno trebalo voditi računa o njihovim kemijskim svojstvima.

(144) Dugoročni ugovori važan su dio opskrbe država članica prirodnim plinom. Međutim, ne bi trebali biti prepreka ulasku plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina, zbog čega rok trajanja ugovora o opskrbi fosilnim plinom s nesmanjenim emisijama ne bi trebao biti dulji od 31. prosinca 2049. Takvi ugovori trebali bi uvijek biti u skladu s ciljevima ove Direktive i biti uskladivi s UFEU-om, uključujući pravila o tržišnom natjecanju. Pri planiranju opskrbe i transportnih kapaciteta poduzeća potrebno je voditi računa o dugoročnim ugovorima. Iako fosilni plin

([33]) Uredba (EU) br. 1095/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o osnivanju Europskoga nadzornog tijela (Europska agencija za nadzor vrijednosnih papira i tržišta kapitala), o izmjeni Odluke br. 716/2009/EZ i o stavljanju izvan snage Odluke Komisije 2009/77/EZ (SL L 331, 15.12.2010., str. 84.).

s nesmanjenim emisijama i dalje ima važnu ulogu, njegova važnost za osiguravanje opskrbe energijom u Uniji postupno će se smanjivati. Države članice trebale bi osigurati postupno ukidanje fosilnog plina, uzimajući u obzir dostupnost alternativa. Ako je to predviđeno u njihovim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima, države članice trebale bi moći odrediti krajnji rok trajanja dugoročnih ugovora za fosilni plin s nesmanjenim emisijama tako da on bude prije 31. prosinca 2049.

(145) Kako bi se osiguralo održavanje visokih standarda javne usluge u Uniji, trebalo bi redovito obavješćivati Komisiju o svim mjerama koje države članice poduzimaju radi ostvarivanja ciljeva ove Direktive. Komisija bi redovito trebala objavljivati izvješća u kojima analizira mjere poduzete na nacionalnoj razini radi ostvarivanja ciljeva javne usluge i uspoređuje njihovu djelotvornost kako bi izradila preporuke u pogledu mjera koje na nacionalnoj razini treba poduzeti radi ostvarivanja visokih standarda javne usluge.

(146) Ispunjavanje zahtjeva javne usluge temeljni je preduvjet ove Direktive te je važno da se u ovoj Direktivi navedu zajedničke minimalne norme koje poštuju sve države članice i kojima se vodi računa o ciljevima zajedničke zaštite, suzbijanja energetskog siromaštva, praćenja cijena, sigurnosti opskrbe, zaštite okoliša i istovrijednih razina tržišnog natjecanja u svim državama članicama. Važno je da se zahtjevi javne usluge mogu tumačiti na nacionalnoj osnovi, vodeći računa o nacionalnim okolnostima i u skladu s pravom Unije.

(147) Trebalo bi omogućiti da mjere koje države članice provode radi ostvarivanja ciljeva socijalne i gospodarske kohezije posebno obuhvaćaju primjerene gospodarske poticaje, koristeći se, gdje je primjereno, svim postojećim sredstvima na razini Unije i na nacionalnoj razini. Trebalo bi omogućiti da takva sredstva obuhvaćaju mehanizme odgovornosti, kako bi se zajamčila potrebna ulaganja.

(148) U opsegu u kojem mjere koje države članice poduzimaju radi ispunjavanja obveza javne usluge predstavljaju državnu potporu na temelju članka 107. stavka 1. UFEU-a, države članice obvezne su o tome obavijestiti Komisiju na temelju članka 108. stavka 3. UFEU-a.

(149) Tržišne bi cijene trebale pružiti prave poticaje za razvoj mreže.

(150) Određene bi države članice, zbog povijesnih obilježja i razina zrelosti svojih tržišta prirodnog plina, trebale imati mogućnost odstupanja od posebnih pravila utvrđenih ovom Direktivom kako bi se spriječilo neopravdano kažnjavanje i dalo prednost učinkovitom razvoju tržišta prirodnog plina u tim državama članicama. To se posebno odnosi na Luksemburg, zbog posebnih obilježja njegova tržišta, i na sve države članice koje još nisu priključene na međusobno povezani sustav bilo koje druge države članice ili koje još nisu primile prvu komercijalnu opskrbu na temelju svojeg prvog dugoročnog ugovora o opskrbi prirodnim plinom. Kako bi se osigurala ujednačena primjena prava Unije, odstupanja za države članice koje još nisu priključene na međusobno povezani sustav bilo koje druge države članice ili koje još nisu primile prvu komercijalnu isporuku na temelju svojeg prvog dugoročnog ugovora o opskrbi prirodnim plinom trebala bi biti privremena i primjenjivati se samo dok te države članice nisu u mogućnosti ispuniti više standarde u pogledu otvaranja tržišta i međupovezivosti s integriranim sustavom prirodnog plina u Uniji. Ako se takvo odstupanje primjenjuje, ono bi trebalo obuhvaćati i sve odredbe ove Direktive koje su dodatne u odnosu na bilo koju odredbu od koje je odobreno odstupanje ili zahtijevaju prethodnu primjenu takve odredbe.

(151) Promicanje poštenog tržišnog natjecanja i jednostavnog pristupa za različite opskrbljivače trebalo bi biti iznimno važno za države članice, kako bi potrošači u cijelosti mogli iskoristiti mogućnosti liberaliziranog unutarnjeg tržišta prirodnog plina.

(152) Kako bi stvorile unutarnje tržište prirodnog plina, države članice trebale bi poticati integraciju svojih nacionalnih tržišta i suradnju operatora sustava na razini Unije i na regionalnoj razini, pa i integraciju izoliranih sustava koji čine plinske otoke koji i dalje postoje u Uniji.

(153) Dobrovoljna regionalna integracija tržišta, posebno spajanja tržišta, može donijeti različite koristi, ovisno o posebnostima tržišta. Integracija tržišta može biti prilika za optimalno iskorištavanje infrastrukture pod uvjetom da ne utječe negativno na susjedna tržišta, primjerice povećanjem prekograničnih tarifa. To je i prilika za povećanje tržišnog natjecanja, likvidnosti i trgovine u korist krajnjih potrošača u regiji privlačenjem opskrbljivača koji inače ne bi došli zbog male veličine tržišta. Integracija tržišta omogućuje i stvaranje većih zona pristupa većem broju izvora opskrbe. Takva diversifikacija mogla bi utjecati na veleprodajne tržišne cijene zahvaljujući poboljšanoj konkurenciji među izvorima, ali može i poboljšati sigurnost opskrbe ako u novoj spojenoj zoni više nema unutarnjeg zagušenja. Integracija tržišta mogla bi biti temelj za daljnju potporu transformaciji tržišta prirodnog plina, uključujući uvođenje

plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina. Države članice, regulatorna tijela i operatori transportnih sustava trebali bi surađivati kako bi se olakšala regionalna integracija.

(154) Jedan od glavnih ciljeva ove Direktive trebao bi biti razvoj stvarnog unutarnjeg tržišta prirodnog plina putem mreže koja je povezana u cijeloj Uniji, a rješavanje regulatornih pitanja o prekograničnim spojnim plinovodima i regionalnim tržištima stoga trebalo bi stoga predstavljati jedan od glavnih zadaća regulatornih tijela, u bliskoj suradnji s ACER-om, gdje je to relevantno.

(155) Jedan od glavnih ciljeva ove Direktive trebalo bi biti i osiguravanje zajedničkih pravila za stvarno unutarnje tržište te široka ponuda prirodnog plina. U tu bi svrhu nenarušene tržišne cijene predstavljale poticaj za prekograničnu trgovinu, istodobno doprinoseći konvergenciji cijena.

(156) Regulatorna tijela također bi trebala pružiti informacije o tržištu kako bi Komisiji omogućila da izvrši svoju funkciju promatranja i praćenja unutarnjeg tržišta prirodnog plina i njegovog kratkoročnog, srednjoročnog i dugoročnog razvoja, uključujući aspekte kao što su ponuda i potražnja, transportna i distribucijska infrastruktura, kvaliteta usluga, prekogranična trgovina, upravljanje zagušenjem, ulaganja, veleprodajne i potrošačke cijene, likvidnost tržišta te poboljšanja u smislu zaštite okoliša i učinkovitosti. Regulatorna tijela trebala bi nacionalnim tijelima za tržišno natjecanje i Komisiji prijaviti države članice u kojima cijene narušavaju tržišno natjecanje i ispravno funkcioniranje tržišta.

(157) S obzirom na to da cilj ove Direktive, to jest stvaranje unutarnjih tržišta prirodnog plina i vodika koje djeluje u potpunosti, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog svojeg opsega ili učinaka on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti određenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti određenim u tom članku ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja.

(158) Na temelju Uredbe (EU) 2024/1789 Komisija može donijeti smjernice ili mrežne kodekse radi postizanja potrebnog stupnja usklađenosti. Takve su smjernice ili mrežne kodekse, koji predstavljaju obvezujuća pravila donesena u obliku provedbenih uredaba Komisije, i u pogledu određenih odredaba ove Direktive, korisno sredstvo koje se prema potrebi može brzo prilagoditi.

(159) Komisiju bi posebno trebalo ovlastiti da donosi smjernice koje su potrebne za osiguravanje najmanje potrebne razine usklađenosti za ostvarivanje cilja ove Direktive.

(160) U skladu sa Zajedničkom političkom izjavom država članica i Komisije od 28. rujna 2011. o dokumentima s objašnjenjima države članice obvezale su se da će u opravdanim slučajevima uz obavijest o svojim mjerama za prenošenje priložiti jedan ili više dokumenata u kojima se objašnjava veza između sastavnih dijelova direktive i odgovarajućih dijelova nacionalnih instrumenata za prenošenje. Kad je riječ o ovoj Direktivi, zakonodavac smatra da je prenošenje takvih dokumenata opravdano, posebno nakon presude Suda Europske unije u predmetu C-543/17 ([34]).

(161) Ovom Direktivom poštuju se temeljna prava i načela koja su posebno priznata u Povelji Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”). Stoga bi ovu Direktivu trebalo tumačiti i primjenjivati u skladu s tim pravima i načelima, posebno pravom na zaštitu osobnih podataka, koje se jamči člankom 8. Povelje. Ključno je da je svaka obrada osobnih podataka na temelju ove Direktive u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća ([35]).

(162) Kako bi se izmijenili elementi ove Direktive koji nisu ključni ili kako bi se ona dopunila u pogledu određenih posebnih područja koja su ključna za postizanje ciljeva ove Direktive, Komisiji bi trebalo delegirati ovlast za donošenje akata u skladu s člankom 290. UFEU-a u vezi s pružanjem smjernica o minimalnim kriterijima za osiguravanje neovisnosti vlasnika transportnog sustava ili transportne mreže za vodik i operatora sustava skladišta prirodnog plina ili skladišta za vodik, smjernica kojima se utvrđuju pojedinosti postupka certificiranja operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik, smjernica o opsegu dužnosti regulatornih tijela

([34]) Presuda Suda Europske unije od 8. srpnja 2019., *Europska komisija |Kraljevina Belgija*, C-543/17, ECLI:EU:C:2019:573.

([35]) Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

u pogledu međusobne suradnje i suradnje s ACER-om, smjernica kojima se utvrđuju pojedinosti o postupku koji se odnosi na usklađenost odluke regulatornog tijela s mrežnim kodeksima i smjernicama donesenima na temelju ove Direktive i Uredbe (EU) 2024/1789 i smjernica kojima se utvrđuju metode i načini vođenja evidencije te oblik i sadržaj podataka o transakcijama u ugovorima o opskrbi prirodnim plinom i vodikom te prirodnim plinom i derivatima vodika koju pružaju poduzeća za opskrbu. Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja, uključujući ona na razini stručnjaka, te da se ta savjetovanja provedu u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. ([36]) Osobito, s ciljem osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.

(163) Kako bi se osigurali jedinstveni uvjeti za provedbu ove Direktive, Komisiji bi trebalo dodijeliti provedbene ovlasti za utvrđivanje zahtjeva interoperabilnosti te nediskriminirajućih i transparentnih postupaka za pristup podacima. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011.

(164) Kako bi se osigurala neometana i djelotvorna provedba ove Direktive, Komisija podupire države članice putem Instrumenta za tehničku potporu uspostavljenog Uredbom (EU) 2021/240 Europskog parlamenta i Vijeća ([37]) i pružajući im prilagođeno tehničko stručno znanje za izradu i provedbu reformi, uključujući one kojima se promiču konkurentna unutarnja tržišta prirodnog plina i vodika, omogućuje integracija plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina te povećava suradnja i koordinacija među operatorima transportnih i distribucijskih sustava. Ta tehnička potpora uključuje, na primjer, jačanje administrativnih kapaciteta, usklađivanje zakonodavnih okvira i razmjenu relevantne najbolje prakse.

(165) Direktivu 2009/73/EZ trebalo bi stoga staviti izvan snage, a obvezu prenošenja ove Direktive u nacionalno pravo trebalo bi ograničiti na one odredbe koje predstavljaju suštinsku izmjenu u usporedbi s Direktivom 2009/73/EZ. Obveza prenošenja odredaba koje su ostale neizmijenjene proizlazi iz te direktive.

(166) Ovom se Direktivom ne bi trebale dovoditi u pitanje obveze država članica u pogledu roka za prenošenje u nacionalno pravo i datuma početka primjene direktiva, koji su navedeni u Prilogu III. dijelu B ovoj Direktivi,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I.

PREDMET, PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Članak 1.

Predmet i područje primjene

1. Ovom se Direktivom uspostavlja zajednički okvir za dekarbonizaciju tržištâ prirodnog plina i vodika kako bi se doprinijelo postizanju klimatskih i energetskih ciljeva Unije.

2. Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička pravila za transport, distribuciju, opskrbu i skladištenje prirodnog plina upotrebom sustava za prirodni plin te odredbe o zaštiti potrošača s ciljem stvaranja integriranog, konkurentnog i transparentnog tržišta prirodnog plina u Uniji. Njome se utvrđuju pravila koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje tog sektora, pristup tržištu, kriterije i postupke koji se primjenjuju na izdavanje odobrenja za transport, distribuciju, opskrbu i skladištenje prirodnog plina upotrebom sustava za prirodni plin te rad tog sustava.

([36]) SL L 123, 12.5.2016., str. 1.
([37]) Uredba (EU) 2021/240 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. veljače 2021. o uspostavi Instrumenta za tehničku potporu (SL L 57, 18.2.2021., str. 1.).

3. Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička pravila za transport, opskrbu i skladištenje prirodnog plina te za prelazak sa sustava za prirodni plin na integrirani i visoko učinkoviti sustav koji se temelji na plinu iz obnovljivih izvora i niskougljičnom plinu.

4. Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička pravila za transport, opskrbu i skladištenje vodika upotrebom sustava za vodik. Njome se utvrđuju pravila koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje tog sektora, pristup tržištu, kriterije i postupke koji se primjenjuju na izdavanje odobrenja za mreže, opskrbu i skladištenje vodika te rad tog sustava.

5. Ovom se Direktivom utvrđuju pravila za postupnu uspostavu međusobno povezanog sustava za vodik na razini Unije, čime se doprinosi dugoročnoj fleksibilnosti elektroenergetskog sustava i smanjenju neto emisija stakleničkih plinova sektora koje je teško dekarbonizirati, uzimajući u obzir potencijal za smanjenje emisija stakleničkih plinova te energetsku i troškovnu učinkovitost u odnosu na druge opcije i time podupirući dekarbonizaciju energetskog sustava Unije.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „prirodni plin” znači plin koji se sastoji uglavnom od metana, uključujući biometan, ili drugih vrsta plina, koji se tehnički i sigurno može ubrizgavati u sustav prirodnog plina i transportirati kroz njega;

2. „plin iz obnovljivih izvora” znači bioplin kako je definiran u članku 2. točki 28. Direktive (EU) 2018/2001, uključujući bioplin koji se pretvara u biometan i obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla kako su definirana u članku 2. točki 36. te direktive;

3. „sustav za prirodni plin” znači sustav infrastrukture, uključujući plinovode, terminale za ukapljeni prirodni plin (UPP) i sustave skladišta prirodnog plina, kojim se transportira prirodni plin;

4. „sustav za vodik” znači sustav infrastrukture, uključujući mreže za vodik, skladišta za vodik i terminale za vodik, koji sadržava vodik visoke čistoće;

5. „sustav skladišta vodika” znači objekt koji se upotrebljava za skladištenje vodika visoke čistoće:

   (a) uključujući dio terminala za vodik koji se upotrebljava za skladištenje, ali isključujući dio koji se upotrebljava za proizvodne djelatnosti i postrojenja rezervirana isključivo za operatore mreža za vodik pri obavljanju njihovih funkcija;

   (b) uključujući velika, posebno podzemna, skladišta za vodik, ali isključujući postrojenja za skladištenje vodika koja se lako mogu reproducirati;

6. „operator skladišta za vodik” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju skladištenja vodika i odgovorna je za rad sustava skladišta vodika;

7. „operativna akumulacija vodika” znači skladištenje vodika visoke čistoće stlačivanjem u mrežama za vodik, isključujući objekte koji su namijenjeni isključivo obavljanju funkcija operatora mreža za vodik;

8. „terminal za vodik” znači postrojenje koje se upotrebljava za iskrcaj i pretvorbu tekućeg vodika ili tekućeg amonijaka u plinoviti vodik radi ubrizgavanja u mrežu za vodik ili sustav za prirodni plin ili ukapljivanja plinovitog vodika i njegova ukrcaja, uključujući pomoćne usluge i privremeno skladištenje potrebno za postupak pretvorbe i naknadno ubrizgavanje u mrežu za vodik, ali ne i za bilo koji dio terminala za vodik koji se upotrebljava za skladištenje;

9. „operator terminala za vodik” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju iskrcaja i pretvorbe tekućeg vodika ili tekućeg amonijaka u plinoviti vodik radi ubrizgavanja u mrežu za vodik ili sustav za prirodni plin ili ukapljivanja i ukrcaja plinovitog vodika te je odgovorna za rad terminala za vodik;

10. „kvaliteta vodika” znači čistoća vodika i kontaminanti u skladu s primjenjivim standardima kvalitete vodika za sustav za vodik;

11. „niskougljični vodik” znači vodik čiji je energetski sadržaj dobiven iz neobnovljivih izvora i koji doseže prag smanjenja emisija stakleničkih plinova od 70 % u odnosu na usporedno fosilno gorivo za obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla utvrđeno u metodologiji za procjenu ušteda emisija stakleničkih plinova iz obnovljivih goriva nebiološkog podrijetla i goriva iz recikliranog ugljika, donesenoj na temelju članka 29.a stavka 3. Direktive (EU) 2018/2001;

12. „niskougljični plin” znači dio plinovitih goriva u gorivima iz recikliranog ugljika kako su definirana u članku 2. točki 35. Direktive (EU) 2018/2001, niskougljični vodik i sintetička plinovita goriva čiji je energetski sadržaj dobiven iz niskougljičnog vodika i koji doseže prag smanjenja emisija stakleničkih plinova od 70 % u odnosu na usporedno fosilno gorivo za obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla utvrđeno u metodologiji donesenoj na temelju članka 29.a stavka 3. Direktive (EU) 2018/2001;

13. „niskougljična goriva” znači goriva iz recikliranog ugljika kako su definirana u članku 2. točki 35. Direktive (EU) 2018/2001, niskougljični vodik i sintetička plinovita i tekuća goriva čiji je energetski sadržaj dobiven iz niskougljičnog vodika i koji doseže prag smanjenja emisija stakleničkih plinova od 70 % u odnosu na usporedno fosilno gorivo za obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla utvrđeno u metodologiji donesenoj na temelju članka 29.a stavka 3. Direktive (EU) 2018/2001;

14. „poduzeće za vodik” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja najmanje jednu od sljedećih funkcija: proizvodnju, transport, opskrbu, kupnju ili skladištenje vodika ili upravljanje terminalom za vodik i koja je odgovorna za komercijalne i tehničke zadaće ili zadaće održavanja povezane s tim funkcijama, isključujući krajnje kupce;

15. „poduzeće za prirodni plin” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja proizvodnju, transport, distribuciju, opskrbu, nabavu ili skladištenje prirodnog plina, uključujući UPP i koja je odgovorna za komercijalne i tehničke zadaće ili zadaće održavanja povezane s tim funkcijama, isključujući krajnje kupce;

16. „mreža proizvodnih plinovoda” znači svaki plinovod ili mreža plinovoda koji rade ili su izgrađeni kao dio projekta proizvodnje nafte ili prirodnog plina ili se upotrebljavaju za dovođenje prirodnog plina iz jednog ili više takvih projekata u postrojenje za preradu ili terminal ili krajnji obalni iskrcajni terminal;

17. „transport” znači transport prirodnog plina s ciljem njegove isporuke kupcima, kroz mrežu koja uglavnom sadrži visokotlačne plinovode, osim mreže proizvodnih plinovoda i dijela visokotlačnih plinovoda koji se ponajprije upotrebljava u kontekstu lokalne distribucije prirodnog plina, isključujući opskrbu;

18. „operator transportnog sustava” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju transporta plina i odgovorna je za rad, osiguravanje održavanja i, ako je potrebno, razvoj transportnog sustava na određenom području te, prema potrebi, njegovo povezivanje s drugim sustavima te za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da zadovolji razumnu potražnju za transportom prirodnog plina;

19. „distribucija” znači transport prirodnog plina kroz lokalne ili regionalne mreže plinovoda radi isporuke plina kupcima, isključujući opskrbu;

20. „operator distribucijskog sustava” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju distribucije prirodnog plina i odgovorna je za rad, osiguravanje održavanja i, ako je potrebno, razvoj distribucijskog sustava na određenom području te, prema potrebi, njegovo povezivanje s drugim sustavima te za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da zadovolji razumnu potražnju za distribucijom prirodnog plina;

21. „mreža za vodik” znači mreža kopnenih i odobalnih plinovoda koja se upotrebljava za transport vodika visoke čistoće radi njegove isporuke kupcima, isključujući opskrbu;

22. „transport vodika” znači transport ili distribucija vodika kroz mrežu za vodik s ciljem njegove isporuke kupcima, isključujući opskrbu;

23. „transportna mreža za vodik” znači mreža plinovoda za transport vodika visoke čistoće, posebno mreža koja uključuje međudržavne spojne plinovode za vodik ili koja je izravno povezana sa skladištem za vodik, terminalima za vodik ili dvama ili više međudržavnih spojnih plinovoda za vodik ili koja prvenstveno služi za transport vodika do drugih mreža za vodik, skladišta za vodik ili terminala za vodik, ne isključujući mogućnost da takve mreže služe za opskrbu izravno priključenih kupaca;

24. „distribucijska mreža za vodik” znači mreža plinovoda za lokalni ili regionalni transport vodika visoke čistoće, koja prvenstveno služi za opskrbu izravno priključenih kupaca i ne uključuje međudržavne spojne plinovode za vodik te koja nije izravno povezana sa sustavima skladišta za vodik ili terminalima za vodik, osim ako je dotična mreža bila distribucijski sustav za prirodni plin 4. kolovoza 2024. i djelomično je ili u potpunosti prenamijenjena za transport vodika, ili s dvama ili više međudržavnih spojnih plinovoda za vodik;

25. „operator mreže za vodik” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju transporta vodika i odgovorna je za rad, osiguravanje održavanja i, ako je potrebno, razvoj mreže za vodik na određenom području te, prema potrebi, njezino povezivanje s drugim mrežama za vodik te za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da zadovolji razumnu potražnju za transportom vodika;

26. „operator transportne mreže za vodik” znači fizička ili pravna osoba koja je odgovorna za rad, osiguravanje održavanja i, ako je potrebno, razvoj transportne mreže za vodik na određenom području te, prema potrebi, njezino povezivanje s drugim mrežama za vodik te za osiguravanje dugoročne sposobnosti mreže da zadovolji razumnu potražnju za transportom vodika;

27. „operator distribucijske mreže za vodik” znači fizička ili pravna osoba koja je odgovorna za rad, osiguravanje održavanja i, ako je potrebno, razvoj distribucijske mreže za vodik na određenom području te, prema potrebi, njezino povezivanje s drugim mrežama za vodik te za osiguravanje dugoročne sposobnosti mreže da zadovolji razumnu potražnju za transportom vodika;

28. „opskrba” znači prodaja, uključujući daljnju prodaju, prirodnog plina, uključujući UPP, ili vodika, među ostalim u obliku tekućih organskih nosača vodika ili tekućeg vodika i derivata vodika, uključujući amonijak ili metanol, kupcima;

29. „poduzeće za opskrbu” znači svaka fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju opskrbe;

30. „opskrbljivač zadnjeg izbora” znači opskrbljivač koji je određen za preuzimanje opskrbe prirodnim plinom kupaca opskrbljivača koji je prestao poslovati;

31. „sustav skladišta prirodnog plina” znači objekt koji je u vlasništvu ili kojim upravlja poduzeće za prirodni plin, koji se upotrebljava za skladištenje prirodnog plina, uključujući dio terminala za UPP koji se upotrebljava za skladištenje prirodnog plina, isključujući dio koji se upotrebljava za proizvodne radnje i objekte koji su namijenjeni isključivo obavljanju funkcija operatora transportnih sustava;

32. „operator sustava skladišta prirodnog plina” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju skladištenja prirodnog plina i odgovorna je za rad sustava skladišta prirodnog plina;

33. „terminal za UPP” znači terminal koji se upotrebljava za ukapljivanje prirodnog plina ili prihvat, iskrcaj i ponovno uplinjavanje UPP-a, uključujući pomoćne usluge i privremeno skladištenje potrebno za postupak ponovnog uplinjavanja i daljnju otpremu u transportni sustav, isključujući dijelove terminala za UPP koji se upotrebljavaju za skladištenje;

34. „operator terminala za UPP” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja funkciju ukapljivanja prirodnog plina ili prihvata, iskrcaja i ponovnog uplinjavanja UPP-a te je odgovorna za rad terminala za UPP;

35. „sustav” znači transportne mreže, distribucijske mreže, terminali za UPP ili sustavi skladišta prirodnog plina koji su u vlasništvu ili kojima upravlja određeno poduzeće za prirodni plin, uključujući operativnu akumulaciju i njegove objekte za pružanje pomoćnih usluga te objekte koji pripadaju povezanim poduzećima, a koji su potrebni za pružanje pristupa transportu, distribuciji i terminalima za UPP;

36. „pomoćne usluge” znači sve usluge koje su potrebne za pristup i rad transportnih mreža, distribucijskih mreža, terminala za UPP ili sustava skladišta prirodnog plina, uključujući uravnoteživanje, umješavanje i ubrizgavanje inertnog plina, isključujući objekte koji su namijenjeni isključivo obavljanju funkcija operatora transportnih sustava;

37. „operativna akumulacija prirodnog plina” znači skladištenje prirodnog plina stlačivanjem u transportnim i distribucijskim sustavima, isključujući objekte koji su namijenjeni obavljanju funkcija operatora transportnih sustava;

38. „međusobno povezani sustav” znači nekoliko sustava koji su povezani jedan s drugim;

39. „međudržavni spojni plinovod” znači transportni plinovod koji prelazi ili premošćuje granicu između država članica radi povezivanja nacionalnih transportnih sustava tih država članica ili transportni plinovod između države članice i treće zemlje do državnog područja države članice ili teritorijalnog mora te države članice;

40. „međudržavni spojni plinovod za vodik” znači mreža za vodik koja prelazi ili premošćuje granicu između država članica za potrebe povezivanja nacionalnih mreža za vodik tih država članica ili mreža za vodik između države članice i treće zemlje do državnog područja država članica ili teritorijalnog mora te države članice;

41. „izravni plinovod” znači plinovod za prirodni plin koji dopunjava međusobno povezani sustav;

42. „integrirano poduzeće za prirodni plin” znači vertikalno ili horizontalno integrirano poduzeće;

43. „vertikalno integrirano poduzeće” znači poduzeće za prirodni plin ili skupina poduzeća za prirodni plin ili poduzeće za vodik ili skupina poduzeća za vodik u kojima ista osoba ili iste osobe, izravno ili neizravno, imaju pravo provoditi kontrolu, pri čemu poduzeće ili skupina poduzeća obavlja najmanje jednu od funkcija transporta, distribucije, transporta vodika, upravljanja terminalom za vodik, skladištenja UPP-a ili prirodnog plina ili vodika te najmanje jednu od funkcija proizvodnje ili opskrbe prirodnim plinom ili vodikom;

44. „horizontalno integrirano poduzeće” znači poduzeće koje obavlja najmanje jednu od funkcija proizvodnje, transporta, distribucije, opskrbe ili skladištenja prirodnog plina te djelatnost izvan sektora prirodnog plina;

45. „povezano poduzeće” znači povezano poduzeće kako je definirano u članku 2. točki 12. Direktive 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([38]) ili poduzeće koje pripada istim vlasnicima udjela;

46. „korisnik sustava” znači fizička ili pravna osoba koja opskrbljuje prirodni plin ili vodik u sustav ili se opskrbljuje iz sustava;

47. „kupac” znači veleprodajni ili krajnji kupac prirodnog plina ili vodika ili poduzeće za prirodni plin ili vodik koje kupuje prirodni plin ili vodik;

48. „kupac iz kategorije kućanstvo” znači kupac koji kupuje prirodni plin ili vodik za potrošnju u vlastitom kućanstvu;

49. „kupac koji nije kućanstvo” znači kupac koji kupuje prirodni plin ili vodik koji nisu namijenjeni upotrebi u vlastitom kućanstvu;

50. „krajnji kupac” znači kupac koji kupuje prirodni plin ili vodik za vlastitu upotrebu;

51. „veleprodajni kupac” znači fizička ili pravna osoba, različita od operatora transportnog sustava ili operatora distribucijskog sustava, koja kupuje prirodni plin ili vodik radi daljnje prodaje unutar ili izvan sustava gdje ima poslovni nastan;

52. „mikropoduzeće”, „malo poduzeće” ili „srednje poduzeće” znači mikropoduzeće, malo poduzeće ili srednje poduzeće kako su definirana u članku 2. Priloga Preporuci Komisije 2003/361/EZ ([39]);

53. „ugovor o opskrbi plinom” znači ugovor o opskrbi prirodnim plinom ili vodikom, isključujući derivate prirodnog plina;

54. „derivat prirodnog plina” znači financijski instrument naveden u odjeljku C točkama 5., 6. ili 7. Priloga I. Direktivi 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([40]), kada se taj financijski instrument odnosi na prirodni plin;

([38]) Direktiva 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ (SL L 182, 29.6.2013., str. 19.).

([39]) Preporuka Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća (SL L 124, 20.5.2003., str. 36.).

([40]) Direktiva 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU (SL L 173, 12.6.2014., str. 349.).

55. „kontrola” znači prava, ugovori ili bilo koja druga sredstva koja, bilo odvojeno ili zajedno i uzimajući u obzir činjenične ili pravne okolnosti, pružaju mogućnost provođenja odlučujućeg utjecaja na određeno poduzeće, posebno putem:

    (a) vlasništva ili prava korištenja cjelokupne ili dijela imovine određenog poduzeća;

    (b) prava ili ugovora koji omogućuju odlučujući utjecaj na sastav, glasovanje ili odluke tijela određenog poduzeća;

56. „dugoročni ugovor” znači ugovor o nabavi plina s trajanjem duljim od godine dana;

57. „ulazno-izlazni sustav” znači model pristupa za prirodni plin ili vodik u kojem korisnici sustava samostalno rezerviraju prava na kapacitet na ulaznim i izlaznim točkama, koji uključuje transportni sustav i može uključivati cijeli distribucijski sustav ili njegov dio ili mreže za vodik;

58. „zona uravnoteženja” znači sustav na koji je primjenjiv poseban režim uravnoteženja, koji uključuje transportni sustav i može uključivati cijele distribucijske sustave ili njihove dijelove;

59. „virtualna točka trgovanja” znači nefizička komercijalna točka unutar ulazno-izlaznog sustava u kojoj se prirodni plin ili vodik razmjenjuju između prodavatelja i kupca bez potrebe za rezerviranjem kapaciteta;

60. „korisnik mreže” znači kupac ili potencijalni kupac operatora sustava ili sâm operator sustava, u mjeri u kojoj je potrebno za tog operatora sustava da izvrši svoje funkcije u vezi s transportom prirodnog plina ili vodika;

61. „ulazna točka” znači točka koja podliježe rezervacijskim postupcima koje provode korisnici mreže, koja omogućuje pristup ulazno-izlaznom sustavu;

62. „izlazna točka” znači točka koja podliježe rezervacijskim postupcima koje provode korisnici mreže, koja omogućuje izlaz plina iz ulazno-izlaznog sustava;

63. „interkonekcijska točka” znači fizička ili virtualna točka povezivanja susjednih ulazno-izlaznih sustava ili povezivanja ulazno-izlaznog sustava s međudržavnim spojnim plinovodom u mjeri u kojoj takva točka podliježe rezervacijskim postupcima korisnika mreže;

64. „virtualna interkonekcijska točka” znači dvije ili više interkonekcijskih točaka kojima se povezuju ista dva susjedna ulazno-izlazna sustava, a koje su objedinjene za potrebe pružanja jedinstvene usluge trgovine kapacitetom;

65. „sudionik na tržištu” znači fizička ili pravna osoba koja kupuje, prodaje ili proizvodi prirodni plin ili vodik ili koja je operator usluga skladištenja, među ostalim davanjem naloga za trgovanje na jednom ili više tržišta prirodnog plina ili vodika, uključujući tržišta uravnoteženja;

66. „naknada za raskid ugovora” znači pristojba ili sankcija koju opskrbljivači ili sudionici na tržištu nameću kupcima zbog raskida ugovora o opskrbi plinom ili uslugama u pogledu plina;

67. „naknada za promjenu opskrbljivača” znači pristojba ili sankcija, uključujući naknade za raskid ugovora, koju opskrbljivači ili sudionici na tržištu ili operatori sustava izravno ili neizravno nameću kupcima zbog promjene opskrbljivača ili sudionika na tržištu;

68. „informacije o obračunu” znači sve informacije navedene na računima krajnjih kupaca, osim zahtjeva za plaćanje;

69. „konvencionalno brojilo” znači analogno ili elektroničko brojilo koje ne može ni prenositi ni primati podatke;

70. „pametan sustav mjerenja” znači elektronički sustav koji može mjeriti količinu prirodnog plina ili vodika koja je predana u mrežu ili prirodnog plina ili vodika potrošenog iz mreže pružajući više informacija od konvencionalnog brojila te koji može prenositi i primati podatke nekim oblikom elektroničke komunikacije u svrhu informiranja, praćenja i kontrole;

71. „interoperabilnost” u kontekstu pametnog mjerenja znači sposobnost dvije energetske ili komunikacijske mreže, sustava, uređaja, aplikacije ili komponente ili više njih da uzajamno djeluju, razmjenjuju i upotrebljavaju informacije radi izvođenja potrebnih funkcija;

72. „najnoviji dostupni” znači, u kontekstu podataka pametnog mjerenja, da se pružaju u razdoblju koje odgovara najkraćem razdoblju namire na nacionalnom tržištu;

73. „najbolje raspoložive tehnike” u kontekstu zaštite podataka i sigurnosti u okruženju pametnog mjerenja znači najdjelotvornije, najnaprednije i prikladne tehnike za pružanje temelja za sukladnost s pravilima Unije za zaštitu podataka i sigurnosnim pravilima;

74. „energetsko siromaštvo” znači energetsko siromaštvo kako je definirano u članku 2. točki 52. Direktive (EU) 2023/1791;

75. „aktivni kupac” znači krajnji kupac prirodnog plina ili skupina krajnjih kupaca prirodnog plina koji djeluju zajedno i koji:

(a) troši ili skladišti plin iz obnovljivih izvora koji je proizveden:

i. u njegovim prostorima koji se nalaze unutar granica određenog prostora; ili

ii. ako to dopušta dotična država članica, u drugim prostorima;

(b) pod uvjetom da navedene djelatnosti nisu primarna komercijalna ili profesionalna djelatnost krajnjeg kupca i da su u skladu s pravom koje se primjenjuje na proizvodnju plina iz obnovljivih izvora, posebno u pogledu emisija stakleničkih plinova:

i. prodaje plin iz obnovljivih izbora koji je sam proizveo upotrebom sustava prirodnog plina; ili

ii. sudjeluje u fleksibilnosti ili u programima energetske učinkovitosti;

76. „energetska učinkovitost na prvom mjestu” znači energetska učinkovitost na prvom mjestu kako je definirana u članku 2. točki 18. Uredbe (EU) 2018/1999;

77. „prenamjena” znači prenamjena kako je definirana u članku 2. točki 18. Uredbe (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća ([41]).

POGLAVLJE II.

OPĆA PRAVILA O ORGANIZACIJI TRŽIŠTA

Članak 3.

Konkurentna, fleksibilna i nediskriminirajuća tržišta prirodnog plina i vodika usmjerena na kupce

1. Države članice osiguravaju da svi kupci mogu slobodno kupovati prirodni plin i vodik od opskrbljivača po vlastitom izboru te da svi kupci mogu istodobno slobodno imati više od jednog ugovora o opskrbi prirodnim plinom ili vodikom pod uvjetom da su uspostavljena potrebna mjesta priključenja i mjerne točke.

2. Države članice osiguravaju da se njihovim nacionalnim pravom neopravdano ne ometaju prekogranična trgovina prirodnim plinom i vodikom, funkcioniranje i rast likvidnog trgovanja prirodnim plinom i vodikom, sudjelovanje potrošača, ulaganja u, posebno, plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin ili skladištenje energije među državama članicama te osiguravaju da cijene prirodnog plina i vodika odražavaju stvarnu potražnju i ponudu.

3. Države članice osiguravaju da na unutarnjem tržištu ne postoje nepotrebne prepreke za prirodni plin i vodik u pogledu ulaska na tržište i izlaska s njega, trgovanja i poslovanja.

4. Države članice i regulatorna tijela osiguravaju da energetska poduzeća podliježu transparentnim, proporcionalnim i nediskriminirajućim pravilima, naknadama i postupanju, posebno u pogledu priključenja na mrežu, pristupa veleprodajnim tržištima, pristupa podacima, promjene postupaka i sustave obračuna i, prema potrebi, licenciranja.

([41]) Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu, izmjeni uredaba (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 i direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013 (SL L 152, 3.6.2022., str. 45.).

5. Države članice osiguravaju da sudionici na tržištu iz trećih zemalja, ako posluju na unutarnjem tržištu prirodnog plina i vodika, poštuju primjenjivo pravo Unije i nacionalno pravo, među ostalim u području okoliša i sigurnosti.

6. Države članice na tržištu vodika osiguravaju energetski učinkovit pristup usmjeren na kupce. Upotreba vodika usmjerena je na kupce u sektorima koje je teško dekarbonizirati s visokim potencijalom za smanjenje emisija stakleničkih plinova u kojima više nisu dostupne energetski i troškovno učinkovitije opcije.

7. Države članice osiguravaju da se ova Direktiva provodi na način kojim se potiče integracija energetskog sustava, a da se pritom neopravdano ne diskriminiraju energetski učinkovitija rješenja, kao što je izravna elektrifikacija, u skladu s načelom „energetska učinkovitost na prvom mjestu”.

Članak 4.

Cijene opskrbe utemeljene na tržištu

1. Opskrbljivači slobodno određuju cijenu po kojoj kupce opskrbljuju prirodnim plinom i vodikom. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere radi osiguravanja učinkovitog tržišnog natjecanja među opskrbljivačima i razumnih cijena za krajnje kupce.

2. Države članice osiguravaju zaštitu kupaca pogođenih energetskim siromaštvom i ugroženih kupaca iz kategorije kućanstvo na temelju članaka od 26. do 29.provedbom socijalne politike ili na drugi način koji ne podrazumijeva javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom i vodikom.

3. Odstupajući od stavaka 1. i 2., države članice smiju provoditi javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom kupaca pogođenih energetskim siromaštvom ili ugroženih kupaca iz kategorije kućanstvo. Takve javne intervencije ispunjavaju uvjete utvrđene u stavcima 4. i 5.

4. Javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom:

(a) od općeg su gospodarskog interesa i ne prelaze ono što je potrebno za ostvarenje tog općeg gospodarskog interesa;

(b) jasno su definirane, transparentne, nediskriminirajuće i provjerljive;

(c) jamče poduzećima Unije za prirodni plin jednakost pristupa kupcima;

(d) imaju ograničeno trajanje i proporcionalne su u pogledu svojih korisnika;

(e) ne stvaraju dodatne troškove za sudionike na tržištu na diskriminirajući način;

(f) ne ometaju postupno i pravodobno postupno ukidanje fosilnog plina kako bi se postigao klimatski cilj Unije za 2030. i cilj klimatske neutralnosti utvrđen u Uredbi (EU) 2021/1119.

5. Svaka država članica koja provodi javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom u skladu sa stavkom 3. ovog članka pridržava se i članka 3. stavka 3. točke (d) te članka 24. Uredbe (EU) 2018/1999, neovisno o tome nalazi li se u dotičnoj državi članici velik broj kupaca iz kategorije kućanstvo pogođenih energetskim siromaštvom. Prije uklanjanja javnih intervencija u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom države članice osiguravaju odgovarajuće mjere potpore za kupce pogođene energetskim siromaštvom i ugrožene kupce iz kategorije kućanstvo u skladu sa stavkom 2. ovog članka.

6. Za uspostavljanje djelotvornog tržišnog natjecanja za ugovore o opskrbi prirodnim plinom među opskrbljivačima i radi postizanja potpuno djelotvornih tržišno utemeljenih i pristupačnih maloprodajnih cijena prirodnog plina u skladu sa stavkom 1., države članice u prijelaznom razdoblju smiju provoditi javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom kupaca iz kategorije kućanstvo koji nemaju koristi od javnih intervencija na temelju stavka 3. te mikropoduzećâ.

7. Javne intervencije na temelju stavka 6. u skladu su s kriterijima utvrđenima u stavku 4. i:

(a) popraćene su skupom mjera za postizanje djelotvornog tržišnog natjecanja i metodologijom za ocjenu napretka u odnosu na te mjere;

(b) utvrđene su metodologijom kojom se osigurava nediskriminirajuće postupanje prema opskrbljivačima;

(c) imaju postavljenu cijenu koja je viša od troškova, na razini na kojoj može doći do djelotvornog tržišnog natjecanja;

(d) osmišljene su tako da se u najvećoj mogućoj mjeri smanji negativan utjecaj na veleprodajna tržišta prirodnog plina;

(e) osiguravaju da svi korisnici takvih javnih intervencija imaju mogućnost odabrati ponude konkurentnog tržišta i da su izravno obaviješteni, najmanje jednom u tri mjeseca, o dostupnosti ponuda i ušteda na konkurentnom tržištu te osiguravaju da im se pruži pomoć za prijelaz na tržišno utemeljenu ponudu;

(f) ako država članica započne s uvođenjem pametnih sustava mjerenja u skladu s člankom 17., osiguravaju da su svi korisnici takvih javnih intervencija izravno obaviješteni o mogućnosti ugradnje pametnih brojila i da im se osigura potrebna pomoć;

(g) izbjegavaju izravno unakrsno subvencioniranje između kupaca koji se opskrbljuju po cijenama slobodnog tržišta i onih koji se opskrbljuju po reguliranim cijenama opskrbe.

8. Države članice obavješćuju Komisiju o mjerama poduzetima u skladu sa stavcima 3. i 6. u roku od mjesec dana nakon njihova donošenja, a smiju ih provoditi odmah. Uz obavijest se dostavlja i obrazloženje u kojem se objašnjava zašto se drugim instrumentima nije na zadovoljavajući način mogao postići planirani cilj, kako se ispunjavaju zahtjevi iz stavaka 4., 5. i 7. te koji su učinci prijavljenih mjera na tržišno natjecanje. U obavijesti se navodi opseg korisnika, posebno kupaca pogođenih energetskim siromaštvom i ugroženih kupaca iz kategorije kućanstvo, kao i mogućih drugih korisnika, trajanje mjera i broj kupaca iz kategorije kućanstvo obuhvaćenih tim mjerama te se objašnjava način određivanja reguliranih cijena.

9. Do 15. ožujka 2025. i svake dvije godine nakon toga, kao dio integriranih nacionalnih energetskih i klimatskih izvješća o napretku, države članice Komisiji podnose izvješća o provedbi ovog članka i nužnosti i proporcionalnosti javnih intervencija na temelju ovog članka te ocjenu napretka u postizanju djelotvornog tržišnog natjecanja među opskrbljivačima i prelaska na tržišno utemeljene cijene. Države članice koje u skladu sa stavkom 6. primjenjuju regulirane cijene izvješćuju o usklađenosti s uvjetima utvrđenima u stavku 7., među ostalim o usklađenosti opskrbljivača od kojih se zahtijeva provedba takvih intervencija te o učinku reguliranih cijena na financijsko stanje tih opskrbljivača.

10. Komisija preispituje provedbu ovog članka u svrhu postizanja tržišno utemeljenih maloprodajnih cijena prirodnog plina i podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću. Izvješće, prema potrebi, uključuje procjenu učinka tih mjera na napredak u postizanju cilja klimatske neutralnosti Unije i drugih energetskih i klimatskih ciljeva. Može se kombinirati s izvješćem iz članka 5. stavka 10. Direktive (EU) 2019/944 o provedbi tog članka. Izvješću se prilaže ili se nakon njega podnosi zakonodavni prijedlog, prema potrebi. Takav zakonodavni prijedlog može uključivati datum isteka reguliranih cijena.

Članak 5.

Pristup cjenovno pristupačnoj energiji tijekom krize cijena prirodnog plina

1. Vijeće na prijedlog Komisije može provedbenom odlukom proglasiti krizu cijena prirodnog plina na regionalnoj razini ili na razini Unije ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) postojanje vrlo visokih prosječnih cijena na veleprodajnim tržištima prirodnog plina koje su najmanje dva i pol puta veće od prosječne cijene tijekom prethodnih pet godina i iznose najmanje 180 EUR/MWh, za koje se očekuje da će ostati visoke najmanje šest mjeseci, podložno izračunu prosječne cijene tijekom prethodnih pet godina u kojem se ne uzimaju se u obzir razdoblja tijekom kojih je proglašena kriza cijena prirodnog plina na regionalnoj razini ili na razini Unije;

(b) nagla povećanja maloprodajnih cijena prirodnog plina u rasponu od 70 %, za koja se očekuje da će se nastaviti tijekom najmanje tri mjeseca.

2. U provedbenoj odluci iz stavka 1. navodi se razdoblje njezine valjanosti koje može trajati najviše godinu dana. To se razdoblje može produljiti u skladu s postupkom iz stavka 8. za uzastopna razdoblja od najviše godinu dana.

3. Proglašenjem krize cijena prirodnog plina na regionalnoj razini ili na razini Unije na temelju stavka 1. osigurava se pošteno tržišno natjecanje i trgovina u svim državama članicama na koje ta provedbena odluka utječe kako se unutarnje tržište ne bi neopravdano narušilo.

4. Ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u stavku 1. Komisija podnosi prijedlog za proglašenje krize cijena prirodnog plina na regionalnoj razini ili na razini Unije, koji uključuje predloženo razdoblje valjanosti provedbene odluke.

5. Vijeće može kvalificiranom većinom izmijeniti prijedlog Komisije podnesen na temelju stavka 4. ili 8.

6. Ako je Vijeće donijelo provedbenu odluku na temelju stavka 1. ovog članka, države članice tijekom razdoblja valjanosti te odluke mogu provoditi privremene ciljane javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom malih i srednjih poduzeća (MSP-ovi), kupaca iz kategorije kućanstvo i temeljnih socijalnih usluga kako su definirane u članku 2. točki 4. Uredbe (EU) 2017/1938. Takve javne intervencije:

(a) ograničene su na najviše 70 % potrošnje korisnika tijekom istog razdoblja prethodne godine i zadržavaju poticaj za smanjenje potražnje;

(b) ispunjavaju uvjete iz članka 4. stavaka 4. i 7.;

(c) prema potrebi ispunjavaju uvjete iz stavka 7.;

(d) osmišljene su tako da se u najvećoj mogućoj mjeri smanji negativna fragmentacija unutarnjeg tržišta.

7. Ako je Vijeće donijelo odluku na temelju stavka 1. ovog članka, države članice tijekom razdoblja valjanosti te odluke mogu, odstupajući od članka 4. stavka 7. točke (c), pri provedbi ciljanih javnih intervencija u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom na temelju članka 4. stavka 6. ili stavka 6. ovog članka, iznimno i privremeno odrediti cijenu opskrbe prirodnim plinom koja je niža od troška pod uvjetom da su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) cijena određena za kupce iz kategorije kućanstvo primjenjuje se samo na najviše 80 % medijana potrošnje kućanstava i zadržava poticaj za smanjenje potražnje;

(b) nema diskriminacije među opskrbljivačima;

(c) opskrbljivačima se isplaćuje naknada za opskrbu nižu od troška na transparentan i nediskriminirajući način;

(d) svi opskrbljivači imaju pravo dostaviti ponude za cijenu opskrbe prirodnim plinom koja je niža od troška na istoj osnovi;

(e) predloženim mjerama ne narušava se unutarnje tržište prirodnog plina.

8. Komisija pravodobno prije isteka razdoblja valjanosti navedenog na temelju stavka 2. procjenjuje jesu li uvjeti iz stavka 1. i dalje ispunjeni. Ako Komisija smatra da su uvjeti iz stavka 1. i dalje ispunjeni, ona Vijeću podnosi prijedlog za produljenje razdoblja valjanosti provedbene odluke donesene na temelju stavka 1. Ako Vijeće odluči produljiti razdoblje valjanosti, tijekom tog produljenog razdoblja primjenjuju se stavci 6. i 7.

Komisija kontinuirano procjenjuje i prati učinak bilo kojih mjera donesenih u okviru proglašene krize cijena prirodnog plina i redovito objavljuje rezultate tih procjena.

Članak 6.

Obveze javne usluge

1. Države članice na temelju svoje institucionalne organizacije i poštujući načelo supsidijarnosti osiguravaju da, ne dovodeći u pitanje stavak 2., poduzeća za prirodni plin i vodik posluju u skladu s načelima ove Direktive radi postizanja konkurentnih, sigurnih i okolišno održivih tržišta prirodnog plina i vodika. Države članice ne diskriminiraju ta poduzeća u pogledu njihovih prava ili obveza.

2. U potpunosti uzimajući u obzir relevantne odredbe UFEU-a, a posebno njegov članak 106., države članice mogu poduzećima za prirodni plin i vodik, u općem gospodarskom interesu, nametnuti obveze javne usluge koje se mogu odnositi na sigurnost, uključujući sigurnost opskrbe, redovitost i kvalitetu opskrbe i na zaštitu okoliša, uključujući energetsku učinkovitost, energiju iz obnovljivih izvora i zaštitu klime te na cijenu opskrbe prirodnim plinom. Takve obveze jasno su definirane, transparentne, nediskriminirajuće i provjerljive te poduzećima za prirodni plin i vodik Unije jamče jednakost pristupa nacionalnim potrošačima. Obveze javne usluge koje se odnose na javne intervencije u određivanju cijena opskrbe prirodnim plinom u skladu su sa zahtjevima utvrđenima u člancima 4. i 5. ove Direktive.

3. Obvezama javne usluge povezanima sa sigurnošću opskrbe plinom osigurava se usklađenost poduzeća za prirodni plin sa standardima opskrbe plinom na temelju članka 6. Uredbe (EU) 2017/1938 i one su usklađene s rezultatima nacionalnih procjena rizika provedenih na temelju članka 7. stavka 3. te uredbe, kako je detaljno opisano u planovima prevencije izrađenima na temelju članka 9. stavka 1. točaka (c), (d) i (k) te uredbe. Obveze javne usluge koje premašuju ono što je potrebno za osiguravanje usklađenosti s člankom 6. Uredbe (EU) 2017/1938 ispunjavaju kriterije utvrđene u članku 8. stavku 1. te uredbe.

4. Ako država članica dodijeli financijsku naknadu ili druge oblike naknade za ispunjenje obveza iz ovog članka, to se provodi na nediskriminirajući i transparentan način.

5. Države članice po prenošenju ove Direktive obavješćuju Komisiju o svim mjerama koje su donijele radi ispunjavanja obveza javne usluge, uključujući zaštitu potrošača i okoliša, te njihov mogući učinak na nacionalno i međunarodno tržišno natjecanje, bez obzira na to zahtijevaju li takve mjere odstupanje od ove Direktive. Nakon toga svake dvije godine obavješćuju Komisiju o svim izmjenama takvih mjera, bez obzira na to zahtijevaju li one odstupanje od ove Direktive.

6. Pri nametanju obveza javne usluge na temelju stavka 2. države članice savjetuju se s relevantnim dionicima u ranoj fazi te na otvoren, uključiv i transparentan način. Svi službeni dokumenti povezani sa savjetovanjima i dokumenti koji se upotrebljavaju za utvrđivanje obveze javne usluge objavljuju se uz očuvanje povjerljivosti poslovno osjetljivih informacija i zaštite podataka.

Članak 7.

Promicanje regionalne suradnje i integracije

1. Države članice i regulatorna tijela međusobno surađuju kako bi svoja nacionalna tržišta integrirali na jednoj ili više regionalnih razina radi stvaranja regionalnih tržišta u slučajevima kad tako odluče države članice ili njihova regionalna tijela i dalje radi stvaranja potpuno liberaliziranog unutarnjeg tržišta. Posebno, države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela, promiču i olakšavaju suradnju operatora transportnih sustava za prirodni plin i operatora transportnih mreža za vodik na regionalnoj razini, uključujući suradnju na prekograničnim pitanjima i stavljanju imovine izvan pogona, radi osiguravanja troškovno učinkovite dekarbonizacije u skladu s Unijinin ciljem klimatske neutralnosti i stvaranja konkurentnih unutarnjih tržišta prirodnog plina i vodika, jačaju dosljednost svojeg pravnog, regulatornog i tehničkog okvira te olakšavaju integraciju izoliranih sustava koji čine otoke prirodnog plina koji i dalje postoje u Uniji. Zemljopisna područja obuhvaćena takvom regionalnom suradnjom uključuju suradnju na zemljopisnim područjima definiranima u skladu s člankom 31. stavkom 3. Uredbe (EU) 2024/1789. Takva suradnja može pokrivati druga zemljopisna područja. Ako Komisija smatra da su pravila na razini Unije relevantna za regionalnu integraciju tržišta prirodnog plina i vodika, ona daje odgovarajuće neobvezujuće smjernice, uzimajući u obzir posebnosti tih tržišta i učinak na susjedna tržišta.

2. Agencija za suradnju energetskih regulatora (ACER) surađuje s regulatornim tijelima i operatorima transportnih sustava te operatorima transportnih mreža za vodik na osiguravanju usklađenosti regulatornih okvira između i unutar tih regija s ciljem stvaranja konkurentnog unutarnjeg tržišta prirodnog plina i vodika. Ako ACER smatra da su potrebna obvezujuća pravila o takvoj suradnji, daje odgovarajuće preporuke.

3. Kada vertikalno integrirani operatori transportnih sustava sudjeluju u zajedničkom poduzeću osnovanom radi provedbe takve suradnje, to zajedničko poduzeće uspostavlja i provodi program usklađivanja koji sadrži mjere koje treba poduzeti da bi se osiguralo da diskriminirajuće ponašanje i ponašanje suprotno tržišnom natjecanju bude isključeno. U tom se programu usklađivanja navode specifične obveze koje zaposlenici moraju ispuniti kako bi ostvarili cilj isključivanja

diskriminirajućeg ponašanja i ponašanja suprotnog tržišnom natjecanju. Program podliježe odobrenju ACER-a. Poštovanje programa neovisno prate službenici za praćenje usklađenosti vertikalno integriranih operatora transportnih sustava.

Članak 8.

Postupak izdavanja odobrenja

1. Ako je za izgradnju ili rad objekata za prirodni plin, objekata za proizvodnju vodika i infrastrukture sustava za vodik potrebno odobrenje kao što je licencija, dozvola, koncesija, pristanak ili suglasnost, države članice ili bilo koje nadležno tijelo koje one imenuju izdaju odobrenja za izgradnju ili rad takvih objekata, infrastrukture, plinovoda ili povezane opreme na svojem državnom području, u skladu sa stavcima od 2. do 11. Države članice ili bilo koje nadležno tijelo koje one imenuju mogu na istoj osnovi izdavati odobrenja za opskrbu prirodnim plinom i vodikom i za veleprodajne kupce.

2. Ako države članice imaju sustav za izdavanje odobrenja, utvrđuju objektivne i nediskriminirajuće kriterije i transparentne postupke koji se moraju ispuniti ako poduzeće podnese zahtjev za izdavanje odobrenja za opskrbu prirodnim plinom i vodikom ili izgradnju ili rad objekata za prirodni plin, objekata za proizvodnju vodika ili infrastrukture sustava za vodik. Kriteriji i postupci za izdavanje odobrenja objavljuju se. Države članice osiguravaju da se u okviru postupaka izdavanja odobrenja za takve objekte, infrastrukturu, plinovode ili povezanu opremu, prema potrebi, uzima u obzir važnost projekta za unutarnja tržišta prirodnog plina i vodika. Države članice osiguravaju usklađenost sustava za izdavanje odobrenja za infrastrukturu sustava za vodik s planovima razvoja mreže za transportne i distribucijske mreže za vodik donesenima na temelju članaka 55. i 56.

3. Kad je riječ o opskrbljivačima prirodnim plinom, države članice mogu procijeniti financijsku snagu i tehničke sposobnosti podnositeljâ zahtjeva kao kriterije za izdavanje odobrenja. Ti su kriteriji u potpunosti objektivni i nediskriminirajući.

4. Države članice osiguravaju da sva nacionalna pravila koja se odnose na postupak izdavanja odobrenja iz ovog članka budu razmjerna i potrebna te da doprinose provedbi općih pravila za organizaciju tržišta prirodnog plina i vodika te pristup infrastrukturi, načelu „energetska učinkovitost na prvom mjestu”, postizanju klimatskih i energetskih ciljeva Unije i provedbi integriranih nacionalnih energetskih i klimatskih planova država članica, kao i njihovih dugoročnih strategija donesenih na temelju Uredbe (EU) 2018/1999.

5. Postupci izdavanja odobrenja za aktivnosti iz stavka 1. ne premašuju dvije godine, uključujući sve relevantne postupke nadležnih tijela. Ako je to utemeljeno zbog izvanrednih okolnosti, to se razdoblje od dvije godine može produljiti za najviše godinu dana.

6. Države članice procjenjuju koje su nacionalne zakonodavne i nezakonodavne mjere potrebne za pojednostavnjenje postupaka izdavanja odobrenja, što uključuje, bez otežavanja, sve postupovne korake povezane s postupcima procjene utjecaja na okoliš i javna savjetovanja. Države članice izvješćuju Komisiju o rezultatima takve procjene u sklopu svojih integriranih nacionalnih energetskih i klimatskih planova iz članka 3. Uredbe (EU) 2018/1999 i u skladu s postupkom iz članaka od 7. do 12. te uredbe, te u sklopu svojih integriranih nacionalnih energetskih i klimatskih izvješća o napretku na temelju članka 17. te uredbe.

7. Rokovi utvrđeni u stavku 5. ovog članka primjenjuju se ne dovodeći u pitanje obveze na temelju primjenjivog prava Unije u području okoliša i energije, uključujući Direktivu (EU) 2018/2001, sudske žalbe, pravne lijekove i druge postupke pred sudom te alternativne mehanizme za rješavanje sporova, uključujući postupke za podnošenje žalbi, izvansudske žalbe i pravne lijekove i mogu se produljiti za onoliko vremena koliko su potrajali takvi postupci.

8. Države članice uspostavljaju ili imenuju jednu ili više kontaktnih točaka. Te kontaktne točke podnositelja zahtjeva na njegov zahtjev, besplatno, usmjeravaju i olakšavaju cijeli postupak izdavanja odobrenja za aktivnosti iz stavka 1. do donošenja odluke nadležnih tijela na kraju postupka. Od podnositelja zahtjeva ne traži se da kontaktira s više od jedne kontaktne točke tijekom cijelog postupka.

9. Države članice osiguravaju da se odobrenja na temelju nacionalnog prava za izgradnju i rad infrastrukture sustava za prirodni plin primjenjuju i na infrastrukturu sustava za vodik. Time se ne dovodi u pitanje pravo država članica da opozovu ta odobrenja ako infrastruktura za vodik nije usklađena s tehničkim sigurnosnim pravilima za infrastrukturu sustava za vodik utvrđenima u pravu Unije ili nacionalnom pravu.

10. Države članice osiguravaju da se postojeća prava uporabe zemljišta za izgradnju i rad plinovoda za prirodni plin i druge mrežne imovine primjenjuju i na plinovode i drugu mrežnu imovinu za transport vodika.

11. Kako bi se u slučaju prijenosa vlasništva nad infrastrukturom unutar istog poduzeća ispunili zahtjevi iz članka 69., odobrenja i prava uporabe zemljišta koja se odnose na tu infrastrukturu također se prenose na novog vlasnika.

12. Države članice osiguravaju da su razlozi za svako odbijanje zahtjeva za izdavanje odobrenja objektivni i nediskriminirajući te da se dostavljaju podnositelju zahtjeva. Razlozi za takvo odbijanje daju se na znanje Komisiji. Države članice uspostavljaju postupak koji podnositelju zahtjeva omogućuje ulaganje žalbe protiv takvih odbijanja.

13. Za razvoj područja na kojima je opskrba nedavno započela i općenito za učinkovit rad, ne dovodeći u pitanje članak 34., države članice mogu odbiti izdavanje dodatnih odobrenja za izgradnju i rad sustava distribucijskih plinovoda za prirodni plin na određenom području, nakon što su takvi sustavi plinovoda izgrađeni ili je odobrena njihova izgradnja na tom području i ako postojeći ili predloženi kapacitet nije zasićen.

14. Države članice odbijaju izdati odobrenje za izgradnju i rad transportne ili distribucijske infrastrukture za prirodni plin na područjima na kojima je u planu razvoja mreže na temelju članka 55. predviđeno stavljanje izvan pogona transportnog sustava ili njegovih relevantnih dijelova ili je odobren plan za stavljanje izvan pogona distribucijske mreže na temelju članka 57.

15. Ako je odobrenje u smislu stavka 1. ovog članka obuhvaćeno područjem primjene članka 15. i članaka od 15.b do 17. Direktive (EU) 2018/2001, primjenjuju se samo te odredbe.

Članak 9.

Certificiranje plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnih goriva

1. Plin iz obnovljivih izvora certificira se u skladu s člancima 29., 29.a i 30. Direktive (EU) 2018/2001. Niskougljična goriva certificiraju se u skladu s ovim člankom.

2. Kako bi se osiguralo da uštede emisija stakleničkih plinova zbog uporabe niskougljičnih goriva iznose najmanje 70 %, države članice od gospodarskih subjekata zahtijevaju da pokažu da su taj prag i zahtjevi utvrđeni u metodologiji iz stavka 5. ovog članka ispunjeni. Za te potrebe od gospodarskih subjekata zahtijevaju da upotrebljavaju sustav masene bilance u skladu s člankom 30. stavcima 1. i 2. Direktive (EU) 2018/2001.

3. Države članice osiguravaju da gospodarski subjekti dostavljaju pouzdane informacije o usklađenosti s pragom uštede emisija stakleničkih plinova od 70 % iz stavka 2. i s metodologijom uštede emisija stakleničkih plinova iz stavka 5. te da gospodarski subjekti relevantnoj državi članici na zahtjev stave na raspolaganje podatke koji su upotrijebljeni za pružanje tih informacija. Države članice od gospodarskih subjekata zahtijevaju da uspostave odgovarajući standard neovisne revizije podnesenih informacija i pruže dokaze da su to učinili. Revizijom se verificira da su sustavi koje gospodarski subjekti upotrebljavaju točni, pouzdani i zaštićeni od prijevare.

4. Obveze utvrđene u stavku 2. primjenjuju se bez obzira na to jesu li niskougljična goriva proizvedena u Uniji ili se uvoze. Informacije o zemljopisnom podrijetlu i vrsti sirovina za niskougljična goriva i niskougljični vodik po opskrbljivaču gorivom stavljaju se na raspolaganje potrošačima na internetskim stranicama operatora, opskrbljivača ili relevantnih nadležnih tijela te se ažuriraju na godišnjoj razini.

5. Komisija do 5. kolovoza 2025. donosi delegirane akte u skladu s člankom 90. radi dopune ove Direktive utvrđivanjem metodologije za procjenu ušteda emisija stakleničkih plinova iz niskougljičnih goriva. Tom se metodologijom osigurava da se kredit za izbjegnute emisije ne dodjeljuje za ugljikov dioksid iz fosilnih izvora za čije je hvatanje već dodijeljen kredit za emisije na temelju drugih pravnih odredaba te se njome obuhvaćaju emisije stakleničkih plinova tijekom životnog ciklusa i uzimaju u obzir neizravne emisije koje proizlaze iz preusmjeravanja neelastičnih ulaznih sirovina. Ta je metodologija u skladu s metodologijom za procjenu ušteda emisija stakleničkih plinova iz obnovljivih tekućih i plinovitih goriva nebiološkog podrijetla namijenjenih uporabi u prometu te iz goriva iz recikliranog ugljika, uključujući postupanje s emisijama zbog istjecanja vodika, te se u njoj uzimaju u obzir emisije metana s početka proizvodnog lanca i stvarne stope hvatanja ugljika.

6. Komisija prema potrebi podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću u kojem se provodi evaluacija istjecanja vodika, uključujući rizike u pogledu okoliša i klime, tehničke posebnosti i odgovarajuće maksimalne stope istjecanja vodika. Na temelju tog izvješća Komisija, prema potrebi, podnosi zakonodavni prijedlog za uvođenje mjera kojima se mogući rizici od istjecanja vodika svode na najmanju moguću mjeru, utvrđuju maksimalne stope istjecanja vodika i uspostavljaju mehanizmi za postizanje sukladnosti. Relevantne maksimalne stope istjecanja vodika uključuju se u metodologiju iz stavka 5.

7. Komisija može donositi odluke kojima se priznaje da dobrovoljni nacionalni ili međunarodni programi kojima se utvrđuju standardi za proizvodnju niskougljičnih goriva ili niskougljičnog vodika pružaju točne podatke o uštedama emisija stakleničkih plinova za potrebe ovog članka i dokazuju usklađenost s metodologijom iz stavka 5. ovog članka. Komisija donosi takve odluke samo ako dotični program zadovoljava odgovarajuće standarde pouzdanosti, transparentnosti i neovisne revizije u skladu sa zahtjevima utvrđenima u Provedbenoj uredbi Komisije (EU) 2022/996 ([42]) za certificiranje obnovljivih goriva.

8. Kad gospodarski subjekt pruži dokaze ili podatke dobivene u skladu s programom za koji je bila donesena odluka o priznavanju na temelju stavka 7., država članica od gospodarskog subjekta ne zahtijeva daljnje dokaze o usklađenosti s kriterijima za program koji je priznala Komisija.

9. Nadležna tijela država članica nadgledaju rad tijela za certificiranje koja provode neovisnu reviziju u okviru dobrovoljnog programa. Tijela za certificiranje na zahtjev nadležnih tijela podnose sve relevantne informacije potrebne za nadzor revizije, uključujući točan datum, vrijeme i mjesto revizija. Ako države članice utvrde probleme neispunjavanja obveza, one o tome bez odgode obavješćuju dobrovoljni program.

10. Na zahtjev države članice, koji se može temeljiti na zahtjevu gospodarskog subjekta, Komisija na temelju svih raspoloživih dokaza ispituje jesu li ispunjeni kriteriji uštede emisija stakleničkih plinova utvrđeni u ovom članku, je li se slijedila metodologija razvijena u skladu sa stavkom 5. ovog članka i jesu li ostvareni pragovi uštede emisija stakleničkih plinova navedeni u članku 2. točkama 11., 12. i 13. U roku od šest mjeseci od primitka takvog zahtjeva Komisija odlučuje može li dotična država članica:

(a) prihvatiti već dostavljene dokaze o usklađenosti s kriterijima uštede emisija stakleničkih plinova za niskougljična goriva; ili

(b) odstupajući od stavka 8., zahtijevati od opskrbljivača izvora niskougljičnih goriva da dostave dodatne dokaze o svojoj usklađenosti s kriterijima uštede emisija stakleničkih plinova i pragom uštede emisija stakleničkih plinova od 70 %.

11. Države članice od relevantnih gospodarskih subjekata zahtijevaju da u bazu podataka Unije, utvrđenu na temelju članka 31.a stavka 1. Direktive (EU) 2018/2001, ili u nacionalne baze podataka koje su povezane s tom bazom podataka Unije, u skladu s člankom 31.a stavkom 2. te direktive, unesu informacije o izvršenim transakcijama i svojstvima održivosti plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnih goriva u skladu sa zahtjevima za obnovljiva goriva utvrđenima u članku 31.a te direktive. Ako su jamstva o podrijetlu izdana za proizvodnju pošiljke niskougljičnog plina, na njih se primjenjuju ista pravila kao ona utvrđena u tom članku za jamstva o podrijetlu izdana za proizvodnju plina iz obnovljivih izvora.

12. Komisija provedbenim aktima donosi odluke o priznavanju na temelju stavka 7. ovog članka. Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 91. stavka 3. Takve odluke imaju ograničeno razdoblje valjanosti koje ne premašuje pet godina.

Članak 10.

Tehnička pravila

1. Države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela osiguravaju da se utvrde kriteriji tehničke sigurnosti te da se razrade i objave tehnička pravila kojima se utvrđuju minimalni tehnički zahtjevi u vezi s projektiranjem i funkcioniranjem za priključenje na sustav terminala za UPP, sustave skladišta prirodnog plina, druge transportne ili distribucijske sustave, ili izravne plinovode, i sustav za vodik. Ta tehnička pravila osiguravaju interoperabilnost sustavâ te su

([42]) Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/996 od 14. lipnja 2022. o pravilima za provjeru kriterija održivosti i uštede emisija stakleničkih plinova te kriterija niskog rizika od neizravnih promjena uporabe zemljišta (SL L 168, 27.6.2022., str. 1.).

objektivna i nediskriminirajuća. Ako je potrebno, ACER može dati odgovarajuće preporuke radi postizanja usklađenosti tih pravila. Ta se pravila priopćuju Komisiji u skladu s člankom 5. Direktive (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća ([43]).

2. Države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela prema potrebi zahtijevaju od operatora transportnih sustava, operatora distribucijskih sustava i operatora mreža za vodik na njihovu državnom području da objave tehnička pravila u skladu s ovim člankom, posebno u pogledu pravila priključenja na mrežu koja uključuju zahtjeve u pogledu kvalitete plina, odorizacije plina i tlaka plina. Države članice također zahtijevaju da operatori transportnih sustava i operatori distribucijskih sustava objave naknada za priključenje plina iz obnovljivih izvora na temelju objektivnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija.

POGLAVLJE III.

JAČANJE POLOŽAJA I ZAŠTITA POTROŠAČA TE MALOPRODAJNA TRŽIŠTA

Članak 11.

Osnovna ugovorna prava

1. Države članice osiguravaju da svi krajnji kupci imaju pravo da im prirodni plin i vodik osigurava opskrbljivač, podložno sporazumu s opskrbljivačem, bez obzira na to u kojoj je državi članici taj opskrbljivač registriran, pod uvjetom da on poštuje primjenjiva pravila trgovanja i uravnoteženja i pravila o sigurnosti opskrbe te kriterije u skladu s člankom 8. stavkom 2. U tom pogledu, države članice poduzimaju sve mjere potrebne kako bi se osiguralo da upravni postupci nisu diskriminirajući prema opskrbljivačima koji su već registrirani u drugoj državi članici.

2. Ne dovodeći u pitanje pravila Unije o zaštiti potrošača, posebno Direktivu 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([44]) i Direktivu Vijeća 93/13/EEZ ([45]), države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju prava predviđena u stavcima od 3. do 11. ovog članka.

3. Krajnji kupci imaju pravo na ugovor sa svojim opskrbljivačem, u kojem je navedeno sljedeće:

(a) identitet i podaci za kontakt opskrbljivača, uključujući adresu, e-adresu i dežurnu telefonsku liniju za pomoć potrošačima;

(b) usluge koje se pružaju (uključujući naziv proizvoda i tarife), glavne značajke usluga koje se pružaju, ponuđene razine kvalitete usluga i vrijeme prvog priključenja;

(c) vrste ponuđenih usluga održavanja;

(d) način na koji se mogu dobiti najnovije informacije o svim primjenjivim tarifama, naknadama za održavanje i proizvodima ili uslugama u paketu;

(e) trajanje ugovora, uvjeti produljenja i raskid ugovora i usluga, uključujući proizvode ili usluge koji su u paketu s tim uslugama te je li dopušten raskid ugovora bez naknade;

(f) bilo koja naknada i povrat sredstava koji se primjenjuju u slučaju nepridržavanja ugovorene razine kvalitete usluge, uključujući netočne ili zakašnjele račune;

(g) ako se okolišna učinkovitost, uključujući, prema potrebi, relevantne emisije ugljikova dioksida, promiče kao ključna značajka, jasne, objektivne, javno dostupne i provjerljive obveze koje je pružio opskrbljivač i, u slučaju opskrbe plinom iz obnovljivih izvora i niskougljičnim plinom, certifikacija plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina koji se opskrbljuju u skladu s člankom 9.;

([43]) Direktiva (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. rujna 2015. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih propisa i pravila o uslugama informacijskog društva (SL L 241, 17.9.2015., str. 1.).

([44]) Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, 22.11.2011., str. 64.).

([45]) Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, 21.4.1993., str. 29.).

(h) metoda pokretanja postupaka za izvansudsko rješavanje sporova u skladu s člankom 25.;

(i) informacije koje se odnose na prava potrošača, uključujući jasne i razumljive informacije o rješavanju pritužaba te informacije o tome kako i gdje se pritužba može podnijeti i sve informacije iz ovog stavka, koje su jasno priopćene na računu ili internetskim stranicama poduzeća za prirodni plin ili za vodik;

(j) prema potrebi, informacije o pružatelju i cijeni proizvoda ili usluga koji su povezani s opskrbom prirodnim plinom ili vodikom ili u paketu s tom opskrbom.

Ugovorni uvjeti moraju biti pravedni i unaprijed dobro poznati. U svakom slučaju te se informacije pružaju jasnim i nedvosmislenim jezikom prilagođenim potrošačima prije sklapanja ili potvrđivanja ugovora. Kada se ugovori sklapaju putem posrednika, informacije iz ovog stavka također se pružaju prije sklapanja ugovora. Informacije o pružatelju proizvoda ili usluga i cijeni tih proizvoda ili usluga koji su povezani s opskrbom plinom ili u paketu s tom opskrbom pružaju se prije sklapanja ugovora.

Krajnji kupci dobivaju jedinstven sažetak ključnih ugovornih uvjeta napisan jasno, sažetim i jednostavnim jezikom. Države članice zahtijevaju da opskrbljivač upotrebljava uobičajenu terminologiju. Komisija u tom pogledu daje neobvezujuće smjernice.

4. Krajnjim kupcima daje se prikladna obavijest o svakoj namjeri izmjene ugovornih uvjeta i pritom ih se obavješćuje o njihovu pravu na raskid ugovora. Opskrbljivači izravno, na transparentan i razumljiv način, obavješćuju svoje krajnje kupce o svakoj prilagodbi cijene opskrbe, razlozima i preduvjetima za prilagodbu i opsegu te prilagodbe najkasnije dva tjedna, odnosno mjesec dana u slučaju kupaca iz kategorije kućanstvo, prije stupanja te prilagodbe na snagu. Države članice osiguravaju da krajnji kupci mogu slobodno raskinuti ugovor ako ne prihvaćaju nove ugovorne uvjete ili prilagodbe cijene opskrbe o kojima ih je obavijestio njihov opskrbljivač.

5. Opskrbljivači krajnjim kupcima pružaju transparentne informacije o primjenjivim cijenama, tarifama i standardnim uvjetima u pogledu pristupa uslugama za prirodni plin i vodik i korištenja tim uslugama, a osobito informacije o tome je li cijena fiksna ili varijabilna te, prema potrebi, o promotivnim akcijama i popustima. Opskrbljivač ističe ključne ugovorne informacije.

6. Opskrbljivači krajnjim kupcima nude širok izbor načina plaćanja. Takvim se načinima plaćanja ne provodi diskriminacija među kupcima. Ugroženi kupci iz članka 26. ove Direktive i kupci pogođeni energetskim siromaštvom mogu dobiti povoljniji tretman. Svaka razlika u naknadama povezanima s načinima plaćanja ili sustavima predujmova objektivna je, nediskriminirajuća i razmjerna i ne premašuje izravne troškove koje primatelj plaćanja snosi za uporabu posebnog načina plaćanja ili sustava predujma, u skladu s člankom 62. Direktive (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i Vijeća ([46]).

7. Kupce iz kategorije kućanstvo koji imaju pristup sustavima predujmova u tim se sustavima ne stavlja u nepovoljan položaj.

8. Opskrbljivači krajnjim kupcima nude pravedne i transparentne opće uvjete koji su predstavljeni jednostavnim i nedvosmislenim jezikom i ne uključuju neugovorne prepreke ostvarivanju prava kupaca, kao što je prekomjerna ugovorna dokumentacija. Kupci su zaštićeni od nepoštenih ili obmanjujućih metoda prodaje.

9. Krajnji kupci imaju pravo na dobru kvalitetu usluge, a njihovi opskrbljivači trebaju kvalitetno rješavati pritužbe. Opskrbljivači pritužbe rješavaju jednostavno, pravedno i brzo.

10. Opskrbljivači kupcima prirodnog plina iz kategorije kućanstvo pružaju odgovarajuće informacije o alternativnim mjerama za izbjegavanje isključivanja dovoljno prije planiranog isključivanja. Takve alternativne mjere mogu uključivati informacije o izvorima potpore u svrhu izbjegavanja isključivanja, sustavima predujmova, energetskim pregledima, konzultantskim uslugama u području energije, alternativnim planovima otplate, savjetima o upravljanju dugom ili moratorijima na isključivanje i ne uključuju dodatan trošak kupcima koji su suočeni s isključivanjem.

11. Opskrbljivači krajnjim kupcima daju konačni obračun nakon svake promjene opskrbljivača najkasnije šest tjedana od promjene opskrbljivača.

([46]) Direktiva (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu, o izmjeni direktiva 2002/65/EZ, 2009/110/EZ i 2013/36/EU te Uredbe (EU) br. 1093/2010 i o stavljanju izvan snage Direktive 2007/64/EZ (SL L 337, 23.12.2015., str. 35.).

Članak 12.

Pravo na promjenu i pravila o naknadama za promjenu opskrbljivača

1. Kupci imaju pravo promijeniti opskrbljivače prirodnim plinom i vodikom ili sudionike na tržištu prirodnog plina i vodika. Države članice osiguravaju da kupac koji želi promijeniti opskrbljivače ili sudionike na tržištu to može učiniti u najkraćem mogućem roku, a u svakom slučaju u roku od tri tjedna od datuma zahtjeva kupca, istodobno poštujući ugovorne uvjete. Do 1. siječnja 2026. tehnički postupak promjene opskrbljivača ili sudionika na tržištu ne traje dulje od 24 sata i moguće je provesti ga bilo kojeg radnog dana.

2. Države članice osiguravaju da kupci ostvaruju pravo na promjenu opskrbljivača ili sudionika na tržištu na nediskriminirajući način u smislu troška, napora i vremena.

3. Države članice osiguravaju da se barem kupcima iz kategorije kućanstvo, mikropoduzećima i malim poduzećima ne naplaćuju nikakve naknade za promjenu opskrbljivača prirodnim plinom i vodikom, među ostalim ako je opskrba plinom povezana s drugim uslugama, opremom ili proizvodima ili je u paketu s njima. Međutim, države članice mogu dopustiti opskrbljivačima ili sudionicima na tržištu da svojim kupcima naplaćuju naknade za raskid ugovora ako ti kupci dobrovoljno raskinu ugovore o opskrbi s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama prije njihova isteka, pod uvjetom da su takve naknade:

(a) dio ugovora koji je kupac dobrovoljno sklopio; i

(b) jasno priopćene kupcu prije sklapanja ugovora.

Takve su naknade razmjerne i ne premašuju izravan gospodarski gubitak koji je pretrpio opskrbljivač ili sudionik na tržištu zbog toga što je kupac raskinuo ugovor. U slučaju ponuda u paketu, kupci mogu raskinuti pojedinačne usluge iz ugovora. Teret dokazivanja izravnog gospodarskog gubitka snosi opskrbljivač ili sudionik na tržištu. Dopuštenost naknada za raskid ugovora nadzire regulatorno tijelo ili drugo nadležno nacionalno tijelo.

4. Kupci prirodnog plina i vodika iz kategorije kućanstvo imaju pravo na sudjelovanje u programima kolektivne promjene opskrbljivača. Države članice uklanjaju sve regulatorne ili administrativne prepreke za kolektivnu promjenu opskrbljivača te pružaju okvir kojim se osigurava zaštita potrošača od štetnih praksi.

5. Države članice osiguravaju da se informacije o promjeni opskrbljivača pružaju krajnjim kupcima u formatu prilagođenom korisnicima, među ostalim putem jedinstvenih kontaktnih točaka iz članka 24.

6. Države članice osiguravaju da se kupcima daje pravo da svoje ugovore o opskrbi plinom raskinu u kratkom roku.

Članak 13.

Prava i zaštita potrošača u vezi s postupnim ukidanjem prirodnog plina

Ako je isključivanje korisnikâ mreže na temelju članka 38. stavka 6. dopušteno, države članice osiguravaju:

(a) da je provedeno savjetovanje s dotičnim korisnicima mreže i s drugim relevantnim dionicima, osobito tijelima potrošača;

(b) da korisnici mreže, krajnji kupci i relevantni dionici budu dovoljno unaprijed obaviješteni o planiranom datumu, postupku isključivanja, planiranim koracima i relevantnom vremenskom okviru;

(c) da krajnji kupci dobiju informacije o mogućnostima održivog grijanja i da imaju pristup dostatnim savjetima o njima, kao i informacije o financijskoj potpori putem relevantnih tijela koja trebaju utvrditi nacionalna tijela, što uključuje jedinstvene kontaktne točke uspostavljene na temelju članaka 21. i 22. Direktive (EU) 2023/1791 i članka 18. Direktive (EU) 2024/1275 Europskog parlamenta i Vijeća ([47]) te kontaktne točke uspostavljene ili imenovane na temelju članka 16. stavka 3. Direktive (EU) 2018/2001;

(d) da se pri planiranju i provedbi postupnog ukidanja prirodnog plina u obzir uzimaju posebne potrebe ugroženih kupaca iz članka 26. i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom i ako je to primjenjivo, da se poduzimaju odgovarajuće mjere u cilju uklanjanja negativnih učinaka postupnog ukidanja prirodnog plina, uzimajući u obzir smjernice iz članka 27., a mjere mogu uključivati upotrebu javnih sredstava i instrumenata financiranja uspostavljenih na razini Unije;

(e) da se pri svakom financijskom transferu između reguliranih usluga slijede pravila utvrđena u članku 5. Uredbe (EU) 2024/1789 i da nema diskriminacije među različitim kategorijama kupaca i među nositeljima energije.

Članak 14.

Alati za usporedbu za prirodni plin

1. Države članice osiguravaju da barem kupci prirodnog plina iz kategorije kućanstvo, kao i mikropoduzeća i mala poduzeća s očekivanom godišnjom potrošnjom manjom od 100 000 kWh, imaju besplatan pristup barem jednom alatu za usporedbu ponuda opskrbljivača, uključujući ponude u paketu. Kupci su informirani o dostupnosti takvih alata na svojim računima, priloženo uz te račune ili na drugi način. Takvi alati barem:

(a) neovisni su od sudionika na tržištu i osiguravaju jednako postupanje prema poduzećima za prirodni plin u rezultatima pretraživanja;

(b) imaju jasno navedene vlasnike te fizičku ili pravnu osobu koja upravlja alatom i kontrolira ga, kao i informacije o načinu na koji se ti alati financiraju;

(c) imaju utvrđene jasne i objektivne kriterije na kojima se temelji usporedba, uključujući usluge, koji su objavljeni;

(d) primjenjuju jednostavne i nedvosmislene jezične formulacije;

(e) pružaju precizne i ažurirane informacije s navođenjem vremena posljednjeg ažuriranja;

(f) dostupni su osobama s invaliditetom time što su uočljivi, operativni, razumljivi i otporni;

(g) uključuju djelotvoran postupak prijavljivanja netočnih informacija o objavljenim ponudama;

(h) provode usporedbe, istodobno ograničavajući tražene osobne podatke na podatke koji su strogo nužni za usporedbe;

(i) jasno navode je li cijena fiksna ili varijabilna te koje je trajanje ugovora.

Države članice osiguravaju da se barem jednim alatom pokriva cijelo tržište prirodnog plina. Ako se tržište pokriva s pomoću više alata, ti alati uključuju najpotpuniji mogući raspon ponuda prirodnog plina koje obuhvaćaju znatan dio tržišta i, u slučajevima u kojima se tim alatima ne pokriva tržište u potpunosti, jasnu izjavu u kojoj se to navodi, koja se pruža prije prikazivanja rezultata.

Opskrbljivači i relevantni posrednici pružaju svoje relevantne ponude barem jednom alatu za usporedbu cijena koji pokriva cijelo tržište.

Opskrbljivači osiguravaju da informacije koje se pružaju operatoru alata za usporedbu budu točne i ažurirane.

([47]) Direktiva (EU) 2024/1275 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. travnja 2024. o energetskim svojstvima zgrada (SL L, 2024/1275, 8.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

2. Alatima može upravljati bilo koji subjekt, uključujući privatna trgovačka društva i tijela javne vlasti ili javna tijela.

3. Države članice mogu zahtijevati da alati za usporedbu iz stavka 1. uključuju usporedive kriterije povezane s prirodom usluga koje nude opskrbljivači, uključujući jedinstvenu jediničnu cijenu, sve naknade i informacije o popustima i, prema potrebi, okolišnu učinkovitost.

Pri utvrđivanju tih kriterija države članice savjetuju se s relevantnim dionicima.

4. Države članice imenuju nadležno tijelo koje će biti odgovorno za izdavanje znaka pouzdanosti za alate za usporedbu koji zadovoljavaju zahtjeve iz stavka 1. i za osiguravanje da alati za usporedbu koji imaju takav znak pouzdanosti i dalje ispunjavaju te zahtjeve. To nadležno tijelo djeluje neovisno od svih sudionika na tržištu i operatora alata za usporedbu.

5. Za svaki se alat kojim se uspoređuju ponude sudionika na tržištu može zatražiti izdavanje znaka pouzdanosti iz stavka 4. na dobrovoljnoj i nediskriminirajućoj osnovi.

6. Odstupajući od stavaka 4. i 5., države članice mogu odlučiti da neće propisati da se za alate za usporedbu izdaju znakovi pouzdanosti ako tijelo javne vlasti ili javno tijelo osigura alat za usporedbu koji ispunjava zahtjeve iz stavka 1.

Članak 15.

Aktivni kupci na tržištu prirodnog plina

1. Države članice osiguravaju da krajnji kupci, osobito iz poljoprivrednog ili javnog sektora, uz zadržavanje svojih prava u svojstvu krajnjih kupaca kako su utvrđena ovom Direktivom, imaju pravo djelovati kao aktivni kupci, a da ne podliježu nerazmjernim ili diskriminirajućim tehničkim zahtjevima, administrativnim zahtjevima, postupcima ni naknadama te naknadama za upotrebu mreže koje ne odražavaju troškove.

2. Države članice osiguravaju da aktivni kupci:

(a) imaju pravo na izravno obavljanje djelatnosti;

(b) imaju pravo da upotrebom sustava prirodnog plina prodaju prirodni plin iz obnovljivih izvora koji su sami proizveli;

(c) imaju pravo na sudjelovanje u programima energetske učinkovitosti i promjene potražnje;

(d) imaju pravo trećoj strani delegirati upravljanje postrojenjima potrebnima za njihove djelatnosti, uključujući postavljanje, rad, obradu podataka i održavanje, a da se ta treća strana ne smatra aktivnim kupcem;

(e) podliježu naknadama za upotrebu mreže koje odražavaju troškove, transparentne su i nediskriminirajuće, osiguravajući da na odgovarajući i uravnotežen način doprinose raspodjeli tereta ukupnih troškova sustava;

(f) budu financijski odgovorni za neravnoteže koje uzrokuju u sustavu prirodnog plina ili delegiraju svoju odgovornost za uravnoteženje u skladu s člankom 3. točkom (e) Uredbe (EU) 2024/1789.

3. Države članice u svojem nacionalnom pravu mogu imati različite odredbe primjenjive na pojedinačne krajnje kupce i one koji djeluju zajedno, pod uvjetom da se sva prava i obveze iz ovog članka primjenjuju na sve aktivne kupce. Svaka razlika u postupanju prema aktivnim kupcima koji djeluju zajedno razmjerna je i primjereno opravdana.

4. Države članice osiguravaju da aktivni kupci koji posjeduju postrojenja za skladištenje plina iz obnovljivih izvora:

(a) imaju pravo na priključenje na mrežu u razumnom roku nakon što podnesu zahtjev za to, pod uvjetom da su ispunjeni svi potrebni uvjeti, kao što je odgovornost za uravnoteženje;

(b) ne podliježu dvostrukim naknadama, uključujući naknade za upotrebu mreže, za uskladišteni plin iz obnovljivih izvora koji ostaje u njihovim prostorima;

(c) ne podliježu nerazmjernim zahtjevima ili naknadama za licenciranje;

(d) smiju pružati nekoliko usluga istodobno ako je to tehnički izvedivo.

Članak 16.

Računi i informacije o obračunu

1. Države članice osiguravaju da su računi i informacije o obračunu točni, lako razumljivi, jasni, sažeti, prilagođeni korisnicima i predstavljeni na način kojim se krajnjim kupcima olakšava usporedba te da ispunjavaju minimalne zahtjeve utvrđene u Prilogu I. Krajnji kupci, na zahtjev, dobivaju jasno i razumljivo objašnjenje o tome kako je sastavljen njihov račun, posebno ako se računi ne temelje na stvarnoj potrošnji.

2. Države članice osiguravaju da se za izdavanje svih računa i pružanje svih informacija o obračunu krajnjim kupcima ne naplaćuje naknada.

3. Države članice osiguravaju da se krajnjim kupcima ponudi mogućnost primanja računa i informacija o obračunu u elektroničkom obliku te da im se ponude fleksibilni aranžmani za stvarno plaćanje računa.

4. Ako ugovor predviđa buduće izmjene proizvoda, cijene ili popusta, te se stavke, zajedno s datumom od kojeg se izmjena primjenjuje, navode na računu.

5. Države članice savjetuju se s tijelima potrošača kad razmatraju izmjene zahtjeva u pogledu sadržaja računa.

Članak 17.

Pametni sustavi mjerenja u sustavu za prirodni plin

1. Radi dopune mjera energetske učinkovitosti donesenih na temelju direktiva (EU) 2023/1791 i (EU) 2024/1275 i dodatnog jačanja položaja krajnjih kupaca države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela snažno preporučuju da poduzeća za prirodni plin optimiziraju uporabu prirodnog plina, među ostalim pružanjem usluga upravljanja energijom i uvođenjem interoperabilnih pametnih sustava mjerenja u skladu sa stavkom 2. ovog članka, osobito s pomoću potrošačkih sustava za upravljanje energijom i s pomoću pametnih mreža, u skladu s primjenjivim pravilima Unije o zaštiti podataka.

2. Države članice započinju s uvođenjem pametnih sustava mjerenja na svojim državnim područjima tek nakon procjene troškova i koristi koja se provodi u skladu s načelima utvrđenima u Prilogu II., pri čemu se utvrđuju neto koristi za kupce koje proizlaze iz upotrebe pametnih brojila i prihvaćanja ponuda utemeljenih na pametnim brojilima. U svojoj procjeni troškova i koristi države članice mogu izraditi odvojene procjene i provesti evaluaciju učinka uvođenja pametnih sustava mjerenja za različite kategorije kupaca i skupine kupaca, kao što su kupci iz kategorije kućanstvo, MSP-ovi te industrija.

3. Države članice koje započnu s uvođenjem pametnih sustava mjerenja donose i objavljuju minimalne funkcionalne i tehničke zahtjeve za pametne sustave mjerenja koji će se uvesti na njihovu državnom području u skladu s člankom 19. i Prilogom II. Države članice osiguravaju interoperabilnost tih pametnih sustava mjerenja, kao i njihovu sposobnost pružanja izlaznih podataka za potrošačke sustave za upravljanje energijom. U tom su pogledu države članice dužne primjereno uzeti u obzir primjenu relevantnih dostupnih standarda, uključujući one standarde kojima se omogućuje interoperabilnost, najbolju praksu i važnost razvoja pametnih mreža i unutarnjeg tržišta električne energije.

4. Države članice koje započnu s uvođenjem pametnih sustava mjerenja osiguravaju pružanje jasnih i razumljivih informacija i savjeta kupcima o koristima pametnih brojila nakon savjetovanja s tijelima za zaštitu potrošača i drugim relevantnim organizacijama. Te informacije barem:

(a) uključuju savjete o tome kako skupine kupaca mogu upotrebljavati svoje pametne sustave mjerenja za poboljšanje svoje energetske učinkovitosti;

(b) odgovaraju na posebne potrebe kupaca pogođenih energetskim siromaštvom ili ugroženih kupaca iz članka 26. ove Direktive, kao što su osobe s oštećenjem vida ili sluha i osobe s niskom razinom pismenosti, među ostalim strategijama uključivanja kako su definirane u članku 2. točki 55. Direktive (EU) 2023/1791.

5. Države članice koje započnu s uvođenjem pametnih sustava mjerenja osiguravaju da krajnji kupci na transparentan i nediskriminirajući način doprinose povezanim troškovima uvođenja, istodobno uzimajući u obzir dugoročne koristi za cjelokupni vrijednosni lanac, uključujući koristi za rad mreže, pri izračunu naknada za upotrebu mreže koje se primjenjuju na kupce ili naknada koje oni plaćaju. Države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, imenovana nadležna tijela redovito prate takvo uvođenje na svojem državnom području radi bilježenja pružanja koristi kupcima.

6. Ako je, na temelju procjene troškova i koristi iz stavka 2., uvođenje pametnih sustava mjerenja ocijenjeno negativno, države članice osiguravaju da se ta procjena preispita slijedom znatnih promjena u temeljnim pretpostavkama i slijedom tehnološkog razvoja i tržišnih kretanja. Države članice obavješćuju Komisiju o ishodu svoje ažurirane procjene troškova i koristi kad postane dostupna.

7. Odredbe ove Direktive koje se odnose na pametne sustave mjerenja primjenjuju se na buduće ugradnje i ugradnje kojima se zamjenjuju starija pametna brojila. Pametni sustavi mjerenja koji su već ugrađeni ili za koje je „početak radova" započeo prije 4. kolovoza 2024. mogu ostati u funkciji tijekom svojeg životnog vijeka. Međutim, pametni sustavi mjerenja koji ne ispunjavaju zahtjeve iz članka 19. i Priloga II. ne ostaju u funkciji nakon 5. kolovoza 2036.

8. Za potrebe stavka 7., „početak radova" znači početak građevinskih radova na ulaganju ili prva čvrsta obveza za naručivanje opreme ili druga obveza koja ulaganje čini neopozivim, ovisno o tome što nastupi prije. Kupnja zemljišta i pripremne radnje kao što su pribavljanje dozvola i provedba preliminarnih studija izvedivosti ne smatraju se „početkom radova". U slučaju preuzimanja „početak radova" znači trenutak stjecanja imovine koja je izravno povezana sa stečenom poslovnom jedinicom.

Članak 18.

Pametni sustavi mjerenja u sustavu za vodik

1. Države članice osiguravaju uvođenje pametnih sustava mjerenja kojima se može točno mjeriti potrošnju i pružati informacije o stvarnom vremenu uporabe te koji mogu prenositi i primati podatke u svrhu informiranja, praćenja i kontrole koristeći se oblikom elektroničke komunikacije.

2. Ne dovodeći u pitanje stavak 1. ovog članka, takva obveza uvođenja podliježe procjeni troškova i koristi barem za kupce iz kategorije kućanstvo, koja se provodi u skladu s načelima utvrđenima u Prilogu II.

3. Države članice jamče sigurnost pametnih sustava mjerenja i relevantne podatkovne komunikacije te privatnost krajnjih kupaca u skladu s relevantnim pravom Unije o zaštiti podataka i privatnosti, kao i njihovu interoperabilnost, uzimajući u obzir primjenu odgovarajućih standarda.

4. Komisija provedbenim aktima donosi zahtjeve u pogledu interoperabilnosti za pametno mjerenje i postupke kojima se onima koji na to imaju pravo osigurava pristup podacima iz pametnih sustava mjerenja. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 91. stavka 2.

5. Države članice koje započnu s uvođenjem pametnih sustava mjerenja osiguravaju da krajnji kupci na transparentan i nediskriminirajući način doprinose pokrivanju povezanih troškova uvođenja, istodobno uzimajući u obzir dugoročne koristi za cjelokupni vrijednosni lanac, uključujući koristi za rad mreže, pri izračunu naknada za upotrebu mreže koje se primjenjuju na kupce ili naknada koje oni plaćaju. Države članice redovito prate takvo uvođenje na svojem državnom području radi bilježenja pružanja koristi kupcima.

6. Ako je, na temelju procjene troškova i koristi iz stavka 2., uvođenje pametnih sustava mjerenja ocijenjeno negativno, države članice osiguravaju da se ta procjena periodički preispituje slijedom znatnih promjena u temeljnim pretpostavkama i slijedom tehnološkog razvoja i tržišnih kretanja. Države članice obavješćuju Komisiju o ishodu svoje ažurirane procjene troškova i koristi kad postane dostupna.

Članak 19.

Funkcionalnosti pametnih sustava mjerenja u sustavu za prirodni plin

Ako se, na temelju procjene troškova i koristi iz članka 17. stavka 2., uvođenje pametnih sustava mjerenja ocijeni pozitivnim ili ako se pametni sustavi mjerenja sustavno uvode nakon 4. kolovoza 2024., države članice uvode te sustave u skladu s europskim normama, Prilogom II. i sljedećim zahtjevima:

(a) pametnim sustavima mjerenja točno se mjeri stvarna potrošnja prirodnog plina i njima se krajnjim kupcima mogu pružiti informacije o stvarnom vremenu uporabe, uključujući potvrđene povijesne podatke o potrošnji koji su lako i sigurno dostupni i vizualno predstavljeni krajnjim kupcima na zahtjev i bez dodatnih troškova te nepotvrđene najnovije dostupne podatke o potrošnji koji su lako i sigurno dostupni krajnjim kupcima bez dodatnih troškova, putem standardiziranog sučelja ili daljinskog pristupa, kako bi se poduprli automatizirani programi energetske učinkovitosti i druge usluge;

(b) sigurnost pametnih sustava mjerenja i podatkovne komunikacije u skladu je s relevantnim pravilima Unije o sigurnosti, uzimajući u obzir najbolje raspoložive tehnike za osiguravanje najviše razine zaštite u pogledu kibernetičke sigurnosti, vodeći pritom računa o troškovima i načelu proporcionalnosti;

(c) privatnost krajnjih kupaca i zaštita njihovih podataka u skladu je s relevantnim pravilima Unije o zaštiti podataka i privatnosti;

(d) na zahtjev krajnjih kupaca, podaci o njihovoj potrošnji prirodnog plina stavljaju se na raspolaganje tim kupcima, u skladu s provedbenim aktima donesenima na temelju članka 23., putem standardiziranog komunikacijskog sučelja ili daljinskog pristupa, ili trećim osobama koje djeluju u njihovo ime, u lako razumljivom obliku kojim im se omogućava usporedba ponuda pod jednakim uvjetima;

(e) prije ugradnje pametnih brojila ili pri njihovoj ugradnji krajnjim se kupcima pružaju odgovarajući savjeti i informacije, posebno u vezi s njihovim punim potencijalom u pogledu upravljanja očitavanjem brojila i praćenja potrošnje energije, te u vezi s prikupljanjem i obradom osobnih podataka u skladu s primjenjivim pravilima Unije o zaštiti podataka;

(f) s pomoću pametnih sustava mjerenja podaci krajnjih kupaca mogu se mjeriti, a krajnji kupci mogu biti namireni u najkraćem razdoblju namire na nacionalnom tržištu.

Za potrebe točke (d) krajnji kupci mogu preuzeti svoje mjerne podatke ili ih prenijeti drugoj strani bez dodatnih troškova i u skladu sa svojim pravom na prenosivost podataka koje im je zajamčeno pravilima Unije o zaštiti podataka.

Članak 20.

Pravo na pametno brojilo za prirodni plin

1. Ako je, na temelju procjene troškova i koristi iz članka 17. stavka 2., uvođenje pametnog sustava mjerenja ocijenjeno negativno te ako se pametni sustavi mjerenja ne uvode sustavno, države članice osiguravaju da kupci, na zahtjev, uz podmirivanje povezanih troškova, imaju pravo na ugradnju ili, ako je to primjenjivo, nadogradnju pametnog brojila pod poštenim, razumnim i troškovno učinkovitim uvjetima koje je:

(a) opremljeno, ako je to tehnički izvedivo, funkcionalnostima navedenima u članku 19. ili minimalnim skupom funkcionalnosti koje države članice trebaju utvrditi i objaviti na nacionalnoj razini u skladu s Prilogom II.;

(b) interoperabilno i može omogućiti traženu povezivost mjerne infrastrukture i potrošačkih sustava za upravljanje energijom.

2. Ako kupac zatraži ugradnju pametnog brojila na temelju stavka 1., države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, imenovana nadležna tijela:

(a) osiguravaju da je u ponudi kupcu koji zahtijeva ugradnju pametnog brojila izričito navedeno i jasno opisano sljedeće:

i. funkcije i interoperabilnost koje može podržati pametno brojilo i usluge koje se mogu pružiti, kao i koristi koje se realistično mogu ostvariti uporabom pametnog brojila u tom trenutku;

ii. svi povezani troškovi koje snosi kupac;

(b) osiguravaju da pametno brojilo bude ugrađeno u razumnom roku, a u svakom slučaju najkasnije četiri mjeseca od zahtjeva kupca;

(c) redovito, a u svakom slučaju barem svake dvije godine, preispituju i objavljuju povezane troškove te prate razvoj tih troškova slijedom tehnološkog razvoja i mogućih nadogradnji sustava mjerenja.

Članak 21.

Konvencionalna brojila za prirodni plin

1. Ako krajnji kupci prirodnog plina nemaju pametno brojilo, države članice osiguravaju da imaju pojedinačno konvencionalno brojilo kojim se točno mjeri njihova stvarna potrošnja. Države članice mogu iz tog zahtjeva izuzeti kupce iz kategorije kućanstvo koji ne upotrebljavaju prirodni plin za grijanje ako uvođenje takvih brojila nije tehnički moguće, financijski opravdano ili razmjerno potencijalnim uštedama energije. To izuzeće može se proširiti i na kupce koji nisu iz kategorije kućanstvo, a nalaze se u zgradama u kojima su većina potrošača kupci iz kategorije kućanstvo koji imaju pravo na izuzeće, ako uvođenje nije tehnički izvedivo.

2. Države članice osiguravaju da krajnji kupci prirodnog plina mogu lako očitati svoje konvencionalno brojilo, izravno ili neizravno putem internetskog sučelja ili drugog odgovarajućeg sučelja.

Članak 22.

Upravljanje podacima

1. Pri utvrđivanju pravila u pogledu upravljanja podacima i razmjene podataka države članice ili, ako su države članica tako predvidjele, imenovana nadležna tijela utvrđuju pravila o pristupu strana koje ispunjavaju uvjete podacima krajnjeg kupca u skladu s ovim člankom i mjerodavnim pravnim okvirom Unije. Za potrebe ove Direktive podaci podrazumijevaju mjerne podatke i podatke o potrošnji, kao i podatke koji se zahtijevaju za promjenu opskrbljivača od strane kupca i za druge usluge.

2. Države članice organiziraju upravljanje podacima kako bi osigurale učinkovit i siguran pristup podacima i razmjenu podataka, kao i zaštitu podataka i njihovu sigurnost.

Neovisno o modelu upravljanja podacima koji se primjenjuje u svakoj državi članici, strane odgovorne za upravljanje podacima omogućavaju svakoj strani koja ispunjava uvjete pristup podacima krajnjeg kupca u skladu sa stavkom 1. Strane koje ispunjavaju uvjete imaju tražene podatke na raspolaganju na nediskriminirajući način i istodobno. Pristup podacima jednostavan je, a relevantni postupci za ostvarenje pristupa podacima objavljuju se.

3. Pravila o pristupu podacima i pohranjivanju podataka za potrebe ove Direktive u skladu su s relevantnim pravom Unije.

Obrada osobnih podataka u okviru ove Direktive provodi se u skladu s Uredbom (EU) 2016/679.

4. Države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, imenovana nadležna tijela ovlašćuju i certificiraju ili, prema potrebi, nadziru strane odgovorne za upravljanje podacima kako bi se osiguralo da one postupaju u skladu sa zahtjevima iz ove Direktive.

Ne dovodeći u pitanje zadaće službenika za zaštitu podataka utvrđene u Uredbi (EU) 2016/679, države članice mogu odlučiti da će od strana koje su odgovorne za upravljanje podacima zahtijevati imenovanje službenika za praćenje usklađenosti, nadležnih za praćenje provedbe mjera koje su poduzele te strane radi osiguravanja nediskriminirajućeg pristupa podacima i usklađenosti sa zahtjevima iz ove Direktive.

Države članice mogu imenovati službenike ili tijela za praćenje usklađenosti iz članka 46. stavka 2. točke (d) radi ispunjavanja obveza iz ovog stavka.

5. Za pristup vlastitim podacima ili za zahtjev za stavljanje na raspolaganje vlastitih podataka krajnjim se kupcima ne obračunavaju dodatni troškovi.

Države članice odgovorne su za utvrđivanje relevantnih naknada koje u svrhu pristupa podacima snose strane koje ispunjavaju uvjete.

Države članice osiguravaju da sve naknade koje uvode regulirani subjekti koji pružaju podatkovne usluge budu razumne i primjereno opravdane.

Članak 23.

Zahtjevi u pogledu interoperabilnosti i postupci za pristup podacima na tržištu prirodnog plina

1. Radi promicanja tržišnog natjecanja na maloprodajnom tržištu prirodnog plina i izbjegavanja nametanja pretjeranih administrativnih troškova stranama koje ispunjavaju uvjete države članice olakšavaju potpunu interoperabilnost energetskih usluga u Uniji.

2. Komisija provedbenim aktima donosi zahtjeve u pogledu interoperabilnosti i nediskriminirajuće i transparentne postupke za pristup podacima iz članka 22. stavka 1. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 91. stavka 2.

3. Države članice osiguravaju da poduzeća za prirodni plin primjenjuju zahtjeve u pogledu interoperabilnosti i postupke za pristup podacima iz stavka 2. Ti se zahtjevi i postupci temelje na postojećim nacionalnim praksama.

Članak 24.

Jedinstvene kontaktne točke

Države članice osiguravaju uspostavljanje jedinstvenih kontaktnih točaka kako bi se svim kupcima, uključujući one koji nemaju pristup internetu, pružile sve nužne informacije o njihovim pravima, certificiranim alatima za usporedbu, dostupnim mjerama potpore, uključujući one koje su usmjerene na ugrožene kupce iz članka 26. ove Direktive, primjenjivom pravu i mehanizmima za izvansudsko rješavanje sporova koji su im dostupni u slučaju spora. Takve jedinstvene kontaktne točke mogu biti dio općih informacijskih točaka za potrošače i mogu biti isti subjekti kao jedinstvene kontaktne točke za električnu energiju iz članka 25. Direktive (EU) 2019/944 ili kontaktne točke uspostavljene na temelju članka 16. stavka 3. Direktive (EU) 2018/2001 i jedinstvene kontaktne točke uspostavljene na temelju članaka 21. i 22. Direktive (EU) 2023/1791 i članka 18. Direktive (EU) 2024/1275. Države članice promiču usklađenost između jedinstvenih kontaktnih točaka uspostavljenih na temelju ove Direktive i tijela uspostavljenih na temelju tih pravnih akata Unije.

Članak 25.

Izvansudsko rješavanje sporova

1. Države članice osiguravaju da krajnji kupci imaju pristup jednostavnim, pravednim, razumnim, transparentnim, neovisnim, troškovno učinkovitim i učinkovitim izvansudskim mehanizmima za rješavanje sporova u vezi s pravima i obvezama utvrđenima ovom Direktivom putem neovisnog mehanizma kao što je pravobranitelj za energetiku ili tijelo za zaštitu potrošača ili putem regulatornog tijela. Ako je krajnji kupac potrošač u smislu Direktive 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([48]), takvi izvansudski mehanizmi za rješavanje sporova u skladu su sa zahtjevima za kvalitetu iz te direktive i njima se predviđaju, ako je to opravdano, sustavi povrata sredstava i naknade.

2. Prema potrebi, države članice osiguravaju da subjekti za alternativno rješavanje sporova surađuju kako bi osigurali jednostavne, pravedne, transparentne, neovisne, djelotvorne i učinkovite mehanizme za izvansudsko rješavanje sporova za svaki spor koji proizađe iz proizvoda ili usluga koji su povezani s bilo kojim proizvodom ili uslugom koji su obuhvaćeni područjem primjene ove Direktive ili su u paketu s njima.

3. Sudjelovanje poduzeća za prirodni plin u izvansudskim mehanizmima za rješavanje sporova za kupce iz kategorije kućanstvo obvezno je, osim ako dotična država članica dokaže Komisiji da su drugi mehanizmi jednako djelotvorni.

([48]) Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (SL L 165, 18.6.2013., str. 63.).

4. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2013/11/EU, države članice ocjenjuju funkcioniranje svojih izvansudskih mehanizama za rješavanje sporova iz ovog članka.

Članak 26.

Zaštita ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom

1. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere za zaštitu krajnjih kupaca i posebno osiguravaju postojanje prikladnih zaštitnih mjera radi zaštite ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom. U tom kontekstu svaka država članica definira koncept ugroženih kupaca koji se može odnositi na energetsko siromaštvo. Definicija ugroženih kupaca u skladu je s konceptom ugroženog kupca kako ga je definirala država članica na temelju članka 28. Direktive (EU) 2019/944.

2. Konkretno, države članice poduzimaju odgovarajuće mjere za zaštitu krajnjih kupaca u udaljenim područjima koji su priključeni na sustave za prirodni plin ili vodik. Države članice osiguravaju visoke razine zaštite potrošača, osobito u pogledu transparentnosti općih ugovornih uvjeta, konkurentnih, transparentnih i nediskriminirajućih cijena, općih informacija i mehanizama za rješavanje sporova.

Članak 27.

Energetsko siromaštvo i stavljanje izvan pogona distribucijske mreže za prirodni plin

Komisija pruža smjernice o zaštiti ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom tijekom planiranja i provedbe postupnog ukidanja prirodnog plina ili pri stavljanju izvan pogona distribucijskih mreža za prirodni plin, osobito kako bi se osiguralo da posebne potrebe takvih kupaca budu propisno uzete u obzir u skladu s člankom 13. stavkom 1. točkom (d).

Članak 28.

Zaštita od isključivanja

1. Države članice poduzimaju mjere za sprečavanje isključivanja ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom. Kad je riječ o ugroženim kupcima, te mjere podliježu članku 26.

Pri obavješćivanju Komisije o svojim mjerama za prenošenje ove Direktive države članice pojašnjavaju odnos između prvog podstavka i odgovarajućih dijelova nacionalnih instrumenata za prenošenje zakonodavstva EU-a.

2. Države članice osiguravaju da opskrbljivači ne raskinu ugovore s kupcima odnosno ne provedu isključivanje kupaca na temelju razloga u vezi s kojima relevantni opskrbljivač rješava pritužbu u skladu s člankom 11. stavkom 9. ili razloga koji su predmet izvansudskog rješavanja spora u skladu s člankom 25. te ne utječu na ugovorna prava i obveze stranaka. Države članice mogu poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se izbjegla zlouporaba postupka.

3. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi kupcima omogućile da izbjegnu isključivanje, što može uključivati:

(a) promicanje dobrovoljnih kodeksa opskrbljivača i kupaca usmjerenih na sprečavanje situacija u kojima kupci kasne s plaćanjem i upravljanje tim situacijama, što se može odnositi na potporu kupcima u upravljanju upotrebom i troškovima energije, uključujući označivanje neuobičajenih velikih povećanja ili potrošnje energije, ponudu odgovarajućih fleksibilnih planova otplate, mjere u pogledu savjetovanja o dugu, poboljšanu komunikaciju s kupcima i agencijama za potporu;

(b) promicanje obrazovanja i informiranosti klijenata o njihovim pravima i upravljanju dugom; i

(c) pristup financiranju, vaučerima ili subvencijama za potporu plaćanju računa.

Članak 29.

Opskrbljivač zadnjeg izbora

1. Države članice uspostavljaju režim opskrbljivača zadnjeg izbora ili poduzimaju jednakovrijedne mjere kako bi se osigurao kontinuitet opskrbe barem za kupce iz kategorije kućanstvo. Postupak je imenovanja opskrbljivača zadnjeg izbora pravedan, transparentan i nediskriminirajući.

2. Krajnji kupci koji se preusmjeravaju opskrbljivačima zadnjeg izbora i dalje ostvaruju svoja prava kao kupci.

3. Države članice osiguravaju da opskrbljivači zadnjeg izbora bez odgode obavješćuju preusmjerene kupce o svojim uvjetima i osiguravaju neometan kontinuitet usluge tim kupcima za razdoblje koje je potrebno za pronalazak novog opskrbljivača.

4. Države članice osiguravaju da se krajnjim kupcima pružaju informacije i da ih se potiče da prijeđu na tržišno utemeljenu ponudu.

5. Države članice mogu od opskrbljivača zadnjeg izbora tražiti da prirodnim plinom opskrbljuje kupce iz kategorije kućanstvo te mala i srednja poduzeća koji ne primaju tržišno utemeljene ponude, među ostalim za potrebe članka 28. stavka 3. U takvim slučajevima primjenjuju se uvjeti iz članka 4.

POGLAVLJE IV.

PRISTUP TREĆIH STRANA INFRASTRUKTURI

Odjeljak 1.

Pristup infrastrukturi za prirodni plin

Članak 30.

Pristup plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina tržištu

Plinu iz obnovljivih izvora i niskougljičnom plinu države članice omogućuju pristup tržištu i infrastrukturi neovisno o tome jesu li postrojenja za proizvodnju plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina priključena na distribucijske ili transportne mreže, uzimajući u obzir pretpostavke o razvoju proizvodnje, opskrbe i potrošnje prirodnog plina u skladu s člankom 55. stavkom 2. točkom (f).

Članak 31.

Pristup trećih strana distribuciji i transportu prirodnog plina i terminalima za UPP

1. Države članice osiguravaju provedbu sustava pristupa trećih strana transportnom i distribucijskom sustavu i terminalima za UPP na temelju objavljenih tarifa, primjenjivih na sve kupce, uključujući poduzeća za opskrbu, i primijenjenih objektivno i bez diskriminacije korisnika sustava. Države članice osiguravaju da te tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje odobri regulatorno tijelo prije njihova stupanja na snagu u skladu s člankom 78. te da te tarife i metodologije, ako su odobrene samo metodologije, budu objavljene prije njihova stupanja na snagu.

2. Operatori transportnih sustava, ako je to potrebno u svrhu izvršavanja njihovih funkcija, među ostalim u vezi s prekograničnim transportom, imaju pristup mreži drugih operatora transportnih sustava.

3. Ovom Direktivom ne sprečava se sklapanje dugoročnih ugovora u pogledu plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina u mjeri u kojoj oni poštuju pravila Unije o tržišnom natjecanju i doprinose dekarbonizaciji. Dugoročni ugovori o opskrbi fosilnim plinom s nesmanjenim emisijama ne sklapaju se na rok koji je dulji od 31. prosinca 2049.

Članak 32.

Pristup mrežama proizvodnih plinovoda za prirodni plin

1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da poduzeća za prirodni plin i povlašteni kupci, bez obzira na njihovu lokaciju, mogu pristupiti mrežama proizvodnih plinovoda, uključujući postrojenja za pružanje tehničkih usluga koje su povezane s takvim pristupom, u skladu s ovim člankom, osim dijelova takvih mreža i postrojenja koji se koriste za lokalne djelatnosti proizvodnje na polju gdje se pridobiva prirodni plin. O mjerama se obavješćuje Komisija u skladu s člankom 94.

2. Pristup iz stavka 1. osigurava se na način koji države članice utvrđuju u skladu s relevantnim pravnim instrumentima. Države članice primjenjuju ciljeve poštenog i otvorenog pristupa, pri čemu ostvaruju konkurentno tržište prirodnog plina i izbjegavaju zloporabu vladajućeg položaja, vodeći računa o sigurnosti i redovitosti opskrbe, kapacitetu koji je raspoloživ ili se u razumnoj mjeri može staviti na raspolaganje te zaštiti okoliša. O sljedećim se potrebama može voditi računa:

(a) potrebi da se odbije pristup u slučaju nesukladnosti tehničkih specifikacija koje se u razumnim okvirima ne mogu ispraviti;

(b) potrebi da se izbjegnu teškoće koje se u razumnim okvirima ne mogu svladati i koje bi mogle dovesti u pitanje učinkovitu, postojeću i planiranu buduću proizvodnju ugljikovodika, uključujući proizvodnju iz polja marginalne gospodarske održivosti;

(c) potrebi da se poštuju razumne potrebe vlasnika ili operatora mreže proizvodnih plinovoda, obrazložene na odgovarajući način, za transportom i preradom prirodnog plina te interesi svih drugih korisnika mreže proizvodnih plinovoda ili relevantnih postrojenja za preradu i prekrcaj koji bi mogli osjetiti posljedice; i

(d) potrebi da se primjenjuju njihova zakonodavstva i administrativni postupci, u skladu s pravom Unije, za izdavanje odobrenja za proizvodnju ili razvoj te djelatnosti.

3. Države članice osiguravaju uspostavu mehanizama za rješavanje sporova, uključujući tijelo koje je neovisno o strankama i ima pristup svim relevantnim informacijama, kako bi se omogućilo rješavanje sporova u vezi s pristupom mrežama proizvodnih plinovoda u najbržem roku, vodeći računa o potrebama navedenima u stavku 2. i broju stranaka koje mogu sudjelovati u pregovorima o pristupu takvim mrežama.

4. U slučaju prekograničnih sporova primjenjuju se mehanizmi za rješavanje sporova države članice nadležne za mrežu proizvodnih plinovoda koja odbija pristup. Ako je u prekograničnim sporovima više država članica nadležno za dotičnu mrežu, te se države članice međusobno savjetuju kako bi osigurale da se ova Direktiva dosljedno primjenjuje. Ako mreža proizvodnih plinovoda potječe iz treće zemlje i povezana je s najmanje jednom državom članicom, dotične države članice međusobno se savjetuju, a država članica u kojoj se nalazi prva ulazna točka na mrežu država članica savjetuje se s dotičnom trećom zemljom iz koje mreža proizvodnih plinovoda potječe kako bi se s obzirom na dotičnu mrežu osiguralo da se ova Direktiva dosljedno primjenjuje na državnom području država članica.

Članak 33.

Pristup sustavima skladišta prirodnog plina

1. Za organizaciju pristupa sustavima skladišta prirodnog plina i operativnoj akumulaciji, ako je to potrebno iz tehničkih ili gospodarskih razloga kako bi se osigurao učinkovit pristup sustavu za opskrbu kupaca, kao i za organizaciju pristupa pomoćnim uslugama, države članice mogu odabrati jedan od ili oba postupka iz stavaka 3. i 4. Ti se postupci provode u skladu s objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima.

Pri odabiru postupka za pristup sustavima skladišta prirodnog plina na temelju ovog članka države članice uzimaju u obzir rezultate zajedničkih i nacionalnih procjena rizika provedenih na temelju članka 7. Uredbe (EU) 2017/1938.

Regulatorna tijela utvrđuju i objavljuju kriterije u skladu s kojima treba odrediti režim pristupa primjenjiv na sustave skladišta prirodnog plina i operativnu akumulaciju. Ona objavljuju ili obvezuju operatore sustava skladišta prirodnog plina i transportnih sustava da objave koji su sustavi skladišta prirodnog plina ili dijelovi tih sustava skladišta prirodnog plina te koja operativna akumulacija ponuđeni na temelju različitih postupaka iz stavaka 3. i 4.

2. Stavak 1. ne primjenjuje se na pomoćne usluge i privremeno skladištenje koji su povezani s terminalima za UPP te koji su potrebni za postupak ponovnog uplinjavanja i naknadnu isporuku u transportni sustav.

3. U slučaju ugovorenog pristupa regulatorna tijela poduzimaju potrebne mjere kako bi poduzeća i povlašteni kupci, unutar ili izvan područja koje pokriva međusobno povezani sustav, mogli pregovarati o pristupu sustavima skladišta prirodnog plina i operativnoj akumulaciji kada je to potrebno iz tehničkih ili gospodarskih razloga kako bi se osigurao učinkovit pristup sustavu, kao i za organizaciju pristupa drugim pomoćnim uslugama. Stranke su obvezne pregovarati u dobroj vjeri o pristupu sustavima skladišta plina, operativnoj akumulaciji i drugim pomoćnim uslugama.

Pregovori o ugovorima za pristup sustavima skladišta plina, operativnoj akumulaciji i drugim pomoćnim uslugama vode se s relevantnim operatorom sustava skladišta prirodnog plina. Regulatorna tijela zahtijevaju da operatori sustava skladišta prirodnog plina i poduzeća za prirodni plin objavljuju svoje glavne komercijalne uvjete za uporabu sustava skladišta plina, operativne akumulacije i drugih pomoćnih usluga na godišnjoj razini.

Pri razradi tih uvjeta operatori sustava skladišta prirodnog plina savjetuju se s korisnicima sustava.

4. U slučaju reguliranog pristupa regulatorna tijela poduzimaju potrebne mjere kako bi poduzeća za prirodni plin i povlašteni kupci, unutar ili izvan područja koje pokriva međusobno povezani sustav, imali pravo pristupa sustavu skladišta plina, operativnoj akumulaciji i drugim pomoćnim uslugama, na temelju objavljenih tarifa ili drugih uvjeta i obveza za uporabu tog sustava skladišta plina i operativne akumulacije kada je to potrebno iz tehničkih ili gospodarskih razloga kako bi se osigurao učinkovit pristup sustavu, kao i za organizaciju pristupa drugim pomoćnim uslugama. Regulatorna tijela savjetuju se s korisnicima sustava pri utvrđivanju tih tarifa ili metodologija za njihov izračun. Pravo pristupa za povlaštene kupce može se pružiti tako da im se omogući sklapanje ugovora o opskrbi s konkurentskim poduzećima koja nisu vlasnik ili operator sustava ili s povezanim poduzećem.

Članak 34.

Izravni plinovodi za prirodni plin

1. Države članice poduzimaju mjere potrebne da se:

(a) poduzećima za prirodni plin s poslovnim nastanom na njihovu državnom području omogući opskrba povlaštenih kupaca putem izravnog plinovoda; i

(b) svim takvim kupcima na njihovu državnom području omogući da ih poduzeća za prirodni plin opskrbljuju putem izravnog plinovoda.

2. Ako je za izgradnju ili rad izravnih plinovoda potrebno odobrenje, kao što je licencija, dozvola, koncesija, pristanak ili suglasnost, države članice ili bilo koje nadležno tijelo koje one imenuju utvrđuju kriterije za izdavanje odobrenja za izgradnju ili rad takvih plinovoda na svojem državnom području. Ti su kriteriji objektivni, transparentni i nediskriminirajući.

3. Države članice mogu uvjetovati izdavanje odobrenja za izgradnju izravnog plinovoda odbijanjem pristupa sustavu na temelju članka 38. ili pokretanjem postupka za rješavanje sporova na temelju članka 79.

Odjeljak 2.

Pristup infrastrukturi za vodik

Članak 35.

Pristup trećih strana mrežama za vodik

1. Države članice osiguravaju provedbu sustava reguliranog pristupa trećih strana mrežama za vodik na temelju objavljenih tarifa koje se primjenjuju objektivno i bez diskriminacije bilo kojeg korisnika mreže za vodik.

2. Države članice osiguravaju da tarife iz stavka 1. ovog članka ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje odobri regulatorno tijelo prije njihova stupanja na snagu u skladu s člankom 78. te da te tarife i metodologije, ako su odobrene samo metodologije, budu objavljene prije njihova stupanja na snagu.

3. Operatori mreža za vodik, ako je to potrebno u svrhu izvršavanja njihovih funkcija, među ostalim u vezi s prekograničnim transportom vodika, imaju pristup mrežama drugih operatora mreža za vodik.

4. Do 31. prosinca 2032. država članica može odlučiti da ne primjenjuje stavak 1. U tom slučaju država članica osigurava provedbu sustava ugovorenog pristupa trećih strana mrežama za vodik u skladu s objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima. Regulatorna tijela poduzimaju potrebne mjere kako bi korisnici mreže za vodik mogli pregovarati o pristupu mrežama za vodik i osigurati da strane budu obvezne pregovarati o pristupu mrežama za vodik u dobroj vjeri.

5. Ako se koristi ugovoreni pristup iz stavka 4., regulatorna tijela korisnicima mreže za vodik daju smjernice o tome kako uvođenje reguliranog pristupa trećih strana treba utjecati na dogovorene tarife.

Članak 36.

Pristup trećih strana terminalima za vodik

1. Države članice osiguravaju provedbu sustava pristupa trećih strana terminalima za vodik na temelju ugovorenog pristupa na objektivan, transparentan i nediskriminirajući način, pri čemu regulatorna tijela poduzimaju potrebne mjere kako bi korisnici terminala za vodik mogli pregovarati o pristupu takvim terminalima. Stranke su obvezne pregovarati o pristupu u dobroj vjeri.

2. Regulatorna tijela prate uvjete za pristup trećih strana terminalima za vodik i njihov učinak na tržišta vodika te, ako je to potrebno radi zaštite tržišnog natjecanja, poduzimaju mjere za poboljšanje pristupa u skladu s kriterijima utvrđenima u stavku 1.

Članak 37.

Pristup skladištima za vodik

1. Države članice osiguravaju provedbu sustava reguliranog pristupa trećih strana skladištima za vodik i, kada je to iz tehničkih i gospodarskih razloga potrebno za osiguravanje učinkovitog pristupa sustavu za opskrbu kupaca, pristupa operativnoj akumulaciji, kao i za organizaciju pristupa pomoćnim uslugama na temelju objavljenih tarifa te primijenjeno objektivno i bez diskriminacije bilo kojeg korisnika sustava za vodik. Države članice osiguravaju da te tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje odobri regulatorno tijelo prije njihova stupanja na snagu u skladu s člankom 78.

2. Do 31. prosinca 2032. država članica može odlučiti da ne primjenjuje stavak 1. U takvom slučaju država članica osigurava provedbu sustava ugovorenog pristupa trećih strana skladištu za vodik i, kada je to iz tehničkih i gospodarskih razloga potrebno za osiguravanje učinkovitog pristupa sustavu za opskrbu kupaca, pristupa operativnoj akumulaciji, kao i za organizaciju pristupa pomoćnim uslugama, u skladu s objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima. Regulatorna tijela poduzimaju potrebne mjere kako bi korisnici skladišta za vodik mogli pregovarati o pristupu skladištu za vodik i osigurati da strane budu obvezne pregovarati o pristupu skladištu za vodik u dobroj vjeri.

3. Države članice mogu predvidjeti da se prava na kapacitet dodijeljena prije 5. kolovoza 2026. u okviru sustava ugovorenog pristupa trećih strana na temelju stavka 2. poštuju do datuma njihova isteka i da na njih ne utječe provedba reguliranog pristupa trećih strana na temelju stavka 1.

Odjeljak 3.

Odbijanje pristupa i priključenja

Članak 38.

Odbijanje pristupa i priključenja

1. Operatori transportnih sustava, operatori distribucijskih sustava i operatori mreža za vodik mogu odbiti pristup ili priključenje sustavu za prirodni plin ili vodik na temelju nedostatka kapaciteta ili nedostatka povezanosti.

2. Ne dovodeći u pitanje ciljeve dekarbonizacije na razini Unije i na nacionalnoj razini, kao ni postojeće zahtjeve za smanjenje potrošnje fosilnog plina ili prelazak s te potrošnje, države članice poduzimaju prikladne mjere kako bi osigurale da operator transportnog sustava, operator distribucijskog sustava ili operator mreže za vodik koje odbije pristup ili priključenje sustavu za prirodni plin ili sustavu za vodik na temelju nedostatka kapaciteta ili nedostatka povezanosti uvede potrebna poboljšanja, u mjeri u kojoj je to ekonomično ili kada je navedena poboljšanja voljan platiti potencijalni kupac.

3. Pristup sustavu za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin može se odbiti samo podložno člancima 20. i 36. Uredbe (EU) 2024/1789.

4. Odstupajući od stavaka 1., 2. i 3. ovog članka, država članica osigurava da je operatorima transportnih sustava i operatorima distribucijskih sustava dopušteno odbiti pristup ili priključenje ili isključiti korisnike mreže za prirodni plin, osobito kako bi se osigurala usklađenost s provedbom cilja klimatske neutralnosti utvrđenog u članku 2. stavku 1. Uredbe (EU) 2021/1119, pod sljedećim uvjetima:

(a) planom razvoja mreže uspostavljenom na temelju članka 55. predviđa se stavljanje izvan pogona transportnog sustava ili njegovih relevantnih dijelova;

(b) relevantno nacionalno tijelo odobrilo je plan stavljanja mreže izvan pogona na temelju članka 57. stavka 3.;

(c) relevantni operator distribucijske mreže, izuzet od podnošenja plana za stavljanje mreže izvan pogona na temelju članka 57. stavka 5. izvijestio je relevantno nacionalno tijelo o stavljanju izvan pogona distribucijske mreže ili njezinih relevantnih dijelova.

5. Države članice koje dopuštaju odbijanje pristupa ili priključenja odnosno isključivanje korisnika mreže na temelju stavka 4. ovog članka predviđaju regulatorni okvir za odbijanje pristupa ili priključenja odnosno za isključivanje utemeljen na objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima koje je utvrdilo regulatorno tijelo, uzimajući u obzir zahvaćene interese, postojeće zahtjeve za smanjenje potrošnje prirodnog plina ili prelazak s te potrošnje i relevantne lokalne planove za grijanje i hlađenje utvrđene na temelju članka 25. stavka 6. Direktive (EU) 2023/1791. Kada dopuštaju isključivanje, države članice poduzimaju odgovarajuće mjere za zaštitu korisnika mreže u skladu s člankom 13. ove Direktive.

6. Svako odbijanje pristupa ili priključenja i svako isključivanje na temelju ovog članka propisno se obrazlaže.

POGLAVLJE V.

PRAVILA KOJA SE PRIMJENJUJU NA OPERATORE TRANSPORTNIH SUSTAVA I SUSTAVA SKLADIŠTA PRIRODNOG PLINA TE OPERATORE TERMINALA ZA UPP ZA PRIRODNI PLIN

Članak 39.

Zadaće operatora transportnih sustava, sustava skladišta prirodnog plina ili terminala za UPP za prirodni plin

1. Svaki operator transportnog sustava, sustava skladišta prirodnog plina ili terminala za UPP za prirodni plin:

(a) upravlja, održava, razvija ili stavlja izvan pogona, s obzirom na gospodarske uvjete, sigurne, pouzdane i učinkovite transportne sustave, sustave skladišta plina ili terminale za UPP radi osiguravanja otvorenog tržišta, vodeći pritom računa o okolišu i klimi, obvezama utvrđenima u Uredbi (EU) 2024/1787, te osigurava dostatna sredstva za ispunjavanje svojih obveza usluge;

(b) ne pravi razliku između korisnika sustava ili klasa korisnika sustava, posebno u korist svojih povezanih poduzeća;

(c) pruža svim drugim operatorima transportnih sustava, svim drugim operatorima sustava skladišta prirodnog plina, svim drugim operatorima terminala za UPP ili svakom drugom operatoru distribucijskih sustava dovoljno informacija, kako bi se mogao osigurati transport i skladištenje prirodnog plina na način koji je u skladu sa sigurnim i učinkovitim funkcioniranjem međusobno povezanog sustava;

(d) korisnicima sustava pruža informacije koje su im potrebne za učinkovit pristup sustavu.

2. Svaki operator transportnog sustava gradi dostatni prekogranični kapacitet radi integracije europske transportne infrastrukture, prihvaćajući sve gospodarski razumne i tehnički izvedive zahtjeve za kapacitetom i vodeći računa o sigurnosti opskrbe plinom.

3. Operatori transportnih sustava surađuju s operatorima distribucijskih sustava u svrhu djelotvornog sudjelovanja sudionika na tržištu priključenih na njihovu mrežu na maloprodajnim i veleprodajnim tržištima te tržištima uravnoteženja.

4. Operatori transportnih sustava osiguravaju učinkovito upravljanje kvalitetom plina u svojim objektima u skladu s primjenjivim standardima kvalitete plina.

5. Pravila koja operatori transportnih sustava usvoje za uravnoteženje transportnog sustava plina, uključujući pravila terećenja korisnika sustava za energetsku neravnotežu u njihovim mrežama, objektivna su, transparentna i nediskriminirajuća. Uvjeti, uključujući pravila i tarife, za takve usluge koje pružaju operatori transportnih sustava utvrđuju se na temelju metodologije koja je u skladu s člankom 78. stavkom 7. na nediskriminirajući način koji odražava troškove te se objavljuju.

6. Države članice ili, ako su države članice tako predvidjele, regulatorna tijela mogu od operatora transportnih sustava zahtijevati da se usklade s minimalnim normama za održavanje i razvoj transportnog sustava, uključujući kapacitet spojnih plinovoda.

7. Države članice mogu predvidjeti da se jedna ili više zadaća navedenih u stavku 1. ovog članka dodijeli operatoru transportnog sustava koji nije vlasnik transportnog sustava, a na kojeg bi se inače primjenjivale dotične dužnosti. Operator transportnog sustava kojem se dodijele zadaće certificiran je prema modelu vlasničkog razdvajanja, neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora transporta i ispunjava zahtjeve iz članka 60., ali ne treba imati u vlasništvu transportni sustav za koji je odgovoran.

8. Operator transportnog sustava koji je vlasnik transportnog sustava ispunjava zahtjeve predviđene u poglavlju IX. i certificiran je u skladu s člankom 71. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost operatora transportnih sustava koji su certificirani prema modelu vlasničkog razdvajanja, neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora transporta da, na vlastitu inicijativu i pod svojim nadzorom, delegiraju određene zadaće drugim operatorima transportnih sustava koji su certificirani prema modelu vlasničkog razdvajanja, neovisnog operatora sustava ili neovisnog operatora transporta ako se tim delegiranjem zadaća ne ugrožavaju djelotvorna i neovisna prava odlučivanja operatora transportnog sustava koji delegira zadaće.

9. Operatori terminala za UPP, transportnih sustava i sustava skladišta prirodnog plina surađuju unutar države članice i na regionalnoj razini kako bi osigurali najučinkovitije iskorištavanje kapaciteta postrojenja i sinergije između tih postrojenja, uzimajući u obzir cjelovitost i rad sustava te izbjegavajući stvaranje ograničenja u radu terminala za UPP i sustava skladišta prirodnog plina.

10. Operatori transportnih sustava energiju koju upotrebljavaju za obavljanje svojih funkcija nabavljaju u skladu s transparentnim i nediskriminirajućim postupcima koji su utemeljeni na tržištu.

Članak 40.

Zahtjevi povjerljivosti za operatore transportnih sustava i vlasnike transportnih sustava

1. Ne dovodeći u pitanje članak 74. ni bilo koju drugu pravnu obvezu otkrivanja informacija, svaki operator transportnog sustava, sustava skladišta prirodnog plina ili terminala za UPP za prirodni plin i svaki vlasnik transportnog sustava čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija pribavljenih tijekom obavljanja svojih djelatnosti i sprečava da se informacije o vlastitim djelatnostima, koje bi mogle biti komercijalno korisne, otkriju na diskriminirajući način. Ako je operator transportnog sustava, sustava skladišta prirodnog plina ili terminala za UPP za prirodni plin ili vlasnik transportnog sustava dio vertikalno integriranog poduzeća, on ne otkriva, prije svega, nikakve komercijalno osjetljive informacije ostalim dijelovima vertikalno integriranog poduzeća koje nije operator transportnog sustava, operator distribucijskog sustava ili operator mreže za vodik, osim ako je to potrebno za izvršavanje poslovne transakcije. Kako bi osigurale potpuno poštovanje pravila o razdvajanju informacija, države članice osiguravaju da vlasnik transportnog sustava uključujući, u slučaju kombiniranog operatora, operatora distribucijskog sustava, i ostali dijelovi poduzeća koji nisu operatori transportnih ili distribucijskih sustava ili operatori mreža za vodik ne upotrebljavaju zajedničke službe kao što je zajednička pravna služba, osim posve administrativnih funkcija ili funkcija informacijske tehnologije.

2. Operatori transportnih sustava, sustava skladišta prirodnog plina ili terminala za UPP za prirodni plin pri prodaji ili nabavi prirodnog plina putem povezanih poduzeća ne zloupotrebljavaju komercijalno osjetljive informacije pribavljene od trećih strana u kontekstu osiguravanja pristupa sustavu ili pregovaranja o njemu.

3. Informacije koje su potrebne za djelotvorno tržišno natjecanje i učinkovito funkcioniranje tržišta objavljuju se. Ta obveza ne dovodi u pitanje zaštitu komercijalno osjetljivih informacija.

Članak 41.

Ovlasti za donošenje odluka o priključenju proizvodnih postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin na transportni sustav

1. Operator transportnog sustava uspostavlja i objavljuje transparentne i učinkovite postupke za nediskriminirajuće priključenje proizvodnih postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin, u skladu s kapacitetima utvrđenima u desetogodišnjem planu razvoja mreže iz članka 55. Ti postupci podliježu odobrenju regulatornog tijela. Države članice mogu proizvodnim postrojenjima za biometan dodijeliti prednost pri priključivanju.

2. Operatori transportnih sustava nemaju pravo odbiti gospodarski razumne i tehnički izvedive zahtjeve za priključenje novog ili postojećeg, ali još nepriključenog proizvodnog postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin, osim pod uvjetima utvrđenima u članku 38.

3. Za potrebe brze provedbe priključenja proizvodnje biometana na mrežu, države članice nastoje osigurati da operator transportnog sustava poštuje razumne rokove za razmatranje zahtjeva za ubrizgavanje biometana, davanje ponude i provedbu priključenja, uz praćenje koje provode regulatorna tijela u skladu s člankom 78. stavkom 1. točkom (t).

Članak 42.

Ovlasti za donošenje odluka o priključenju na transportni sustav i transportnu mrežu za vodik

1. Operator transportnog sustava i operator transportne mreže za vodik utvrđuje i objavljuje transparentne i učinkovite postupke i tarife za nediskriminirajuće priključenje skladišta za prirodni plin i vodik, terminala za UPP, terminala za vodik i industrijskih kupaca na transportni sustav i transportnu mrežu za vodik. Ti postupci podliježu odobrenju regulatornog tijela.

2. Operator transportnog sustava i operator transportne mreže za vodik nemaju pravo odbiti priključenje novog sustava skladišta prirodnog plin ili vodika, terminala za UPP, terminala za vodik ili industrijskog kupca na temelju mogućih budućih ograničenja u raspoloživim mrežnim kapacitetima ili dodatnih troškova povezanih s nužnim povećanjem kapaciteta. Operator transportnog sustava i operator transportne mreže za vodik osiguravaju dostatan ulazni i izlazni kapacitet za novo priključenje.

POGLAVLJE VI.

RAD DISTRIBUCIJSKIH SUSTAVA ZA PRIRODNI PLIN I VODIK

Članak 43.

Imenovanje operatora distribucijskih sustava i operatora distribucijskih mreža za vodik

Države članice imenuju ili zahtijevaju od poduzeća koja imaju u vlasništvu distribucijske sustave ili distribucijske mreže za vodik, ili su za njih odgovorna da, slijedom transparentnog postupka, na razdoblje koje trebaju utvrditi države članice uzimajući u obzir pitanja gospodarske i energetske učinkovitosti i gospodarske ravnoteže, imenuju jednog ili više operatora distribucijskih sustava ili operatora distribucijskih mreža za vodik te osiguravaju da ti operatori djeluju u skladu s člancima 44., 46., 47. i 50.

Članak 44.

Zadaće operatora distribucijskih sustava

1. Svaki operator distribucijskog sustava odgovoran je za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da zadovolji razumnu potražnju za distribucijom prirodnog plina u skladu s člancima 55. i 57. ove Direktive, među ostalim za ubrizgavanje biometana, te za rad, održavanje i razvoj ili stavljanje izvan pogona, s obzirom na gospodarske uvjete, sigurnog, pouzdanog i učinkovitog sustava na svojem području, uz dužnu pažnju prema okolišu, obvezama utvrđenima u Uredbi (EU) 2024/1787 i energetskoj učinkovitosti.

2. Ako regulatorna tijela tako odluče, operatori distribucijskih sustava mogu biti odgovorni za osiguravanje učinkovitog upravljanja kvalitetom plina u svojim sustavima u skladu s primjenjivim standardima kvalitete plina, ako je to potrebno za upravljanje sustavom zbog ubrizgavanja plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina.

3. U svakom slučaju operator distribucijskog sustava ne pravi razliku između korisnika sustava ili klasa korisnika sustava, posebno u korist svojih povezanih poduzeća.

4. Svaki operator distribucijskog sustava drugim operatorima distribucijskih sustava, transportnih sustava, terminala za UPP ili sustava skladišta prirodnog plina pruža dovoljno informacija kako bi se osiguralo da se transport i skladištenje prirodnog plina odvijaju na način koji je uskladiv sa sigurnim i učinkovitim funkcioniranjem međusobno povezanog sustava.

5. Svaki operator distribucijskog sustava korisnicima sustava pruža informacije koje su im potrebne za učinkovit pristup sustavu, uključujući korištenje sustavom.

6. Kada je operator distribucijskog sustava odgovoran za uravnoteženje distribucijskog sustava, pravila koja je u tu svrhu donio objektivna su, transparentna i nediskriminirajuća, uključujući pravila za obračunavanje naknada korisnicima sustava za energetsku neravnotežu. Uvjeti, uključujući pravila i tarife, pružanja takvih usluga od strane operatora distribucijskih sustava utvrđuju se na temelju metodologije koja je u skladu s člankom 78. stavkom 7. na nediskriminirajući način koji odražava troškove te se objavljuju.

7. Operatori distribucijskih sustava surađuju s operatorima transportnih sustava kako bi se osiguralo djelotvorno sudjelovanje sudionika na tržištu priključenih na njihovu infrastrukturu na maloprodajnim i veleprodajnim tržištima te tržištima uravnoteženja u ulazno-izlaznom sustavu kojem njihov distribucijski sustav pripada ili je s njime spojen.

8. Operatori distribucijskih sustava nemaju pravo odbiti gospodarski razumne i tehnički izvedive zahtjeve za priključenje novog ili postojećeg, ali još nepovezanog proizvodnog postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin, osim pod uvjetima utvrđenima u članku 38.

Članak 45.

Ovlasti za donošenje odluka o priključenju proizvodnih postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin na distribucijski sustav

Regulatorna tijela zahtijevaju da operator distribucijskog sustava objavljuje transparentne i učinkovite postupke za nediskriminirajuće priključenje proizvodnih postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin. Ti postupci podliježu odobrenju regulatornih tijela. Države članice mogu proizvodnim postrojenjima za biometan dodijeliti prednost pri priključivanju.

Za potrebe brze provedbe priključenja proizvodnje biometana na mrežu, države članice nastoje osigurati da operator distribucijskog sustava poštuje razumne rokove za razmatranje zahtjeva za ubrizgavanje biometana, davanje ponude i provedbu priključenja, uz praćenje koje provode regulatorna tijela u skladu s člankom 78. stavkom 1. točkom (t).

Članak 46.

Razdvajanje operatora distribucijskih sustava i operatora distribucijskih mreža za vodik

1. Kada je operator distribucijskog sustava ili operator distribucijske mreže za vodik dio vertikalno integriranog poduzeća, on je neovisan, barem u smislu svojeg pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, od drugih djelatnosti koje nisu povezane s distribucijom ili distribucijom vodika. Ta pravila ne stvaraju obvezu odvajanja vlasništva nad imovinom distribucijskog sustava ili distribucijske mreže za vodik od vertikalno integriranog poduzeća. Države članice mogu predvidjeti da operatori distribucijskih mreža za vodik mogu unajmiti ili zakupiti imovinu koja se odnosi na mrežu za vodik od drugih vlasnika distribucijskih sustava, operatora distribucijskih sustava ili operatora distribucijskih mreža za vodik unutar istog poduzeća. Takav najam ili zakup ne dovodi do unakrsnog subvencioniranja među različitim operatorima.

2. Uz zahtjeve utvrđene u stavku 1., kada je operator distribucijskog sustava ili operator distribucijske mreže za vodik dio vertikalno integriranog poduzeća, on je neovisan u smislu svoje organizacije i donošenja odluka od drugih djelatnosti koje nisu povezane s distribucijom ili distribucijom vodika. Kako bi se to postiglo, primjenjuju se sljedeći minimalni kriteriji:

(a) poslovodstvo operatora distribucijskog sustava ili operatora distribucijske mreže za vodik ne sudjeluje u strukturama integriranog poduzeća za prirodni plin ili vertikalno integriranog poduzeća koje je, izravno ili neizravno, odgovorno za svakodnevno funkcioniranje proizvodnje i opskrbe prirodnim plinom i vodikom;

(b) poduzimaju se odgovarajuće mjere za osiguravanje da se strukovni interesi osoba koje su odgovorne za upravljanje operatorom distribucijskog sustava ili operatorom distribucijske mreže za vodik uzmu u obzir na način koji osigurava njihovu sposobnost neovisnog djelovanja;

(c) operator distribucijskog sustava ili operator distribucijske mreže za vodik ima djelotvorna prava donošenja odluka, neovisna od integriranog poduzeća za prirodni plin ili vertikalno integriranog poduzeća, u pogledu imovine koja je potrebna za rad, održavanje ili razvoj mreže; radi izvršavanja tih zadaća, operator distribucijskog sustava ili operator distribucijske mreže za vodik na raspolaganju ima potrebne resurse, uključujući ljudske, tehničke, financijske i fizičke resurse; time se ne sprečava postojanje odgovarajućih mehanizama koordinacije radi osiguravanja zaštite prava matičnog društva na gospodarski nadzor i nadzor upravljanja u pogledu prinosa na imovinu u društvu kćeri, neizravno reguliranog u skladu s člankom 78. stavkom 7.; time se, osobito, matičnom društvu omogućava odobravanje godišnjeg financijskog plana ili drugog jednakovrijednog instrumenta operatora distribucijskog sustava ili operatora distribucijske mreže za vodik i utvrđivanje općih ograničenja stupnja zaduženosti njegova društva kćeri; time se matičnom društvu ne daje dopuštenje za davanje uputa o svakodnevnom funkcioniranju ni u pogledu pojedinačnih odluka o izgradnji ili unapređenju distribucijskih plinovoda koji ne premašuju uvjete odobrenog financijskog plana ili drugog jednakovrijednog instrumenta;

(d) operator distribucijskog sustava ili operator distribucijske mreže za vodik uspostavlja i program usklađivanja u kojem su navedene mjere poduzete za osiguravanje da diskriminirajuće ponašanje bude isključeno i za osiguravanje odgovarajućeg praćenja da se taj program usklađivanja poštuje; u programu usklađivanja navode se specifične obveze zaposlenika radi ostvarenja tog cilja; osoba ili tijelo koje je odgovorno za praćenje programa usklađivanja, službenik za praćenje usklađenosti operatora distribucijskog sustava ili operatora distribucijske mreže za vodik, regulatornom tijelu podnosi godišnje izvješće o poduzetim mjerama, koje se objavljuje ili službenik za praćenje usklađenosti operatora distribucijskog sustava ili operatora distribucijske mreže za vodik potpuno je neovisan i za izvršavanje zadaće službenika za praćenje usklađenosti ima pristup svim potrebnim informacijama operatora distribucijskog sustava ili operatora distribucijske mreže za vodik i bilo kojeg povezanog poduzeća.

3. Kada je operator distribucijskog sustava ili operator distribucijske mreže za vodik dio vertikalno integriranog poduzeća, države članice osiguravaju da regulatorna tijela ili druga nadležna tijela prate aktivnosti operatora distribucijskog sustava ili operatora distribucijske mreže za vodik tako da ne može iskoristiti svoju vertikalnu integraciju za narušavanje tržišnog natjecanja. Vertikalno integrirani operatori distribucijskih sustava ili operatori distribucijskih mreža za vodik osobito u svojoj komunikaciji i brendiranju ne stvaraju zabunu u pogledu odvojenog identiteta dijela vertikalno integriranog poduzeća koje se bavi opskrbom.

4. Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati stavke 1., 2. i 3. na operatore distribucijskih sustava koji su dio integriranog poduzeća za prirodni plin koje opskrbljuje manje od 100 000 priključenih kupaca. Ako operator distribucijskog sustava ima koristi od odstupanja u skladu s ovim stavkom 4. kolovoza 2024., države članice mogu odlučiti da neće primjenjivati stavke 1, 2. i 3. na operatora distribucijske mreže za vodik unutar istog poduzeća, pod uvjetom da je zbroj priključenih kupaca operatora distribucijskog sustava i operatora distribucijske mreže za vodik i dalje manji od 100 000.

Članak 47.

Obveze povjerljivosti operatora distribucijskih sustava

1. Ne dovodeći u pitanje članak 74. ni bilo koju drugu pravnu obvezu otkrivanja informacija, svaki operator distribucijskog sustava čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija pribavljenih tijekom obavljanja svojih djelatnosti i sprečava da se informacije o vlastitim djelatnostima, koje bi mogle biti komercijalno korisne, otkriju na diskriminirajući način.

2. Operatori distribucijskih sustava pri prodaji ili nabavi prirodnog plina putem povezanih poduzeća ne zloupotrebljavaju komercijalno osjetljive informacije pribavljene od trećih strana u kontekstu osiguravanja pristupa sustavu ili pregovaranja o njemu.

Članak 48.

Zatvoreni distribucijski sustavi za prirodni plin

1. Države članice mogu predvidjeti da regulatorna tijela ili druga nadležna tijela klasificiraju sustav koji distribuira prirodni plin unutar zemljopisno ograničene industrijske ili trgovačke lokacije ili lokacije sa zajedničkim uslugama i koji, ne dovodeći u pitanje stavak 4., ne opskrbljuje kupce iz kategorije kućanstvo, kao zatvoreni distribucijski sustav pod sljedećim uvjetom:

(a) ako su, iz specifičnih tehničkih ili sigurnosnih razloga, djelatnosti ili proizvodni proces korisnika tog sustava integrirani; ili

(b) ako taj sustav ponajprije distribuira prirodni plin vlasniku ili operatoru sustava ili njihovim povezanim poduzećima.

2. Države članice mogu predvidjeti da regulatorna tijela izuzmu operatora zatvorenog distribucijskog sustava za prirodni plin od zahtjeva utvrđenog u članku 31. stavku 1. prema kojem se tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje odobravaju prije njihova stupanja na snagu u skladu s člankom 78.

3. Kada je izuzeće odobreno na temelju stavka 2. ovog članka, primjenjive tarife ili metodologije koje su temelj za njihovo izračunavanje preispituju se i odobravaju u skladu s člankom 78. na zahtjev korisnika zatvorenog distribucijskog sustava za prirodni plin.

4. Uzgredno korištenje od strane malog broja kupaca iz kategorije kućanstvo koji su zaposlenjem ili na sličan način povezani s vlasnikom distribucijskog sustava i nalaze se unutar područja koje opslužuje zatvoreni distribucijski sustav ne sprečava odobrenje izuzeća na temelju stavka 2.

5. Zatvoreni distribucijski sustavi smatraju se distribucijskim sustavima za potrebe ove Direktive.

Članak 49.

Kombinirani operator

1. Člankom 46. stavkom 1. ne sprečava se rad kombiniranog operatora transporta, terminala za UPP, sustava skladišta plina ili terminala za UPP ili distribucijskog sustava, pod uvjetom da je taj operator usklađen s relevantnim odredbama iz poglavlja IX.

2. Člankom 46. stavkom 1. ne sprečava se rad kombiniranog operatora transportnih mreža za vodik, terminala za vodik, sustava skladišta za vodik ili distribucijskih sustava za vodik, pod uvjetom da je taj operator usklađen s člancima 68. i 69.

3. Stavcima 1. i 2. ovog članka ne sprečava se rad kombiniranog operatora svih sustava za prirodni plin i vodik, podložno zahtjevima iz članka 69.

POGLAVLJE VII.

PRAVILA KOJA SE PRIMJENJUJU NA MREŽE ZA VODIK

Članak 50.

Zadaće operatora mreže za vodik, skladišta za vodik i terminala za vodik

1. Svaki operator mreže za vodik, skladišta za vodik ili terminala za vodik odgovoran je za:

(a) rad, održavanje i razvoj, uključujući prenamjenu, s obzirom na gospodarske uvjete, sigurne i pouzdane infrastrukture za transport ili skladištenje vodika, uzimajući u obzir okoliš, u bliskoj suradnji s operatorima priključenih i susjednih mreža za vodik kako bi se optimiziralo dijeljenje lokacije proizvodnje i upotrebe vodika te na temelju desetogodišnjeg plana razvoja mreže iz članka 55.;

(b) osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava za vodik da zadovoljava razumne zahtjeve utvrđene za transport i skladištenje vodika u skladu s desetogodišnjim planom razvoja mreže iz članka 55.;

(c) osiguravanje dostatnih sredstava za ispunjavanje svojih obveza;

(d) pružanje dostatnih informacija, među ostalim o kvaliteti vodika, operatoru drugih mreža ili sustava s kojima je njegov sustav međusobno povezan, kako bi se zajamčili siguran i učinkovit rad, koordiniran razvoj i interoperabilnost međusobno povezanog sustava;

(e) nediskriminiranje između korisnika sustava za vodik ili klasa korisnika infrastrukture, posebno u korist svojih povezanih poduzeća;

(f) pružanje informacija korisnicima sustava za vodik koje su im potrebne za učinkovit pristup infrastrukturi;

(g) poduzimanje svih raspoloživih razumnih mjera za sprečavanje i smanjenje emisija vodika tijekom rada i provedbom, u redovitim vremenskim razmacima, otkrivanja i sanacije istjecanja vodika na svim relevantnim komponentama za koje je odgovoran operator;

(h) podnošenje izvješća o otkrivanju istjecanja vodika i, prema potrebi, programa sanacije ili zamjene nadležnim tijelima te objavljivanje statističkih informacija o otkrivanju istjecanja vodika i sanaciji na godišnjoj razini.

2. Operatori transportnih mreža za vodik nastoje osigurati dostatan prekogranični kapacitet za integraciju europske infrastrukture za vodik, uz ispunjavanje svih gospodarski razumnih i tehnički izvedivih zahtjeva za kapacitetom utvrđenih u desetogodišnjem planu razvoja mreže iz članka 55. ove Direktive i desetogodišnjem planu razvoja mreže za vodik na razini Unije iz članka 60. Uredbe (EU) 2024/1789 i uzimajući u obzir sigurnost opskrbe vodikom. Nakon certificiranja na temelju članka 71. ove Direktive i članka 14. Uredbe (EU) 2024/1789 nadležna tijela država članica mogu odlučiti jednom ili ograničenom broju operatora transportnih mreža za vodik povjeriti odgovornost za osiguravanje prekograničnog kapaciteta.

3. Kada je to prikladno za upravljanje sustavom i krajnje korisnike, regulatorno tijelo operatorima mreže za vodik povjerava nadležnost za osiguravanje učinkovitog upravljanja kvalitetom vodika i stabilne kvalitete vodika u njihovim mrežama u skladu s primjenjivim standardima kvalitete vodika.

4. Operatori mreža za vodik odgovorni su za uravnoteženje u svojim mrežama od 1. siječnja 2033. ili od ranijeg datuma ako je tako predvidjelo regulatorno tijelo. Pravila koja operatori mreže za vodik donesu za uravnoteženje mreže za vodik, uključujući pravila terećenja korisnika njihovih mreža za energetsku neravnotežu u njima, objektivna su, transparentna i nediskriminirajuća.

Članak 51.

Postojeće mreže za vodik

1. Države članice mogu predvidjeti da regulatorna tijela odobre odstupanje od zahtjeva iz jednog ili više sljedećih članaka 35., 46., 68., 70. i 71. ove Direktive i članaka 7. i 65. Uredbe (EU) 2024/1789 mrežama za vodik koje su pripadale vertikalno integriranom poduzeću 4. kolovoza 2024.

2. Svako odstupanje odobreno na temelju stavka 1. prestaje važiti u sljedećim slučajevima:

(a) ako regulatorno tijelo, na zahtjev vertikalno integriranog poduzeća, odluči ukinuti to odstupanje;

(b) ako je mreža za vodik na koju se primjenjuje odstupanje priključena na drugu mrežu za vodik;

(c) ako su mreža za vodik na koju se primjenjuje odstupanje ili njezin kapacitet prošireni za više od 5 % u smislu duljine ili kapaciteta u odnosu na 4. kolovoza 2024.; ili

(d) ako regulatorno tijelo odlukom zaključi da bi nastavak primjene odstupanja uključivao rizik od ugrožavanja tržišnog natjecanja ili negativnog utjecaja na učinkovito uvođenje infrastrukture za vodik ili razvoj i funkcioniranje tržišta vodika u državi članici ili Uniji.

3. Svakih sedam godina od datuma odobrenja odstupanja na temelju stavka 1. regulatorno tijelo objavljuje procjenu učinka odstupanja na tržišno natjecanje, infrastrukturu za vodik i razvoj i funkcioniranje tržišta vodika u Uniji ili državi članici.

4. Regulatorna tijela mogu od operatora postojećih mreža za vodik zatražiti da im dostave sve informacije potrebne za izvršavanje njihovih zadaća.

Članak 52.

Zemljopisno ograničene mreže za vodik

1. Države članice mogu predvidjeti da regulatorna tijela odobre odstupanje od članaka 68. i 71. ili od članka 46. za mreže za vodik koje transportiraju vodik unutar zemljopisno ograničenog, industrijskog ili komercijalnog područja. Za vrijeme trajanja odstupanja takva mreža ispunjava sve sljedeće uvjete:

(a) ne uključuje međudržavne spojne plinovode za vodik;

(b) nema izravne priključke na sustave skladišta vodika ili terminale za vodik, osim ako su takvi sustavi skladišta ili terminali također priključeni na mrežu za vodik na koju se ne primjenjuje odstupanje odobreno na temelju ovog članka ili članka 51.;

(c) primarno služi opskrbi vodikom kupaca izravno priključenih na tu mrežu; i

(d) nije priključena ni na jednu drugu mrežu za vodik, osim na mreže na koje se također primjenjuje odstupanje odobreno na temelju ovog članka i kojima upravlja isti operator mreže za vodik.

2. Regulatorno tijelo donosi odluku o ukidanju odstupanja na temelju stavka 1. ako zaključi da bi nastavak primjene odstupanja uključivao rizik od ugrožavanja tržišnog natjecanja ili negativnog utjecaja na učinkovito uvođenje infrastrukture za vodik ili razvoj i funkcioniranje tržišta vodika u Uniji ili državi članici ili ako više nije ispunjen bilo koji od uvjeta navedenih u stavku 1.

Svakih sedam godina od odobrenja odstupanja na temelju stavka 1. regulatorno tijelo objavljuje procjenu učinka odstupanja na tržišno natjecanje, infrastrukturu za vodik i razvoj i funkcioniranje tržišta vodika u Uniji ili državi članici.

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da se regulatorno tijelo obavijesti o zahtjevima za pristup proizvođača vodika te zahtjevima za priključenje industrijskih kupaca, kao i da se ti zahtjevi objave i da se s njima postupa na temelju članka 42. Pri objavi zahtjeva za pristup čuva se povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija.

Članak 53.

Međudržavni spojni plinovodi za vodik s trećim zemljama

1. Unija za svaki međudržavni spojni plinovod za vodik između država članica i trećih zemalja prije njegova stavljanja u pogon sklapa međunarodni sporazum u skladu s člankom 218. UFEU-a s dotičnim povezanim trećim zemljama, kojim se utvrđuju operativna pravila za dotični međudržavni spojni plinovod za vodik, ako je to potrebno kako bi se osigurale usklađenost i dosljednost s pravilima koja se primjenjuju na mreže za vodik utvrđenima u ovoj Direktivi i Uredbi (EU) 2024/1789. Međunarodni sporazum ne smatra se potrebnim ako država članica koja je povezana ili se namjerava povezati međudržavnim spojnim plinovodom pregovara i zaključuje međuvladin sporazum s dotičnim povezanim trećim zemljama u skladu s člankom 89. ove Direktive, utvrđujući operativni pravila za međudržavni spojni plinovod kako bi se osigurala koherentnost i dosljednost s pravilima primjenjivim na vodikove mreže utvrđenima u ovoj Direktivi i Uredbi (EU) 2024/1789.

2. Stavkom 1. ovog članka ne dovode se u pitanje članak 85. ni raspodjela nadležnosti između Unije i država članica.

3. Stavkom 1. također se ne dovodi u pitanje mogućnost da Unija i države članice, na temelju svojih nadležnosti i u skladu s primjenjivim postupcima, započnu dijalog s povezanim trećim zemljama, među ostalim radi uspostave suradnje o pitanjima koja su relevantna za proizvodnju vodika, kao što su socijalna pitanja i pitanja okoliša.

Članak 54.

Povjerljivost za operatore mreža za vodik, sustava skladišta vodika i terminala za vodik

1. Ne dovodeći u pitanje pravnu obvezu otkrivanja informacija, svaki operator mreže za vodik, sustava skladišta vodika ili terminala za vodik i svaki vlasnik mreže za vodik čuva povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija pribavljenih tijekom obavljanja svojih aktivnosti i sprečava da se informacije o vlastitim aktivnostima, koje bi mogle biti komercijalno korisne, otkriju na diskriminirajući način. Osobito ako je operator mreže za vodik, sustava skladišta vodika ili terminala za vodik ili vlasnik mreže za vodik dio vertikalno integriranog poduzeća, preostalim dijelovima vertikalno integriranog poduzeća koji nisu operatori transportnog ili distribucijskog sustava ili operatori mreža za vodik ne otkriva nikakve komercijalno osjetljive informacije, osim ako je to potrebno za provedbu poslovne transakcije.

2. Operatori mreža za vodik, sustava skladišta vodika ili terminala za vodik pri prodaji ili nabavi vodika preko povezanih poduzeća ne smiju zloupotrebljavati komercijalno osjetljive informacije pribavljene od trećih strana u kontekstu pružanja pristupa sustavu ili pregovaranja o njemu.

3. Informacije koje su potrebne za djelotvorno tržišno natjecanje i učinkovito funkcioniranje tržišta objavljuju se. Ta obveza ne dovodi u pitanje zaštitu komercijalno osjetljivih informacija.

POGLAVLJE VIII.

INTEGRIRANO PLANIRANJE MREŽE

Članak 55.

Razvoj mreže za prirodni plin i vodik i ovlasti za donošenje odluka o ulaganjima

1. Svi operatori transportnih sustava i svi operatori transportnih mreža za vodik najmanje svake dvije godine relevantnom regulatornom tijelu podnose desetogodišnji plan razvoja mreže koji se temelji na postojećoj i predviđenoj ponudi i potražnji, nakon što su se savjetovali s relevantnim dionicima u skladu sa stavkom 2. točkom (f). Po državi članici postoji jedan jedinstveni plan razvoja mreže za prirodni plin i jedan jedinstveni plan razvoja mreže za vodik odnosno jedan zajednički plan za prirodni plin i vodik.

Države članice koje dopuštaju jedan zajednički plan osiguravaju da je takav plan dostatno transparentan kako bi regulatorno tijelo moglo jasno utvrditi posebne potrebe sektora prirodnog plina i posebne potrebe sektora vodika obuhvaćene tim planom. Za svakog nositelja energije provodi se zasebno modeliranje, sa zasebnim poglavljima u kojima su prikazane karte s mrežama za prirodni plin i karte s mrežama za vodik.

Države članice u kojima se izrađuju zasebni planovi za prirodni plin i vodik osiguravaju da operatori transportnih sustava i operatori transportnih mreža za vodik blisko surađuju ako je potrebno donijeti odluke kako bi se osigurala učinkovitost sustava, kako je definirana u članku 2. točki 4. Direktive (EU) 2023/1791, kod svih nositelja energije, primjerice za prenamjenu.

Operatori transportnih mreža za vodik blisko surađuju s operatorima transportnih sustava za električnu energiju i operatorima distribucijskih sustava za električnu energiju, ako je to primjenjivo, radi koordinacije zahtjeva u pogledu zajedničke infrastrukture, kao što su lokacija elektrolizatora i relevantna transportna infrastruktura, te u najvećoj mogućoj mjeri uzimaju u obzir njihova stajališta.

Države članice nastoje osigurati koordinirano postupanje u planiranju svojih desetogodišnjih planova razvoja mreža za prirodni plin, vodik i električnu energiju.

Operatori infrastrukture, uključujući operatore terminala za UPP, operatore sustava skladišta prirodnog plina, operatore distribucijskih sustava, operatore distribucijskih mreža za vodik, operatore terminala za vodik, operatore skladišta za vodik, operatore za centralizirano grijanje i operatore za električnu energiju, moraju operatorima transportnih sustava i operatorima transportnih mreža za vodik pružati i s njima razmjenjivati sve relevantne informacije desetogodišnjeg plana razvoja mreže. Desetogodišnji plan razvoja mreže za prirodni plin sadrži učinkovite mjere kako bi se zajamčilo adekvatnost sustava za prirodni plin i sigurnost opskrbe, a posebno usklađenost s infrastrukturnim standardima utvrđenima u Uredbi (EU) 2017/1938. Desetogodišnji planovi razvoja mreže objavljuju se i dostupni su na internetskoj stranici zajedno s ishodom savjetovanja s dionicima. Ta se internetska stranica redovito ažurira kako bi se osiguralo da svi relevantni dionici budu obaviješteni o vremenskom okviru, načinu i opsegu savjetovanja.

2. Desetogodišnji planovi razvoja mreže iz stavka 1. posebno:

(a) sadržavaju sveobuhvatne i detaljne informacije o glavnoj infrastrukturi koju treba izgraditi ili unaprijediti tijekom sljedećih deset godina, uzimajući u obzir svako jačanje infrastrukture koje je potrebno za priključenje plinskih postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin te uključujući infrastrukturu razvijenu kako bi se omogućili obrnuti tokovi u transportnu mrežu;

(b) sadržavaju informacije o svim ulaganjima o kojima je odluka već donesena i identificiraju nova ulaganja i rješenja na strani potražnje koja ne zahtijevaju nova ulaganja u infrastrukturu, a koja treba provesti u sljedeće tri godine;

(c) u slučaju prirodnog plina, uključuju sveobuhvatne i detaljne informacije o infrastrukturi koja se može ili treba staviti izvan pogona;

(d) u slučaju vodika, uključuju sveobuhvatne i detaljne informacije o infrastrukturi koja se može ili treba prenamijeniti za transport vodika, osobito za isporuku vodika krajnjim korisnicima u sektorima koje je teško dekarbonizirati, uzimajući u obzir potencijal za smanjenje emisija stakleničkih plinova te energetsku i troškovnu učinkovitost u odnosu na druge opcije;

(e) predviđaju vremenski okvir za sve investicijske projekte i projekte stavljanja izvan pogona;

(f) temelje se na zajedničkom scenariju koji svake dvije godine izrađuju relevantni operatori infrastrukture, uključujući relevantne operatore distribucijskih sustava, barem za prirodni plin, vodik, električnu energiju i, ako je to primjenjivo, centralizirano grijanje;

(g) u slučaju prirodnog plina, usklađeni su s rezultatima zajedničkih i nacionalnih procjena rizika na temelju članka 7. Uredbe (EU) 2017/1938;

(h) u skladu su s integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planom i njegovim ažuriranjima, uzimaju u obzir trenutačno stanje u integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim izvješćima podnesenima u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999, u skladu su s ciljevima utvrđenima Direktivom (EU) 2018/2001 te se njima podupire cilj klimatske neutralnosti utvrđen u članku 2. stavku 1. i članku 4. stavku 1. Uredbe (EU) 2021/1119;

(i) usklađeni su s desetogodišnjim planom razvoja mreže za prirodni plin na razini Unije iz članka 32. Uredbe (EU) 2024/1789 i desetogodišnjim planom razvoja mreže za vodik na razini Unije iz članka 60. te uredbe, ako je to primjenjivo;

(j) uzimaju u obzir plan razvoja distribucijske mreže za vodik iz članka 56. i planove stavljanja izvan pogona mreže za prirodni plin iz članka 57.

Zajednički scenariji iz prvog podstavka točke (f) temelje se na razumnim pretpostavkama o razvoju proizvodnje, opskrbe i potrošnje, osobito potreba sektora koje je teško dekarbonizirati, uzimajući u obzir potencijal za smanjenje emisija stakleničkih plinova te energetsku i troškovnu učinkovitost u odnosu na druge opcije, te se u njima uzimaju u obzir rješenja na strani potražnje koja ne zahtijevaju nova ulaganja u infrastrukturu; U njima se uzimaju u obzir i prekogranične razmjene, među ostalim s trećim zemljama, kao i uloga skladišta vodika i integracija terminala za vodik. Operatori infrastrukture provode opsežan postupak savjetovanja o takvim scenarijima koji je otvoren relevantnim dionicima, uključujući operatore distribucijskih sustava za prirodni plin i električnu energiju, operatore distribucijskih mreža za vodik, udruženja uključena u tržišta električne energije, prirodnog plina i vodika, grijanja i hlađenja, poduzeća za opskrbu i proizvodnju, neovisne agregatore, operatore za upravljanje potrošnjom, organizacije uključene u rješenja za energetsku učinkovitost, udruge potrošača energije i predstavnike civilnog društva. Savjetovanja se održavaju u ranoj fazi, prije izrade desetogodišnjeg plana razvoja mreže na otvoren, uključiv i transparentan način. Svi dokumenti koje su operatori infrastrukture dostavili kako bi se olakšala savjetovanja objavljuju se, kao i ishod savjetovanja s dionicima. Relevantne internetske stranice pravodobno se ažuriraju kada ti dokumenti postanu dostupni kako bi relevantni dionici bili dostatno informirani i mogli djelotvorno sudjelovati u savjetovanju.

Zajednički scenariji iz ovog stavka prvog podstavka točke (f) u skladu su sa scenarijima na razini Unije uspostavljenima u skladu s člankom 12. Uredbe (EU) 2022/869 i integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planom i njegovim ažuriranjima u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 te se njima podupire cilj klimatske neutralnosti utvrđen u članku 2. stavku 1. i članku 4. stavku 1. Uredbe (EU) 2021/1119. Takve zajedničke scenarije odobrava nadležno nacionalno tijelo. Europski znanstveni savjetodavni odbor za klimatske promjene uspostavljen na temelju članka 10.a Uredbe (EZ) br. 401/2009 može, na vlastitu incijativu, dati mišljenje o kompatibilnosti zajedničkih scenarija s energetskim i klimatskim ciljevima Unije do 2030. i ciljem klimatske neutralnosti do 2050. Nadležno nacionalno tijelo to mišljenje mora uzeti u obzir.

3. Pri razradi desetogodišnjih planova razvoja mreže operator transportnog sustava i operator transportne mreže za vodik u potpunosti uzimaju u obzir potencijal za alternative proširenju sustava, primjerice primjenu upravljanja potrošnjom, kao i očekivanu potrošnju nakon primjene načela „energetska učinkovitost na prvom mjestu” u skladu s člankom 27. Direktive (EU) 2023/1791, trgovinu s drugim zemljama te planove razvoja mreže na razini Unije. S obzirom na integraciju energetskog sustava, operator transportnog sustava i operator transportne mreže za vodik ocjenjuju kako odgovoriti, ako je to moguće, na potrebe u sustavima za električnu energiju, grijanje ako je to primjenjivo te prirodni plin i vodik, uključujući informacije o optimalnoj lokaciji i veličini skladišta energije i postrojenja za pretvaranje energije u plin, kao i o dijeljenju lokacije proizvodnje i potrošnje vodika. Operator transportne mreže za vodik uključuje informacije o lokaciji krajnjih korisnika u sektorima koje je teško dekarbonizirati u cilju usmjeravanja upotrebe vodika iz obnovljivih izvora i niskougljičnog vodika u tim sektorima.

4. Regulatorno tijelo savjetuje se sa svim postojećim ili potencijalnim korisnicima sustava o desetogodišnjem planu razvoja mreže na otvoren i transparentan način. Od osoba ili poduzeća koji tvrde da su potencijalni korisnici sustava može se zatražiti da potkrijepe takve tvrdnje. Regulatorno tijelo objavljuje rezultat postupka savjetovanja, uključujući moguće potrebe za ulaganjima, stavljanjem imovine izvan pogona i rješenjima na strani potražnje koja ne zahtijevaju nova ulaganja u infrastrukturu.

5. Regulatorno tijelo ispituje je li desetogodišnji plan razvoja mreže usklađen sa stavcima 1., 2. i 3. ovog članka, obuhvaća li sve potrebe za ulaganjima koje su utvrđene tijekom postupka savjetovanja i, prema potrebi, je li taj plan usklađen s najnovijim simulacijama scenarija poremećaja na razini Unije koje je provela Europska mreža operatora transportnih sustava za plin (ENTSO za plin) na temelju članka 7. Uredbe (EU) 2017/1938, regionalnim i nacionalnim procjenama rizika na temelju članka 7. Uredbe (EU) 2017/1938 te s neobvezujućim desetogodišnjim planovima razvoja mreže na razini Unije („planovi razvoja mreže na razini Unije”) iz članka 30. stavka 1. točke (b) Uredbe (EU) 2019/943 i člancima 32. i 60. Uredbe (EU) 2024/1789. Ako se pojave sumnje u vezi s usklađenošću s planovima razvoja mreže na razini Unije, regulatorno tijelo savjetuje se s ACER-om. Regulatorno tijelo može od operatora transportnog sustava zatražiti da izmijeni svoj desetogodišnji plan razvoja mreže.

Nadležna nacionalna tijela ispituju usklađenost desetogodišnjeg plana razvoja mreže s ciljem klimatske neutralnosti utvrđenim u članku 2. stavku 1. Uredbe (EU) 2021/1119, nacionalnim energetskim i klimatskim planom i njegovim ažuriranjima te integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim izvješćima podnesenima u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 te, u slučaju nedosljednosti, mogu regulatornom tijelu dostaviti obrazloženo mišljenje u kojem se utvrđuje nedosljednost, koje treba uzeti u obzir na odgovarajući način.

6. Regulatorno tijelo prati i ocjenjuje provedbu desetogodišnjeg plana razvoja mreže.

7. U okolnostima u kojima neovisni operator sustava ili neovisni operator transporta, ili operator integrirane transportne mreže za vodik ili neovisni operator transportne mreže za vodik, osim zbog prevladavajućih razloga izvan njegove kontrole, ne izvrši ulaganje koje se na temelju desetogodišnjeg plana razvoja mreže trebalo izvršiti tijekom sljedeće tri godine, države članice osiguravaju da se od regulatornog tijela zahtijeva da poduzme najmanje jednu od sljedećih mjera za osiguravanje provedbe dotičnog ulaganja, ako je takvo ulaganje i dalje relevantno na temelju najnovijeg desetogodišnjeg plana razvoja mreže:

(a) od operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik zahtijeva izvršenje dotičnog ulaganja;

(b) organizira natječajni postupak za dotično ulaganje, otvoren bilo kojem ulagaču;

(c) obveže operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik da prihvati povećanje kapitala za financiranje potrebnih ulaganja i omogući neovisnim ulagačima sudjelovanje u kapitalu.

Kada regulatorno tijelo iskoristi svoje ovlasti na temelju prvog podstavka točke (b), ono može obvezati operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik da pristane na jedno ili više od sljedećeg:

(a) financiranje od strane bilo koje treće strane;

(b) izgradnju, prenamjenu ili stavljanje izvan pogona od strane bilo koje treće strane;

(c) izgradnju dotične nove imovine sam za sebe;

(d) upravljanje radom dotične nove imovine sam za sebe.

Operator transportnog sustava ili operator transportne mreže za vodik ulagačima osigurava sve informacije potrebne za realizaciju ulaganja, priključuje novu imovinu na transportnu mrežu ili transportnu mrežu za vodik i općenito ulaže maksimalne napore radi olakšavanja provedbe investicijskog projekta.

Relevantni financijski aranžmani podliježu odobrenju regulatornog tijela.

8. Kada regulatorno tijelo iskoristi svoje ovlasti na temelju stavka 7., relevantne tarife za pristup mreži kako ih utvrdi ili odobri regulatorno tijelo pokrivaju troškove dotičnog ulaganja.

Članak 56.

Plan razvoja distribucijske mreže za vodik

1. Operatori mreža za vodik regulatornom tijelu svake četiri godine dostavljaju plan u kojem se predstavlja infrastruktura mreže za vodik koju namjeravaju razviti. Plan se izrađuje u bliskoj suradnji s operatorima distribucijskih sustava za prirodni plin i električnu energiju, kao i operatorima centraliziranoga grijanja i hlađenja, ako je to primjenjivo, pri čemu se osigurava djelotvorna integracija energetskog sustava i u najvećoj mogućoj mjeri uzimaju u obzir njihova stajališta. Države članice mogu operatorima distribucijskih mreža za vodik u skladu s ovim člankom i operatorima distribucijskih sustava u skladu s člankom 57. koji su aktivni u istoj regiji dopustiti izradu zajedničkog plana.

Države članice koje dopuštaju jedan zajednički plan osiguravaju da je plan dostatno transparentan kako bi se jasno utvrdile posebne potrebe sektora prirodnog plina i posebne potrebe sektora vodika obuhvaćene tim planom. Za svakog nositelja energije provodi se zasebno modeliranje i sa zasebnim poglavljima u kojima su prikazane karte s mrežama za prirodni plin i karte s mrežama za vodik.

Države članice u kojima se izrađuju zasebni planovi za prirodni plin i vodik osiguravaju da operatori distribucijskih sustava i operatori distribucijskih mreža za vodik blisko surađuju ako je potrebno donijeti odluke kako bi se osigurala učinkovitost sustava kod svih nositelja energije, primjerice za prenamjenu.

2. Plan razvoja distribucijske mreže za vodik posebno:

(a) obuhvaća informacije o potrebama za kapacitetom, i u pogledu količine i u pogledu trajanja, kako je dogovoreno između korisnika distribucijske mreže za vodik i operatora distribucijskih mreža za vodik, kad je posrijedi opskrba vodikom, te o potrebama za kapacitetom, i u pogledu količine i u pogledu trajanja, kad su posrijedi postojeći i potencijalni budući krajnji korisnici u sektorima koje je teško dekarbonizirati, uzimajući u obzir potencijal za smanjenje emisija stakleničkih plinova te energetsku i troškovnu učinkovitost u odnosu na druge opcije, kao i lokaciju tih krajnjih korisnika u cilju usmjeravanja upotrebe vodika iz obnovljivih izvora i niskougljičnog vodika u tim sektorima;

(b) uzima u obzir planove grijanja i hlađenja uspostavljene na temelju članka 25. stavka 6. Direktive (EU) 2023/1791 i potražnju sektora koji nisu obuhvaćeni planovima grijanja i hlađenja i procjenjuje kako se poštuje načelo „energetska učinkovitost na prvom mjestu” u skladu s člankom 27. te direktive pri razmatranju proširenja distribucijske mreže za vodik u sektorima u kojima su dostupne energetski učinkovitije alternative;

(c) obuhvaća informacije o razmjerima u kojima će se prenamijenjeni plinovodi za prirodni plin upotrebljavati za transport vodika, kao i razmjerima u kojima je ta prenamjena potrebna kako bi se ispunile potrebe za kapacitetom uspostavljene u skladu s točkom (a);

(d) temelji se na postupku savjetovanja koji je otvoren relevantnim dionicima kako bi im se omogućilo rano i djelotvorno sudjelovanje u postupku planiranja, što uključuje pružanje i razmjenu svih relevantnih informacija;

(e) objavljuje se na internetskim stranicama operatora distribucijske mreže za vodik s ishodom savjetovanja s dionicima i podnosi se regulatornom tijelu, zajedno s ishodom savjetovanja s dionicima; te se internetske stranice redovito ažuriraju kako bi relevantni dionici bili dostatno informirani i mogli djelotvorno sudjelovati u savjetovanju;

(f) u skladu je s integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planom i njegovim ažuriranjima te s integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim izvješćima podnesenima u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 i podupire cilj klimatske neutralnosti utvrđen u članku 2. stavku 1. Uredbe (EU) 2021/1119;

(g) usklađen je s planom razvoja mreže za vodik na razini Unije iz članka 60. Uredbe (EU) 2024/1789 i nacionalnim desetogodišnjim planovima razvoja mreže izrađenima u skladu s člankom 55. ove Direktive.

3. Operatori distribucijskih mreža za vodik razmjenjuju sve relevantne informacije potrebne za izradu plana s ostalim operatorima mreža za vodik, uključujući operatore mreža za vodik u susjednim državama članicama ako postoji izravan priključak.

4. Regulatorno tijelo procjenjuje je li plan razvoja distribucijske mreže za vodik usklađen sa stavkom 1. ovog članka. Regulatorno tijelo ispituje plan i može zatražiti izmjene plana u skladu s tom procjenom. Pri tom ispitivanju uzima u obzir ukupnu energetsku i gospodarsku potrebu za mrežom za vodik, kao i okvir za zajednički scenarij razvijen na temelju članka 55. stavka 2. točke (f). Kad je riječ o planovima dostavljenima u vezi s mrežama za vodik na koje se primjenjuje odstupanje na temelju članka 51. ili 52., regulatorno tijelo može se suzdržati od ispitivanja plana i davanja preporuka za izmjene.

5. Regulatorno tijelo uzima u obzir ispitivanje plana razvoja distribucijske mreže za vodik pri odobravanju namjenskih pristojbi u smislu članka 5. Uredbe (EU) 2024/1789.

6. Ne dovodeći u pitanje ovlasti regulatornog tijela za nadzor pravila o pristupu mreži, države članice mogu do 31. prosinca 2032. drugom nadležnom tijelu povjeriti zadaću ispitivanja plana razvoja distribucijske mreže za vodik i davanja preporuka za izmjene plana od strane operatora distribucijske mreže za vodik kako bi se osigurala dosljednost s integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima i njihovim ažuriranjima.

7. Odstupajući od stavaka od 1. do 5. ovog članka, države članice mogu odlučiti na operatore distribucijskih mreža za vodik primjenjivati zahtjeve utvrđene u članku 55. od 4. kolovoza 2024.

Članak 57.

Planovi stavljanja mreže izvan pogona za operatore distribucijskih sustava

1. Države članice osiguravaju da operatori distribucijskih sustava izrade planove stavljanja izvan pogona ako se očekuje smanjenje potražnje za prirodnim plinom koje zahtijeva stavljanje izvan pogona distribucijskih mreža za prirodni plin ili dijelova takvih mreža. Takvi se planovi izrađuju u bliskoj suradnji s operatorima distribucijskih mreža za vodik, operatorima distribucijskih mreža za električnu energiju i operatorima centraliziranoga grijanja i hlađenja, pri čemu se osigurava djelotvorna integracija energetskog sustava i uključuje smanjena upotreba prirodnog plina za grijanje i hlađenje zgrada ako su dostupne energetski i troškovno učinkovitije alternative. Države članice mogu operatorima distribucijskih sustava u skladu s ovim člankom i operatorima distribucijskih mreža za vodik u skladu s člankom 56. koji su aktivni u istoj regiji dopustiti izradu zajedničkog plana ako dijelovi infrastrukture za prirodni plin trebaju biti prenamijenjeni. Države članice koje dopuštaju jedan zajednički plan osiguravaju da je taj plan dostatno transparentan kako bi se jasno utvrdile posebne potrebe sektora prirodnog plina i posebne potrebe sektora vodika obuhvaćene tim planom. Ako je to primjenjivo, za svakog nositelja energije provodi se zasebno modeliranje, sa zasebnim poglavljima u kojima su prikazane karte s mrežama za prirodni plin i karte s mrežama za vodik.

Države članice u kojima se izrađuju zasebni planovi za prirodni plin i vodik osiguravaju da operatori distribucijskih sustava i operatori distribucijskih mreža za vodik blisko surađuju ako je potrebno donijeti odluke kako bi se osigurala učinkovitost sustava kod svih nositelja energije, primjerice za prenamjenu.

2. Planovi stavljanja izvan pogona distribucijske mreže usklađeni su barem sa sljedećim načelima:

(a) planovi se temelje na planovima grijanja i hlađenja izrađenima u skladu s člankom 25. stavkom 6. Direktive (EU) 2023/1791 i u njima se na odgovarajući način uzima u obzir potražnja sektora koji nisu obuhvaćeni planovima grijanja i hlađenja;

(b) planovi se temelje na razumnim pretpostavkama o razvoju proizvodnje, ubrizgavanja i opskrbe prirodnim plinom, uključujući biometan, s jedne strane, i potrošnji prirodnog plina u svim sektorima na razini distribucije, s druge strane;

(c) operatori distribucijskih sustava utvrđuju potrebne prilagodbe infrastrukture, pri čemu se prednost daje rješenjima na strani potražnje koja ne zahtijevaju nova ulaganja u infrastrukturu, a u planovima se navodi infrastruktura koju treba staviti izvan pogona, među ostalim u cilju postizanja transparentnosti u pogledu moguće prenamjene takve infrastrukture za transport vodika;

(d) operatori distribucijskih sustava provode postupak savjetovanja otvoren relevantnim dionicima pri izradi plana kako bi im se omogućilo rano i djelotvorno sudjelovanje u postupku planiranja, što uključuje pružanje i razmjenu svih relevantnih informacija; rezultati savjetovanja i plan stavljanja mreže izvan pogona dostavljaju se relevantnom nacionalnom tijelu;

(e) planovi i ishod savjetovanja s dionicima objavljuju se na internetskim stranicama operatora distribucijskih sustava i te se stranice redovito ažuriraju kako bi se osiguralo da relevantni dionici budu dostatno informirani i mogu djelotvorno sudjelovati u savjetovanju;

(f) planovi se ažuriraju najmanje svake četiri godine, na temelju najnovijih predviđanja potražnje i ponude za prirodnim plinom u relevantnoj regiji te obuhvaćaju desetogodišnje razdoblje;

(g) operatori distribucijskih sustava koji su aktivni na istom regionalnom području mogu se odlučiti za izradu jednog jedinstvenog zajedničkog plana stavljanja mreže izvan pogona;

(h) planovi su usklađeni s planom razvoja mreže za prirodni plin na razini Unije iz članka 32. Uredbe (EU) 2024/1789 i nacionalnim desetogodišnjim planovima razvoja mreže izrađenima u skladu s člankom 55. ove Direktive;

(i) planovi su usklađeni s integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planom, integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim izvješćem o napretku i dugoročnom strategijom države članice podnesenima na temelju Uredbe (EU) 2018/1999 te se njima podupire cilj klimatske neutralnosti utvrđen u članku 2. stavku 1. Uredbe (EU) 2021/1119.

3. Relevantna nacionalna tijela procjenjuju jesu li planovi stavljanja distribucijske mreže izvan pogona usklađeni s načelima utvrđenima u stavku 2. Ona odobravaju ili odbijaju plan stavljanja distribucijske mreže izvan pogona i mogu zahtijevati izmjene tog plana.

4. Pri izradi planova stavljanja distribucijske mreže izvan pogona olakšava se zaštita krajnjih kupaca u skladu s člankom 13. te se uzimaju u obzir njihova prava na temelju članka 38. stavka 6.

5. Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati obveze utvrđene u stavcima od 1. do 4. na operatore distribucijskih sustava koji opslužuju manje od 45 000 priključenih kupaca do 4. kolovoza 2024. Ako su operatori distribucijskih sustava izuzeti od podnošenja plana stavljanja distribucijske mreže izvan pogona, obavješćuju regulatorno tijelo o stavljanju izvan pogona distribucijskih mreža ili njihovih dijelova.

6. Ako bi bilo potrebno staviti izvan pogona dijelove distribucijske mreže za prirodni plin prije isteka njihova izvorno predviđenog životnog ciklusa, regulatorno tijelo utvrđuje smjernice za strukturni pristup amortizaciji takve imovine i određivanju tarifa u skladu s člankom 78. stavkom 7. Pri razradi takvih smjernica regulatorna tijela savjetuju se s relevantnim dionicima, osobito s operatorima distribucijskih sustava i tijelima potrošača.

Članak 58.

Naknade za priključenje i troškovi priključenja za proizvodna postrojenja za biometan

1. Države članice pružaju poticajan regulatorni okvir za proizvodna postrojenja za biometan u pogledu naknada za priključenje i troškova koji proizlaze iz priključenja tih postrojenja na transportne ili distribucijske mreže. Takvim regulatornim okvirom osigurava se sljedeće:

(a) u naknadama za priključenje i troškovima priključenja uzima se u obzir načelo „energetska učinkovitost na prvom mjestu” primjenjivo na razvoj mreže u skladu s člankom 3. i člankom 27. stavkom 2. Direktive (EU) 2023/1791;

(b) naknade za priključenje i troškovi priključenja objavljuju se u okviru postupaka za priključenje novih proizvodnih postrojenja za plin iz obnovljivih izvora i niskougljični plin na transportni i distribucijski sustav utvrđenih u člancima 41. i 45. ove Direktive i na temelju članka 20. stavka 2. Direktive (EU) 2018/2001;

(c) uzimaju se u obzir načela transparentnosti i nediskriminacije, potreba za stabilnim financijskim okvirima za postojeća ulaganja, napredak u uvođenju plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina u dotičnoj državi članici te postojanje alternativnih mehanizama potpore za povećanje upotrebe plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina, prema potrebi.

2. Pri određivanju ili odobravanju tarifa ili metodologija koje trebaju primjenjivati operatori transportnih sustava i operatori distribucijskih sustava, regulatorna tijela mogu uzeti u obzir nastale troškove i ulaganja tih operatora sustava kako bi ispunili svoje obveze i koji nisu izravno nadoknađeni iz troškova priključenja i naknada za priključenje u mjeri u kojoj ti troškovi odgovaraju troškovima učinkovitog i strukturno usporedivog reguliranog operatora.

Članak 59.

Financiranje prekogranične infrastrukture za vodik

1. Ako države članice primjenjuju sustav reguliranog pristupa trećih strana transportnim mrežama za vodik na temelju članka 35. stavka 1. i ako projekt međudržavnog spojnog plinovoda za vodik nije projekt od zajedničkog interesa kako je navedeno u Poglavlju II. i Prilogu I. točki 3. Uredbi (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća ([49]), operatori susjednih i pogođenih transportnih mreža za vodik snose troškove projekta i mogu ih uključiti u svoje tarifne sustave, podložno odobrenju regulatornog tijela. Ako operatori transportnih mreža za vodik utvrde znatan jaz između koristi i troškova,

([49]) Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu, izmjeni uredaba (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 i direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013 (SL L 152, 3.6.2022., str. 45.).

mogu izraditi projektni plan, uključujući zahtjev za prekograničnu raspodjelu troškova, i zajednički ga podnijeti dotičnim regulatornim tijelima na zajedničko odobrenje.

2. Ako operatori transportnih mreža za vodik podnesu projektni plan kako je utvrđeno u stavku 1., tom projektnom planu i zahtjevu za prekograničnu raspodjelu troškova prilaže se analiza troškova i koristi specifična za projekt, uzimajući u obzir koristi izvan granica dotičnih država članica, kao i poslovni plan u kojem se ocjenjuje financijska održivost projekta, koji uključuje rješenje za financiranje i u kojem se navodi slažu li se uključeni operatori transportnih mreža za vodik s obrazloženim prijedlogom za prekograničnu raspodjelu troškova.

Dotična regulatorna tijela, nakon savjetovanja s operatorima transportnih mreža za vodik, donose zajedničku odluku o raspodjeli troškova ulaganja koje za projekt snosi svaki operator transportne mreže za vodik.

3. Od 1. siječnja 2033. svi dotični operatori transportnih mreža za vodik pregovaraju o sustavu financijske naknade kako bi se osiguralo financiranje prekogranične infrastrukture za vodik u slučaju da se ne naplaćuju nikakve tarife za pristup transportnim mrežama za vodik na interkonekcijskim točkama između država članica na temelju članka 7. stavka 8. Uredbe (EU) 2024/1789. Pri razvoju tog sustava operatori transportnih mreža za vodik provode opsežan postupak savjetovanja u kojem sudjeluju svi relevantni sudionici na tržištu.

4. Dotični operatori transportnih mreža za vodik dogovaraju sustav financijske naknade do 31. prosinca 2035. i podnose ga dotičnim regulatornim tijelima na zajedničko odobrenje. Ako se u tom roku ne postigne dogovor, dotična regulatorna tijela zajednički odlučuju u roku od dvije godine. Ako dotična regulatorna tijela ne uspiju postići zajednički dogovor u roku od dvije godine, ACER donosi odluku nakon postupka na temelju članka 6. stavka 10. Uredbe (EU) 2019/942.

5. Sustav financijske naknade primjenjuje se u skladu s člankom 78. stavkom 1. točkom (c).

6. Za prijelaz na sustav financijske naknade, uspostavljeni mehanizam financijske naknade ne utječe na postojeće ugovore o kapacitetu.

7. Dodatne pojedinosti potrebne za provedbu postupka utvrđenog u ovom članku, uključujući potrebne postupke i vremenske okvire, postupak preispitivanja i, prema potrebi, izmjene sustava financijske naknade kako bi se omogućilo uzimanje u obzir razvoja tarifa i razvoja mreža za vodik, utvrđuju se mrežnim kodeksom uspostavljenim na temelju članka 72. Uredbe (EU) 2024/1789.

POGLAVLJE IX.

RAZDVAJANJE OPERATORA TRANSPORTNIH SUSTAVA I OPERATORA TRANSPORTNIH MREŽA ZA VODIK

Odjeljak 1.

Razdvajanje vlasništva

Članak 60.

Razdvajanje transportnih sustava i operatora transportnih sustava

1. Države članice osiguravaju da:

(a) svako poduzeće koje u vlasništvu ima transportni sustav djeluje kao operator transportnog sustava;

(b) ista osoba nema pravo:

i. izravno ili neizravno provoditi kontrolu nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe te izravno ili neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad operatorom transportnog sustava ili transportnim sustavom; niti

ii. izravno ili neizravno provoditi kontrolu nad operatorom transportnog sustava ili transportnim sustavom te izravno ili neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe;

(c) ista osoba nema pravo imenovati članove nadzornog odbora, administrativnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju poduzeće, pri operatoru transportnog sustava ili transportnom sustavu, te izravno ili neizravno provoditi kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe;

(d) ista osoba nema pravo biti članom nadzornog odbora, administrativnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju poduzeće, pri poduzeću koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe i operatoru transportnog sustava ili transportnom sustavu.

2. Prava iz stavka 1. točaka (b) i (c) posebno uključuju:

(a) ovlast korištenja pravima glasovanja;

(b) ovlast imenovanja članova nadzornog odbora, administrativnog odbora ili tijela koja pravno zastupaju poduzeće; ili

(c) posjedovanje većinskog udjela.

3. Za potrebe stavka 1. točke (b) pojam „poduzeće koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe” tumači se tako da uključuje „poduzeće koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe” u smislu Direktive (EU) 2019/944, a pojmovi „operator transportnog sustava” i „transportni sustav” tumače se tako da uključuju pojmove „operator prijenosnog sustava” i „prijenosni sustav” u smislu te direktive.

4. Smatra se da je obveza iz stavka 1. točke (a) ovog članka ispunjena ako dva ili više poduzeća koji u vlasništvu imaju transportne sustave stvore zajednički pothvat koji za dotične transportne sustave djeluje kao operator transportnog sustava u dvije države članice ili više njih. Nijedno drugo poduzeće ne može biti dijelom zajedničkog pothvata, osim ako je odobreno na temelju članka 61. kao neovisni operator sustava ili neovisni operator transporta za potrebe odjeljka 3.

5. Za potrebe provedbe ovog članka, ako je osoba iz stavka 1. točaka (b), (c) i (d) država članica ili drugo javno tijelo, dva odvojena javna tijela koja provode kontrolu nad operatorom transportnog sustava ili transportnim sustavom, s jedne strane, te nad poduzećem koje obavlja funkciju proizvodnje ili opskrbe, s druge strane, ne smatraju se istom osobom.

6. Države članice osiguravaju da se komercijalno osjetljive informacije iz članka 40., u posjedu operatora transportnog sustava koji je bio dijelom vertikalno integriranog poduzeća, ni osoblje takvog operatora transportnog sustava ne prenose poduzećima koja obavljaju funkciju proizvodnje ili opskrbe.

7. Ako je 3. rujna 2009. transportni sustav pripadao vertikalno integriranom poduzeću, država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1. Kad je riječ o dijelu transportnog sustava koji povezuje državu članicu s trećom zemljom između granice te države članice i prvog mjesta priključenja na mrežu te države članice, ako je na dan 23. svibnja 2019. transportni sustav pripadao vertikalno integriranom poduzeću, država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1.

U tom slučaju dotična država članica:

(a) imenuje neovisnog operatora sustava u skladu s člankom 61.; ili

(b) poštuje odredbe odjeljka 3.

8. Ako je 3. rujna 2009. transportni sustav pripadao vertikalno integriranom poduzeću te se primjenjuju mehanizmi kojima se jamči djelotvornija neovisnost operatora transportnog sustava nego odredbama odjeljka 3., država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1. ovog članka.

Kad je riječ o dijelu transportnog sustava koji povezuje državu članicu s trećom zemljom između granice te države članice i prvog mjesta priključenja na mrežu te države članice, ako je na dan 23. svibnja 2019. transportni sustav pripadao vertikalno integriranom poduzeću te se primjenjuju mehanizmi kojima se jamči djelotvornija neovisnost operatora transportnog sustava nego odredbama odjeljka 3., ta država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1. ovog članka.

9. Prije nego što neko poduzeće bude odobreno i imenovano za operatora transportnog sustava na temelju stavka 8. ovog članka, certificira se u skladu s postupcima utvrđenima u članku 71. stavcima 4., 5. i 6. ove Direktive i u članku 14. Uredbe (EU) 2024/1789. Komisija nakon toga provjerava jamče li postojeći aranžmani djelotvorniju neovisnost operatora transportnog sustava nego odredbe odjeljka 3.

10. Vertikalno integrirana poduzeća koja u vlasništvu imaju transportni sustav ni u kojem slučaju nisu spriječena da poduzmu mjere za usklađivanje sa stavkom 1.

11. Poduzeća koja obavljaju funkciju proizvodnje ili opskrbe ni u kojem slučaju nemaju mogućnost, ni izravno ni neizravno, preuzeti kontrolu ili izvršavati bilo koje pravo nad razdvojenim operatorima transportnih sustava u državama članicama koje primjenjuju stavak 1.

Odjeljak 2.

Neovisni operatori sustava

Članak 61.

Neovisni operatori sustava

1. Ako je 3. rujna 2009. transportni sustav pripadao vertikalno integriranom poduzeću, država članica može odlučiti ne primijeniti članak 60. stavak 1. i imenovati neovisnog operatora sustava na prijedlog vlasnika transportnog sustava.

Kad je riječ o dijelu transportnog sustava koji povezuje državu članicu s trećom zemljom između granice te države članice i prvog mjesta priključenja na mrežu te države članice, ako je 23. svibnja 2019. transportni sustav pripadao vertikalno integriranom poduzeću, ta država članica može odlučiti ne primijeniti članak 60. stavak 1. i imenovati neovisnog operatora sustava na prijedlog vlasnika transportnog sustava.

Imenovanje neovisnog operatora sustava podliježe odobrenju Komisije.

2. Država članica može odobriti i imenovati neovisnog operatora sustava samo u sljedećim slučajevima:

(a) kandidat za operatora dokazao je da je usklađen sa zahtjevima članka 60. stavka 1. točaka (b), (c) i (d);

(b) kandidat za operatora dokazao je da na raspolaganju ima potrebne financijske, tehničke, fizičke i ljudske resurse za obavljanje svojih zadaća na temelju članka 39.;

(c) kandidat za operatora obvezao se uskladiti s desetogodišnjim planom razvoja mreže koji prati regulatorno tijelo;

(d) vlasnik transportnog sustava dokazao je svoju sposobnost da ispuni svoje obveze na temelju stavka 5., za te potrebe stavljajući na raspolaganje sve nacrte ugovornih aranžmana dogovorenih s poduzećem kandidatom i bilo kojim drugim odgovarajućim subjektom;

(e) kandidat za operatora dokazao je svoju sposobnost da ispuni svoje obveze na temelju Uredbe (EU) 2024/1789, uključujući suradnju operatora transportnog sustava na europskoj i regionalnoj razini.

3. Poduzeća koje je regulatorno tijelo certificiralo kao poduzeća koja ispunjavaju zahtjeve iz članka 72. i stavka 2. ovog članka države članice odobravaju i imenuju neovisnim operatorima sustava. Primjenjuje se postupak certificiranja iz članka 71. ove Direktive i članka 14. Uredbe (EU) 2024/1789 ili iz članka 72. ove Direktive.

4. Svaki neovisni operator sustava odgovoran je za odobravanje i upravljanje pristupom treće strane, uključujući naplatu naknada za pristup i za zagušenje, za rad, održavanje i razvoj transportnog sustava, kao i za osiguranje dugoročne sposobnosti sustava da zadovolji razumnu potražnju planiranjem ulaganja. Pri razvoju transportnog sustava neovisni operator sustava odgovoran je za planiranje, uključujući postupak izdavanja odobrenja, izgradnju i puštanje u rad nove infrastrukture. U tu svrhu neovisni operator sustava djeluje kao operator transportnog sustava u skladu s ovim poglavljem. Vlasnik transportnog sustava nije odgovoran za odobravanje ni upravljanje pristupom treće strane, ni za planiranje ulaganja.

5. Ako je imenovan neovisni operator sustava, vlasnik transportnog sustava:

(a) u potrebnoj mjeri surađuje s neovisnim operatorom sustava te mu pruža podršku za izvršavanje njegovih zadaća, uključujući osobito pružanje svih relevantnih informacija;

(b) financira ulaganja o kojima je odluku donio neovisni operator sustava i koja je odobrilo regulatorno tijelo ili daje suglasnost da ih financira bilo koja zainteresirana strana, uključujući neovisnog operatora sustava; odgovarajući financijski aranžmani podliježu odobrenju regulatornog tijela; prije takvog odobrenja regulatorno tijelo savjetuje se s vlasnikom transportnog sustava i drugim zainteresiranim stranama;

(c) osigurava pokrivanje odgovornosti koja se odnosi na mrežnu imovinu, isključujući odgovornost koja se odnosi na zadaće neovisnog operatora sustava;

(d) pruža jamstva za lakše financiranje eventualnog širenja mreže, uz izuzetak ulaganja za koja je na temelju točke (b) dao suglasnost da ih financira bilo koja zainteresirana strana, uključujući neovisnog operatora sustava.

6. U bliskoj suradnji s regulatornim tijelom, odgovarajućem se nacionalnom tijelu nadležnom za tržišno natjecanje dodjeljuju sve odgovarajuće ovlasti za djelotvorno praćenje usklađenosti vlasnika transportnog sustava s njegovim obvezama na temelju stavka 5.

Članak 62.

Razdvajanje vlasnika transportnih sustava, vlasnika transportnih mreža za vodik, operatora sustava skladišta prirodnog plina i operatora skladišta za vodik

1. Vlasnici transportnih sustava i transportnih mreža za vodik, kada je imenovan neovisni operator sustava ili neovisni operator transportne mreže za vodik, i operatori sustava skladišta prirodnog plina ili operatori skladišta za vodik koji su dio vertikalno integriranih poduzeća neovisni su, barem u smislu svojeg pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, od drugih aktivnosti koje se ne odnose na transport, distribuciju i skladištenje prirodnog plina i vodika.

Ovaj se članak primjenjuje samo na sustave skladišta prirodnog plina koji su iz tehničkih ili gospodarskih razloga potrebni za osiguravanje učinkovitog pristupa sustavu za opskrbu kupaca na temelju članka 33.

2. Kako bi se osigurala neovisnost vlasnika transportnog sustava ili transportne mreže za vodik i operatora sustava skladišta prirodnog plina ili operatora skladišta za vodik iz stavka 1., primjenjuju se sljedeći minimalni kriteriji:

(a) osobe koje su odgovorne za upravljanje vlasnikom transportnog sustava ili transportne mreže za vodik i operatorom sustava skladišta prirodnog plina ili operatora skladišta za vodik ne sudjeluju u strukturama integriranog poduzeća za prirodni plin koje su izravno ili neizravno odgovorne za svakodnevno funkcioniranje proizvodnje i opskrbe prirodnim plinom i vodikom;

(b) poduzimaju se odgovarajuće mjere za osiguravanje da se o strukovnim interesima osoba koje su odgovorne za upravljanje vlasnikom transportnog sustava ili transportne mreže za vodik i operatorom sustava skladišta prirodnog plina ili operatorom skladišta za vodik vodi računa na način koji osigurava njihovu sposobnost neovisnog djelovanja;

(c) operator sustava skladišta prirodnog plina ili operator skladišta za vodik ima djelotvorna prava donošenja odluka, neovisna od integriranog poduzeća za prirodni plin, u odnosu na imovinu koja je potrebna za rad, održavanje ili razvoj sustava skladišta plina; time se ne bi smjelo isključiti postojanje odgovarajućih mehanizama koordinacije radi osiguravanja zaštite prava matičnog društva na gospodarski nadzor i nadzor upravljanja u pogledu prinosa na imovinu u društvu kćeri, neizravno reguliranog u skladu s člankom 78. stavkom 7.; matičnom društvu posebno se omogućava odobravanje godišnjeg financijskog plana ili drugog jednakovrijednog instrumenta operatora sustava skladišta prirodnog plina ili operatora skladišta za vodik i utvrđivanje općih ograničenja stupnja zaduženosti njegova društva kćeri; matičnom društvu ne daje se dopuštenje za davanje uputa o svakodnevnom funkcioniranju, ni u pogledu pojedinačnih odluka o izgradnji ili unapređenju sustava skladišta plina koji ne premašuju uvjete odobrenog financijskog plana ili drugog jednakovrijednog instrumenta;

(d) vlasnik transportnog sustava ili transportne mreže za vodik i operator sustava skladišta prirodnog plina ili operator skladišta za vodik uvode program usklađivanja u kojem se navode mjere poduzete za osiguravanje toga da diskriminirajuće ponašanje bude isključeno te za osiguravanje odgovarajućeg praćenja njegova poštovanja; predviđaju se i specifične obveze koje zaposlenici moraju ispuniti radi ostvarivanja tih ciljeva; osoba ili tijelo koje je odgovorno za praćenje programa usklađivanja regulatornom tijelu podnosi godišnje izvješće o poduzetim mjerama, koje se objavljuje.

3. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 90. radi dopune ove Direktive kako bi utvrdila smjernice za osiguravanje potpune i stvarne usklađenosti vlasnika transportnog sustava ili transportne mreže za vodik i operatora sustava skladišta prirodnog plina ili operatora skladišta za vodik sa stavkom 2. ovog članka.

Odjeljak 3.

Neovisni operatori transporta

Članak 63.

Imovina, oprema, osoblje i identitet

1. Operatori transportnih sustava moraju imati sve ljudske, tehničke, fizičke i financijske resurse potrebne za ispunjavanje svojih obveza na temelju ove Direktive i za obavljanje djelatnosti transporta prirodnog plina, a posebno:

(a) imovina koja je potrebna za djelatnost transporta prirodnog plina, uključujući transportni sustav, mora biti u vlasništvu operatora transportnog sustava;

(b) osoblje koje je potrebno za djelatnost transporta prirodnog plina, uključujući izvršavanje svih zadaća koje se odnose na poduzeće, mora biti zaposleno pri operatoru transportnog sustava;

(c) zabranjeno je ustupanje osoblja i pružanje usluga za bilo koji drugi dio odnosno iz bilo kojeg drugog dijela vertikalno integriranog poduzeća, no operator transportnog sustava može pružati usluge vertikalno integriranom poduzeću pod uvjetom da:

i. pružanje tih usluga nije diskriminirajuće za korisnike sustava, dostupno je svim korisnicima sustava pod jednakim uvjetima te ne ograničava, narušava niti sprečava tržišno natjecanje u području proizvodnje ili opskrbe;

ii. uvjete pružanja tih usluga odobrilo je regulatorno tijelo;

(d) ne dovodeći u pitanje odluke nadzornog tijela na temelju članka 66., vertikalno integrirano poduzeće operatoru transportnog sustava stavlja na raspolaganje odgovarajuće financijske resurse za buduće investicijske projekte ili zamjenu postojeće imovine, pravodobno i na odgovarajući zahtjev operatora transportnog sustava.

2. Djelatnost transporta prirodnog plina obuhvaća najmanje sljedeće zadaće, pored onih navedenih u članku 39.:

(a) zastupanje operatora transportnog sustava i kontakt s trećim stranama i regulatornim tijelima;

(b) zastupanje operatora transportnog sustava unutar ENTSO-a za plin;

(c) odobravanje pristupa treće strane i upravljanje njime, pri čemu se ne pravi razlika između korisnika sustava ili klasa korisnika sustava;

(d) naplata svih naknada povezanih s transportnim sustavom, uključujući naknade za pristup, naknade za uravnoteženje za pomoćne usluge kao što je prerada prirodnog plina, nabava usluga (troškovi uravnoteženja, energija za nadoknadu gubitaka);

(e) funkcioniranje, održavanje i razvoj sigurnog, učinkovitog i ekonomičnog transportnog sustava;

(f) planiranje ulaganja kojima se osigurava dugoročna sposobnost sustava da zadovolji razumnu potražnju i zajamči sigurnost opskrbe;

(g) osnivanje odgovarajućih zajedničkih pothvata, među ostalim s jednim ili više operatora transportnih sustava, burza prirodnog plina i drugih relevantnih sudionika na tržištu s ciljem da se potakne stvaranje regionalnih tržišta ili olakša postupak liberalizacije;

(h) sve usluge koje se odnose na poduzeće, uključujući pravnu službu, računovodstvene i informatičke usluge.

3. Operatori transportnih sustava organizirani su u pravnom obliku kako je navedeno u Prilogu II. Direktivi (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća ([50]).

4. Operator transportnog sustava u identitetu svojeg poduzeća, komunikaciji, brendiranju i poslovnim prostorima ne smije stvarati zbrku u pogledu odvojenog identiteta vertikalno integriranog poduzeća ili bilo kojeg njegovog dijela.

5. Operator transportnog sustava ne smije dijeliti informatičke sustave ili opremu, fizičke prostore i sustave kontrole pristupa s bilo kojim dijelom vertikalno integriranog poduzeća niti rabiti iste konzultante ili vanjske suradnike za informatičke sustave ili opremu ili za sustave kontrole pristupa.

6. Reviziju računa operatora transportnih sustava provodi revizor koji je različit od onog koji provodi reviziju vertikalno integriranog poduzeća ili bilo kojeg njegova dijela.

Članak 64.

Neovisnost operatora transportnog sustava

1. Ne dovodeći u pitanje odluke nadzornog tijela na temelju članka 66., operator transportnog sustava ima:

(a) djelotvorna prava donošenja odluka, neovisno o vertikalno integriranom poduzeću, u odnosu na imovinu koja je potrebna za rad, održavanje ili razvoj transportnog sustava;

(b) ovlast za pribavljanje novca na tržištu kapitala, posebno zaduživanjem i povećanjem kapitala.

2. Operator transportnog sustava u svakom trenutku djeluje tako da osigura raspolaganje resursima koji su mu potrebni za ispravno i učinkovito obavljanje djelatnosti transporta te za razvoj i održavanje učinkovitog, sigurnog i ekonomičnog transportnog sustava.

3. Društva kćeri vertikalno integriranog poduzeća koja obavljaju funkcije proizvodnje ili opskrbe ne smiju biti vlasnici nikakvog izravnog ni neizravnog udjela u operatoru transportnog sustava. Operator transportnog sustava ne smije biti vlasnik nikakvog izravnog ni neizravnog udjela ni u jednom društvu kćeri vertikalno integriranog poduzeća koje obavlja funkcije proizvodnje ili opskrbe, niti primati dividende niti bilo koju drugu financijsku korist od tog društva kćeri.

4. Sveukupna upravljačka struktura i statut operatora transportnog sustava moraju osiguravati djelotvornu neovisnost operatora transportnog sustava u skladu s ovim odjeljkom. Vertikalno integrirano poduzeće ne smije određivati, ni izravno ni neizravno, konkurentsko ponašanje operatora transportnog sustava u vezi sa svakodnevnim djelatnostima operatora transportnog sustava i upravljanjem mrežom, ni u vezi s djelatnostima nužnima za pripremu desetogodišnjeg plana razvoja mreže izrađenog na temelju članka 55.

5. Pri izvršavanju svojih zadaća iz članka 39. i članka 63. stavka 2. ove Direktive te u skladu s člankom 6. stavkom 1. točkom (a), člankom 10. stavcima 2., 3. i 4., člankom 13. stavkom 1., člankom 17. stavkom 1. i člankom 33. stavkom 6. Uredbe (EU) 2024/1789, operatori transportnog sustava ne smiju diskriminirati različite osobe ili subjekte ni ograničavati, narušavati ili sprečavati tržišno natjecanje u području proizvodnje ili opskrbe.

([50]) Direktiva (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (SL L 169, 30.6.2017., str. 46.).

6. Svi komercijalni i financijski odnosi između vertikalno integriranog poduzeća i operatora transportnog sustava, uključujući zajmove operatora transportnog sustava vertikalno integriranom poduzeću, moraju biti u skladu s tržišnim uvjetima. Operator transportnog sustava vodi detaljnu evidenciju takvih komercijalnih i financijskih odnosa te je na zahtjev stavlja na raspolaganje regulatornom tijelu.

7. Operator transportnog sustava regulatornom tijelu podnosi na odobrenje sve komercijalne i financijske sporazume s vertikalno integriranim poduzećem.

8. Operator transportnog sustava obavješćuje regulatorno tijelo o financijskim resursima iz članka 63. stavka 1. točke (d), dostupnima za buduće investicijske projekte ili za zamjenu postojeće imovine.

9. Vertikalno integrirano poduzeće suzdržava se od bilo kojeg djelovanja kojim se sprečava ili ometa operatora transportnog sustava u ispunjavanju njegovih obveza iz ovog odjeljka i ne zahtijeva od operatora transportnog sustava da od vertikalno integriranog poduzeća traži dopuštenje za ispunjavanje tih obveza.

10. Poduzeće koje je regulatorno tijelo certificiralo kao poduzeće usklađeno sa zahtjevima ovog odjeljka dotična država članica odobrava i imenuje operatorom transportnog sustava. Primjenjuje se postupak certificiranja iz članka 71. ove Direktive i članka 14. Uredbe (EU) 2024/1789 ili iz članka 72. ove Direktive.

11. Operator transportnog sustava objavljuje detaljne informacije o kvaliteti prirodnog plina koji se transportira u njegovoj mreži na temelju članaka 16. i 17. Uredbe Komisije (EU) 2015/703 ([51]).

Članak 65.

Neovisnost osoblja i poslovodstva operatora transportnog sustava

1. Odluke o imenovanju i ponovnom imenovanju, radnim uvjetima uključujući naknade te prestanku mandata osoba odgovornih za upravljanje ili članova administrativnih tijela operatora transportnog sustava donosi nadzorno tijelo operatora transportnog sustava imenovano u skladu s člankom 66.

2. Regulatorno tijelo obavješćuje se o identitetu i uvjetima mandata, trajanja i prestanka mandata osoba koje je nadzorno tijelo nominiralo za imenovanje ili ponovno imenovanje u svojstvu osoba odgovornih za izvršno upravljanje ili članova administrativnih tijela operatora transportnog sustava, te o razlozima za bilo koji prijedlog odluke o prestanku takvog mandata. Ti uvjeti i odluke iz stavka 1. postaju obvezujući samo ako regulatorno tijelo ne stavi prigovor na njih u roku od tri tjedna od te obavijesti.

Regulatorno tijelo može staviti prigovor na odluke iz stavka 1.:

(a) ako se pojave sumnje u profesionalnu neovisnost nominirane osobe odgovorne za upravljanje ili člana administrativnih tijela; ili

(b) ako, u slučaju prijevremenog prestanka mandata, postoje sumnje u opravdanost takvog prijevremenog prestanka.

3. U razdoblju od tri godine prije imenovanja osoba odgovornih za upravljanje ili članova administrativnih tijela operatora transportnog sustava koji podliježu ovom stavku ne smije postojati nikakav profesionalni položaj ni odgovornost, interes ni poslovni odnos, ni izravan ni neizravan, s vertikalno integriranim poduzećem ni s bilo kojim njegovim dijelom ni njegovim vlasnicima kontrolnog udjela, osim operatora transportnog sustava.

4. Osobe odgovorne za upravljanje ili članovi administrativnih tijela te zaposlenici operatora transportnog sustava ne smiju imati nikakav drugi profesionalni položaj ni odgovornost, interes ni poslovni odnos, ni izravan ni neizravan, s bilo kojim drugim dijelom vertikalno integriranog poduzeća ni s njegovim vlasnicima kontrolnog udjela.

([51]) Uredba Komisije (EU) 2015/703 od 30. travnja 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka (SL L 113, 1.5.2015., str. 13.).

5. Osobe odgovorne za upravljanje ili članovi administrativnih tijela te zaposlenici operatora transportnog sustava ne smiju imati nikakav interes, niti ikakve financijske koristi, izravne ni neizravne, ni od jednog dijela vertikalno integriranog poduzeća osim operatora transportnog sustava. Njihova naknada ne smije ovisiti o djelatnostima ni rezultatima vertikalno integriranog poduzeća, osim onih koji se odnose na operatora transportnog sustava.

6. Osobama odgovornima za upravljanje ili članovima administrativnih tijela operatora transportnog sustava koji osporavaju prijevremeni prestanak svojih mandata jamče se djelotvorna prava na žalbu regulatornom tijelu.

7. Nakon prestanka njihova mandata kod operatora transportnog sustava, osobe odgovorne za njegovo upravljanje ili članovi njegovih administrativnih tijela ne smiju imati nikakav profesionalni položaj ni odgovornost, interes ni poslovni odnos ni s jednim dijelom vertikalno integriranog poduzeća osim operatora transportnog sustava, ni s njegovim vlasnicima kontrolnog udjela, tijekom razdoblja od najmanje četiri godine.

8. Stavak 3. primjenjuje se na većinu osoba odgovornih za upravljanje ili članova administrativnih tijela operatora transportnog sustava.

Osobe odgovorne za upravljanje ili članovi administrativnih tijela operatora transportnog sustava koji ne podliježu stavku 3. ne smiju se baviti djelatnostima upravljanja ni drugim odgovarajućim djelatnostima u vertikalno integriranom poduzeću tijekom razdoblja od najmanje šest mjeseci prije njihova imenovanja.

Prvi podstavak ovog stavka i stavci 4. do 7. primjenjuju se na sve osobe koje pripadaju izvršnom poslovodstvu i one koje su njima izravno odgovorne za pitanja povezana s radom, održavanjem ili razvojem mreže.

Članak 66.

Nadzorno tijelo

1. Operator transportnog sustava mora imati nadzorno tijelo koje je zaduženo za donošenje odluka koje mogu imati znatan utjecaj na vrijednost imovine vlasnika udjela unutar operatora transportnog sustava, posebno odluka koje se odnose na odobravanje godišnjih i dugoročnijih financijskih planova, razinu zaduženosti operatora transportnog sustava i iznos dividendi raspodijeljenih vlasnicima udjela. Odluke koje su u nadležnosti nadzornog tijela ne uključuju one odluke koje su povezane sa svakodnevnim aktivnostima operatora transportnog sustava i upravljanjem mrežom te s aktivnostima nužnima za pripremu desetogodišnjeg plana razvoja mreže na temelju članka 55.

2. Nadzorno tijelo sastavljeno je od članova koji zastupaju vertikalno integrirano poduzeće, članova koji zastupaju vlasnike udjela treće strane i, kada to predviđa relevantno nacionalno pravo, članova koji zastupaju druge zainteresirane strane, kao što su zaposlenici operatora transportnog sustava.

3. Članak 65. stavak 2. prvi podstavak i članak 65. stavci od 3. do 7. primjenjuju se najmanje na polovicu članova nadzornog tijela, umanjenu za jednog člana.

Članak 65. stavak 2. drugi podstavak točka (b) primjenjuje se na sve članove nadzornog tijela.

Članak 67.

Program usklađivanja i službenik za praćenje usklađenosti

1. Države članice osiguravaju da operatori transportnih sustava uvedu i provode program usklađivanja kojim se utvrđuju mjere poduzete da se osigura da diskriminirajuće ponašanje bude isključeno te da se osigura odgovarajuće praćenje usklađenosti s tim programom. Program usklađivanja predviđa specifične obveze zaposlenika da postignu te ciljeve. Podliježe odobrenju regulatornog tijela. Ne dovodeći u pitanje ovlasti regulatornog tijela, usklađenost s programom neovisno prati službenik za praćenje usklađenosti.

2. Službenika za praćenje usklađenosti imenuje nadzorno tijelo, podložno odobrenju regulatornog tijela. Regulatorno tijelo može odbiti odobrenje službenika za praćenje usklađenosti samo zbog nedostatka neovisnosti ili stručnosti. Službenik za praćenje usklađenosti može biti fizička ili pravna osoba. Na službenika za praćenje usklađenosti primjenjuje se članak 65. stavci od 2. do 8.

3. Službenik za praćenje usklađenosti zadužen je za:

(a) praćenje provedbe programa usklađivanja;

(b) razradu godišnjeg izvješća u kojem se navode mjere poduzete radi provedbe programa usklađivanja i njegovo podnošenje regulatornom tijelu;

(c) izvješćivanje nadzornog tijela i davanje preporuka o programu usklađivanja i njegovoj provedbi;

(d) obavješćivanje regulatornog tijela o svim znatnim kršenjima koja se odnose na provedbu programa usklađivanja;

(e) izvješćivanje regulatornog tijela o svim komercijalnim i financijskim odnosima između vertikalno integriranog poduzeća i operatora transportnog sustava.

4. Službenik za praćenje usklađenosti podnosi regulatornom tijelu predložene odluke o planu ulaganja ili o pojedinačnim ulaganjima u mrežu. To se događa najkasnije kad ih poslovodstvo ili nadležno administrativno tijelo operatora transportnog sustava podnosi nadzornom tijelu.

5. Kada vertikalno integrirano poduzeće, na općoj skupštini ili glasovima članova nadzornog tijela koje je imenovalo, spriječi donošenje odluke čime se sprečavaju ili odgađaju ulaganja koja su se na temelju desetogodišnjeg plana razvoja mreže trebala izvršiti tijekom sljedeće tri godine, službenik za praćenje usklađenosti o tome izvješćuje regulatorno tijelo koje zatim postupa u skladu s člankom 55.

6. Uvjeti mandata ili uvjeti radnog odnosa službenika za praćenje usklađenosti, uključujući trajanje njegova mandata, podliježu odobrenju regulatornog tijela. Ti uvjeti osiguravaju neovisnost službenika za praćenje usklađenosti, među ostalim tako da mu se osiguraju svi resursi potrebni za izvršavanje njegovih zadaća. Tijekom svojeg mandata službenik za praćenje usklađenosti ne smije imati nikakav drugi profesionalni položaj, odgovornost ni interes, ni izravan ni neizravan, ni u jednom dijelu vertikalno integriranog poduzeća ni s njim, ni s njegovim vlasnicima kontrolnog udjela.

7. Službenik za praćenje usklađenosti redovito, usmenim ili pisanim putem, izvješćuje regulatorno tijelo i ima pravo redovito izvješćivati, usmenim ili pisanim putem, nadzorno tijelo operatora transportnog sustava.

8. Službenik za praćenje usklađenosti može prisustvovati svim sastancima poslovodstva ili administrativnih tijela operatora transportnog sustava te sastancima nadzornog tijela i opće skupštine. Službenik za praćenje usklađenosti prisustvuje svim sastancima na kojima se obrađuju sljedeća pitanja:

(a) uvjeti za pristupanje mreži utvrđeni u Uredbi (EU) 2024/1789, posebno u pogledu tarifa, usluga pristupa trećih strana, dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem, transparentnosti, uravnoteženja i sekundarnih tržišta;

(b) projekti pokrenuti radi funkcioniranja, održavanja i razvoja transportnog sustava, uključujući ulaganja u nove transportne veze, povećanje kapaciteta i optimizaciju postojećih kapaciteta;

(c) nabava ili prodaja energije potrebne za funkcioniranje transportnog sustava.

9. Službenik za praćenje usklađenosti prati usklađenost operatora transportnog sustava s člankom 40.

10. Službenik za praćenje usklađenosti ima pristup svim odgovarajućim podacima i uredima operatora transportnog sustava te svim informacijama nužnima za izvršavanje zadaće službenika za praćenje usklađenosti.

11. Nakon prethodnog odobrenja regulatornog tijela, nadzorno tijelo može razriješiti službenika za praćenje usklađenosti. Službenika za praćenje usklađenosti razrješuje zbog nedostatka neovisnosti ili stručnosti na zahtjev regulatornog tijela.

12. Službenik za praćenje usklađenosti ima pristup uredima operatora transportnog sustava bez prethodne najave.

Odjeljak 4.

Razdvajanje operatora mreža za vodik

Članak 68.

Razdvajanje operatora transportnih mreža za vodik

1. Države članice osiguravaju da se od 5. kolovoza 2026. operatori transportnih mreža za vodik razdvajaju u skladu s pravilima za operatore transportnih sustava za prirodni plin utvrđenima u članku 60.

2. Za potrebe ovog članka, članaka 46. i 60. ove Direktive te članaka 35. i 43. Direktive (EU) 2019/944 proizvodnja ili opskrba uključuje proizvodnju i opskrbu vodikom, a transport uključuje transport vodika.

3. Država članica može odlučiti ne primijeniti stavak 1. ovog članka na transportne mreže za vodik koje pripadaju vertikalno integriranom poduzeću. U tom slučaju dotična država članica imenuje neovisnog operatora transportne mreže za vodik razdvojenog u skladu s pravilima od neovisnih operatora sustava za prirodni plin utvrđenih u članku 61. Operatori transportnih mreža za vodik i operatori transportnih sustava za prirodni plin razdvojeni u skladu s člankom 60. stavkom 1. mogu djelovati kao neovisni operatori transportnih mreža za vodik, podložno zahtjevima na temelju članka 69.

4. Ako transportna mreža za vodik pripada jednom certificiranom operatoru transportnog sustava za prirodni plin ili više njih ili ako na dan 4. kolovoza 2024. transportna mreža za vodik pripada vertikalno integriranom poduzeću koje je aktivno u proizvodnji vodika ili opskrbi vodikom, države članice mogu odlučiti ne primjenjivati stavak 1. ovog članka i imenovati subjekt pod isključivom kontrolom operatora transportnog sustava ili zajedničkom kontrolom dvaju ili više operatora transportnih sustava ili pod isključivom kontrolom vertikalno integriranog poduzeća koje je aktivno u proizvodnji vodika ili opskrbi vodikom kao operator integrirane transportne mreže za vodik razdvojene u skladu s pravilima o neovisnim operatorima transporta za prirodni plin utvrđenima u odjeljku 3. ovog poglavlja.

Neovisno o prvom podstavku ovog stavka, ako je država članica odobrila odstupanje od zahtjeva iz članka 69. na temelju stavka 2. tog članka, a transportna mreža za vodik pripada jednom ili više certificiranih operatora transportnih sustava za prirodni plin razdvojenih u skladu s pravilima o neovisnim operatorima transporta za prirodni plin utvrđenima u odjeljku 3. ovog poglavlja, države članice mogu odlučiti ne primjenjivati stavak 1. ovog članka i imenovati taj subjekt ili subjekt pod zajedničkom kontrolom dvaju ili više operatora transportnih sustava kao operatora integrirane transportne mreže za vodik razdvojene u skladu s pravilima o neovisnim operatorima transporta za prirodni plin utvrđenima u odjeljku 3. ovog poglavlja.

Ako poduzeće uključuje operatora transportnog sustava razdvojenog u skladu s člankom 60. stavkom 1. i operatora integrirane transportne mreže za vodik, to poduzeće može biti aktivno u proizvodnji vodika ili opskrbi vodikom, ali ne i u proizvodnji prirodnog plina ili električne energije ili opskrbi njima. Ako se takvo poduzeće bavi proizvodnjom vodika ili opskrbom vodikom, operator transportnog sustava za prirodni plin ispunjava zahtjeve iz poglavlja IX. odjeljka 3., a poduzeće i svi njegovi dijelovi ne rezerviraju niti upotrebljavaju prava na kapacitet za ubrizgavanje vodika u transportni ili distribucijski sustav za prirodni plin kojim upravlja poduzeće.

5. Pravila koja se primjenjuju na operatore transportnih sustava utvrđena u članku 72. primjenjuju se na operatore transportnih mreža za vodik.

Članak 69.

Horizontalno razdvajanje operatora transportnih mreža za vodik

1. Ako je operator transportne mreže za vodik dio poduzeća koje djeluje u području transporta ili distribucije prirodnog plina ili električne energije, mora biti neovisan barem u pogledu svojeg pravnog oblika.

2. Države članice, na temelju javno dostupne pozitivne analize troškova i koristi, operatorima transportnih mreža za vodik mogu odobriti odstupanja od zahtjeva iz stavka 1., podložno pozitivnoj procjeni regulatornog tijela u skladu sa stavkom 4.

3. Odstupanja odobrena na temelju stavka 2. objavljuju se i priopćuju Komisiji, zajedno s dotičnom procjenom iz stavka 4., uz istodobno očuvanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.

4. U trenutku odobravanja odstupanja na temelju stavka 2. i najmanje svakih sedam godina nakon toga, ili na obrazloženi zahtjev Komisije, regulatorno tijelo države članice koja odobrava odstupanje objavljuje procjenu učinka odstupanja na transparentnost, unakrsne subvencije, mrežne tarife i prekograničnu trgovinu. Takva procjena uključuje barem raspored očekivanih prijenosa imovine iz sektora prirodnog plina u sektor vodika.

Ako regulatorno tijelo na temelju te procjene zaključi da bi nastavak primjene odstupanja imao negativan učinak na transparentnost, unakrsne subvencije, mrežne tarife i prekograničnu trgovinu ili ako je prijenos imovine iz sektora prirodnog plina u sektor vodika zaključen, država članica ukida odstupanje.

5. Odstupajući od stavaka 2., 3. i 4., Estonija, Latvija i Litva mogu operatorima transportnih mreža za vodik odobriti odstupanja od zahtjeva iz stavka 1. O svim se takvim odstupanjima obavješćuje Komisiju, a prestaju važiti najkasnije 31. prosinca 2030. Nakon datuma isteka odstupanja odobrenog na temelju ovog stavka Estonija, Latvija i Litva mogu odobriti odstupanja na temelju stavaka 2., 3. i 4.

Članak 70.

Razdvajanje računa operatora mreža za vodik

Države članice osiguravaju da se računi operatora mreža za vodik vode u skladu s člankom 75.

Odjeljak 5.

Imenovanje i certificiranje operatora transportnih sustava i operatora transportnih mreža za vodik

Članak 71.

Imenovanje i certificiranje operatora transportnih sustava i operatora transportnih mreža za vodik

1. Prije nego što neko poduzeće bude odobreno i imenovano operatorom transportnog sustava ili operatorom transportne mreže za vodik, certificira se u skladu sa stavcima 4., 5. i 6. ovog članka i s člankom 14. Uredbe (EU) 2024/1789.

2. Poduzeća koja je regulatorno tijelo na temelju postupka certificiranja certificiralo kao poduzeća usklađena sa zahtjevima članka 60. ili 68. države članice odobravaju i imenuju operatorima transportnih sustava ili operatorima transportnih mreža za vodik. Imenovanje operatora transportnih sustava ili operatora transportne mreže za vodik priopćuje se Komisiji i objavljuje u *Službenom listu Europske unije*.

3. Certificirana poduzeća obavješćuju regulatorno tijelo o svim planiranim transakcijama zbog kojih bi mogla biti potrebna ponovna procjena njihove usklađenosti sa zahtjevima članka 60. ili 68.

4. Regulatorna tijela prate trajnu usklađenost certificiranih poduzeća sa zahtjevima članka 60. ili 68. Ona pokreću postupak certificiranja kako bi osigurala takvu usklađenost:

(a) kada zaprime obavijest certificiranog poduzeća na temelju stavka 3.;

(b) na vlastitu inicijativu, ako imaju saznanja da bi planirana promjena prava ili utjecaja na certificirana poduzeća ili vlasnike transportnih sustava mogla rezultirati povredom članka 60. ili 68. ili ako imaju razloga vjerovati da je moglo doći do takve povrede; ili

(c) na utemeljeni zahtjev Komisije.

5. Regulatorna tijela donose odluku o certificiranju operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik u roku od 100 radnih dana od dana obavijesti operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik ili od dana zahtjeva Komisije. Po isteku tog roka certificiranje se smatra odobrenim. Izričita ili prešutna odluka regulatornog tijela stupa na snagu tek nakon što se zaključi postupak iz stavka 6.

6. Izričitu ili prešutnu odluku o certificiranju regulatorno tijelo bez odlaganja priopćuje Komisiji, zajedno sa svim relevantnim informacijama u pogledu te odluke. Komisija postupa u skladu s postupkom utvrđenim u članku 14. Uredbe (EU) 2024/1789.

7. Regulatorna tijela i Komisija mogu zahtijevati od operatora transportnih sustava, operatora transportnih mreža za vodik i poduzeća koja obavljaju funkciju proizvodnje ili opskrbe sve informacije koje su relevantne za izvršavanje njihovih zadaća na temelju ovog članka.

8. Regulatorna tijela i Komisija čuvaju povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija.

Članak 72.

Certificiranje u vezi s trećim zemljama

1. Ako certificiranje zatraži vlasnik transportnog sustava, operator transportnog sustava, operator transportne mreže za vodik ili vlasnik transportne mreže za vodik koji je pod kontrolom osobe iz treće zemlje, regulatorno tijelo o tome obavješćuje Komisiju.

Regulatorno tijelo ujedno bez odlaganja obavješćuje Komisiju o bilo kakvim okolnostima zbog kojih bi osoba iz treće zemlje mogla steći kontrolu nad transportnim sustavom, operatorom transportnog sustava, transportnom mrežom za vodik ili operatorom transportne mreže za vodik.

2. Operator transportnog sustava ili operator transportne mreže za vodik obavješćuje regulatorno tijelo o bilo kakvim okolnostima zbog kojih bi osoba iz treće zemlje mogla steći kontrolu nad transportnim sustavom, operatorom transportnog sustava, transportnom mrežom za vodik ili operatorom transportne mreže za vodik.

3. Regulatorno tijelo donosi nacrt odluke o certificiranju operatora transportnog sustava ili operatora transportne mreže za vodik u roku od 100 radnih dana od dana obavijesti operatora transportnog sustava ili operatora mreže za vodik. Ono odbija certificiranje ako nije dokazano:

(a) da je dotični subjekt usklađen sa zahtjevima članka 60. ili 68.; i

(b) regulatornom tijelu ili drugom nadležnom tijelu koje je imenovala država članica, da se odobravanjem certificiranja neće ugroziti sigurnost opskrbe energijom ili osnovni sigurnosni interesi države članica i Unije, pri razmatranju tog pitanja regulatorno tijelo ili drugo tako imenovano nadležno tijelo vodi računa o:

   i. pravima i obvezama Unije u odnosu na tu treću zemlju, koje proizlaze iz međunarodnog prava, uključujući sporazume sklopljene s jednom ili više trećih zemalja u kojima je Unija jedna od stranaka i koji se bave pitanjima sigurnosti opskrbe energijom;

   ii. pravima i obvezama države članice u odnosu na tu treću zemlju, koje proizlaze iz sporazuma koji su sklopljeni s njom, u mjeri u kojoj su u skladu s pravom Unije;

   iii. vlasničkim odnosima, odnosima povezanima s opskrbom ili drugim komercijalnim odnosima koji bi mogli negativno utjecati na poticaje i sposobnost vlasnika transportnog sustava, operatora transportnog sustava, vlasnika transportne mreže za vodik ili operatora transportne mreže za vodik da isporučuju prirodni plin ili vodik državi članici ili Uniji;

   iv. o drugim specifičnim činjenicama i okolnostima slučaja i dotičnoj trećoj zemlji.

4. Regulatorno tijelo o nacrtu odluke bez odlaganja obavješćuje Komisiju, zajedno sa svim relevantnim informacijama u pogledu te odluke.

5. Države članice osiguravaju da regulatorno tijelo ili imenovano nadležno tijelo iz stavka 3. točke (b) ovog članka, prije nego što regulatorno tijelo donese odluku o certificiranju, zatraži mišljenje Komisije o sljedećem:

(a) je li dotični subjekt usklađen sa zahtjevima članka 60. ili 68.; i

(b) hoće li se odobravanjem certificiranja ugroziti sigurnost opskrbe Unije energijom.

6. Komisija razmatra zahtjev iz stavka 5. čim ga zaprimi. U roku od 50 radnih dana od dana primitka zahtjeva, Komisija dostavlja svoje mišljenje regulatornom tijelu ili imenovanom nadležnom tijelu, ako je ono uputilo zahtjev.

Pri izradi svojeg mišljenja Komisija može zatražiti stajalište ACER-a, dotične države članice i zainteresiranih strana. U slučaju da Komisija podnese takav zahtjev, rok od 50 radnih dana produljuje se za dodatnih 50 radnih dana.

U nedostatku mišljenja Komisije u roku iz prvog i drugog podstavka smatra se da Komisija nema prigovora na odluku regulatornog tijela.

7. Pri procjeni hoće li kontrola od strane osobe iz treće zemlje ugroziti sigurnost opskrbe energijom u Uniji ili bilo kojoj državi članici ili njihove osnovne sigurnosne interese, Komisija vodi računa o:

(a) specifičnim okolnostima slučaja i dotičnoj trećoj zemlji, uključujući dokaze o utjecaju dotične treće zemlje na situaciju opisanu u stavku 3. točki (b) podtočki iii.; i

(b) pravima i obvezama Unije u odnosu na tu treću zemlju, koji proizlaze iz međunarodnog prava, uključujući sporazume sklopljene s jednom ili više trećih zemalja u kojima je Unija jedna od stranaka i koji se bave pitanjima sigurnosti opskrbe.

8. Regulatorno tijelo u roku od 50 radnih dana po isteku razdoblja iz stavka 6. donosi svoju konačnu odluku o certificiranju. Pri donošenju svoje konačne odluke regulatorno tijelo vodi što je više moguće računa o mišljenju Komisije. Država članica u svakom slučaju ima pravo odbiti certificiranje ako se njegovim odobravanjem ugrožava sigurnost opskrbe te države članice energijom ili sigurnost opskrbe energijom neke druge države članice. Ako je država članica imenovala drugo nadležno tijelo na temelju stavka 3. točke (b), ona može zatražiti da regulatorno tijelo donese svoju konačnu odluku u skladu s procjenom tog nadležnog tijela. Konačna odluka regulatornog tijela i mišljenje Komisije zajedno se objavljuju. Ako se konačna odluka razlikuje od mišljenja Komisije, dotična država članica priprema i objavljuje, zajedno s tom odlukom, razloge za donošenje te odluke.

9. Ništa u ovom članku ne dovodi u pitanje pravo država članica da, u skladu s pravom Unije, provode nacionalni pravni nadzor kako bi zaštitile legitimne interese javne sigurnosti.

10. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 90. radi dopune ove Direktivu pružanjem smjernica kojima se utvrđuju pojedinosti o postupku za primjenu ovog članka.

Članak 73.

Imenovanje operatora skladišta prirodnog plina, skladišta za vodik, terminala za UPP i terminala za vodik

Države članice imenuju ili od poduzeća koja u vlasništvu imaju skladišta prirodnog plina, skladišta za vodik, terminale za UPP i terminale za vodik traže da imenuju, za razdoblje koje određuju države članice i uzimajući u obzir pitanja učinkovitosti i gospodarske ravnoteže, jednog ili više operatora za takvu infrastrukturu.

Odjeljak 6.

Razdvajanje i transparentnost računa

Članak 74.

Pravo na pristup računima

1. Države članice ili bilo koje nadležno tijelo koje one imenuju, uključujući regulatorna tijela i tijela za rješavanje sporova iz članka 32. stavka 3. imaju, u mjeri u kojoj je to potrebno za izvršavanje njihovih funkcija, pravo na pristup računima poduzeća za prirodni plin i vodik, kako je navedeno u članku 75.

2. Države članice i bilo koje imenovano nadležno tijelo, uključujući regulatorna tijela i tijela za rješavanje sporova, čuvaju povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija. Države članice mogu predvidjeti otkrivanje takvih informacija, kada je to potrebno da nadležna tijela izvršavaju svoje funkcije.

Članak 75.

Razdvajanje računa

1. Države članice poduzimaju potrebne mjere za osiguravanje da se računi poduzeća za prirodni plin i vodik vode u skladu sa stavcima od 2. do 5.

2. Poduzeća za prirodni plin i vodik, bez obzira na njihov sustav vlasništva ili pravni oblik, sastavljaju, podnose na reviziju i objavljuju svoje godišnje financijske izvještaje u skladu s pravilima nacionalnog zakonodavstva o godišnjim financijskim izvještajima društava s ograničenom odgovornošću, donesenima na temelju Direktive 2013/34/EU.

Poduzeća koja nemaju zakonsku obvezu objavljivanja svojih godišnjih financijskih izvještaja drže njihov primjerak na raspolaganju javnosti u svojim sjedištima.

3. Poduzeća u svojem internom računovodstvu vode odvojene račune za svaku od svojih djelatnosti transporta, distribucije, UPP-a, terminala za vodik, skladištenja prirodnog plina i vodika i transporta vodika kao što bi se od njih zahtijevalo kada bi dotične djelatnosti obavljala odvojena poduzeća, radi izbjegavanja diskriminacije, unakrsnog subvencioniranja i narušavanja tržišnog natjecanja. Infrastrukturna imovina poduzeća raspoređuje se na relevantne račune i reguliranu imovinu, razdvojeno za imovinu za prirodni plin, za električnu energiju ili za vodik, i to raspoređivanje mora biti transparentno. Poduzeća također vode račune, koji mogu biti konsolidirani, za druge djelatnosti koje nisu povezane s transportom, distribucijom, UPP-om, terminalom za vodik, skladištenjem prirodnog plina ili vodika ili transportom vodika. U računu se specificiraju prihodi od vlasništva nad transportnom mrežom, distribucijskom mrežom ili mrežom za vodik. Poduzeća prema potrebi vode konsolidirane račune za druge djelatnosti koje nemaju veze s prirodnim plinom ni s vodikom. Interni računi uključuju bilancu te račun dobiti i gubitka za svaku od djelatnosti. Revizija odvajanja računa provodi se u skladu s pravilima utvrđenima u stavku 2. i o njemu se izvješćuje dotično regulatorno tijelo.

4. Pri reviziji iz stavka 2. ovog članka posebno se provjerava poštovanje obveze izbjegavanja diskriminacije i unakrsnog subvencioniranja iz stavka 3. ovog članka. Ne dovodeći u pitanje članak 5. Uredbe (EU) 2024/1789, ne smije biti unakrsnog subvencioniranja između korisnika sustava za prirodni plin i korisnika mreže za vodik.

5. Poduzeća u svojem internom računovodstvu navode pravila za raspodjelu imovine i obveza, rashoda i prihoda, kao i za amortizaciju, ne dovodeći u pitanje primjenjiva nacionalna računovodstvena pravila, koja slijede pri izradi odvojenih računa iz stavka 3. Ta interna pravila mogu se izmijeniti samo u iznimnim slučajevima. Te se izmjene priopćavaju regulatornom tijelu i obrazlažu na odgovarajući način.

6. Godišnji financijski izvještaji u bilješkama sadržavaju sve transakcije određene važnosti koje su izvršene s povezanim poduzećima.

POGLAVLJE X.

REGULATORNA TIJELA

Članak 76.

Imenovanje i neovisnost regulatornih tijela

1. Svaka država članica na nacionalnoj razini imenuje samo jedno regulatorno tijelo.

2. Stavkom 1. ovog članka ne dovodi se u pitanje imenovanje drugih regulatornih tijela na regionalnoj razini u državama članicama, pod uvjetom da postoji jedan viši predstavnik za potrebe zastupanja i kontaktiranja na razini Unije unutar Odbora regulatora ACER-a u skladu s člankom 7. stavkom 1. Uredbe (EU) 2019/942.

3. Odstupajući od stavka 1. ovog članka, država članica može imenovati regulatorna tijela za male sustave u zemljopisno odvojenoj regiji čija je potrošnja u 2008. godini predstavljala manje od 3 % ukupne potrošnje države članice čiji je dio. Tim se odstupanjem ne dovodi u pitanje imenovanje jednog višeg predstavnika za potrebe zastupanja i kontaktiranja na razini Unije unutar Odbora regulatora ACER-a u skladu s člankom 7. stavkom 1. Uredbe (EU) 2019/942.

4. Države članice jamče neovisnost regulatornog tijela i osiguravaju da ono svoje ovlasti izvršava nepristrano i transparentno. U tu svrhu države članice osiguravaju da regulatorno tijelo pri izvršavanju regulatornih zadaća koji su mu povjereni ovom Direktivom i povezanim pravnim aktima:

(a) bude pravno odvojeno i funkcionalno neovisno o bilo kojem drugom javnom ili privatnom subjektu;

(b) osigurava da njegovo osoblje i osobe odgovorne za njegovo upravljanje:

i. djeluju neovisno o bilo kojim tržišnim interesima;

ii. pri izvršavanju regulatornih zadaća ne traže niti primaju izravne upute ni od koje vlade ni drugog javnog ni privatnog subjekta. Tim se zahtjevom ne dovode u pitanje bliska suradnja, prema potrebi, s drugim nadležnim nacionalnim tijelima ni opće smjernice politike koje donosi vlada, a koje nisu povezane s regulatornim ovlastima i dužnostima na temelju članka 78.

5. Kako bi zaštitile neovisnost regulatornog tijela, države članice posebno osiguravaju:

(a) da regulatorno tijelo može donositi autonomne odluke, neovisno o bilo kojem političkom tijelu;

(b) da regulatorno tijelo raspolaže neophodnim ljudskim i financijskim resursima potrebnim za učinkovito i djelotvorno izvršavanje svojih dužnosti i ovlasti;

(c) da se regulatornom tijelu zasebno godišnje dodjeljuju proračunska sredstva i da ima autonomiju u izvršavanju tih dodijeljenih proračunskih sredstava;

(d) da se članovi upravljačkog odbora regulatornog tijela ili, ako odbora nema, najviše rukovodstvo regulatornog tijela imenuju na utvrđeno razdoblje od pet do sedam godina, uz mogućnost jednog produljenja;

(e) da se članovi upravljačkog odbora regulatornog tijela ili, u nedostatku takvog odbora, najviše rukovodstvo regulatornog tijela imenuju na temelju objektivnih, transparentnih i objavljenih kriterija te neovisnog i nepristranog postupka, čime se osigurava da kandidati raspolažu potrebnim vještinama i iskustvom za relevantni položaj u regulatornom tijelu;

(f) da postoje odredbe o izbjegavanju sukoba interesa i obveze povjerljivosti koje se protežu i nakon isteka mandata članova odbora regulatornog tijela ili, ako odbora nema, najvišeg rukovodstva regulatornog tijela;

(g) da članovi odbora regulatornog tijela ili, ako odbora nema, najviše rukovodstvo regulatornog tijela mogu biti otpušteni samo na temelju važećih kriterija transparentnosti.

U vezi s prvim podstavkom točkom (d), države članice osiguravaju da za upravljački odbor ili najviše rukovodstvo postoji odgovarajući sustav rotacije. Članovi upravljačkog odbora ili, u nedostatku takvog odbora, članovi najvišeg rukovodstva mogu biti razriješeni dužnosti tijekom mandata samo ako prestanu ispunjavati uvjete iz ovog članka ili ako su počinili propust u radu na temelju nacionalnog prava.

Države članice mogu predvidjeti ex post kontrolu godišnjih financijskih izvještaja regulatornih tijela koju provodi neovisni revizor.

6. Do 5. srpnja 2026. i svake četiri godine nakon toga Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o tome kako nacionalna tijela poštuju načela neovisnosti u skladu s ovim člankom. Komisija objavljuje takva izvješća.

Članak 77.

Opći ciljevi regulatornog tijela

Pri izvršavanju regulatornih zadaća navedenih u ovoj Direktivi regulatorno tijelo poduzima sve razumne mjere za ostvarivanje sljedećih ciljeva u okviru svojih dužnosti i ovlasti kako je utvrđeno člankom 78., uz blisko savjetovanje s drugim relevantnim nacionalnim tijelima, uključujući tijela za tržišno natjecanje i relevantna tijela iz susjednih država članica i susjednih trećih zemalja, prema potrebi, i ne dovodeći u pitanje njihove nadležnosti:

(a) promicanje, u bliskoj suradnji s regulatornim tijelima drugih država članica, Komisijom i ACER-om, konkurentnih, fleksibilnih, sigurnih i ekološki održivih unutarnjih tržišta prirodnog plina, plina iz obnovljivih izvora, niskougljičnog plina te vodika unutar Unije te osiguravanje odgovarajućih uvjeta za djelotvoran i pouzdan rad mreža za prirodni plin i vodik i unapređenje integracije energetskog sustava vodeći računa o dugoročnim ciljevima, dajući time doprinos dosljednoj, učinkovitoj i djelotvornoj primjeni prava Unije kako bi se postigli klimatski i energetski ciljevi Unije;

(b) razvoj konkurentnih regionalnih prekograničnih tržišta koja ispravno funkcioniraju unutar Unije s ciljem postizanja ciljeva iz točke (a);

(c) uklanjanje ograničenja trgovine prirodnim plinom i vodikom među državama članicama, uključujući uklanjanje ograničenja zbog razlika u kvaliteti prirodnog plina i vodika ili u količini vodika u mješavini u sustavu za prirodni plin ili zbog razlika u kvaliteti vodika u sustavu za vodik, razvoj odgovarajućih prekograničnih transportnih kapaciteta radi zadovoljavanja potražnje i unapređivanje integracije nacionalnih tržišta osiguravajući time interoperabilnost međupovezanog sustava Unije za prirodni plin ili sustava Unije za vodik, što može olakšati protok prirodnog plina u svakom dijelu Unije;

(d) doprinos postizanju, na troškovno najučinkovitiji način i uzimajući u obzir načelo „energetska učinkovitost na prvom mjestu”, razvoja sigurnih, pouzdanih i učinkovitih nediskriminirajućih sustava usmjerenih prema potrošaču te promicanje primjerenosti sustava i, u skladu s općim ciljevima energetske i klimatske politike, energetske učinkovitosti, kao i integriranja proizvodnje plina velikog i malog kapaciteta iz obnovljivih izvora i decentralizirane proizvodnje kako u transportnim tako i u distribucijskim mrežama i olakšavajući njihov rad u odnosu na druge energetske mreže za električnu energiju i grijanje;

(e) olakšavanje priključenja i pristupa mreži novim proizvodnim kapacitetima, posebno ukidanjem prepreka koje bi mogle spriječiti priključenje i pristup novim sudionicima na tržištima plina i vodika iz obnovljivih izvora;

(f) osiguravanje dodjeljivanja odgovarajućih poticaja operatorima sustava i korisnicima sustava, kratkoročno i dugoročno, radi povećanja učinkovitosti, posebno energetske učinkovitosti, rada sustava i poticanja integracije tržišta;

(g) osiguravanje koristi za kupce putem učinkovitog funkcioniranja njihova nacionalnog tržišta, promicanje djelotvornog tržišnog natjecanja i doprinos osiguravanju visoke razine zaštite potrošača u bliskoj suradnji s odgovarajućim tijelima za zaštitu potrošača i uz savjetovanje s relevantnim tijelima potrošača;

(h) doprinošenje postizanju visokih standarda javne usluge u sektoru prirodnog plina, doprinošenje zaštiti ugroženih kupaca i doprinošenje usklađenosti potrebnih postupaka razmjene podataka za kupce koji mijenjaju opskrbljivača.

Članak 78.

Dužnosti i ovlasti regulatornog tijela

1. Regulatorno tijelo ima sljedeće dužnosti:

(a) određivanje ili odobravanje, u skladu s transparentnim kriterijima, tarifa za transport ili distribuciju ili njihovih metodologija, ili oboje;

(b) odobravanje zajedničkih scenarija za desetogodišnje planove razvoja mreže u skladu s člankom 55. stavkom 2. točkom (f), ako je takvo odobrenje predvidjela država članica;

(c) određivanje ili odobravanje, u skladu s transparentnim kriterijima, tarifa za pristup mreži za vodik ili njihovih metodologija, ili oboje, ne dovodeći u pitanje odluke država članica na temelju članka 35. stavka 4.;

(d) određivanje ili odobravanje, u skladu s transparentnim kriterijima:

i. veličine i trajanja namjenske pristojbe i financijskog transfera ili njihove metodologije ili oboje;

ii. vrijednosti prenesene imovine i odredište svih dobiti i gubitaka koji bi mogli nastati kao posljedica toga; i

iii. raspoređivanje doprinosa u namjenske pristojbe;

(e) osiguravanje da operatori transportnih sustava i operatori distribucijskih sustava te, prema potrebi, vlasnici sustava, operatori mreža za vodik, kao i svako poduzeće za prirodni plin i za vodik te drugi sudionici na tržištu ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive i Uredbe (EU) 2024/1789, mrežnih kodeksa i smjernica donesenih na temelju članaka 70., 71. i 72. Uredbe (EU) 2024/1789, Uredbe (EU) 2017/1938 i drugog relevantnog prava Unije, među ostalim u pogledu prekograničnih pitanja, kao i odluka ACER-a;

(f) u bliskoj suradnji s drugim regulatornim tijelima, osiguravanje usklađenosti ENTSO-a za plin, Europskog tijela za operatore distribucijskih sustava (tijelo EU-a za ODS-ove) uspostavljenog u skladu s člancima od 52. do 57. Uredbe (EU) 2019/943 i Europske mreže operatora mreže za vodik (ENNOH) uspostavljene u skladu s člankom 57. Uredbe (EU) 2024/1789 s njihovim obvezama na temelju ove Direktive i Uredbe (EU) 2024/1789, mrežnih kodeksa i smjernica donesenih na temelju članaka od 70. do 74. Uredbe (EU) 2024/1789 i drugog relevantnog prava Unije, među ostalim u pogledu prekograničnih pitanja, kao i odluka ACER-a, te zajedničko utvrđivanje neusklađenosti ENTSO-a za plin, tijela EU-a za ODS-ove i ENNOH-a s njihovim obvezama; ako regulatorna tijela ne postignu dogovor u roku od četiri mjeseca od početka savjetovanja u svrhu zajedničkog utvrđivanja neusklađenosti, predmet se upućuje ACER-u na odluku na temelju članka 6. stavka 10. Uredbe (EU) 2019/942;

(g) praćenje kretanja u pogledu kvalitete plina i načina na koji operatori transportnih sustava i, ako je relevantno, operatori distribucijskih sustava upravljaju kvalitetom plina, uključujući praćenje kretanja troškova povezanih s upravljanjem kvalitetom plina koje provode operatori sustava i kretanja povezanih s miješanjem i odvajanjem vodika u sustavu prirodnog plina koje provode operatori sustava skladišta prirodnog plina i operatori terminalâ za UPP i, ako država članica za prikupljanje informacija ovlastila drugo nadležno tijelo, to nadležno tijelo dijeli te informacije s regulatornim tijelom.

(h) praćenje kretanja kvalitete vodika i, prema potrebi, upravljanja kvalitetom vodika koje provode operatori mreže za vodik kako je navedeno u članku 50., uključujući praćenje kretanja troškova povezanih s upravljanjem kvalitetom vodika;

(i) uzimanje u obzir ispitivanja i procjene planova za razvoj infrastrukture za transport vodika koje podnose operatori mreže za vodik u skladu s člancima 55. i 56. ove Direktive kada odobrava namjenske pristojbe u smislu članka 5. Uredbe (EU) 2024/1789;

(j) suradnja na prekograničnim pitanjima s regulatornim tijelom ili tijelima dotične države članice i s ACER-om, posebno sudjelovanjem u radu Odbora regulatora ACER-a u skladu s člankom 21. Uredbe (EU) 2019/942. U pogledu infrastrukture prema trećoj zemlji i iz nje regulatorno tijelo države članice u kojoj se nalazi prva intekonekcijska točka s mrežom država članica može surađivati s relevantnim tijelima treće zemlje, među ostalim s ugovornim strankama Energetske zajednice, nakon savjetovanja s regulatornim tijelima drugih dotičnih država članica, s ciljem osiguravanja da se ova Direktiva, s obzirom na tu infrastrukturu, dosljedno primjenjuje na državnom području država članica;

(k) poštovanje i provedba bilo koje relevantne pravno obvezujuće odluke ACER-a i Komisije;

(l) podnošenje godišnjeg izvješća o svojim aktivnostima i izvršavanju svojih obveza odgovarajućim tijelima država članica, ACER-u i Komisiji, uz obuhvaćanje poduzetih mjera i postignutih rezultata u pogledu svake od zadaća navedenih u ovom članku;

(m) osiguravanje da između djelatnosti transporta, distribucije, transporta vodika, skladištenja prirodnog plina i vodika, terminala za vodik i UPP te opskrbe prirodnim plinom i vodikom ne postoje unakrsne subvencije, ne dovodeći u pitanje članak 5. stavak 2. Uredbe (EU) 2024/1789;

(n) praćenje investicijskih planova operatora transportnih sustava i operatora transportnih mreža za vodik, uključivanje ocjene investicijskih planova operatora transportnih sustava i operatora transportnih mreža za vodik u godišnje izvješće s obzirom na njihovu dosljednost s planovima razvoja mreže na razini Unije iz članaka 32. i 60. Uredbe (EU) 2024/1789, i uključivanje u takvu ocjenu preporuke za izmjenu tih investicijskih planova;

(o) praćenje poštovanja pravila sigurnosti i pouzdanosti mreže i preispitivanje njihovih dosadašnjih rezultata te utvrđivanje ili odobravanje standarda i zahtjeva za kvalitetu usluge i opskrbe ili doprinos tome zajedno s drugim nadležnim tijelima;

(p) praćenje stupnja transparentnosti, uključujući veleprodajne cijene, i osiguravanje usklađenosti poduzeća za prirodni plin i za vodik s obvezama transparentnosti;

(q) praćenje stupnja i učinkovitosti otvaranja tržišta i tržišnog natjecanja na razinama veleprodaje i maloprodaje, uključujući burze prirodnog plina i vodika, cijene za kupce iz kategorije kućanstvo uključujući sustave predujma, transparentnost ponuda, rast cijena i njihov učinak na veleprodajne cijene i potrošačke cijene, odnos između cijena za kućanstvo i veleprodajnih cijena, stope promjene opskrbljivača, stope isključivanja, pružanje usluga održavanja i naknade za te usluge te pritužbe kupaca iz kategorije kućanstvo, kao i svaki oblik narušavanja ili ograničavanja tržišnog natjecanja, uključujući pružanje svih relevantnih informacija, te upućivanje relevantnih slučajeva na razmatranje nadležnim tijelima za tržišno natjecanje, posebno u pogledu ugroženih kupaca i kupaca pogođenih energetskim siromaštvom;

(r) praćenje pojave restriktivne ugovorne prakse, uključujući klauzule o isključivosti koje bi velikim kupcima koji nisu kućanstva mogle onemogućiti istodobno sklapanje ugovora s više opskrbljivača ili ih ograničiti u tom izboru te, prema potrebi, obavješćivanje nacionalnih tijela za tržišno natjecanje o takvoj praksi;

(s) poštovanje ugovorne slobode u pogledu dugoročnih ugovora, pod uvjetom da su usklađeni s pravom Unije i politikama Unije te da doprinose postizanju ciljeva dekarbonizacije, pod uvjetom da se nijedan dugoročni ugovor o opskrbi fosilnim plinovima s nesmanjenim emisijama ne sklopi na rok koji istječe nakon 31. prosinca 2049.

(t) praćenje vremena koje je operatorima transportnih i distribucijskih sustava za prirodni plin ili operatorima mreže za vodik potrebno za priključivanje i popravke, uključujući zahtjeve proizvodnih postrojenja za biometan za priključenje na mrežu;

(u) praćenje i pregled uvjeta za pristup skladištu prirodnog plina, operativnoj akumulaciji i drugim pomoćnim uslugama, kako je predviđeno u članku 33. ili 37. isključujući, ako je režim pristupa skladištu za prirodni plin određen na temelju članka 33. stavka 3., preispitivanje tarifa;

(v) pomoć pri osiguravanju, zajedno s drugim relevantnim tijelima, učinkovitosti i provedbe mjera za zaštitu potrošača, uključujući one predviđene u Prilogu I. te posebno procjena postojanja prepreka za kupce u ostvarivanju njihovih prava kao što su promjena opskrbljivača, raskid ugovora i pristup izvansudskim mehanizmima za rješavanje sporova;

(w) objavljivanje preporuka, najmanje na godišnjoj razini, u vezi s usklađenošću cijena opskrbe s člankom 7. i, prema potrebi, njihovo dostavljanje tijelima za tržišno natjecanje;

(x) osiguravanje nediskriminirajućeg pristupa podacima o potrošnji kupaca, osiguravanje, za fakultativnu uporabu, lako razumljivog, usklađenog obrasca na nacionalnoj razini za podatke o potrošnji i brzog pristupa takvim podacima za sve kupce na temelju članaka 23. i 24.;

(y) praćenje provedbe pravila o ulogama i odgovornostima operatora transportnih sustava, operatora distribucijskih sustava, operatora mreža za vodik, opskrbljivača i kupaca te drugih sudionika na tržištu na temelju Uredbe (EU) 2024/1789;

(z) praćenje ispravne primjene kriterija na temelju kojih se utvrđuje potpada li određeni sustav skladišta prirodnog plina pod članak 33. stavak 3. ili 4.;

(aa) praćenje provedbe zaštitnih mjera iz članka 83.;

(bb) doprinošenje usklađenosti postupaka razmjene podataka za najvažnije tržišne procese na regionalnoj razini;

(cc) provođenje mrežnih pravila i smjernica donesenih na temelju članaka od 70. do 74. Uredbe (EU) 2024/1789 uporabom nacionalnih mjera ili, gdje je to potrebno, koordiniranih regionalnih mjera ili mjera na razini Unije;

(dd) osiguravanje otvorenog, transparentnog, učinkovitog i uključivog postupka za uspostavu nacionalnog desetogodišnjeg plana razvoja distribucijske mreže u skladu sa zahtjevima utvrđenima u članku 55., plana razvoja distribucijske mreže za vodik u skladu sa zahtjevima utvrđenima u članku 56 i, prema potrebi, plana za stavljanje mreže izvan pogona u skladu sa zahtjevima utvrđenima u članku 57.;

(ee) odobravanje i izmjena planova razvoja mreže iz članka 55. i, prema potrebi, iz članka 57.

(ff) ispitivanje i, ako je to primjenjivo, zahtijevanje izmjena plana razvoja distribucijske mreže za vodik kako je navedeno u članku 56. stavku 4., ako je država članica predvidjela takvu zadaću na temelju stavka 6. tog članka;

(gg) utvrđivanje smjernica iz članka 57. stavka 6. u kojima se navode kriteriji i metodologije za strukturni pristup stavljanju dijelova distribucijske mreže za prirodni plin izvan pogona, uzimajući u obzir troškove stavljanja izvan pogona i specifičan slučaj imovine koju bi možda trebalo staviti izvan pogona prije izvorno predviđenog životnog ciklusa te pružanje smjernica u pogledu određivanja tarifa u takvim slučajevima;

(hh) praćenje dostupnosti internetskih stranica za usporedbu, uključujući alate za usporedbu koji ispunjavaju kriterije iz članka 14.;

(ii) praćenje i uklanjanje neopravdanih prepreka i ograničenja razvoja u odnosu na potrošnju prirodnog plina iz obnovljivih izvora koju potrošači sami proizvedu;

(jj) obavljanje svih drugih dužnosti koje su regulatornom tijelu dodijeljene u skladu s ovom Direktivom i Uredbom (EU) 2024/1789.

2. Ako država članica tako predvidi, dužnosti praćenja iz stavka 1. mogu izvršavati druga tijela, različita od regulatornog tijela. U tom se slučaju informacije dobivene takvim praćenjem čim prije stavljaju na raspolaganje regulatornom tijelu.

Uz očuvanje njihove neovisnosti, ne dovodeći u pitanje njihove specifične nadležnosti i dosljedno načelima bolje regulacije, regulatorno tijelo pri izvršavanju dužnosti iz stavka 1. prema potrebi se savjetuje s operatorima transportnih sustava za prirodni plin i operatorima mreže za vodik i, prema potrebi, blisko surađuje s drugim nadležnim nacionalnim tijelima.

Sva odobrenja koja na temelju ove Direktive izda određeno regulatorno tijelo ili ACER ne dovode u pitanje nijednu propisno utemeljenu buduću uporabu ovlasti od strane regulatornog tijela na temelju ovog članka ni bilo koju sankciju koju odrede druga nadležna tijela ili Komisija.

3. Pored dužnosti koje su mu povjerene na temelju stavka 1. ovog članka, ako je neovisni operator sustava ili neovisni operator transportne mreže za vodik imenovan na temelju članka 61. ili 68., regulatorno tijelo:

(a) prati ispunjavaju li vlasnik transportnog sustava, neovisni operator sustava ili vlasnik transportne mreže za vodik i neovisni operator transportne mreže za vodik svoje obveze na temelju ove Direktive te izriče sankcije za neispunjavanje obveza na temelju stavka 4. točke (d);

(b) prati odnose i komunikaciju između neovisnog operatora sustava i vlasnika transportnog sustava ili između vlasnika transportne mreže za vodik i neovisnog operatora transportne mreže za vodik s ciljem da se osigura da neovisni operator sustava ili neovisni operator transportne mreže za vodik ispunjava svoje obveze, a posebno odobrava ugovore i djeluje kao tijelo za rješavanje sporova između neovisnog operatora sustava i vlasnika transportnog sustava ili između vlasnika transportne mreže za vodik i neovisnog operatora transportne mreže za vodik u pogledu pritužaba koje podnese bilo koja strana na temelju stavka 11.;

(c) ne dovodeći u pitanje postupak utvrđen u članku 61. stavku 2. točki (c), za prvi desetogodišnji plan razvoja mreže, odobrava planiranje ulaganja i višegodišnji plan razvoja mreže koji godišnje podnosi neovisni operator sustava ili neovisni operator transportne mreže za vodik;

(d) osigurava da tarife za pristup mreži, koje naplaćuje neovisni operator sustava ili neovisni operator mreže za vodik, uključuju naknadu za vlasnika ili vlasnike mreže, čime se osigurava primjerena naknada za uporabu mrežne imovine i za bilo koja nova ulaganja u nju, pod uvjetom da se provode ekonomično i učinkovito;

(e) ovlašteno je za provođenje inspekcija, uključujući nenajavljene inspekcije, u prostorima vlasnika transportnog sustava i neovisnog operatora sustava ili vlasnika transportne mreže za vodik i neovisnog operatora transportne mreže za vodik.

4. Države članice osiguravaju da regulatorna tijela dobiju ovlasti koje im omogućuju izvršavanje dužnosti iz stavaka 1., 3. i 6. na učinkovit i brz način. U tu svrhu regulatorno tijelo ima najmanje sljedeće ovlasti:

(a) donosi obvezujuće odluke o poduzećima za prirodni plin i vodik;

(b) provodi istrage o funkcioniranju tržišta prirodnog plina i vodika, odlučuje o bilo kojim nužnim i razmjernim mjerama za promicanje stvarnog tržišnog natjecanja i osiguravanje pravilnog funkcioniranja tržišta prirodnog plina i vodika, i prema potrebi, za suradnju s nacionalnim tijelom za tržišno natjecanje i regulatorima financijskih tržišta ili Komisijom, te ih uvodi, pri provođenju istrage koja se odnosi na pravo tržišnog natjecanja;

(c) od poduzeća za prirodni plin i vodik zahtijeva sve informacije relevantne za izvršavanje vlastitih zadaća, uključujući obrazloženje za eventualno odbijanje odobravanja pristupa trećim stranama, i sve informacije o mjerama nužnima za pojačanje mreže;

(d) izriče učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće sankcije poduzećima za prirodni plin i vodik koja ne poštuju svoje obveze na temelju ove Direktive ili bilo koje odgovarajuće pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a, ili predlaže da nadležni sud izrekne takve sankcije uključujući ovlast izricanja ili predlaganja sankcija od najviše 10 % godišnjeg prometa operatora transportnog sustava ili operatora mreže za vodik, odnosno od najviše 10 % godišnjeg prometa vertikalno integriranog poduzeća, operatoru transportnog sustava ili operatoru mreže za vodik odnosno vertikalno integriranom poduzeću, ovisno o slučaju, za nepoštovanje njihovih obveza na temelju ove Direktive;

(e) odgovarajuća prava provedbe istraga i odgovarajuće ovlasti davanja uputa za rješavanje sporova na temelju stavaka 11. i 12.

5. Regulatorno tijelo koje se nalazi u državi članici u kojoj ENTSO za plin, ENNOH ili tijelo EU-a za ODS-ove ima sjedište, ima ovlast izricanja učinkovitih, razmjernih i odvraćajućih sankcija tim subjektima ako ne ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2024/1789 ili bilo koje relevantne pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a ili predlaganja izricanja takvih sankcija nadležnom sudu.

6. Pored dužnosti i ovlasti koje su mu povjerene na temelju stavaka 1. i 4. ovog članka, ako je neovisni operator transporta ili operator integrirane transportne mreže za vodik imenovan u skladu s odjeljkom 3.poglavlja IX., regulatornom tijelu dodjeljuju se najmanje sljedeće dužnosti i ovlasti:

(a) izricati sankcije na temelju stavka 4. točke (d) za diskriminirajuće ponašanje u korist vertikalno integriranog poduzeća;

(b) pratiti komunikaciju između operatora transportnog sustava ili operatora integrirane transportne mreže za vodik i vertikalno integriranog poduzeća radi osiguravanja da operator transportnog sustava ili operator integrirane transportne mreže za vodik ispunjava svoje obveze;

(c) djelovati u svojstvu tijela za rješavanje sporova između vertikalno integriranog poduzeća i operatora transportnog sustava ili operatora integrirane transportne mreže za vodik u pogledu bilo kojih pritužaba podnesenih na temelju stavka 11.;

(d) pratiti komercijalne i financijske odnose, uključujući zajmove, između vertikalno integriranog poduzeća i operatora transportnog sustava ili operatora integrirane transportne mreže za vodik;

(e) odobravati sve komercijalne i financijske sporazume između vertikalno integriranog poduzeća i operatora transportnog sustava ili operatora integrirane transportne mreže za vodik uz uvjet da su usklađeni s tržišnim uvjetima;

(f) zahtijevati obrazloženje od vertikalno integriranog poduzeća po obavijesti dobivenoj od službenika za praćenje usklađenosti u skladu s člankom 67. stavkom 4., a posebno uključujući dokaze da nije došlo do diskriminirajućeg ponašanja u korist vertikalno integriranog poduzeća;

(g) provoditi inspekcije, uključujući nenajavljene inspekcije, u prostorima vertikalno integriranog poduzeća i operatora transportnog sustava ili operatora integrirane transportne mreže za vodik;

(h) dodjeljivati sve ili specifične zadaće operatora transportnog sustava ili operatora integrirane transportne mreže za vodik neovisnom operatoru sustava ili neovisnom operatoru transportne mreže za vodik, imenovanom u skladu s člankom 68., u slučaju da operator transportnog sustava ili operator integrirane mreže za vodik stalno krši svoje obveze na temelju ove Direktive, a posebno u slučaju ponovljenog diskriminirajućeg ponašanja u korist vertikalno integriranog poduzeća.

7. Regulatorna tijela odgovorna su za određivanje ili odobravanje, dovoljno vremena prije nego što stupe na snagu, najmanje metodologija koje se koriste za izračunavanje ili utvrđivanje uvjeta za:

(a) priključenje i pristup nacionalnim mrežama za prirodni plin, uključujući tarife za transport i distribuciju, te uvjeta i tarifa za pristup terminalima za UPP, pri čemu tarife ili metodologije omogućavaju da se potrebna ulaganja u mreže i terminale za UPP izvrše tako da se tim ulaganjima omogući osiguravanje održivosti mreža i terminala za UPP;

(b) priključenje i pristup nacionalnim mrežama za vodik, uključujući mrežne tarife za vodik, prema potrebi, te uvjete i tarife za pristup skladištima i terminalima za vodik;

(c) pružanje usluga uravnoteženja koje treba provesti na najekonomičniji način i davanje odgovarajućih poticaja kako bi korisnici mreže uravnotežili svoj unos i povlačenje, na pošten i nediskriminirajući način i na temelju objektivnih kriterija;

(d) odobravanje i praćenje namjenskih pristojbi u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) 2024/1789;

(e) pristup prekograničnim infrastrukturama, uključujući postupke za raspodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjem.

8. Metodologije ili uvjeti iz stavka 7. objavljuju se.

9. Pri utvrđivanju ili odobravanju tarifa ili metodologija i usluga uravnoteženja iz stavka 7. regulatorna tijela osiguravaju da su operatorima transportnih i distribucijskih sustava i, ne dovodeći u pitanje odluku države članice na temelju članka 35. stavka 4., operatorima mreža za vodik pruženi odgovarajući poticaji, kratkoročno i dugoročno, radi povećanja učinkovitosti, poticanja integracije tržišta i sigurnosti opskrbe te podrške povezanim istraživačkim djelatnostima.

10. Regulatorna tijela prate upravljanje zagušenjem nacionalnih transportnih mreža i transportnih mreža za vodik, uključujući međudržavne spojne plinovode i međudržavne spojne plinovode za vodik, i provedbu pravila upravljanja zagušenjem. U tu svrhu operatori transportnih sustava, operatori transportnih mreža za vodik ili operatori na tržištu svoja pravila upravljanja zagušenjem, uključujući raspodjelu kapaciteta, dostavljaju regulatornim tijelima. Regulatorna tijela mogu zahtijevati izmjene tih pravila.

Članak 79.

Odluke i pritužbe

1. Regulatorna tijela ovlaštena su zahtijevati da operatori transportnih sustava za prirodni plin, sustava skladišta prirodnog plina, terminala za UPP i operatori distribucijskih sustava, operatori skladišta i terminala za vodik, i operatori mreža za vodik, prema potrebi, promijene uvjete, uključujući tarife i metodologije iz ovog članka, kako bi se osigurala njihova razmjernost i primjena na nediskriminirajući način. Ako je režim pristupa skladištu prirodnog plina uspostavljen na temelju članka 33. stavka 3., ta zadaća ne uključuje promjenu tarifa. Ako se režim pristupa mrežama za vodik, sustavima spremišta vodika ili skladištima za vodik temelji na ugovorenom pristupu trećih strana u skladu s člankom 35. stavkom 4., člankom 36. stavkom 1. ili člankom 37. stavkom 1., ta zadaća isključuje promjenu tarifa. U slučaju kašnjenja s određivanjem tarifa za transport i distribuciju prirodnog plina i, prema potrebi, tarifa mreže za vodik, regulatorna su tijela ovlaštena odrediti ili odobriti privremene tarife ili metodologije za transport i distribuciju te tarife ili metodologije mreže za vodik i odlučiti o odgovarajućim kompenzacijskim mjerama u slučaju da konačne tarife ili metodologije odstupaju od tih privremenih tarifa ili metodologija.

2. Stranka koja ima pritužbu na određenog operatora transportnog sustava za prirodni plin, sustava skladišta prirodnog plina, terminala za UPP ili operatora distribucijskog sustava ili operatora mreže, skladišta ili terminala za vodik u vezi s obvezama koje taj operator ima na temelju ove Direktive može svoju pritužbu uputiti regulatornom tijelu koje, djelujući u svojstvu tijela za rješavanje sporova, donosi odluku u roku od dva mjeseca od primitka pritužbe. Taj se rok može produljiti za dva mjeseca ako regulatorno tijelo zatraži dodatne informacije. Taj se produljeni rok može dodatno produljiti uz pristanak podnositelja pritužbe. Odluka regulatornog tijela obvezujuća je ako i sve dok ne bude ukinuta povodom žalbe.

3. Svaka stranka koja je oštećena i koja ima pravo na pritužbu o odluci o metodologijama donesenoj na temelju ovog članka ili, kada regulatorno tijelo ima dužnost savjetovati se, u vezi s predloženim tarifama ili metodologijama, može u roku od dva mjeseca od objavljivanja odluke ili prijedloga odluke ili u kraćem roku, ako tako predvide države članice, podnijeti pritužbu na preispitivanje. Takva pritužba nema suspenzivni učinak.

4. Države članice uvode odgovarajuće i učinkovite mehanizme za reguliranje, kontrolu i transparentnost radi izbjegavanja bilo koje zloporabe vladajućeg položaja, posebno na štetu potrošača, i bilo kojeg predatorskog ponašanja. Ti mehanizmi uzimaju u obzir odredbe UFEU-a, a posebno njegov članak 102.

5. Države članice osiguravaju poduzimanje odgovarajućih mjera, uključujući upravni ili kazneni postupak u skladu sa svojim nacionalnim pravom, protiv fizičkih ili pravnih osoba odgovornih u slučajevima nepoštovanja pravila povjerljivosti predviđenih u ovoj Direktivi.

6. Pritužbe iz stavaka 2. i 3. ne dovode u pitanje korištenje prava na žalbu na temelju prava Unije ili nacionalnog prava.

7. Odluke koje donose regulatorna tijela u potpunosti su obrazložene i opravdane kako bi se omogućilo sudsko preispitivanje. Odluke su dostupne javnosti uz istodobno očuvanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.

8. Države članice osiguravaju postojanje odgovarajućih mehanizama na nacionalnoj razini, na temelju kojih stranka oštećena odlukom regulatornog tijela ima pravo žalbe tijelu koje je neovisno o uključenim strankama i o bilo kojoj vladi.

Članak 80.

Regionalna suradnja među regulatornim tijelima u odnosu na prekogranična pitanja

1. Regulatorna tijela međusobno se blisko savjetuju i surađuju te jedna drugima, posebice unutar ACER-a, i ACER-u pružaju sve informacije potrebne za obavljanje njihovih zadaća na temelju ove Direktive. U pogledu razmijenjenih informacija, tijelo koje ih prima osigurava razinu povjerljivosti jednaku onoj koja se zahtijeva od tijela koje ih pruža.

2. Regulatorna tijela surađuju najmanje na regionalnoj razini radi:

(a) poticanja stvaranja operativnih aranžmana radi omogućavanja optimalnog upravljanja mrežom, promicanja zajedničke burze prirodnog plina i vodika i raspodjele prekograničnih kapaciteta te omogućavanja primjerene razine kapaciteta spojnih plinovoda, među ostalim putem novih spojnih plinovoda, unutar regije i između regija, kako bi se omogućio razvoj djelotvornog tržišnog natjecanja i poboljšanje sigurnosti opskrbe, a da se pritom ne prave razlike između poduzeća za opskrbu u različitim državama članicama;

(b) koordiniranja razvoja svih mrežnih kodeksa za relevantne operatore transportnih sustava, operatore mreže za vodik i druge sudionike na tržištu;

(c) koordiniranja izrade pravila koja uređuju upravljanje zagušenjem;

(d) osiguravanja usklađenosti s propisima za pravne subjekte koji izvršavaju zadaće operatora transporta i operatora mreže na prekograničnoj ili regionalnoj razini.

3. Regulatorna tijela imaju pravo međusobno sklapati sporazume o suradnji kako bi potakla regulatornu suradnju.

4. Djelovanja iz stavka 2. provode se, prema potrebi, uz blisko savjetovanje s drugim relevantnim nacionalnim tijelima i ne dovodeći u pitanje njihove specifične nadležnosti.

5. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 90. radi dopune ove Direktive uspostavom smjernica o opsegu dužnosti regulatornih tijela da surađuju međusobno i s ACER-om.

6. Regulatorna tijela ili, prema potrebi, druga nadležna tijela mogu se savjetovati i surađivati s relevantnim tijelima trećih zemalja, među ostalim s ugovornim strankama Energetske zajednice, u pogledu rada infrastrukture za prirodni plin i vodik prema trećim zemljama i iz njih s ciljem osiguravanja da se ova Direktive s obzirom na dotičnu infrastrukturu dosljedno primjenjuje na državnom području i u teritorijalnom moru države članice.

Članak 81.

Usklađenost s mrežnim kodeksima i smjernicama

1. Svako regulatorno tijelo i Komisija mogu zatražiti mišljenje ACER-a o usklađenosti odluke koju je donijelo regulatorno tijelo s mrežnim kodeksima i smjernicama donesenima na temelju ove Direktive ili Uredbe (EU) 2024/1789.

2. ACER daje svoje mišljenje regulatornom tijelu koje ga je zatražilo, odnosno Komisiji, i regulatornom tijelu koje je donijelo dotičnu odluku, u roku od tri mjeseca od dana primitka zahtjeva.

3. Ako se regulatorno tijelo koje je donijelo odluku ne uskladi s mišljenjem ACER-a u roku od četiri mjeseca od dana primitka tog mišljenja, ACER o tome obavješćuje Komisiju.

4. Bilo koje regulatorno tijelo može obavijestiti Komisiju ako smatra da određena odluka značajna za prekogranično trgovanje koju je donijelo drugo regulatorno tijelo nije usklađena s mrežnim kodeksima i smjernicama donesenima na temelju ove Direktive ili Uredbe (EU) 2024/1789 u roku od dva mjeseca od dana te odluke.

5. Ako Komisija, u roku od dva mjeseca od obavijesti ACER-a u skladu sa stavkom 3. ili regulatornog tijela u skladu sa stavkom 4., ili na vlastitu inicijativu u roku od tri mjeseca od dana odluke, zaključi da postoji ozbiljna sumnja u pogledu usklađenosti odluke određenog regulatornog tijela s mrežnim kodeksima i smjernicama donesenima na temelju ove Direktive ili Uredbe (EU) 2024/1789, Komisija može odlučiti dodatno ispitati taj predmet. U takvom slučaju poziva regulatorno tijelo i stranke u postupku pred regulatornim tijelom da podnesu primjedbe.

6. Kada Komisija odluči dodatno ispitati slučaj u skladu sa stavkom 5., ona u roku od četiri mjeseca od dana takve odluke donosi konačnu odluku kojom:

(a) se ne protivi odluci regulatornog tijela; ili

(b) od dotičnog regulatornog tijela zahtijeva da povuče svoju odluku na temelju neusklađenosti s mrežnim kodeksima i smjernicama.

7. Ako Komisija ne donese odluku o dodatnom ispitivanju predmeta ni konačnu odluku u roku predviđenom u stavku 5. i 6., smatra se da se ne protivi odluci regulatornog tijela.

8. Regulatorno tijelo usklađuje se s odlukom Komisije o povlačenju odluke regulatornog tijela u roku od dva mjeseca i o tome obavješćuje Komisiju.

9. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 90. radi dopune ove Direktive utvrđivanjem smjernica kojima se utvrđuju pojedinosti o postupku za primjenu ovog članka.

Članak 82.

Vođenje evidencije

1. Države članice zahtijevaju od poduzeća za opskrbu da nacionalnim tijelima, uključujući regulatorno tijelo i nacionalna tijela za tržišno natjecanje te Komisiju, radi izvršavanja njihovih zadaća, najmanje pet godina drže na raspolaganju relevantne podatke o svim transakcijama u vezi s ugovorima o opskrbi prirodnim plinom i vodikom i izvedenicama za trgovanje prirodnim plinom i vodikom s veleprodajnim kupcima i operatorima transportnih sustava, operatorima skladišta prirodnog plina i terminala za UPP te operatorima mreža, skladišta i terminala za vodik.

2. Ti podaci uključuju pojedinosti o značajkama relevantnih transakcija kao što su pravila o trajanju, isporukama i namirenju, količini, datumu i vremenu izvršenja, cijenama transakcija te načinu identificiranja dotičnog veleprodajnog kupca, kao i određene pojedinosti o svim nenamirenim ugovorima o opskrbi prirodnim plinom i vodikom i izvedenicama za trgovanje prirodnim plinom i vodikom.

3. Regulatorno tijelo može odlučiti da neke od tih informacija stavi na raspolaganje sudionicima na tržištu, pod uvjetom da se ne otkriju komercijalno osjetljive informacije o pojedinim sudionicima na tržištu ili pojedinim transakcijama. Ovaj se stavak ne primjenjuje na informacije o financijskim instrumentima koje su obuhvaćene Direktivom 2014/65/EU.

4. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 90. radi dopune ove Direktive utvrđivanjem smjernica kojima se definiraju metode i modaliteti vođenja evidencije kao i oblik i sadržaj podataka koji se trebaju čuvati.

5. U pogledu transakcija izvedenicama za trgovanje prirodnim plinom i vodikom poduzeća za opskrbu s veleprodajnim kupcima te operatorima transportnih sustava za prirodni plin, operatorima skladišta plina i terminala za UPP, kao i operatorima mreže, skladišta i terminala za vodik, ovaj se članak primjenjuje tek nakon što Komisija donese smjernice iz stavka 4.

6. Ovim člankom ne stvaraju se dodatne obveze prema tijelima iz stavka 1. ovog članka za subjekte obuhvaćene Direktivom 2014/65/EU.

7. Ako je tijelima iz stavka 1. ovog članka potreban pristup podacima koje vode subjekti obuhvaćeni Direktivom 2014/65/EU, zahtijevane podatke pružaju im tijela odgovorna na temelju te direktive.

POGLAVLJE XI.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 83.

Zaštitne mjere

U slučaju iznenadne krize na energetskom tržištu ili kada su ugroženi fizička sigurnost ili sigurnost osoba, opreme ili postrojenja ili integritet sustava, država članica može poduzeti mjere utvrđene u nacionalnom interventnom planu i proglasiti, ako je to primjenjivo, jednu od kriznih razina na temelju članka 11. Uredbe (EU) 2017/1938.

Članak 84.

Ravnopravni uvjeti

1. Mjere koje države članice mogu poduzeti na temelju ove Direktive radi osiguravanja ravnopravnih uvjeta moraju biti usklađene s UFEU-om, posebno njegovim člankom 36., i s drugim pravom Unije.

2. Mjere iz stavka 1. moraju biti razmjerne, nediskriminirajuće i transparentne. Te se mjere mogu početi provoditi tek nakon što Komisija o njima bude obaviještena i odobri ih.

3. Komisija djeluje na temelju obavijesti iz stavka 2. u roku od dva mjeseca od datuma primitka obavijesti. To razdoblje počinje na dan nakon primitka potpunih informacija. Ako Komisija nije djelovala unutar tog dvomjesečnog razdoblja, smatra se da se ne protivi mjerama o kojima je obaviještena.

Članak 85.

Tehnički sporazumi o radu plinovoda za prirodni plin i vodik s trećim zemljama

Ova Direktiva ne utječe na slobodu operatora transportnih sustava, operatora mreža za vodik ili drugih gospodarskih subjekata da zadrže na snazi ili sklope tehničke sporazume o pitanjima povezanima s radom plinovoda između države članice i treće zemlje, u mjeri u kojoj su ti sporazumi u skladu s pravom Unije i relevantnim odlukama regulatornih tijela dotičnih država članica. O takvim sporazumima obavješćuju se regulatorna tijela dotičnih država članica.

Članak 86.

Odstupanja za sustav za prirodni plin

1. Države članice koje nisu izravno priključene na međusobno povezani sustav bilo koje druge države članice mogu odstupiti od članaka 3., 8., 34. ili 60. ili članka 31. stavka 1. Svako takvo odstupanje prestaje važiti od trenutka dovršetka prvog spojnog plinovoda s državom članicom. O svim se takvim odstupanjima obavješćuje Komisiju.

2. Države članice mogu Komisiji podnijeti zahtjev za odstupanje od primjene članka 3., 8., 60. ili 31. na najudaljenije regije u smislu članka 349. UFEU-a ili na druga zemljopisno izolirana područja. Svako takvo odstupanje prestaje važiti od trenutka dovršetka priključenja regije ili područja s državom članicom međusobno povezanim sustavom.

3. Luksemburg može odstupiti od članka 60. O svim se takvim odstupanjima obavješćuje Komisiju.

4. Komisija obavješćuje države članice o zahtjevima za odstupanja iz stavka 2. prije donošenja odluke, uzimajući u obzir opravdane zahtjeve za povjerljivost poslovno osjetljivih informacija.

5. Odstupanja koja Komisija odobri na temelju stavka 2. vremenski su ograničena i podložna uvjetima kojima se nastoji povećati tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu i njegova integracija te osigurati da se odstupanjima ne ometa prijelaz na energiju iz obnovljivih izvora ili primjena načela „energetska učinkovitost na prvom mjestu”.

6. Odstupanja odobrena na temelju Direktive 2009/73/EZ bez datuma prestanka važenja ili bez utvrđenog razdoblja primjene prestaju važiti 31. prosinca 2025. Države članice koje 4. kolovoza 2024. još uvijek uživaju koristi od takvih odstupanja mogu se odlučiti za primjenu novog odstupanja na temelju stavaka 1. ili 7. ovog članka ili mogu Komisiji podnijeti zahtjev za novo odstupanje na temelju stavka 2. ovog članka.

7. Države članice koje dobiju prvu komercijalnu isporuku na temelju svojeg prvog dugoročnog ugovora o opskrbi prirodnim plinom nakon 4. kolovoza 2024. mogu odstupiti od članka 3. stavaka od 1. do 4., članka 4. stavka 1., članka 8., članka 31. stavka 1., članka 32. stavka 1., članka 34., članka 39. stavaka od 1. do 5., članka 43., članka 44. stavka 6. te članaka 46., 60., 61. i 75. O svim se takvim odstupanjima obavješćuje Komisiju. Odstupanje prestaje važiti 10 godina nakon primitka prve komercijalne isporuke na temelju njihova prvog dugoročnog ugovora o opskrbi prirodnim plinom.

8. Obavijesti o odstupanjima koja su države članice odobrile na temelju stavaka 1., 3. i 7. i odluke Komisije o odobrenju odstupanja iz stavaka 2., 5. i 6. objavljuju se u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 87.

Mreže za vodik u izoliranim regijama

1. Države članice mogu odobriti odstupanja od primjene članaka 46., 68. ili 71. za mreže za vodik koje se nalaze u najudaljenijim regijama u smislu članka 349. UFEU-a i u izoliranim regijama sa sljedećim oznakama NUTS 2 i NUTS 3 Nomenklature prostornih jedinica za statistiku (NUTS) uspostavljene Uredbom (EZ) br. 1059/2003 Europskog parlamenta i Vijeća ([52]):

i. Cipar (NUTS 2 CY00)

ii. Kainuu (NUTS 3 FI1D8)

iii. Laponija (NUTS 3 FI1D7)

iv. Malta (NUTS 2 MT00)

v. Sjeverna Ostrobotnija (NUTS 3 FI1D9)

vi. Gornji Norrland (NUTS 2 SE33)

2. Svako odstupanje odobreno na temelju stavka 1. objavljuje se i o njemu se obavješćuje Komisiju.

3. Odstupanja odobrena na temelju stavka 1. prestaju važiti 15 godina od datuma njihova odobrenja, a u svakom slučaju najkasnije 31. prosinca 2044. Takva se odstupanja ne obnavljaju. Države članice povlače odstupanje odobreno na temelju stavka 1. ako se mreža za vodik na koju se primjenjuje takvo odstupanje proširi izvan izolirane regije ili priključi na mreže za vodik koje se nalaze izvan regija.

4. Svakih sedam godina od datuma odobrenja odstupanja na temelju stavka 1. ili na obrazloženi zahtjev Komisije, regulatorno tijelo države članice koja je odobrila to odstupanje objavljuje procjenu učinka tog odstupanja na tržišno natjecanje, razvoj infrastrukture i funkcioniranje tržišta. Ako regulatorno tijelo nakon takve procjene zaključi da bi nastavak primjene odstupanja mogao ugroziti tržišno natjecanje ili negativno utjecati na učinkovito uvođenje infrastrukture za vodik ili razvoj tržišta vodika u državi članici ili Uniji, država članica ukida odstupanje.

Članak 88.

Odstupanja u vezi s transportnim plinovodima za prirodni plin koji vode prema trećim zemljama i iz njih

1. U pogledu transportnih plinovoda za prirodni plin između države članice i treće zemlje dovršenih prije 23. svibnja 2019., država članica u kojoj se nalazi prvo mjesto priključenja takvog transportnog plinovoda na mrežu države članice može odlučiti da odstupi od članaka 31., 60., 71. i 72. te članka 78. stavaka 7. i 9. i članka 79. stavka 1. za dijelove takvog transportnog plinovoda za prirodni plin koji se nalaze na njezinu državnom području i u teritorijalnom moru, iz objektivnih razloga kao što su omogućivanje povrata izvršenog ulaganja ili iz razloga sigurnosti opskrbe, pod uvjetom da odstupanje nije štetno za tržišno natjecanje ili učinkovito funkcioniranje unutarnjeg tržišta prirodnog plina, ili za sigurnost opskrbe u Uniji.

Odstupanje je vremenski ograničeno na najviše 20 godina na temelju objektivnog obrazloženja, može se obnoviti uz obrazloženje i može podlijegati uvjetima kojima se doprinosi ostvarivanju uvjeta iz prvog podstavka.

Takva se odstupanja ne primjenjuju na transportne plinovode između države članice i treće zemlje koja ima obvezu prenošenja ove Direktive i koja učinkovito provodi ovu Direktivu u svojem pravnom poretku na temelju sporazuma sklopljenog s Unijom.

2. Ako se dotični transportni plinovod nalazi na državnom području više od jedne države članice, država članica na čijem se državnom području nalazi prvo mjesto priključenja na mrežu država članica odlučuje hoće li odobriti odstupanje za taj transportni plinovod nakon savjetovanja sa svim dotičnim državama članicama.

([52]) Uredba (EZ) br. 1059/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o uspostavi zajedničkog razvrstavanja prostornih jedinica za statistiku (NUTS) (SL L 154, 21.6.2003., str. 1.).

Na zahtjev dotičnih država članica Komisija može odlučiti djelovati kao promatrač u postupku savjetovanja između države članice na čijem se državnom području nalazi prvo mjesto priključenja i treće zemlje u vezi s dosljednom primjenom ove Direktive na državnom području i u teritorijalnom moru države članice u kojoj se nalazi prva interkonekcijska točka, uključujući odobravanje odstupanjâ za takve transportne plinovode.

3. Odluke na temelju stavaka 1. i 2. donose se do 24. svibnja 2020. Države članice o svim takvim odlukama obavješćuju Europsku komisiju te ih objavljuju.

4. Do 5. kolovoza 2026. Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o odstupanjima odobrenima na temelju ovog članka. U izvješću se posebno ocjenjuje učinak takvih odstupanja na djelotvorno funkcioniranje unutarnjeg tržišta prirodnog plina, kao i na sigurnost opskrbe energijom i ključne sigurnosne interese Unije i država članica.

Članak 89.

Postupak ovlašćivanja

1. Ne dovodeći u pitanje druge obveze na temelju prava Unije i raspodjelu nadležnosti između Unije i država članica, postojeći sporazumi između države članice i treće zemlje o radu transportnog plinovoda ili mreži proizvodnih plinovoda mogu ostati na snazi do stupanja na snagu naknadnog sporazuma između Unije i iste treće zemlje ili sve dok se primjenjuje postupak iz stavaka od 2. do 15.

2. Ne dovodeći u pitanje raspodjelu nadležnosti između Unije i država članica, ako država članica namjerava započeti pregovore s trećom zemljom radi izmjene, produljenja, prilagodbe, obnavljanja ili sklapanja sporazuma o radu transportnog plinovoda s trećom zemljom ili međudržavnog spojnog plinovoda za vodik s trećom zemljom o pitanjima koja su u cijelosti ili djelomično obuhvaćena područjem primjene ove Direktive ili Uredbe (EU) 2024/1789, ona o svojoj namjeri u pisanom obliku obavješćuje Komisiju.

Takva obavijest uključuje relevantnu dokumentaciju i navođenje odredaba koje se trebaju uzeti u obzir u pregovorima ili o kojima treba ponovo pregovarati, ciljeve pregovora i sve druge relevantne informacije te se šalje Komisiji najkasnije pet mjeseci prije planiranog početka pregovora.

3. Slijedom svake obavijesti na temelju stavka 2. Komisija državu članicu ovlašćuje za započinjanje službenih pregovora s trećom zemljom za dio koji može utjecati na zajednička pravila Unije, osim ako smatra da bi otvaranje takvih pregovora:

(a) bilo u suprotnosti s pravom Unije, osim neusklađenosti koje proizlaze iz raspodjele nadležnosti između Unije i država članica;

(b) bilo štetno za funkcioniranje unutarnjih tržišta prirodnog plina ili vodika, tržišno natjecanje ili sigurnost opskrbe u državi članici ili u Uniji, uzimajući u obzir načelo solidarnosti među državama članicama na temelju članka 194. stavka 1. UFEU-a;

(c) potkopalo ciljeve pregovora o međunarodnim sporazumima koji su u tijeku između Unije i treće zemlje;

(d) bilo diskriminirajuće.

4. Pri provedbi ocjene na temelju stavka 3. Komisija uzima u obzir pitanje odnosi li se planirani sporazum na transportni plinovod ili proizvodni plinovod kojim se doprinosi diversifikaciji opskrbe prirodnim plinom i opskrbljivača plina s pomoću novih izvora prirodnog plina.

5. U roku od 90 dana od primitka obavijesti iz stavka 2. Komisija donosi odluku o ovlašćivanju ili o odbijanju ovlašćivanja države članice za započinjanje pregovora radi izmjene, produljenja, prilagodbe, obnavljanja ili sklapanja sporazuma s trećom zemljom. Ako su za donošenje odluke potrebne dodatne informacije, rok od 90 dana počinje teći od dana primitka tih dodatnih informacija.

6. Ako Komisija donese odluku o odbijanju ovlašćivanja države članice za započinjanje pregovora radi izmjene, produljenja, prilagodbe, obnavljanja ili sklapanja sporazuma s trećom zemljom, o tome obavješćuje dotičnu državu članicu i daje joj obrazloženje.

7. Odluke o ovlašćivanju ili odbijanju ovlašćivanja države članice za započinjanje pregovora radi izmjene, produljenja, prilagodbe, obnavljanja ili sklapanja sporazuma s trećom zemljom donose se, putem provedbenih akata, u skladu s postupkom iz članka 90. stavka 2.

8. Komisija može pružiti smjernice i zatražiti uključivanje posebnih klauzula u predloženi sporazum kako bi se osigurala usklađenost pravom Unije u skladu s Odlukom (EU) 2017/684 Europskog parlamenta i Vijeća ([53]).

9. Komisiju se obavješćuje o napretku i rezultatima pregovora o izmjeni, produljenju, prilagodbi, obnavljanju ili sklapanju sporazuma tijekom različitih faza takvih pregovora te ona može zatražiti da sudjeluje u takvim pregovorima između države članice i treće zemlje u skladu s Odlukom (EU) 2017/684.

10. Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće o svim odlukama donesenima na temelju stavka 5.

11. Prije potpisivanja sporazuma s trećom zemljom dotična država članica obavješćuje Komisiju o ishodu pregovora i tekst u pregovorima dogovorenog sporazuma prosljeđuje Komisiji.

12. Po primitku obavijesti na temelju stavka 11. Komisija ocjenjuje dogovoreni sporazum na temelju stavka 3. Ako Komisija utvrdi da je sporazum dogovoren tijekom pregovora usklađen sa stavkom 3., ona ovlašćuje državu članicu za potpisivanje i sklapanje tog sporazuma.

13. U roku od 90 dana od primitka obavijesti iz stavka 11. Komisija donosi odluku o ovlašćivanju ili o odbijanju ovlašćivanja države članice za potpisivanje i sklapanje sporazuma s trećom zemljom. Ako su za donošenje odluke potrebne dodatne informacije, rok od 90 dana počinje teći od dana primitka tih dodatnih informacija.

14. Ako Komisija donese odluku na temelju stavka 13. o ovlašćivanju države članice za potpisivanje i sklapanje sporazuma s trećom zemljom, dotična država članica obavješćuje Komisiju o sklapanju i stupanju na snagu sporazuma te o svim naknadnim promjenama statusa tog sporazuma.

15. Ako Komisija donese odluku o odbijanju ovlašćivanja države članice za potpisivanje i sklapanje sporazuma s trećom zemljom na temelju stavka 13., o tome obavješćuje dotičnu državu članicu i daje joj obrazloženje.

Članak 90.

Izvršavanje delegiranja ovlasti

1. Ovlast za donošenje delegiranih akata dodjeljuje se Komisiji podložno uvjetima utvrđenima u ovom članku.

2. Ovlast za donošenje delegiranih akata iz članaka 9., 62., 72., 80., 81. i 82. dodjeljuje se Komisiji na neodređeno vrijeme počevši od 4. kolovoza 2024.

3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članaka 9., 62., 72., 80., 81. i 82. Odlukom o opozivu prekida se delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Opoziv počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana objave spomenute odluke u *Službenom listu Europske unije* ili na kasniji dan naveden u spomenutoj odluci. On ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.

4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.

([53]) Odluka (EU) 2017/684 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2017. kojom se uspostavlja mehanizam razmjene informacija u pogledu međuvladinih sporazuma i neobvezujućih instrumenata između država članica i trećih zemalja u području energetike te stavlja izvan snage Odluka br. 994/2012/EU (SL L 99, 12.4.2017., str. 1.).

5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.

6. Delegirani akt donesen na temelju članka 9., 62., 72., 80., 81. ili 82. stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od dva mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu nikakav prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za dva mjeseca na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 91.

Postupak odbora

1. Komisiji pomaže odbor. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.

2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 4. Uredbe (EU) br. 182/2011.

3. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011.

Članak 92.

Preispitivanje i izvješćivanje

1. Komisija do 31. prosinca 2030. preispituje ovu Direktivu i podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću, a prema potrebi mu prilaže i odgovarajuće zakonodavne prijedloge. Preispitivanjem se posebno ispituje primjena članka 9. i povezanih definicija iz članka 2. kako bi se procijenilo pokazuju li postrojenja koja počinju s radom od 1. siječnja 2031. veće uštede emisija stakleničkih plinova zbog uporabe niskougljičnih goriva i vodika s niskim emisijama ugljika kako bi dobila certifikaciju u skladu s tim člankom.

2. Komisija do 5. kolovoza 2035. objavljuje komunikaciju u kojoj se ocjenjuju provedba članka 46. u pogledu operatora distribucijskih mreža za vodik i provedba članaka 68. i 69. u pogledu operatora transportnih mreža za vodik.

3. ACER do 5. kolovoza 2034. za potrebe komunikacije Komisije na temelju stavka 2. ovog članka objavljuje izvješće o učinku članaka 46., 68. i 69. na funkcioniranje, tržišno natjecanje, likvidnost, razvoj infrastrukture za vodik i transparentnost tržišta vodika. Izvješće ACER-a uključuje savjetovanje s relevantnim dionicima.

Članak 93.

Izmjene Direktive (EU) 2023/1791

Direktiva (EU) 2023/1791 mijenja se kako slijedi:

1. članci 17. i 19. brišu se;

2. u članku 39. drugi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„Članci 13. do 16. i članci 18. i 20. te prilozi II., IX., XII., XIII. i XIV. primjenjuju se od 12. listopada 2025.”;

3. Prilog VIII. briše se.

Članak 94.

Prenošenje

1. Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s člancima od 2. do 6., člancima od 8. do 31., člankom 33., člancima od 35. do 38., člankom 39. stavkom 1. točkom (a), člankom 39. stavcima 3., 4., 7., 8. i 9., člankom 40. stavkom 1., člancima 41., 42. i 43., člankom 44. stavcima 1., 2., 7. i 8., člankom 45., člankom 46. stavcima 2. i 3., člancima od 50. do 59., člankom 62., člankom 64. stavkom 11., člancima od 68. do 75., člankom 76. stavkom 5., člancima 77., 78. i 79., člankom 81. stavcima 1., i 6., člancima 82. i 83. te prilozima I. i II. do 5. kolovoza 2026. One Komisiji odmah dostavljaju tekst tih mjera.

Kada države članice donose te mjere, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. Države članice određuju načine tog upućivanja i način oblikovanja te izjave.

2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 95.

Stavljanje izvan snage

Direktiva 2009/73/EZ, kako je izmijenjena aktima navedenima u dijelu A Priloga III. ovoj Direktivi, stavlja se izvan snage s učinkom od 4. kolovoza 2024., ne dovodeći u pitanje obveze država članica koje se odnose na rokove za prenošenje u nacionalno pravo i datume primjene direktiva utvrđenih u dijelu B Priloga III. ovoj Direktivi.

Upućivanja na direktivu stavljenu izvan snage smatraju se upućivanjima na ovu Direktivu i čitaju se u skladu s korelacijskom tablicom u Prilogu IV.

Članak 96.

Stupanje na snagu i primjena

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 93. primjenjuje se od 5. kolovoza 2026.

Članak 97.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 13. lipnja 2024.

Za Europski parlament	*Za Vijeće*
Predsjednica	*Predsjednica*
R. METSOLA	H. LAHBIB

PRILOG I.

Minimalni zahtjevi za izdavanje računa i informacije o obračunu za prirodni plin i vodik

1. Minimalne informacije na računu i obračunu za prirodni plin i vodik

1.1. Sljedeće ključne informacije istaknute su na računima krajnjih kupaca, jasno razdvojene od drugih dijelova računa:

(a) cijena koju treba platiti i, ako je moguće, raščlamba cijene, zajedno s jasnom izjavom da svi izvori energije mogu koristiti poticaje koji se ne financiraju pristojbama navedenima u raščlambi cijene;

(b) datum dospijeća plaćanja.

1.2. Sljedeće ključne informacije istaknute su na računima i obračunima krajnjih kupaca, jasno razdvojene od drugih dijelova računa i obračuna:

(a) potrošnja prirodnog plina i vodika za obračunsko razdoblje;

(b) ime i podaci za kontakt opskrbljivača, uključujući dežurnu telefonsku liniju za pomoć potrošačima i e-adresu;

(c) naziv tarife;

(d) datum isteka ugovora, ako je to primjenjivo;

(e) informacije o dostupnosti i koristima od promjene opskrbljivača;

(f) kôd za promjenu opskrbljivača krajnjeg kupca ili jedinstvena identifikacijska oznaka opskrbne točke krajnjeg kupca;

(g) informacije o pravima krajnjeg kupca u pogledu izvansudskog rješavanja sporova, uključujući podatke za kontakt subjekta koji je odgovoran na temelju članka 25.;

(h) jedinstvena kontaktna točka iz članka 24.;

(i) samo za prirodni plin, poveznica ili upućivanje na to gdje se mogu pronaći alati za usporedbu iz članka 14.

1.3. Ako se računi temelje na stvarnoj potrošnji ili operatorovu očitavanju na daljinu, krajnjim se kupcima na njihovim računima i računima za povremeno namirenje ili naznačeno u njima daju sljedeće informacije:

(a) grafička usporedba trenutačne potrošnje prirodnog plina i vodika krajnjeg kupaca i potrošnje prirodnog plina i vodika krajnjeg kupca u jednakom razdoblju prethodne godine;

(b) podaci za kontakt tijela potrošača, agencija za energetiku ili sličnih tijela, uključujući adrese internetskih stranica, od kojih je moguće dobiti informacije o raspoloživim mjerama za poboljšanje energetske učinkovitosti opreme koja troši energiju;

(c) usporedbe s prosječnim uobičajenim ili referentnim krajnjim kupcem iz iste kategorije korisnika.

2. Učestalost obračuna i pružanje informacija o obračunu:

(a) obračun se izdaje na temelju stvarne potrošnje barem jednom godišnje;

(b) ako krajnji kupac nema ugrađeno brojilo koje operatoru omogućuje očitavanje na daljinu, ili ako je krajnji kupac aktivno odabrao onemogućiti očitavanje na daljinu u skladu s nacionalnim pravom, točne informacije o obračunu utemeljene na stvarnoj potrošnji stavljaju se na raspolaganje krajnjem kupcu najmanje svakih šest mjeseci, ili svaka tri mjeseca na zahtjev ili ako se krajnji kupac odlučio za elektroničko izdavanje obračuna;

(c) ako krajnji kupac nema ugrađeno brojilo koje operatoru omogućuje očitavanje na daljinu, ili ako je krajnji kupac aktivno odabrao onemogućiti očitavanje na daljinu u skladu s nacionalnim pravom, obveze iz točaka (a) i (b) mogu se ispuniti s pomoću sustava redovitog samoočitavanja koje obavlja krajnji kupac, pri čemu krajnji kupac obavješćuje operatora o očitanom stanju brojila; obračun ili informacije o obračunu mogu se temeljiti na procijenjenoj potrošnji ili paušalnom iznosu samo ako krajnji kupac ne dostavi rezultate očitanja brojila za određeno obračunsko razdoblje. Procijenjena potrošnja temelji se na prošlogodišnjoj potrošnji krajnjeg kupca ili na potrošnji usporedivog krajnjeg kupca;

(d) ako krajnji kupac ima brojilo koje operatoru omogućuje očitavanje na daljinu, točne informacije o obračunu temeljene na stvarnoj potrošnji pružaju se barem jednom mjesečno; te informacije mogu biti dostupne i putem interneta, a ažuriraju se onoliko često koliko to omogućuju korišteni uređaji i sustavi za mjerenje.

3. Raščlamba cijene za krajnjeg kupca

Cijena za krajnjeg kupca predstavlja zbroj sljedećih triju sastavnica: sastavnice energije i opskrbe, mrežne sastavnice (prijenos, distribucija i transport) i sastavnice kojom su obuhvaćeni porezi, pristojbe, doprinosi i naknade.

Ako se raščlamba cijene za krajnjeg kupca navodi na računima, zajedničke definicije triju sastavnica u toj raščlambi utvrđene Uredbom (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća ([1]) upotrebljavaju se diljem Unije.

4. Pristup dopunskim informacijama o prethodnoj potrošnji

Države članice zahtijevaju da se dopunske informacije o prethodnoj potrošnji, u mjeri u kojoj su dostupne, stave na raspolaganje, na zahtjev krajnjeg kupca, opskrbljivaču ili pružatelju usluga kojeg odredi krajnji kupac.

Ako je kod krajnjeg kupaca ugrađeno brojilo koje operator može očitati na daljinu, krajnji kupac mora moći lako pristupiti dopunskim informacijama o prethodnoj potrošnji čime mu se omogućava detaljna samoprovjera.

Dopunske informacije o prethodnoj potrošnji uključuju:

(a) zbirne podatke za najmanje tri prethodne godine ili za razdoblje od početka ugovora o opskrbi plinom ako je ono kraće. Podaci odgovaraju razdobljima za koja su na raspolaganju informacije o redovitom obračunu; i

(b) detaljne podatke prema vremenu potrošnje za svaki dan, tjedan, mjesec i godinu, koji se stavljaju krajnjim kupcima na raspolaganje bez nepotrebne odgode na internetu ili preko sučelja brojila pokrivajući razdoblje od najmanje protekla 24 mjeseca ili razdoblje od početka ugovora o opskrbi plinom ako je ono kraće.

5. Navođenje izvora energije

Opskrbljivači u računima navode udio plina iz obnovljivih izvora i zasebno niskougljičnog plina koji je krajnji kupac kupio u skladu s ugovorom o opskrbi prirodnim plinom i vodikom (objava na razini proizvoda). U slučaju mješavine opskrbljivač dostavlja iste informacije zasebno za različite kategorije plina, uključujući plin iz obnovljivih izvora ili niskougljični plin.

Sljedeće se informacije stavljaju na raspolaganje krajnjim kupcima na njihovim računima i obračunima, prilažu tim računima ili obračunima ili postoji upućivanje na njih:

(a) udio plina iz obnovljivih izvora i niskougljičnog plina u izvorima opskrbljivača (na nacionalnoj razini, odnosno u državi članici u kojoj je sklopljen ugovor o opskrbi plinom, kao i na razini opskrbljivača ako opskrbljivač posluje u više država članica) tijekom prethodne godine na razumljiv i jasno usporediv način;

(b) informacije o utjecaju na okoliš, barem u smislu emisija ugljičnog dioksida koje potječu iz prirodnog plina ili vodika koje je opskrbljivač isporučio tijekom prethodne godine.

([1]) Uredba (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o europskoj statistici cijena prirodnog plina i električne energije te stavljanju izvan snage Direktive 2008/92/EZ (SL L 311, 17.11.2016., str. 1.).

Kad je riječ o drugom stavku točki (a), u pogledu prirodnog plina i vodika nabavljenih na burzi plina ili uvezenih od poduzeća smještenog izvan Unije mogu se koristiti zbirni podaci koje je izdala burza ili dotično poduzeće tijekom prethodne godine.

Udio plina iz obnovljivih izvora koji su kupili krajnji kupci objavljuje se upotrebom jamstava o podrijetlu na temelju Direktive (EU) 2018/2001. Ako kupac troši prirodni plin ili vodik iz mreže za vodik ili prirodni plin, uključujući plinovita obnovljiva goriva nebiološkog podrijetla i biometan, kako je opskrbljivač naveo u komercijalnoj ponudi, države članice osiguravaju da jamstva o podrijetlu koja su poništena odgovaraju relevantnim značajkama mreže.

Regulatorno tijelo ili drugo nadležno nacionalno tijelo poduzima korake koji su nužni da informacije koje opskrbljivači pružaju krajnjim kupcima na temelju ove točke budu pouzdane i pružene na nacionalnoj razini na jasno usporediv način.

PRILOG II.

Pametni sustavi mjerenja za prirodni plin i vodik

1. Države članice osiguravaju da se uvođenje pametnih sustava mjerenja na njihovim državnim područjima obavi tek nakon ekonomske procjene svih dugoročnih troškova i koristi za tržište te pojedinog potrošača, ili toga koji je oblik pametnog mjerenja gospodarski razuman i troškovno učinkovit te koji je vremenski okvir ostvariv za njihovu distribuciju.

2. Takvom se ekonomskom procjenom uzimaju u obzir planovi razvoja mreže iz članka 55., a posebno njegova stavka 2. točke (c) o stavljanju mreža izvan pogona.

3. Pri takvoj procjeni uzimaju se u obzir metodologija za analizu troškova i koristi te minimalne funkcionalnosti za pametne sustave mjerenja predviđene Preporukom Komisije 2012/148/EU ([1]) u mjeri u kojoj su primjenjive na prirodni plin i vodik, kao i najbolje raspoložive tehnike za osiguravanje najviše razine kibernetičke sigurnosti i zaštite podataka.

   Takvom se procjenom na odgovarajući način uzimaju u obzir i potencijalne sinergije s već uvedenom infrastrukturom za pametno mjerenje električne energije ili mogućnosti za selektivno uvođenje u slučajevima kod kojih se neto koristi mogu brzo ostvariti i tako troškovi držati pod kontrolom.

4. Podložno toj procjeni, države članice pripremaju vremenski raspored s ciljem postavljenim na najkasnije deset godina za uvođenje pametnih sustava mjerenja. Ako se uvođenje pametnih sustava mjerenja procijeni pozitivnim, barem 80 % krajnjih kupaca oprema se pametnim brojilima u roku od sedam godina od pozitivne procjene.

([1]) Preporuka Komisije 2012/148/EU od 9. ožujka 2012. o pripremama za uvođenje pametnih sustava mjerenja (SL L 73, 13.3.2012., str. 9.).

PRILOG III.

Dio A

Direktiva stavljena izvan snage i popis njezinih naknadnih izmjena (iz članka 95.)

Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 211, 14.8.2009., str. 94.)	
Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.)	Samo članak 51.
Direktiva (EU) 2019/692 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 117, 3.5.2019., str. 1.)	
Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 152, 3.6.2022., str. 45.).	Samo članak 41. stavak 1. točka v.

Dio B

Rokovi za prijenos u nacionalno zakonodavstvo i datum početka primjene (iz članka 95.)

Direktiva	Rok za prenošenje	Datum početka primjene
Direktiva 2009/73/EZ	3. ožujka 2011.	3. ožujka 2011. osim za članak 11.; 3. ožujka 2013. za članak 11.
Direktiva (EU) 2019/692	24. veljače 2020.	

PRILOG IV.

Korelacijska tablica

Direktiva 2009/73/EZ	Ova Direktiva
—	Članak 1. stavak 1.
Članak 1. stavak 1.	Članak 1. stavak 2.
Članak 1. stavak 2.	—
—	Članak 1. stavak 3.
—	Članak 1. stavak 4.
—	Članak 1. stavak 5.
Članak 2., uvodna formulacija	Članak 2., uvodna formulacija
—	Članak 2. točke od 1. do 14.
Članak 2. točka 1.	Članak 2. točka 15.
Članak 2. točka 2.	Članak 2. točka 16.
Članak 2. točka 3.	Članak 2. točka 17.
Članak 2. točka 4.	Članak 2. točka 18.
Članak 2. točka 5.	Članak 2. točka 19.
Članak 2. točka 6.	Članak 2. točka 20.
—	Članak 2. točke od 21. do 27.
Članak 2. točka 7.	Članak 2. točka 28.
Članak 2. točka 8.	Članak 2. točka 29.
—	Članak 2. točka 30.
Članak 2. točka 9.	Članak 2. točka 31.
Članak 2. točka 10.	Članak 2. točka 32.
Članak 2. točka 11.	Članak 2. točka 33.
Članak 2. točka 12.	Članak 2. točka 34.
Članak 2. točka 13.	Članak 2. točka 35.
Članak 2. točka 14.	Članak 2. točka 36.
Članak 2. točka 15.	Članak 2. točka 37.
Članak 2. točka 16.	Članak 2. točka 38.
Članak 2. točka 17.	Članak 2. točka 39.
—	Članak 2. točka 40.
Članak 2. točka 18.	Članak 2. točka 41.
Članak 2. točka 19.	Članak 2. točka 42.
Članak 2. točka 20.	Članak 2. točka 43.
Članak 2. točka 21.	Članak 2. točka 44.
Članak 2. točka 22.	Članak 2. točka 45.
Članak 2. točka 23.	Članak 2. točka 46.
Članak 2. točka 24.	Članak 2. točka 47.

Direktiva 2009/73/EZ	Ova Direktiva
Članak 2. točka 25.	Članak 2. točka 48.
Članak 2. točka 26.	Članak 2. točka 49.
Članak 2. točka 27.	Članak 2. točka 50.
Članak 2. točka 29.	Članak 2. točka 51.
—	Članak 2. točka 52.
Članak 2. točka 34.	Članak 2. točka 53.
Članak 2. točka 35.	Članak 2. točka 54.
Članak 2. točka 36.	Članak 2. točka 55.
—	Članak 2. točke od 56. do 77.
Članak 37.	Članak 3. stavak 1.
—	Članak 3. stavci od 2. do 7.
Članak 3. stavak 2.	Članak 4.
—	Članak 5.
Članak 3.stavci 1. i 2.	Članak 6. stavci 1. i 2.
—	Članak 6. stavci 3. i 4.
Članak 5. stavak 11.	Članak 6. stavak 5.
—	Članak 6. stavak 6.
Članak 7. stavci 1. i 2.	Članak 7. stavci 1. i 2.
Članak 7. stavak 3.	—
Članak 7. stavak 4.	Članak 7. stavak 3.
Članak 4. stavci 1. i 2.	Članak 8. stavci 1.i 2.
—	Članak 8. stavci od 3. do 11.
Članak 4. stavci 3. i 4.	Članak 8. stavci 12. i 13.
—	Članak 8. stavci 14. i 15.
—	Članak 9.
Članak 8.	Članak 10.
Članak 3. stavci 3. i 12. i Prilog I. točka 1. podtočke (a), (b), (c), (d), (e), (f), (g) i (j)	Članak 11.
—	Članak 12.
—	Članak 13.
—	Članak 14.
—	Članak 15.
Prilog I. točka 1. podtočka (i)	Članci 16. i 19.
Prilog I. točka 2.	Članak 17.
—	Članak 18.
—	Članak 20.
—	Članak 21.
Prilog I. točka 1. točka (h)	Članak 22.

Direktiva 2009/73/EZ	Ova Direktiva
—	Članak 23.
Članak 3. stavak 9.	Članak 24.
Članak 3. stavak 9. i Prilog I. točka 1. podtočka (f)	Članak 25.
Članak 3. stavak 3.	Članak 26.
—	Članak 27.
—	Članak 28.
—	Članak 29.
—	Članak 30.
Članak 32.	Članak 31.
Članak 34.	Članak 32.
Članak 33.	Članak 33.
Članak 38.	Članak 34.
—	Članak 35.
—	Članak 36.
—	Članak 37.
Članak 35.	Članak 38. stavci 1. i 2.
—	Članak 38. stavci od 3. do 6.
Članak 13. stavci 1. i 2.	Članak 39. stavci 1. i 2.
—	Članak 39. stavci 3. i 4.
Članak 13. stavci 3.i 4.	Članak 39. stavci 5. i 6.
—	Članak 39. stavci 7., 8. i 9.
Članak 13. stavak 5.	Članak 39. stavak 10.
Članak 16.	Članak 40.
—	Članak 41.
Članak 23.	Članak 42.
Članak 24.	Članak 43.
Članak 25. stavak 1.	Članak 44. stavak 1.
—	Članak 44. stavak 2.
Članak 25. stavci od 2. do 5.	Članak 44. stavci od 3. do 6.
—	Članak 44. stavci 7. i 8.
—	Članak 45.
Članak 26.	Članak 46.
Članak 27.	Članak 47.
Članak 28. stavci od 1. do 4.	Članak 48. stavci od 1. do 4.
—	Članak 48. stavak 5.
Članak 29.	Članak 49. stavak 1.
—	Članak 49. stavci 2 i 3.
—	Članak 50.

Direktiva 2009/73/EZ	Ova Direktiva
—	Članak 51.
—	Članak 52.
—	Članak 53.
—	Članak 54.
Članak 22. stavak 1.	Članak 55. stavak 1. prvi podstavak
—	Članak 55. stavak 1. od drugog do petog podstavka
Članak 22. stavak 2.	Članak 55. stavak 2.
—	Članak 55. stavak 3.
Članak 22. stavci od 4. do 8.	Članak 55. stavci od 4. do 8
—	Članak 56.
—	Članak 57.
—	Članak 58.
—	Članak 59.
Članak 9.	Članak 60.
Članak 14.	Članak 61.
Članak 15.	Članak 62.
Članak 17.	Članak 63.
Članak 18. stavci od 1. do 10.	Članak 64. stavci od 1. do 10.
—	Članak 64. stavak 11.
Članak 19.	Članak 65.
Članak 20.	Članak 66.
Članak 21.	Članak 67.
—	Članak 68.
—	Članak 69.
—	Članak 70.
Članak 10.	Članak 71.
Članak 11.	Članak 72.
Članak 12.	Članak 73.
Članak 30.	Članak 74.
Članak 31.	Članak 75.
Članak 39.	Članak 76. stavci od 1. do 5.
—	Članak 76. stavak 6.
Članak 40.	Članak 77.
Članak 41. stavci od 1. do 4.	Članak 78. stavci od 1. do 4.
—	Članak 78. stavak 5.
Članak 41. stavci od 5. do 9.	Članak 78. stavci od 6. do 10.
Članak 41. stavci od 10. do 17.	Članak 79. stavci od 1. do 8.
Članak 42.	Članak 80.

Direktiva 2009/73/EZ	Ova Direktiva
Članak 43.	Članak 81.
Članak 44.	Članak 82.
Članak 46. stavak 1.	Članak 83.
Članak 46. stavci 2. i 3.	—
Članak 47.	Članak 84.
Članak 48.a	Članak 85.
—	Članak 86.
—	Članak 87.
Članak 49.a	Članak 88. stavci 1., 2. i 3.
—	Članak 88. stavak 4.
Članak 49.b	Članak 89.
—	Članak 90.
—	Članak 91.
—	Članak 92.
—	Članak 93.
Članak 54.	Članak 94.
Članak 53.	Članak 95.
Članak 55.	Članak 96.
Članak 56.	Članak 97.
—	Prilog I.
—	Prilog II.
—	Prilog III.
Prilog II.	Prilog IV.